

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

SUOMI PUOLUSTUSLIITOSSA – KANSAINVÄLISEN SOTILAALLISEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖN MAKSIMOINTI

Diplomityö

Majuri
Petri Himanen

Yleisesikuntaupseerikurssi 61
Ilmasotalinja

Elokuu 2023

Kurssi Yleisesikuntaupseerikurssi 61	Linja Ilmasotalinja	
Tekijä Majuri Petri Himanen		
Opinnäytetyön nimi Suomi puolustusliitossa – Kansainvälisen sotilaallisen puolustusyhteistyön maksimointi		
Oppiaine, johon työ liittyy Sotatekniikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto	
Aika Elokuu 2023	Tekstisivuja 131	Liitesivuja 40
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Puolustusyhteistyötä (PYT) on kansallisessa kontekstissa tutkittu vähän. Johtuen Venäjän invaasiosta Ukrainaan sekä Suomen hakeutumisesta Naton jäseneksi tutkimuksen ajankohta oli hedelmällinen. Tutkimus kuvaa puolustusyhteistyökäsitteen rakentumista suomalaisessa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa osana integraatioteoriaa. Integraatioteoria tarjosi hyödyllisen viitekehyksen puolustusyhteistyön ymmärtämiseen sekä sen merkityksen arvioimiseen valtioiden välisessä yhteistyössä. Tutkimuksen tehtävänä oli kuvata kansantajuisesti, miten läntisen integroitumisen syiden, päämäärien sekä vaikutusten kautta puolustusyhteistyötä hyödynnetään kansallisessa kontekstissa ja voidaan maksimoida eli hyödyn-tää mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti.</p> <p>Puolustusyhteistyön kansallinen diskurssi muodostuu Euroopan unionin ohjausdokumenttien ja valtiosopimusten lisäksi hallitusohjelmassa sekä Valtioneuvoston selonteoissa, jotka toimivat Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan yli hallituskausien ulottuvina ohjauksen perusteina. Näiden dokumenttien systemaattisen ja kartoittavan kirjallisuuskatsauksen lisäksi tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin puolistrukturoiduin teemahaastatteluin puolustusyhteistyön kentällä toimiville ja toimineille sotilaille ja Puolustusvoimien ulkopuolisille vaikutusvaltaisille siviileille.</p> <p>Termiä puolustusyhteistyö on käytetty eri yhteyksissä pitkään, mutta termin alkuperäistä käyttöönottoa ei ole mahdollista tarkasti määrittää. Kansallisessa kehyksessä puolustusyhteistyö määritellään puolustuspoliittiseksi ja sotilaalliseksi elementiksi. Suomelle puolustusyhteistyö on ollut näppärä ulko- ja turvallisuuspolitiikan termi puhuttaessa länsi-integraatiosta ja operoinnista Naton kanssa. Edellisiä käsitteitä ei aikaisemmin ole ollut tarkoituksenmukaista korostaa johtuen Suomen rajoitetusta asemasta Venäjän naapurina. Suomen historiassa sotilaallisen liittoutumattomuuden diskurssi oli osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinovalikoimaa. Puolustusyhteistyötermin alla kyettiin, valitusta turvallisuuspoliittisesta dilemmasta huolimatta, toimimaan kansainvälisillä sotilaallisilla kentillä yhdessä rakentaen verkostoja, mainetta, luottamusta ja yhteensopivuutta integroituen länsimaisiin rakenteisiin.</p> <p>Puolustusministeriön johtama puolustuspoliittinen ja Puolustusvoimien toteuttama sotilaallinen ulottuvuus mainitaan Suomen harjoittaman puolustusyhteistyön päämäärinä. Ulottuvuudet saavat rinnalleen tutkimuksen empiirisessä osiossa korostuneen puolustusmateriaaliyhteistyön elementin, joka nousee esiin puolustusyhteistyön vaikutuksina. Toisin kuin puolustusyhteistyön päämääriä ja vaikutuksia, syitä puolustusyhteistyölle ei juurikaan kansallisessa diskurssissa esitetä. Tutkimuksessa löydettiin puolustusyhteistyön syitä yhteensä 23, päämääriä 95 ja vaikutuksia 82 kappaletta. Vaikutusten voidaan tulkita olevan myös keinoja saavuttaa asetetut päämäärät. Tutkimuksen perusteella puolustusyhteistyön tavoite on selontekojen mukainen kansallisen puolustuskyvyn varmistaminen, johon empiirinen osio lisää edellytysten rakentamisen avun saannin mahdollisuuksista ja pidäkkeen käsitteen sekä korostaa kansallisia hyötynäkökulmia. Tutkimuksen perusteella tutkija uskoo, että puolustusyhteistyötermi tulee jäämään osaksi Suomen harjoittamaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Yhteistyöstä tulee integraatiota ja Naton myötä yhteensopivuudesta tulee yhdenmukaisuutta, mutta tutkimuksessa korostuvasta kansallisesta ”Me-diskurssista” ajattelutapana on vielä matkaa osaksi kollektiivista liittokuntaa.</p>		
<p>AVAINSANAT</p> <p>Kansainvälinen puolustusyhteistyö (PYT), sotilaallinen puolustusyhteistyö, integraatioteoria, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, puolustuspolitiikka, puolustusmateriaaliyhteistyö, Euroopan unioni, Nato</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuksen tehtävä, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	6
1.2	Tutkimuksen rajaus ja aiheesta julkaistu aikaisempi tutkimus	7
2	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ	14
2.1	Aineiston kuvaus.....	14
2.2	Teorian kirjoittaminen ja tutkimusmenetelmät	15
2.3	Teoreettinen viitekehys	17
2.4	Tutkimuksen toteutus.....	19
3	INTEGRAATIOTEORIA PUOLUSTUSYHTEISTYÖN TUTKIMUSKENTÄLLÄ	22
3.1	Integraatioteorian taustoitus.....	22
3.2	Integraatioteorian eri malleja ja piirteitä	24
3.3	Oman edun ensisijaisuus ja yhteenveto integraatioteoriasta	27
4	SUOMI OSANA INTEGROITUNUTTA EUROOPAN UNIONIA.....	29
5	NÄKÖKULMIA PUOLUSTUSYHTEISTYÖN KÄSITTEESEEN	34
5.1	Yhteistyön käsitteen terminologiaa.....	34
5.2	Määrittelyä valtionhallinnon julkaisuissa.....	35
5.3	Määrittelyä Puolustusvoimissa.....	38
5.4	Puolustusyhteistyön historiaa.....	40
5.5	Puolustusyhteistyön historiaa Skandinaviassa	41
5.6	Puolustusyhteistyön historiaa Yhdysvaltojen kanssa	43
5.7	Puolustusyhteistyön historiaa Naton kanssa	45
5.8	Johtovaltiopohjaiset yhteistyöfoorumit.....	47
5.8.1	Saksan johtama kehysvaltiokonsepti (FNC).....	48
5.8.2	Iso-Britannian johtama Joint Expeditionary Force (JEF)	49
5.8.3	Ranskan johtama European Intervention Initiative (EI2)	49
5.9	Puolustusyhteistyön jäsentelyä maailmalla	50
5.10	Puolustusyhteistyön määrittelyä kansallisessa kehyksessä	52
5.11	Kansainvälisestä yhteistyöstä verkottuneeksi puolustusyhteistyöksi.....	54
6	EMPIIRISEN OSION TULOKSET	59
6.1	Sotilaallisen puolustusyhteistyön käsite osana puolustusyhteistyön käsitettä	59
6.2	Syyt Suomen harjoittamalle sotilaalliselle puolustusyhteistyölle	65
6.3	Miksi Suomen kanssa harjoitetaan sotilaallista puolustusyhteistyötä?	69
6.4	Puolustusyhteistyön mahdollisuuksien hyödyntäminen eri tilanteissa.....	75
6.5	Suomen suunta ja puolustusyhteistyön mahdollisuuksien priorisointi.....	81
6.6	Nato-jäsenyyden aiheuttamat muutokset puolustusyhteistyössä.....	86

6.7	Asiat, jotka eivät puolustusyhteistyön kentällä muutu Nato-jäsenyyden myötä.....	95
7	YHTEENVETO TEORIAN JA EMPIRIAN VUOROPUHELUSTA.....	97
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	109
8.1	Tutkimuksen hypoteesien arviointia.....	109
8.2	Pohdinta – miten maksimoida puolustusyhteistyötä.....	117
8.3	Tutkimuksen merkittävyys ja luotettavuuden arviointi.....	122
8.4	Jatkotutkimustarpeet.....	126
8.5	Loppusanat.....	128

KUVAT JA TAULUKOT

Taulukko 1. Tutkimuksen hypoteesitaulukko

Kuva 1. Kansainvälisen puolustusyhteistyön terminologiaa

Taulukko 2. Tutkimukseen liittyneet tutkimustyöt

Kuva 2. Puolustusyhteistyön teorian luomisprosessi

Kuva 3. Tutkimuksen viitekehys

Kuva 4. Integraatioteorian syyt, päämäärät ja vaikutukset

Kuva 5. Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliittinen kenttä

Kuva 6. Pohjoismaainen puolustusyhteistyö (NORDEFECO)

Kuva 7. Sotilaallinen puolustusyhteistyö 2020

Kuva 8. Kansainväliset asiat Puolustusvoimissa

Kuva 9. Suomen puolustusyhteistyön kenttä Naton täysjäsenyyden myötä

Kuva 10. Alaluvun mukainen koonnos sotilaallisen puolustusyhteistyön määritelmällisestä kuvauksesta haastattelujen perusteella

Kuva 11. Alaluvun mukainen kuvaus puolustusyhteistyön syistä ja tavoitteista haastattelujen perusteella

Kuva 12. Haastattelujen perusteella kootut syyt, miksi Suomen kanssa halutaan tehdä sotilaallista puolustusyhteistyötä

Kuva 13. Puolustusyhteistyön mahdollisuudet eri aikoina haastatteluihin perustuen

Kuva 14. Puolustusyhteistyön mahdollisuudet ja tulevaisuuden suunta haastatteluihin perustuen

Kuva 15. Nato-jäsenyyden myötä puolustusyhteistyön kentällä muuttuvat asiat haastattelujen perusteella

Kuva 16. Nato-jäsenyydestä huolimatta muuttumattomat asiat haastattelujen perusteella

LÄHTEET

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelun saatekirje (sis. haastattelurungon ja haastattelukysymykset)
- Liite 2. Puolustusyhteistyön syitä, päämääriä ja vaikutuksia

”Älkää tönikö meitä, tai me kutsutaan kaverit apuun” - Haastateltava #2

SUOMI PUOLUSTUSLIITOSSA¹– KANSAINVÄLISEN SOTILAALLISEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖN MAKSIMOINTI

1 JOHDANTO

Saksalainen sotakenraali ja sotateoreetikko Carl von Clausewitz (1998) toteaa filosofisesti, että *sotaa tulee välttää, jos poliittiset keinot riittävät päämäärään pääsyyn*. Kun diplomatia ja muut hybridisen vaikuttamisen² keinot epäonnistuvat, asevoimia käytetään osana valtioiden laaja-alaista vaikuttamista. Kutsuttakoon sitä sodan lisäksi joissain piireissä vaikka erikoisoperaatioksi, koska maailmassa tuntuu vallitsevan nykyisin asymmetrisyys. Clausewitzin (1998) legendaarisin sanoin *sota on politiikan jatkamista toisin keinoin* sekä *sota on osa politiikkaa, ei itse tarkoitus*. Kansainvälinen puolustusyhteistyö (PYT) on selkeästi mandatoivaa politiikkaa ja se on tärkeä osa valtioiden ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, siis poliittisstrategisella tasolla. Näin on nähnyt myös Suomi, koska nostaa puolustusyhteistyön yhtenä merkittävimpanä ulottuvuutena esiin Hallitusohjelmassa (2019), ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (2019), puolustusselonteossa (2021) sekä julkisessa viestinnässään (ks. esim. Puolustusministeriön viestintästrategia 2020). Puolustusyhteistyötä johtaa Puolustusministeriö (Valtioneuvosto 2021, 61) ja yhdessä Ulkoministeriön kanssa ne muodostavat yhteisine tavoitteineen ja hieman erilaisin keinoin kansallisen turvallisuuskolikkomme eri puolet.

Ulkopolitiikka keskeisenä välineenä muodostaa valtion turvallisuuspoliittisen perustan ja ratkaisee menestymisen riippuen siitä, kuinka hyvin suhteet muihin valtoihin hoidetaan (Laitinen & Huhtinen 2021, 32). Vuodesta 2016 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan neljänä

¹ Pohjois-Atlantin liitto eli NATO (engl. *North Atlantic Treaty Organization*; ransk. *Organisation du traité de l'Atlantique nord*, lyh. OTAN) on Washingtonissa 4.4.1949 perustettu poliittinen ja sotilaallinen puolustusliitto, josta tarkemmin alaluvussa 5.7.

² Krimin sodan mukana tuoma hybridivaikuttamista voidaan Hyytiäisen (2020, 5) mukaan kutsua mustaksi joutseneksi, jotka asuvat synkissä pilvissä (mt., 7).

tasapainottavana pilarina ovat olleet tasavallan presidentti Sauli Niinistön linjaamina³ puolustuskyy⁴, länsi-integraatio, Venäjä-suhteet ja kansainvälinen oikeus. Linjaus ei sisällä sotilaalista liittoutumattomuusargumenttia ja kuten valtioneuvoston selonteissa ohjataan, ovi allianssille on pidetty avoimena. Linja ei ollut muuttunut vuoden 2019 ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon eikä vuoden 2021 puolustuselontekoon, mutta 24.2.2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan, kaksi keskeistä perustetta muuttuivat ratkaisten ja sinetöiden myöhemmin Suomen turvallisuuspoliittisen debatin. Venäjä-suhteet sekä sopimukseen⁵ ja sääntöihin perustuva kansainvälinen turvallisuusjärjestelmä saivat kerrasta uuden asemoinnin, joka nosti hämmästyttävän nopeasti suomalaisten kansalaisten ja poliitikkojen kannatusta Pohjois-Atlantin liiton (NATO) jäsenyydestä, joka muutti Niinistönkin alkuperäistä ”natotonta” ideologiaa länsi-integraatiosta. Talvisodan muistojen taustaa vasten *strategisen kulttuurin*⁶ ja turvallisuusympäristön muututtua perustavanlaatuisesti⁷, oven karmit ja kynnykset ylitettiin nopealla aikataululla⁸, kun Suomi yhdessä Ruotsin kanssa päätti 17.5.2022 hakea Naton jäseneksi ja artiklan 5 turvatakuiden piiriin⁹ osaksi Euroopan turvallisuusarkkitehtuuria. Olihan Nato-optio ilmaistu ensimmäisen kerran jo vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa – joskus pitkään kypsynyt muutos rasitteesta voimavaraksi tapahtuu nopeasti. Itänaapuriimme kohdentunut ajopuuteoria muuttui toistamiseen EU:n jäsenhakemuksen lisäksi Suomen hakiessa Naton jäseneksi. Uusi lehti kääntyi ja vieläpä kansalaisten tuella, vaikka neuvoa-antavaa kansanäänestystä ei järjestettykään. Ruohosen (2022, 5; 47) mukaan jäsenyydestä esitetyt näkemykset ovat

³ Sauli Niinistön puhe Kultarantakeskusteluissa 2016. <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-avauspuheenvuoro-kultaranta-keskusteluissa-19-6-2016/>

⁴ Suomen puolustuskyy muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä, kansallisesta viranomaisyhteistyöstä sekä kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 12; Juusti 2019, 4).

⁵ Sopimus on osapuolten välinen tahdon ilmaus. Kirjalliset valtiosopimukset (engl. *treaty*) ovat merkittäviä sitoumuksia, koska julkisilla velvoitteilla luotetut valtiot asettavat maineensa alttiiksi, eikä velvoitteita voi perua leimaantumatta epäluotettaviksi, jolloin muutkaan valtiot eivät tekisi niiden kanssa yhteistyötä tulevaisuudessa (Hoffman 2002, 392; Suominen 2014, 76). Sopimukseen kirjatulla valvontamekanismeilla, rangaistuksilla ja prosesseilla valtiot myös osoittavat halunsa noudattaa solmimiensa sopimusten sisältöä tekemällä niiden rikkomisesta liian arvokasta, mikä toimii myös eräänlaisena intervention pidäkkeenä. Sopimukset muodostavat myös suorituskyvyn kehittämisen kaaren. (Puolustusministeriö 2017b.)

⁶ *Strateginen kulttuuri kuvaa, miten valtion turvallisuuspoliittinen johto kokee maahan kohdistuvat uhat ja miten näihin todellisiin tai koettuihin uhkiin reagoidaan* (vrt. Suomen liittoutumattomuuspolitiikka). Yksi muutostekijä on ulkoinen shokki, kuten esimerkiksi Ukrainan tapahtumat. (Kari 2022, 28–29). Myös puolustuselonteko (2021, 40) sekä EU:n strateginen kompassi korostavat yhteiseurooppalaisen strategisen kulttuurin vahvistamista.

⁷ Roosin (2012) mukaan useat samanaikaiset tapahtumat avaavat niin sanotun ”*policy window*” eli aikaikkunan politiikan muutokselle, jolloin valtion johto kykenee ajamaan oikealla ajan hetkellä läpi asioita, jotka johtaisivat (turvallisuus)politiikan muutokseen.

⁸ Salomaa (2022) toteaa Ukrainan sodan kääntäneen Suomen Nato-kurssin kymmenessä viikossa käymättä kunnollista Nato-keskustelua.

⁹ Pohjois-Atlantin sopimuksen kolmas artikla edellyttää kuitenkin *jäsenten ylläpitävän ja kehittävän omia ja yhteisiä valmiuksiaan* tarkoittaen esimerkiksi puolustusvoimia.

olleet pääosin puoltavia ja kyselyjen mukaan kansa luotti valtionjohdon kykyyn tehdä asiassa harkinnan myötä oikeanlainen ratkaisu ilman tarvetta kansanäänestykselle.

Vaikka Suomen retoriikka presidentti Niinistön puheessa 4.4.2023 Natoon liittymishetkellä korosti edelleen, ettei sotilasliiton jäsenyys ole suunnattu ketään vastaan, historiallisesti tarkasteltuna liittoutumispyrkimykset on kaikki suunnattu samaa uhkaa eli itänaapuriamme vastaan (Suominen 2014, 41) ja sodat ovat luoneet kansalliseen muistiimme kuvan Venäjästä hyökkääjänä (Kari 2022, 29). Neuvostoliittohan oli ehdottanut aikoinaan YYA-sopimuksen hengessä Suomelle sotilaallista yhteistyötä muun muassa pohjoisen Suomen puolustamisesta ja yhteisistä sotaharjoituksista (Tarkka 2023). Venäjän uhka ennaltaehkäisevän pidäkkeen näkökulmasta lienee olevan yksi puolustusyhteistyön syistä ja mahdolliset itänaapurin reaktiot ilmentyvät suurena esteenä sotilasliitolle (Forsberg 2002; Suominen 2014). Mikäli naapuri kokee olonsa uhatuksi, sen on pakko tehdä jotain tilannekehitykselle. Tämä tekijä on näkynyt voimakkaasti ja poliitikot korostavatkin ettei puolustusyhteistyö, tai Naton jäsenyys, ole suunnattu ketään vastaan¹⁰. Rusi (2021, 33) toteaa Mihail Gorbatšovin osoittaneen Suomessa vallinneen pidättyvän liittoutumattomuuslinjan sopivan myös Itä-Euroopalle malliksi, jota Venäjä etupiiripolitiikallaan yrittääkin vaatia esimerkiksi Ukrainan kanssa. Ideologia turvallisuusarkkitehtuurista, jossa jokaisella maalla on oikeus tehdä itse omat valintansa, ei saa romuttua. Nyt vaikuttaa siltä, että demokraattisen lännen ja diktatuurisen idän välille on nousemassa uudenlainen rautaesirippu ja kova itäraja Venäjän eristäytyessä entisestään läntisistä normeista ja arvoista. Käsitystä vahvistaa Naton uusi strategia (NATO 2022, 3–4), jossa Venäjä on muuttunut yhteistyökumppanista pääuhkaksi. Uhka on kyky kertaa tahto¹¹, jota on riskienhallinnan johdosta seurattava. Vanhan viisauden mukaan Venäjä on vakaa, kunnes ei ole.

Vuoden 2012 ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (Valtioneuvosto 2012) puhutaan globaaleista keskinäisriippuvuuksista, teknistymisen tuomista haavoittuvuuksista ja laaja-alaisesta politiikasta, jossa Venäjä nähdään Suomen suurimpana kauppakumppanina ja maan integroituminen kansainväliseen yhteistyöhön, yleiseurooppalaiseen kehitykseen sekä maailmantalouden rakenteisiin tärkeinä tavoitteina. Vuonna 2017 Möttölä näki kehittyvän EU-jäsenyyden tekevän sotilasliiton tarpeettomaksi liberaalina arvoyhteisönä ja korosti edelleen mahdollisuutta yhteistyöhön eurooppalaistuvan Venäjän kanssa. Vuonna 2022 Naton strateginen konsepti nostaa

¹⁰ Ks. esim. Tuomioja 10.4.2015 Tuomioja ”Yhteistyötä ei ole suunnattu Venäjää vastaan” | Demokraatti.fi ja Orpo 10.5.2022 Puolustusvaliokunnan tiedotustilaisuus ajankohtaiselonteon lausunnosta ti 10.5. klo 13 (eduskunta.fi).

¹¹ Riehle (2022) puolestaan analysoi Venäjän tiedustelupalvelun toimia yhtälöllä $uhka = tarkoitus \times kyky \times mahdollisuus$. Perinteisesti uhkan muotoiluun käytetty kaava on ollut $uhka = tahto \times kyky$ (Raitasalo 2008, 116-117; 135).

Venäjän sen suurimmaksi uhkaksi ja päävastustajaksi. Liittokunta korostaa kuitenkin halua pitää kommunikaatioväyliä avoimina Moskovaan riskien hallitsemiseksi ja vähentämiseksi, eskalaatioiden estämiseksi ja läpinäkyvyyden kasvattamiseksi (NATO 2022, 4).

Vuoden 2021 puolustusselonteossa kuvataan tämän toimintaympäristön muutoksen vaikuttaneen puolustusyhteistyöhön siten, että *yhteistyössä korostuvat aiempaa vahvemmin lähialueen turvallisuustilanteeseen, uhkaympäristön muutokseen, sotilaallisiin suorituskykyihin, tilannetietoisuuteen ja kriisitilanteiden yhteistoimintaan liittyvät kysymykset* (Valtioneuvosto 2021, 38). Tapahtunutta muutosta kuvaa myös brittiläinen riskiarvioihin erikoistunut konsulttiyritys Verisk Maplecroft, jonka viimeisimmän seitsemän vuoden aikana kerättyyn dataan perustuva *Civil Unrest Index* (CUI) -raportti on huolestuttavaa luettavaa muun muassa yhteiskunnallisiin levottomuuksiin ja niiden aiheuttamiin riskeihin liittyen. Salenius-Pasternakin (2021) tutkimus osoittaa noin kolmen neljästä eli 74 prosenttia oppositiota edustavista kansanedustajista olleen sitä mieltä, että suomalaiset tulevat viiden vuoden kuluttua elämään entistä turvattomammassa maailmassa. Hallituspuolueiden edustajista ainoastaan 42 prosenttia vastaajista tuki sanomaa. Kansalaisista 47 % arveli elävänsä viiden vuoden kuluttua turvattomammassa maassa (MTS 2020). Sitran 2021 tulevaisuusbarometrin tuloksien mukaan kansalaisista ainoastaan neljännes näki Suomen tulevaisuuden huonompana tai paljon huonompana verrattuna nykyhetkeen.

Suomi on toiminut aktiivisena Naton rauhankumppanina ja puolustusyhteistyön toimijana Venäjän ja puolustusliitto Naton maantieteellisessä välissä (Pirkkalainen 2012, 88). Ruotsin samanaikainen jäsenhakemus Natoon tarkoitti muun muassa sitä, että Suomi ei esiinny yksittäisenä suurvallan vaikutuspiirissä olevana reunavaltiona, vaan jäsenyys luo lisäarvoa niin pohjoismaiden, Itämeren alueen, Baltian ja koko Naton vakaudelle. Naton kumppanuus on ollut osa Suomen harjoittamaa puolustusyhteistyötä. Ukrainan tapahtumien seurauksena, puolustusliiton jäsenyyshakemuksesta huolimatta, Suomi aloitti puolustusyhteistyön nimissä hakemaan syventyneitä kumppanuuksia. Tämä tapahtui todennäköisesti ennaltaehkäisevän pidäkkeen vahvistamiseksi. Sotilaallisen liittoutumisen jälkeen osasta entisistä kumppanimaista tuleekin liittolaismaita. Nyt Suomi toimii lännen sisällä, eikä vain rajan vartijoina ja Suomi on lopullisesti valinnut puolensa puskurivaltioiden sillalla. Integraatio voi alkaa.

Aiheena puolustusyhteistyö on näin sotilaallisen liittoutumisen aikana ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti kiinnostava, koska puolustuskyky ja valtion kansallinen turvallisuus ovat merkittäviä asioita politikoinnin kohteiksi – varsinkin Ukrainan tapahtumien seurauksena. Myös esimerkiksi Hornet-hävittäjäkaluston seuraajan yhdysvaltalaisen Lockheed Martinin F-35A Lightningin lopullista hankintapäätöstä edeltänyt turvallisuus- ja puolustuspoliittinen ulottuvuus

käsiteltiin Puolustusvoimien vastuulla olleesta suorituskykyarvioinnista erillisenä kokonaisuutena varsinaisen tarjouskilpailun ulkopuolella¹². F-35:n valinta ei ole siis pelkkä taloudellinen tai sotilaallisen suorituskyvyn kysymys, vaan myös merkittävä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen päätös (ks. Suominen 2014, 64). Ulkovaltojen kanssa solmittavat puolustusmateriaalikaupat edellyttävät puolustuspoliittista yhteistyötä, koska useinkaan ei hankita vain pelkkää tuotetta, vaan myös esimerkiksi koulutusta tai takuuta järjestelmän jatkokehittämisestä (Försvarsberedningen 2019, 271; Lehtonen & Koivula 2020, 132). F-35:n hankinta ei suinkaan ollut pelkkä ostopäätös, vaan sen käytön ja ylläpidon kautta Suomi integroituu ja asemituu asevoimien lisäksi osaksi sopimusten mukana tulevaa verkostoitunutta käyttäjäjyhteisöä. Ja vaikka kuuluisat viidennen artiklan eksplisiittiset turvatakuut jäivät tässäkin kaupassa tulematta, niin huoltovarmuutta turvaa maapallon ainut sotilaallinen supervalta. Voidaan lähestulkoon kyseenalaistaa, onko kansallista maanpuolustusta ilman puolustusyhteistyötä.

Puolustusyhteistyö on vähän tutkittu ja käsitteenä vielä määrittelemätön alue. Määritelmät ovat hyvin monitulkintaisia pitäen sisällään laajan jatkumon erilaisia ententen¹³ integraation muotoja niin toiminnan mittakaavan kuin järjestäytymisasteenkin suhteen (ks. Lehtonen ja Koivula 2020, 128). Yhteistyön, yhteistoiminnan ja yhdessä tekemisen runsas ja samankaltainen terminologia johtaa siihen, että lukija joutuu itse päättämään, mitä kullakin termillä kussakin tapauksessa tarkoitetaan puhuttaessa Czajkowskin (2006, 23) mainitsemista yhteistyön suhteista (engl. *relationship*) tai jatkuvista prosesseista (engl. *process*), jotka ovat myös osa tässä tutkimuksessa käsiteltävää integraatioteoriaa, joka tarjoaa hyödyllisen viitekehyksen puolustusyhteistyön ymmärtämiseen ja sen merkityksen arvioimiseen valtioiden välisessä yhteistyössä. Puolustusyhteistyö on ilmeisesti jotain jonkin tueksi ja jokin asia hyötyy Suomen harjoittamasta puolustusyhteistyöstä. Tässä tutkimuksessa integraatioteoriaa mukailten selvitetään syitä, päämääriä ja seurauksia Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle.

Tutkimusta ohjaavat alla olevassa taulukossa 1 esitetyt kirjallisuuskatsauksen perusteella luodut hypoteesit, joihin tutkimuksessa myös pyritään saamaan vastauksia. Alaluvussa 8.1 vastataan tutkimuksen hypoteeseihin ja niiden toimivuuteen sekä validiteettiin.

¹² Jo esiselvitys Hornet-kaluston suorituskyvyn korvaamisesta (Puolustusministeriö 2015, 44) näki suorituskyvyn korvaamisen olevan merkittävä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen päätös, jossa eduskunnan tuki on välttämätön.

¹³ Sitaattilainana ranskan kielestä, jolla tarkoitetaan valtioiden välistä yhteistyötä, yhteisymmärrystä ja yhteistyösuhteita.

H1: Puolustusyhteistyö on ilmeisesti jotain <u>jonkin tueksi</u> ja <u>jokin asia</u> hyötyy Suomen harjoittamasta puolustusyhteistyöstä
H2: <u>Venäjän uhka ennaltaehkäisevän pidäkkeen</u> näkökulmasta lienee olevan yksi puolustusyhteistyön syistä, mutta toisaalta Venäjän mahdolliset reaktiot ovat myös suuri <u>este sotilaalliselle liittoutumiselle</u>
H3: Onko edes kansallista maanpuolustusta <u>ilman kansainvälistä puolustusyhteistyötä</u> ?
H4: Mikäli integraatiota tapahtuu, sen on hyödytettävä <u>valtioiden etuja</u>
H5: <u>Luottamus</u> korostuu huolimatta näkökulmana olevista valtioista, joilla on luonnollisia intressejä ja ne pyrkivät maksimoimaan oman kykynsä tarvittaessa muiden kustannuksella
H6: Yhteistyön voi nähdä <u>automaattisesti johtavan</u> kohti syventynyttä integraatiota
H7: Ukrainan tapahtumien seurauksena, sotilasliiton jäsenyshakemuksesta huolimatta, Suomi aloitti puolustusyhteistyön nimissä hakemaan syventyneitä kumppanuuksia todennäköisesti <u>ennaltaehkäisevän pidäkkeen vahvistamiseksi</u>
H8: Puolustusyhteistyösopimukset <u>tulevat olemaan</u> merkittävässä asemassa huolimatta sotilaallisesta liittoutumisesta
H9: Suomi on <u>kansallisessa diskurssissaan valmis sotilaalliseen liittoutumiseen</u> ?

Taulukko 1. Tutkimuksen hypoteesitaulukko

1.1 Tutkimuksen tehtävä, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen aihealue määritettiin alkuvuodesta 2021 Puolustusvoimien T&K-prosessin myötä Ilmavoimien esikunnan Suunnitteluosaston käskemänä. Tutkimus kuuluu Puolustusvoimien tutkimus- ja kehittämistoiminnan taksonomiassa¹⁴ Toimintaympäristö- ja puolustusjärjestelmä-analyysin Strategisen ennakkoinnin ja turvallisuuspolitiikan tutkimusalaan. Tutkimuksen tarkastelukulma on turvallisuuspoliittinen kuvaten muun muassa sen, minkälaiseksi käsitteeksi puolustusyhteistyö on rakentunut suomalaisessa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa osana integraatioteoriaa.

Tutkimus pyrkii luomaan ymmärryksen siitä, mitä puolustusyhteistyö on suomalaisessa kontekstissa sekä kuvaamaan sen, miten puolustusyhteistyötä kannattaisi maksimoida. Tutkimuksen tehtävänä on kuvata, miten läntisen integroitumisen syiden, päämäärien (joissain yhteyksissä käytetään myös termiä tavoite) sekä vaikutusten kautta puolustusyhteistyötä hyödynnetään kansallisessa kontekstissa ja voidaan hyödyntää entistä paremmin. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä puolustusyhteistyön tunnettavuutta ja sen merkitystä Suomelle huolimatta muuttuneesta turvallisuuspoliittisesta asemoinnista eli puolustusliiton jäsenyydestä. Tutkimus tarkastelee täten myös, miten tulevaisuudessa puolustusyhteistyö asemituu suhteessa sotilaalliseen liittoutumiseen.

¹⁴ PVOHJEK-PE PUOLUSTUSVOIMIEN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA (HR566, liite 7).

Päätutkimuskysymys kuuluu:

Miten Suomen puolustusyhteistyötä tulisi maksimoida puolustuskykymme tukemisen ja vahvistamisen näkökulmasta?

Alatutkimuskysymyksiä tutkimuksessa kartoitetaan julkisten lähteiden ja haastattelujen perusteella:

- 1) Mitä puolustusyhteistyö on, mitä siihen kuuluu ja miksi Suomi harjoittaa sitä – mistä on ollut kyse kaikkina näinä vuosina?
- 2) Keiden kanssa puolustusyhteistyötä toteutetaan?
- 3) Miten Naton jäsenyys muuttaa puolustusyhteistyötämme ja mikä puolustusyhteistyön kentällä ei mahdollisesti muutu Nato-jäsenyyden myötä?
- 4) Missä ja miten suorituskykymme rakentuu nyt ja tulevaisuudessa sekä onko tulevaisuudessa tarve puolustusyhteistyötermille?

1.2 Tutkimuksen rajaus ja aiheesta julkaistu aikaisempi tutkimus

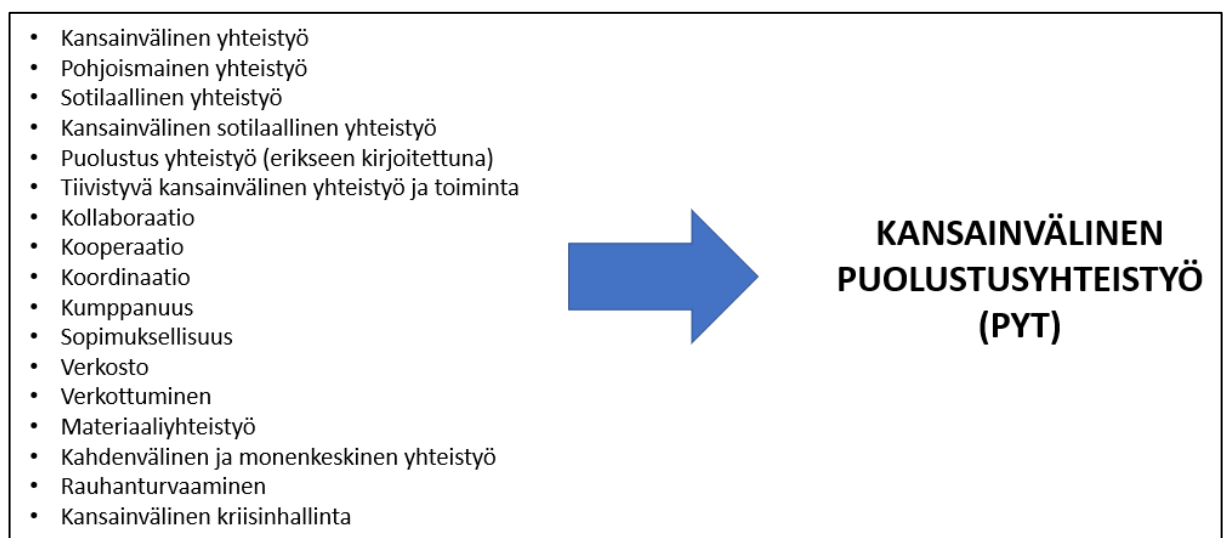
Tutkimuksen alkuvaiheessa ei suoranaisesti rajattu pois mitään (esimerkiksi vain pohjoismainen puolustusyhteistyö), vaan kaikki puolustusyhteistyön kentälle kuuluvat ilmiöt, muodot ja mahdollisuudet otettiin mukaan tutkimustulosten analysointivaiheeseen. Tutkimuksen kirjallisuuskatsauksessa hyödynnettiin valtionhallinnon virallisia selontekoja/vast. sekä alan tutkimuksia, jolloin tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin julkinen keskustelu ja blogi-kirjoitukset, vaikka joihinkin niistä tutkimuksessa viitataan niiden liityntäpinnan takia. Vaikka tutkimuksessa viitataan useisiin eri yhteistyösopimuksiin, ne rajattiin ulos, koska niiden sisältöön syvemmin perehtyminen olisi uuden tutkimuksen aihe. Tutkimuksen laajuus ja teoreettiset valinnat rajaavat tarkastelun yhteistyön merkitykseen integraation kentällä, eikä (neo)funktionalismin tai intergovernmentalismin muita vaiheita tarkoituksellisesti avata enempää. Analysointivaiheessa tutkimus rajataan koskemaan sotilaallista puolustusyhteistyötä, vaikka haastattelun vastauksissa osin nousee väkisin esiin puolustuspoliittisia elementtejä, jotka sinänsä raportoidaan niiden vaikuttavuuden takia.

Integraatiota on maailmalla tutkittu paljon, mutta ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puolella kohtalaisen vähän. Tässä tutkimuksessa integraatiota esitetään funktionaalista

näkökulmasta turvallisuuteen liittyvien ja mainittavien yhteistoimintaorganisaatioiden luonteiden ja intressien kautta, jotka korostuvat kansainvälisissä suhteissa. Yhteistyön voi nähdä automaattisesti johtavan kohti syventynyttä integraatiota. Kansallisista integraation tutkijoista esiin nousevat Hanna Ojanen, Teemu Palosaari ja Teija Tiilikainen.

Esimerkiksi ulkoasiainministeriö (2015) käyttää turvallisuuspoliittista yhteistyötä käsittelevässä katsauksessaan puolustusyhteistyötermiä (63 mainintaa) ristiin yhteistyötermin kanssa, mutta toisaalta kohdentaen puolustusyhteistyötermin ennemminkin EU:ta ja muiden pohjoismaiden yhteistyötä koskevaksi käsitteeksi, kuin esimerkiksi Natoa. Tämä kiertely voitaisiin tulkita eräänlaiseksi suomettumisen (saksaksi *Finnlandisierung*, engl. *finlandization*) diskurssiksi, mutta toisaalta se tukee tutkimuksen sitomista Euroopan integraatioon.

Tutkimuskentällä kansainvälinen puolustusyhteistyö (PYT, engl. *defence cooperation*) terminologisenä käsitteenä voidaan kansallisessa diskurssissa linkittää kansainvälisen yhteistyön (engl. *international cooperation*), pohjoismaisen yhteistyön, sotilaallisen yhteistyön, kansainvälisen sotilaallisen yhteistyön, puolustus yhteistyön (erikseen kirjoitettuna), tiivistyvän kansainvälisen yhteistyön ja toiminnan, kollaboraation, kooperaation, koordinaation, kumppanuuden, sopimuksellisuuden, verkoston, verkottumisen, materiaalisen yhteistyön, kahdenvälisen tai monenkeskisen yhteistyön, kansainvälisen kriisinhallinnan, rauhanturvaamisen, jne. käsitteisiin, joita tutkimuksen lähteissä on lukematon määrä. Alla oleva kuva yksi selventää viitekehystä sekä kokoaa löydetyn terminologian, joista puhuttaessa on tarkoitettu puolustusyhteistyötä niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Runsas ja samankaltainen terminologia johtaa siihen, että lukija joutuu itse päättämään, mistä milloinkin on kyse. Tutkimus osoittaa myöhemmin, millaiseksi puolustusyhteistyön käsite on kansallisessa kehyksessä muodostunut.

Kuva 1. Kansainvälisen puolustusyhteistyön terminologiaa

Puolustusyhteistyö edellä mainittuina eri termeinä on ollut mielenkiinnon kohteena julkisuudessa oikeastaan koko kylmän sodan päättymisen jälkeen. Siihen on osaltaan vaikuttanut internetin laajentuminen, mutta varmasti myös lehdistön lisääntynyt vapaus ns. demokraattisissa valtioissa. Tätä länsimaista muutosta tarkastellaan kolmannessa alakysymyksessä. Puolustusyhteistyöstä on kirjoitettu paljon (Googlehaku antoi 55500 tulosta 27.12.2021 ja 2.5.2023 66300), mutta varsinaisia kansallisia tutkimuksia aiheesta on suhteellisen vähän. Tutkimukset käsittelevät pääosin historiaa, miten puolustusyhteistyö esiintyy kulttuurisessa puhetavassa (diskurssissa) ja ne ovat keskittyneet enemmän puolustusyhteistyön operatiiviseen näkökulmaan eli siihen millaista yhteistyötä on tehty. Puolustusyhteistyön rakentuminen näissä kuvataan alla tutkimuskohtaisesti. Puolustusyhteistyön näkökulmia esiintyy myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan tutkimuksissa. Mielenkiintoista on, että missään ei selkeästi määritellä, mitä puolustusyhteistyö on ja mitä siihen kuuluu. Tämän tutkimuksen tavoitteeksi nousi täten eräällä tavalla luoda teoriapohjaa ilmiöstä tulevaisuuden tutkimuksille.

Kansainvälisesti puolustusyhteistyötä eri termein on tutkittu runsaasti ja suuri osa kohdentuu EU:n ja Naton toiminnan yhteensovittamiseen, joka korostaa tiedon avoimuutta demokratiassa ja sen lisääntymistä myös Suomessa kylmän sodan jälkeen. Naton ”*Smart Defence*” ja EU:n ”*Pooling & Sharing*” (Faleg & Giovannini 2012; ks. alaviite 42) ovat olleet keskeisiä puolustusyhteistyön tutkimusaloja. Myös johtovaltiopohjaiset yhteistyöfoorumit ovat olleet kiinnostusten kohteena. Rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatiot ovat kautta aikain olleet tutkimusintresseissä. Puolustusyhteistyö on perinteisesti mielletty kriisinhallinnaksi (Sotataloudellinen seura 2021, 172).

Palosaaren (2011) väitöskirja käsittelee suomalaisen turvallisuuspoliittisen identiteetin muodostumista EU-jäsenyyden jälkeen ja Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden luonnetta. Palosaari väittää Suomen luopuneen perinteisestä puolueettomuuspolitiikastaan ja omaksuneen sotilaallisen liittoutumattomuuden EU-jäsenyyden vaatimusten ja sen mukanaan tuoman yhteisvastuullisuuden myötä. Torjuvaa asennemuutosta oli helpottanut se, ettei unionista muodostunut sotilasliitto. Kansainvälisen toimintakentän muutokset vaikuttivat Suomen politiikan muutokseen yhtä paljon suoraan kuin jäsenyyden kauttakkin. Tutkimus liittyy puolustusyhteistyön perusteisiin esimerkiksi sotilaallisen liittoutumattomuuden käsitteen kautta.

Puolustusyhteistyön eri muodoista, tavoitteista ja kehityksestä on löydettävissä kohtalaisen paljonkin tutkimusaineistoa. Zandee, Drent ja Hendricks (2016) ovat tutkineet yhteisten sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä ja käyttöä. Tutkimuksessa esitetään viisi sotilaallisen yhteistyön muotoa: monikansallinen operaatioihin lähetettävä esikunta, modulaarinen

operatiivinen yksikkö (esim. Joint Expeditionary Force, JEF), integroitava operatiivinen yksikkö (esim. Strategic Airlift Command, SAC), liikkuva johtoyksikkö (esim. NATO AWACS¹⁵) ja erikoisroolit (esim. Baltian maiden ilmapäivystys). Lisäksi tutkimus esittelee 15 onnistumisen ja epäonnistumisen kriteeriä ja piirrettä, joita ovat muun muassa luottamus, läpinäkyvyys (vrt. Kanerva 2020, 10¹⁶), ylhäältä alaspäin suuntautuvan ohjaamisen ja alhaalta ylös saatavan tuen yhdistelmä, samanlainen ajattelutapa sekä realismi. Tutkimus liittyy esimerkkeinä puolustusyhteistyön tuottamien suorituskykyjen muodoista ja korostaa suurten instituutioiden rakenteiden, kuten Naton tai Euroopan unionin, osoittautuneen yhteistyön näkökulmasta haasteellisiksi, mikä edelleen ohjaa valtioita integraatioteorian nimissä kehittämään joustavampia yhteistyön muotoja.

Lehtonen ja Koivula (2020) ovat kirjallisuuskatsauksessaan käsitelleet Suomen harjoittamaa puolustusyhteistyötä turvallisuuspoliittisesta ja sotataloudellisesta näkökulmasta sekä arvioineet siihen liittyviä hyötyjä ja rajoitteita. Artikkelissa keskityttiin viime vuosikymmenellä korostuneisiin johtovaltiopohjaisiin yhteistyöfoorumeihin Joint Expeditionary Force (JEF), European Intervention Initiative (EI2) sekä Framework Nations Concept (FNC), jotka nostetaan esiin myös puolustusselonteossa (Valtioneuvosto 2021). Näiden uusimpien monikansallisten puolustusaloitteiden tutkimusta on kansainvälisesti runsaasti (esim. Kramer 2014) ja kansallistekin lukumäärä on kasvamaan päin. Lehtonen ja Koivula korostavat puolustusyhteistyön merkitystä sotilaallisen ja poliittisen pidäkevaikutuksen luomiseen.

Lepistö (2021) on diplomityössään tutkinut puolustusyhteistyötä pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta ja valinnut nimenomaan edellä mainitut yhteistyöfoorumit case-tarkastelujen kohteeksi. Lepistön tutkimuksen mukaan YK:n, Naton ja EU:n heikentyminen ei pidäkkeellisesti olisi Suomen etu, mutta tutkittu minilateraalinen puolustusyhteistyö voisi tarjota Suomelle mahdollisuuksia ja voisi muodostua jopa Nato-optiota paremmaksi vaihtoehdoksi. Edellytys tälle kuitenkin on, että integraation intressit puolustusyhteistyön johtovaltioiden kanssa ovat yhtenevät. Tutkimuksessa käsitelty kansainvälisen järjestelmän ja suhteiden viitekehys antoi ajattelulle pohjaa. Lisäksi tutkimuksen kattava lähdeluettelo ohjasi ajankohtaisen tiedon lähteille.

Tanila (2020) on pro gradussaan tutkinut Naton haasteita instituutiona ja sen vaikutuksia Iso-Britannian, Saksan ja Ranskan puolustusyhteistyöaloitteiden kehittymiseen, joissa selvitettiin

¹⁵ AWACS (*Airborne Warning And Control System*) on ilmavalvonta- ja taistelunjohtokoneista yleisesti käytettävä lyhenne.

¹⁶ Kanerva (2020, 10) totesi rakentavan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kykenevän etsimään yhteisiä ratkaisuja, lisäämään läpinäkyvyyttä sekä luottamusta tai tarvittaessa jopa palauttamaan sitä.

yllä mainittujen johtovaltiopohjaisten yhteistyöfoorumien tavoitteita, kehittymistä ja toteutusta. Tutkimuksen mukaan Naton instituution haasteiden, jäsenvaltioiden puutteellisten resursien ja turvallisuusympäristön muutoksien nähtiin vaikuttaneen puolustusyhteistyöaloitteiden kehittymiseen. Tanila myös korosti yhteistyöaloitteiden sisältävän *tekijöitä, joilla vastata Naton haasteisiin yhteistyön päämäärän, valtioiden osallistumisen ja yhteisen päätöksenteon osalta*. Tutkimus korosti puolustusyhteistyön merkitystä tulevaisuudessa sotilaallisesta liittoutumisesta huolimatta.

Suominen (2014) on tutkinut diplomityössään julkisessa keskustelussa ilmeneviä keskusteluun vaikuttavia tekijöitä suomalais-ruotsalaisessa puolustusyhteistyössä. Suomen ja Ruotsin välinen sotilaallinen yhteistyö oli 1930-luvulla tiivistä, vaikka poliitikot kummassakaan valtiossa eivät halunneetkaan sitoutua siihen (mt, 33). Ruotsin on historiallisesti nähty välttävän kaikkia riskejä (mt, 35). Suomen auttaminen oli siis samalla myös Ruotsin omien etujen ajamista ja reaali politiikkaa – yhteistyö ja solidaarisuus sodissa palveli tietysti myös Ruotsin omia intressejä (mt, 36). Tutkimuksen päätuloksena ilmentyy luottamuksen, tai sen puutteen, olevan tärkein keskusteluista nouseva tekijä, joka joko edistää tai heikentää puolustusyhteistyötä. Lisäksi Suominen korostaa ymmärrystä puolustusyhteistyön historiallisesta taustasta, puolustusyhteistyön poliittisten/sotilaallisten tavoitteiden (visioiden) selkeyttä, poliittista sitoutumista sekä laillisesti sitovaa kahdenvälistä rakennetta. Uhkana Suominen näkee em. asioiden puuttumiset ja ymmärtämättömyydet. Tutkimus selkeyttää myös suomalais-ruotsalaista arvokeskustelua.

Korkala (2014) tutki esiupseerikurssin tutkielmassa Suomen kansainvälisestä yhteistyöstä suomalaisessa lehdistössä käytyä diskurssia. Korkalan tutkimuksesta nousi esiin kuusi pääteemaa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, Suomen puolustusratkaisu, Pohjoismainen puolustusyhteistyö, Ruotsi, Venäjä ja Nato. Korkala korosti Venäjän vaikutusta keskusteluun. Myös yhteistyöhön liittyvän terminologian laajuuden vaikeus ja käyttö jopa poliittisena riskinä nousee esiin.

Yrjölä (2022) on pro gradussaan tutkinut Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkityksiä sotilaalliseen liittoutumiseen ja kansallisen puolustuksen vahvistamiseen. Tutkielmassa havaittiin selontekoasiakirjojen korostaneen kansallisen puolustuskyvyn ylläpitoa ja kehittämistä, jota tukee erityisesti Yhdysvaltojen kanssa tehtävä puolustusyhteistyö. Ruotsalaisissa puolustuslinjauksissa puolustusyhteistyötä on käsitelty kansallisesta puolustuskyvystä osin erillisenä ja rinnakkaisena kehityssuuntana. Molemmat maat ovat kuitenkin arvioineet puolustusyhteistyön lisäävän lähialueidensa vakautta, vaikka Ruotsissa onkin arvioitu yhteistyön vaikutuksia Suomea laajemmasta näkökulmasta. Yrjölä havaitsi myös, että

julkisessa keskustelussa yhteistyölle annettiin sellaisia merkityksiä, joita ei ilmentynyt poliittista asiakirjoista. Tutkimuksen mukaan puolustusyhteistyö tulkittiin sotilaalliseksi liittoutumiseksi, sotilaallisen liittoutumisen korvikkeeksi, sotilaallisen pidäkkeen vahvistamiseksi, Yhdysvaltojen intressien edistäjäksi ja Ruotsin rinnalla pysymiseksi. Näiden lisäksi nousi esiin yhteistyön merkitykset puolustusteollisen yhteistyön kanavana sekä yhteisten ja yhdessä jaettujen arvojen ilmentäjänä.

Blombergs (2013) on tutkinut Euroopan voimatasapainojärjestelmää. Puolustuksellisia strategioita ovat tasapainottaminen (engl. *balancing*), vastuun siirtäminen, liittoutuminen voimakkaamman suurvallan kanssa (engl. *bandwagoning*) ja myönnytysoptiikka (mt, 16; Visuri, 1997, 218–220, 239). Blombergs esittelee myös yhteistyöstrategioita, joita ovat esimerkiksi valikoiva sitoutuminen (engl. *selective engagement*) ja sitomisstrategia sekä ”piiloutumisstrategioita”, joita ovat esimerkiksi strateginen itsenäisyys, eristäytyminen (isolationismi) ja puolueettomuuspolitiikka, mikä nykyisin (siis ennen Naton jäsenhakemuksen lähettämistä toukokuussa 2022) kansallisessa diskurssissa ja retoriikassa on esiintynyt sotilaallisena liittoutumattomuutena¹⁷ (mt, 16). Integraatioteorian näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että Suomen olisi löydettävä muita yhteistyön kohteita. Toisaalta se voidaan tulkita myös askeleeksi kohti läntistä identiteettiä (Raitasalo 2008, 170). Lehtonen ja Koivula (2020, 150) ovat nähneet Suomen harjoittaman puolustusyhteistyön tulkinnanvaraisuuden olevan keino asemoida maamme sotilaallisen liittoutumattomuuden ja liittoutumisen janalle tai jatkumolle, jonka instrumenttien avulla ulkopoliittinen johto kykenee joustavasti ja harkinnan mukaan säätämään maamme asemoitumista ja korostaa joko liittoutumisen tai liittoutumattomuuden ominaisuuksia. Siis ennen Naton jäsenhakemuksen lähettämistä.

Teema	Tutkimus
Integraatioteoria	Theoretical Approaches to European Integration [Saurugger, S. 2014] Integraation teoria [Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.)] International Relations Theory and European Integration [Pollack, M. A. 2001]
Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden luonne	EU:n ja Naton suhde: Nykytila ja kehitysnäkymät Euroopan kollektiivisessa puolustuksessa [Sirkkola, M. 2019] Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä [Sikanen, T. 2015] Realismi ja strategian tutkimus. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen [Blombergs, F. 2013]

¹⁷ Vuoden 1995 hallitusohjelmassa Kansainliiton ajoista (1920) tuttu puolueettomuustermi korvattiin sotilaallisella liittoutumattomuudella.

	<p>Ilmavoimat ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä Suomessa vuonna 2025 [Pirkkalainen, J. 2012]</p> <p>The Art of Adaptation. A study on the Europeanization of Finland's foreign and security policy [Palosaari, T. 2011]</p> <p>Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus [Raitasalo, J. 2008]</p>
Deterrenssi ¹⁸	<p>Suomen kansainvälinen minilateraali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta [Lepistö, P. 2021]</p> <p>Small State Deterrence in the Contemporary World [Bowers, I. 2018]</p>
Yhteisten sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen ja käyttö	<p>A Stronger North? Nordic cooperation in foreign and security policy in a new security environment [Iso-Markku, T., Innola, E. & Tiilikainen, T. 2018]</p> <p>Making sense of European defence [Drent, M., Wilms, E. & Zandee, D. 2017]</p> <p>Defence cooperation models. Lessons learned and usability [Zandee, D, Drent, M. & Hendriks, R. 2016]</p> <p>Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta [Valtonen, V. 2010]</p>
Puolustusyhteistyön hyötyjä ja rajoitteita NATO-kehityksessä (sis. minilateraalinen yhteistyö)	<p>Voiko Nato hajota? Naton olemassaolon uhkat, heikkoudet ja vahvuudet [Kiiskinen, H. 2021]</p> <p>Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta [Tanila, T. 2020]</p> <p>NATO's Framework Nations: Capabilities for an Unpredictable World [Kramer, F. 2014]</p>
Smart Defence ja Pooling & Sharing	<p>Pool it, share it, or lose it: an economical view on Pooling and Sharing of European military capabilities [Overhage, T. 2013]</p> <p>NATO's Smart Defence: Who's Buying? [Giegerich, B. 2012]</p> <p>The EU Between Pooling & Sharing and Smart Defence: Making a virtue of necessity [Faleg, G. & Giovannini, A. 2012]</p>
Puolustusmateriaali	<p>Cooperative Procurement in Building National Defence: Why Are There So Few? [Kanniainen, V. & Lehtonen, J-M. 2018]</p>

¹⁸ Deterrenssi (engl. Deterrence) suomennetaan yleisesti (rankaisu)pelotteeksi (engl. *Deterrence by Punishment*) tai pidäkkeeksi eli kieltopelotteeksi (engl. *Deterrence by Denial*) (ks. Mazarr 2018). Hanskan (2019, 54) mukaan se voidaan ymmärtää myös ennaltaehkäisyksi.

Kansallinen puolustus	Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena [Lehtonen, J.-M. & Koivula, T. 2020] Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset [Yrjölä, M. 2022]
Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö	Vaikutusvaltaa hakemassa: Suomen ja Ruotsin poliittiset diskurssit EU:n puolustusyhteistyöstä 2016–2019 [Heinikoski, S. 2020] Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä [Suominen, V. 2014] Nordiskt försvarssamarbete i åtstramningens tidevarv [Ottosson, J. 2012]
Suomen kansainvälisen yhteistyön diskurssi	Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013 [Korkala, J. 2014]
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiset selonteot sekä puolustuselonteko → Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan yli hallituskausien ulottuvat ohjauksen perusteet.	

Taulukko 2. Tutkimukseen liittyneet tutkimustyöt

Perehtyminen aihealueeseen auttoi näkemään aukon tutkimuskentällä. Puolustusyhteistyön syitä, päämääriä ja seurauksia Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle ei juurikaan ole kuvattu aikaisemmissa tutkimuksissa. Tämä tutkimus vastaa kirjallisuudesta vielä puuttuvaan osaluueeseen, miten puolustusyhteistyö ja varsinkin sen sotilaallinen taso määritellään, mitä siihen kuuluu, miten se asemoituu Nato-jäsenyyden jälkeen ja miten maksimoida sitä.

2 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

2.1 Aineiston kuvaus

Puolustusyhteistyön kansallinen diskurssi muodostuu Euroopan unionin ohjausdokumenttien sekä erilaisten valtiosopimusten lisäksi vaalikausittain julkaistavassa hallitusohjelmassa sekä Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja puolustuselonteossa, jotka ovat Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan yli hallituskausien ulottuvia ohjauksen perusteita. Yllä mainittujen dokumenttien ohella edellisessä alaluvussa mainitut tutkimukset määrittelevät tässä tutkimuksessa puolustusyhteistyöstä käytetyn kulttuurisen puhetavan (diskurssin), ja miten se siis myös tuotetaan. Hypoteettisesti ei ole syytä määritellä diskurssia ennakkoon mitenkään, sillä tällöin antaudutaan jo jollekin yksittäiselle diskurssille. Tämä saattaa

ohjata tutkijan ajattelua, mikä ei välttämättä tuo mitään uutta tai kiinnostavaa. Selontekoasiakirjat korostavat Euroopan unionin roolia turvallisuusyhteisönä, Suomen sitoutumista sääntöpohjaiseen järjestelmään, Ruotsin ja Yhdysvaltojen erityisroolia puolustusyhteistyössä sekä turvallisuustilanteen heikentyneen viime vuosien aikana, vaikkei välitöntä sotilaallista uhkaa Suomeen arvioidakaan kohdistuvan (Puolustusministeriö 2019, 4; Valtioneuvosto 2017, 41; Valtioneuvosto 2021, 9 ja 24; Valtioneuvosto 2022, 10).

Tutkimus on julkinen. Tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin puolistrukturoiduin teema-haastatteluin, johon valitut haastatellut on kuvattu alaluvussa 2.4. Empiirisen osion tarkoitus oli selvittää näkemyksiä ilmiöstä ja saada vastauksia tutkimuskysymyksiin.

2.2 Teorian kirjoittaminen ja tutkimusmenetelmät

Teorian kirjoittaminen on tärkeä osa tieteellistä tutkimusta. Teoria on selitys tai malli, joka pyrkii selittämään ja ymmärtämään ilmiötä sekä valamaan pohjaa tulevalle tutkimukselle. Tieteellisen teorian luominen ja kirjoittaminen on monivaiheinen tutkimusprosessi, joka perustuu havaintoihin, olettamuksiin ja testattaviin hypoteeseihin. (Creswell 2009, 51-52; Kerlinger 1979, 64; Thomas 1979). Tieto ja teoria muodostuvat tutkimusprosessissa. Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofiseksi näkökulmaksi muodostuu konstruktivismi, jossa pyritään ilmiön ymmärtämiseen, merkityksiin, sosiaaliseen ja historialliseen rakenteeseen ja teorian yleistettävyyteen (Creswell 2009, 7-9). Konstruktivismiin mielenkiinnon kohteena ovat esimerkiksi instituutit ja identiteetit (Palosaari 2007, 165-166). Konstruktivismissa ihmiset näkevät maailman sellaisena missä elävät ja työskentelevät ja jossa tutkija luottaa sellaisenaan haastateltavien antamiin näkemyksiin (Creswell 2009, 8-9; Creswell 2016, 41). Wendtin (1999) mukaan näkökulmassa korostuvat eri ilmiöiden taustalla olevat yhteiskunnallisen rakentumisen prosessit. Konstruktivismissa tieteellinen tieto ja totuus johdonmukaisessa maailmassa ovat tutkijan rakentamia (Murphy 1997).

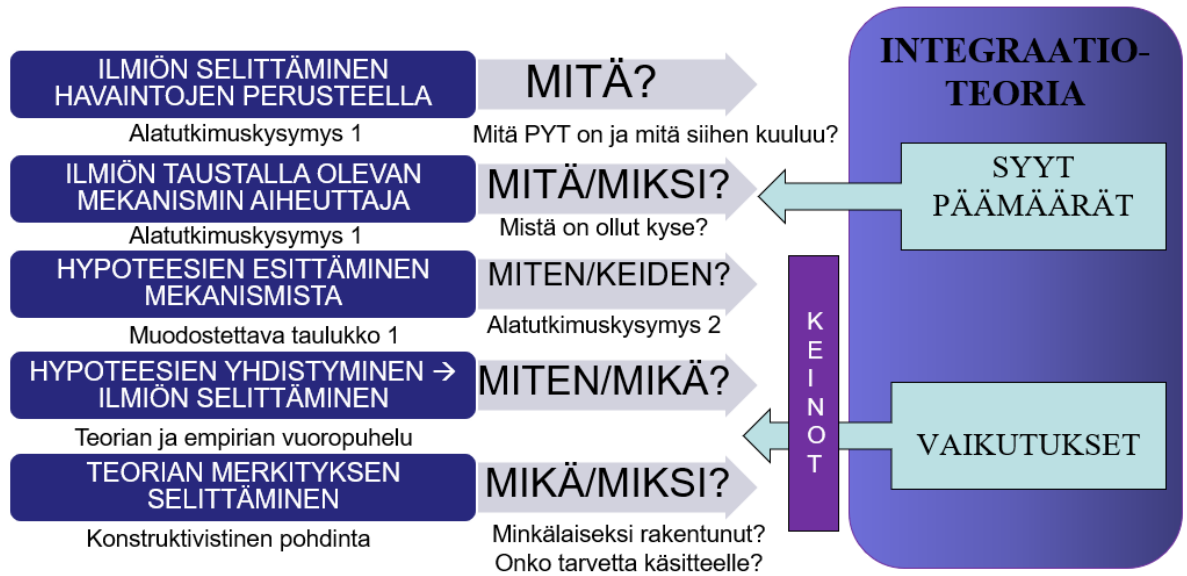
Tutkimuksessa tarkasteltava Suomen kansallisen puolustusyhteistyön teorian kirjoittaminen aloitetaan tieteellisenä metodina toimivana systemoidulla kirjallisuuskatsauksella (engl. *systematized reviews*), jolla tarkastellaan tutkimuksen alussa julkisia lähteitä hyödyntäen Suomen sotilaallisen puolustusyhteistyön muotoja, jotta kyetään selittämään tarkasteltavaa ilmiötä sekä laajentamaan tutkijan ymmärrystä tutkimuksen aihepiirin kokonaisuudesta ja nykytilasta. Kartoittavalla kirjallisuuskatsauksella (engl. *mapping review*) muodostetaan käsitys tutkittavasta aiheesta, kartoitetaan jo olemassa olevaa tietoa tutkimusalueesta, millaisista näkökulmista

aihetta on jo tutkittu ja millaisin menetelmin sekä miten tutkimus asemoituu alansa tutkimuskenttään. Menetelmä ohjaa systemaattisesti tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen (ks. alaluku 2.3) laatimista, jossa määritellään tutkimuksen käsitteellinen tausta, keskeiset käsitteet ja miten tutkimus liittyy ja täydentää jo olemassa olevia tutkimuksia. Kirjallisuuskatsauksen avulla haetaan vastausta asetettuun tutkimusongelmaan ja perustellaan tutkimuksen merkittävyys. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Analyysiyksikkönä toimii yksittäinen sana: puolustusyhteistyö.

Kirjallisuuskatsauksella pyritään myös luomaan alustava käsitys puolustusyhteistyön taustalla vaikuttavista asioista, jotka aiheuttavat yhteistyön tarpeen (Babbie 2007, 51-59). Tutkimuksessa keskitytään integraation selittävään tekijään eli syihin, miksi integraatiota tapahtuu ja toisaalta myös selittämään mitä päämääriä ja vaikutuksia puolustusyhteistyöllä on. Miksi ilmiö tapahtuu, kysytään myös tutkimuksen empiirisessä osiossa alakysymykseen yksi liittyen.

Empiiristä tutkimusaineistoa analysoidaan laadullisen eli kvalitatiivisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, joka soveltuu litteroitujen haastatteluaineistojen analysointiin. Sisällönanalyysi sopii käytettäväksi menetelmäksi, koska halutaan kuvailla tutkittavaa ilmiötä sekä muodostaa luokkia, kategorioita ja käsitteitä perustuen tulkintaan ja päättelyyn samankaltaisuuksista (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysissa yhdistyy analyysi ja synteesi ja yleisesti se on kuvattu menettelytapana, jolla eri dokumentteja voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteiden yhdistelemisellä saadaan vastaukset tutkimustehtävään. (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Tutkimusmenetelmä soveltuu koko tutkimusaineiston analysoimiseen - teoria tulee ymmärtää työkaluna, joka keskustelee tutkimusaineiston ja aikaisemman tutkimuksen kanssa.

Teoria muodostetaan kirjallisuuskatsauksen ja haastattelujen tulkintojen perusteella. Teorian kehittämisen prosessi vaatii systemaattista ja järjestelmällistä lähestymistapaa, jossa tutkija käyttää havaintoja, oletuksia sekä testattavia hypoteeseja luodakseen johdonmukaisen kokonaisuuden. Hypoteesien toimivuus ja validiteetti raportoidaan yhteenvedossa. Johtopäätöksissä annetaan löydösten perusteella yleinen selitys (Creswell 2009, 65-66) kuvattavalle ilmiölle eli puolustusyhteistyölle. Pohdintaluvussa selitetään teorian merkittävyyttä tieteen kentällä. Alla oleva kuva 2 selventää puolustusyhteistyön teorian luomisprosessia.

Kuva 2. Puolustusyhteistyön teorian luomisprosessi

2.3 Teoreettinen viitekehys

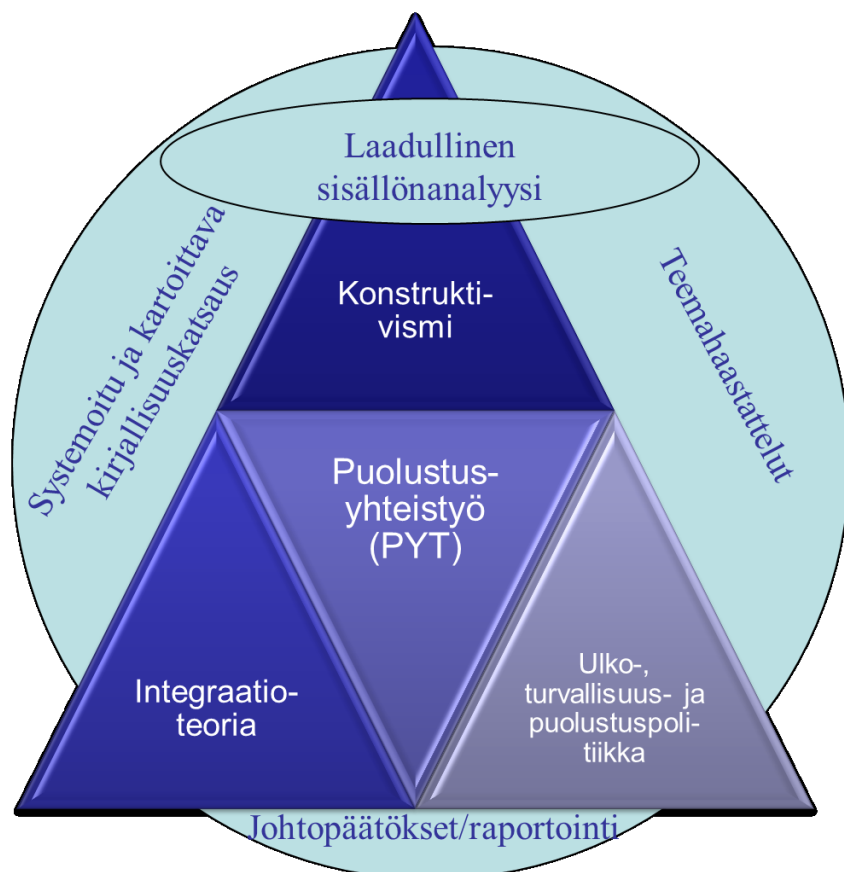
Käsitteellisesti tutkimuksen keskiössä on puolustusyhteistyön käsite, tai paremminkin sen luominen, koska teoriaa siitä ei varsinaisesti ole olemassa. Teorian voi ajatella juontuvan laajemmista näkökannoista niin maailmanpolitiikan kuin turvallisuustutkimuksenkin kehyksessä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja löydökset sidotaan integraation käsitteeseen, joka viittaa sinällään konstruktivismiin, vaikkei se olekaan mikään varsinainen integraatioteoria tarjoten kuitenkin kiinnostavan näkökulman integraation tarkasteluun. Konstruktivismi ottaa kantaa nimenomaan metodiin.

Forsberg (2016) toteaa konstruktivismiin mukaan identiteetin selittävän ja ohjaavan maiden ulkopoliittista toimintaa. Turvallisuusintressit ovat teorian mukaan *sosiaalisesti rakennettuja ja muuttuvia arvoja tai ideoita, minkä vuoksi ulkopoliitikasta käydään diskurssikamppailua siitä, mihin ryhmään Suomen identiteettinsä puolesta tulee tai ei tule kuulua* (Möttölä 2017, 4). Käyty keskustelu sotilaallisesta liittoutumisesta/liittoutumattomuudesta, Venäjän roolista, Yhdysvaltojen idealistisista globaaleista pyrkimyksistä ja puolustusyhteistyön epämääräisyydestä narratiiveineen ovat osa tätä kamppailua, joka muokkaa identiteettejämme ja on toisaalta tarjonnut vaihtoehtoja Naton täysjäsenyydelle. Identiteettivetoinen konstruktivismi, joka pitää tiedostamattomasti tai tiedostetusti esillä jäsenyyden vaihtoehtoja, tuotti rauhankumppanuuteen (*The Partnership for Peace, PfP*) nojanneelle Nato-ratkaisulle laajan hyväksynnän ja kannatuksen niin valtion johdon kuin kansalaistenkin keskuudessa (Möttölä 2017, 5). Möttölä (2017, 5)

kuvaa identiteettitekkijöiden rakentavan ja muokkaavan nojautumista arvoihin, normeihin ja instituutioihin, joiden avulla syrjäytetään voimapolitiikkaa ja tuotetaan yhteistä muutosta. Konstruktivismia tutkimusotteellisesti ajateltuna tulee katsoa valtioiden poliittisiin ja hallinnollisiin sekä kansalaisyhteiskunnan instituutioihin väliin tuleviin muuttujiin. Konstruktivistisen teorian mukaan identiteettitekkijöiden nähdään myös selittävän valintoja kuvaavan toiminnan lisäksi (Möttölä 2017, 5).

Integraatioteoria ja -ulottuvuus on tärkeä, jotta on mahdollista ymmärtää integraatiota, sen monimuotoisuutta ja sen kausaalista merkitystä kansainvälisiin suhteisiin. Tässä tutkimuksessa integraatiolla tarkoitetaan kansallisten toimintamallien muutosta, syventymistä tai laajenemista johonkin toiseen valtioon tai organisaation sekä integroitumisen syitä ja vaikutuksia. Integraatioteoria ei tässä tutkimuksessa anna vastauksia siihen, onko valittu suunta tai yhteistyön muoto oikea.

Teoreettinen viitekehys muodostuu kuvan kolme mukaisesti Suomen harjoittaman ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan mukaisesta puolustusyhteistyön (PYT) käsitteestä, jota tarkastellaan konstruktivismiin sekä integraatioteorian näkökulmasta syitä, päämääriä ja vaikutuksia korostaen sen suhdetta valtioon mainituilla tutkimusotteilla.

Kuva 3. Tutkimuksen viitekehys

2.4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen alussa kirjallisuuskatsauksella luotiin käsitys ja teoreettinen tuki tutkimuksen analyyseille sekä pyrittiin muodostamaan ymmärrys puolustusyhteistyöstä, konstruktivismista ja integraatioteoriasta. Primäärilähteinä toimivat Valtioneuvoston ja Puolustusministeriön julkaisut. Ovathan selonteot poliittinen viesti ja ohjaus valtionjohdon turvallisuuden tavoitteista ja linjauksista. Alaluvussa 1.2 mainitut tutkimukset auttoivat liityntäpinnan lisäksi määrittelemään tutkimuksen käsitteellisen perustan, keskeisen terminologian ja integraatioteoreettiset silmälasit, joiden linssien lävitse työtä tarkasteltiin. Perehtyminen aihealueeseen auttoi myös näkemään aukon tutkimuskentällä.

Kirjallisuuskatsauksen havaintojen perusteella kirjoitettiin tutkimuksen teoreettinen tausta sekä muodostettiin aikaisemmin mainitut teorian luomista ohjaavat hypoteesit eli alustavia selityksiä siitä, miten puolustusyhteistyö mekanismina toimii (ks. taulukko 1). Kuva 2 selventää myös puolustusyhteistyön teorian luomisen prosessia.

Tutkimuksen ajankohtaisuus sai uuden merkityksen 24.2.2022 Venäjän julmuuksien alkaessa Ukrainassa. Ajankohtaisselonteko (Valtioneuvosto 2022a) totesi turvallisuuspoliittisen toimintaympäristömme muuttuneen perusteellisesti Venäjän toiminnan ja sen seurauksien, kansainvälisen yhteisön reaktion ja monenkeskisen yhteistyön muodossa. Nämä muutokset johtivat Suomen turvallisuuspoliittisten valintojen uudelleen arviointiin. Selonteossa tätä muutosta (ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamista) ja vaihtoehtoja käsiteltiin Euroopan unionin, kahdenvälisen yhteistyön, monenvälisen puolustusyhteistyökumppaneiden sekä Naton jäsenyyden kautta. Integraatio, yhteistyö ja sen aikainen kumppanuus korostuivat voimakkaasti.

Kuten aikaisemmin todettiin, puolustusyhteistyö on nähty myös liittoutumisen korvaavana käsitteenä. Suomen liittyminen Natoon saattaa muuttaa puolustusyhteistyön asemoitumista, jonka selvittäminen nousi yhdeksi tämän tutkimuksen tavoitteeksi: onko puolustusyhteistyön käsitettä enää tulevaisuudessa, kun Suomi ei ole enää sotilaallisesti liittoutumaton?

Tutkimuksen empiirisen osion haastattelukysymykset (ks. liite 1) laadittiin tutkimustehtävän, tutkimuskysymysten ja teoriapohjan mukaisesti. Ensimmäinen kysymys muodostui sen perusteella, kun havaittiin, että ei ole olemassa varsinaisia määritelmiä tai teoriaa siitä, mitä puolustusyhteistyö ja nimenomaan sotilaallinen puolustusyhteistyö on. Muut tutkimuskysymykset vastaavat käytännössä tutkimuksen kysymyksiin. Kysymykset testattiin 10.11.2022 eversti (evp) Petteri Seppälän kanssa, joka toimi Yhdysvaltojen ja Kanadan puolustusasiamiehenä

vuosina 2019–2022. Testauksen jälkeen ilmeni tarve muuttaa kahta kysymystä tutkijan omaan ennakoasetelmaan peilaten, mutta se olisi muuttanut tutkimuksen objektiivisuutta, jonka perusteella kysymykset päätettiin jättää sellaiseksi.

Empiirisen aineiston osalta puolistrukturoitu teemahaastattelu toteutettiin puolustusyhteistyön kentällä toimiville ja toimineille sotilaille ja Puolustusvoimien ulkopuolisille siviileille. Jotta moniperspektiivisen joukon vastauksissa saataisiin laajoja ja yleistettävä ulko- ja turvallisuuspoliittisia näkökulmia ja haastateltavat kykenisivät vastaamaan julkisella tasolla, valittiin haastateltavat tarkoituksenmukaisesti (ks. Creswell 2009, 178) pääsääntöisesti Puolustusvoimien ulkopuolelta. Haastateltavien valinta perustui tutkijan omaan analyysiin tutkimusaiheen alalta. Haastateltavien määrä oli alusta asti kahdeksan, mutta henkilöt vaihtuivat prosessin aikana tutkimuksen ohjaajien ja muiden haastateltavien kanssa käytyjen keskustelujen myötä.

Haastattelut olivat seuraavat:

- ❖ Jyri Kosola, insinöörieversti, Puolustusvoimien tutkimusjohtaja
- ❖ Janne Kuusela, Puolustusministeriön puolustuspoliittisen osaston päällikkö
- ❖ Jukka Juusti, Puolustusministeriön entinen kansliapäällikkö
- ❖ Kari Renko, Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen entinen johtaja
- ❖ Erkki Tuomioja, puolustusvaliokunnan jäsen ja pitkäaikainen kokemus Suomen kansainvälisestä politiikasta
- ❖ Tuija Karanko, Puolustus- ja ilmailuteollisuuden (PIA) pääsihteeri
- ❖ Charly Salenius-Pasternak, Ulkopoliittisen instituutin (UPI) tutkija
- ❖ Jarmo Huhtanen, Helsingin Sanomien aiheeseen perehtynyt toimittaja

Haastattelupyynnöt ja saatekirje lähetettiin sähköpostitse, jonka liitteenä oli haastattelurunko ja -kysymykset (ks. liite 1). Tällä pyrittiin siihen, että haastateltavat olisivat ennalta valmistautuneet esitettäviin kysymyksiin, jotta vastauksiin saataisiin syvempää pohdintaa.

Haastattelut toteutettiin marraskuun 2022 - tammikuun 2023 välisenä aikana. Ennen haastatteluja tutustuttiin henkilöiden historiaan ja julkaisuihin ja osoitettiin tätä kautta kiinnostus haastateltavia kohtaan. Haastattelut toteutettiin joko face-to-face livehaastatteluna tai VTC-verkko-haastatteluna ja niiden kesto vaihteli noin tunnista kahteen ja tallennettua materiaalia kertyi yhteensä 356 minuuttia. Haastateltaville esiteltiin muut tutkimukseen haastateltavat henkilöt, jotta he saivat käsityksen kaikista osallistujista. Haastattelujen tallentamiseen pyydettiin henkilökohtainen lupa ja painotettiin vastausten identiteetin salaamista tutkimusraportissa peitenumeroin, jotta luottamus vastaamiseen ja vastausten käsittelyyn vahvistui. Kaikki hyväksyivät

toimintatapamallin. Myöhemmin suorissa lainauksissa mainittavat haastateltavien numerot eivät täten korreloi mitenkään yllä esitettyyn listaan.

Aineiston tekstualisointi eli litterointi toteutettiin välittömästi haastattelujen jälkeen. Litterointien jälkeen aloitettiin vastausten analysointivaihe. Analyysin aikana sekä teoria että aineisto ohjasivat tutkijan ajattelua. Analysointivaiheessa kaikkien haastateltujen vastaukset tulkittiin vastaus kerrallaan ja luokiteltiin kuuluvaksi johonkin tiettyyn muodostettavaan kategoriaan. Osa tietyn kysymyksen vastauksista oli käytettävissä paremmin vastauksina toisiin kysymyksiin. Sisällönanalyysissa tavoitteena oli etsiä käsitteellisiä samankaltaisuuksia, jotka muodostuivat luokkaan kuuluvista samanlaisista alkioista. Aineiston luokittelun toteuttaminen eli koodaaminen perustui eri osa-alueiden vertailuun, jota toteutettiin koko analyysin ajan aineiston luokittelusta kategorisointiin. Luokittelusta on koostettu tutkimuksen kuvien lisäksi koonnos (liite 2), jossa on analysoitu integraatioteorian mukaisesti Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle syitä, päämääriä ja vaikutuksia. Analyysillä luotiin selkeyttä aineistoon, jotta kyettiin tekemään yhtenäistä informaatiota tuloksista ja tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 122). Analyysin perusteella muodostui luvun kuusi sisältö. Kaikki haastatteluvastaukset arvoitettiin samanarvoisiksi ja vahvuuskriteereiltään yhtä valideiksi. Haastatteluja ei raportoitu esimerkiksi tyylillä ”6/8 oli sitä mieltä”, koska se ei olisi antanut mitään uutta ja merkittävää tutkimustehtävään liittyen. Haastattelujen suoriksi dokumentoitaviksi lainauksiksi valittiin tehdyn luokittelun perusteella vain keskeisimmät otokset, vaikka asiaan liittyen niitä olisi ollut satoja muitakin. Haastatteludokumentaatio on tutkijan hallussa.

Empiirisen osion tulosten kirjoittamisen jälkeen aloitettiin yhteenvetoluvun kirjoittaminen, jossa keskityttiin yhdistämään teoria ja empiria. Samanaikaisesti kirjoitettiin johtopäätöslukua. Haastattelujen löydöksiä sidottiin puolustusyhteistyön merkityksinä ja mahdollisuuksina laadittuun integraatioteoriataustaan ja tehdyn synteessin avulla muodostettiin tieteellisiä johtopäätöksiä. Saatuja tuloksia pohdittiin johtopäätöksinä suhteessa hypoteeseihin ja vastattiin tutkimuskysymyksiin. Lopuksi analysoitiin tutkimuksen toteutusta, tutkimuksen jatkamismahdollisuuksia ja tarkastettiin tutkimusraportin kokonaisuuden eheys sekä luettavuus.

3 INTEGRAATIOTEORIA PUOLUSTUSYHTEISTYÖN TUTKIMUSKENTÄLLÄ

Integraatioteoria on poliittisen tieteen ja kansainvälisen taloustieteen teoria, joka käsittelee valtioiden välistä yhteistyötä ja integraatiota eri aloilla, kuten taloudessa, politiikassa, kulttuurissa ja turvallisuudessa. Integraatioteoriaa on sovellettu erityisesti Euroopan unionin ja sen kehityksen tutkimukseen, mutta sitä voidaan soveltaa myös muihin integraatioprosesseihin ja yhteistyön muotoihin eri puolilla maailmaa sekä esimerkiksi konstruktivismiin, kuten tässä tutkimuksessa. Teorian avulla voidaan esimerkiksi tutkia, miksi valtiot harjoittavat puolustusyhteistyötä.

Puolustusyhteistyö on integraatioteorian kannalta kiinnostava aihe, sillä se liittyy valtioiden välisen yhteistyön syvenemiseen ja valtioiden välisen integraation lisääntymiseen. Integraatioteoriassa korostetaan yhteistyön etuja ja integraatioteorian mukaan valtioiden yhteistyö voi johtaa niiden välisen yhdentymisen lisääntymiseen eri muodoissaan, kuten taloudellisessa yhdentymisessä, poliittisessa yhdentymisessä tai turvallisuusyhteistyössä, jonka yhtenä työkaluna puolustusyhteistyö voi olla.

3.1 Integraatioteorian taustoitus

Teoreettiset viitekehykset ymmärtävät vallan eri tavoin, mutta saamastaan kriitikistä huolimatta valta on aina ollut sotia ja konflikteja aiheuttanut suurpoliittinen ilmiö. Geopolitiikassa on jo siirrytty kaksinapaisuudesta moninapaisuuteen, joka saattaa vaikuttaa tulevaisuudessa monisolmuiseen maailmaan, missä integraation kentällä joudutaan miettimään toimijoiden vallan dynamiikkaa tai merkityksellisyyttä maailman eri verkostoissa¹⁹. Jäsenvaltioiden päätöksenteko on usein kietoutunut yhteen ja siihen liittyviin poliittisiin prosesseihin osallistuu niin yksityisiä kuin julkisiakin kansallisia ja monikansallisia toimijaverkostoja (Tiilikainen & Palosaari 2007, 26). Hyvä esimerkki tästä ovat yritykset²⁰, järjestöt tai kaupungit (Dufva 2020, 14), vaikka aikoinaan Collard-Wexler (2006, 399–401) näkikin kansainvälisten organisaatioiden vaikutuksen olevan minimaalinen, eivätkä ne ole valtioista riippumattomia. Toisaalta suuret ylikansalliset yhtiöt ovat kasvaneet vaikutusvallaltaan jo niin jättimäisiksi, että niiden päätökset määrittävät millaisessa maailmassa tuleamme elämään (Raeste & Sokala 2021).

¹⁹ Wassermanin ja Faustin (1994) mukaan verkosto ei ole mikään ryhmä ("meidän" tai "heidän"), vaan ameebanomainen nippu toimijoita ja niiden välisiä suhteita, koska niillä ei ole luonnollisia rajoja. Huom. sosiaalisten verkostojen lisäksi on muitakin verkostoja esim. tieliikenneverkosto.

²⁰ Maailman 50 vaarallisinta yhtiötä -teoksessa kuvataan yritysten olevan kasvaneet äärimmäisen vaikutusvaltaiseksi ja niiden budjettien olevan valtioita suuremmat (Raeste & Sokala 2021).

Pollack (2001, 223–224) on arvellut pienten valtioiden vahvistavan asemiaan instituutioiden kautta. Pienvaltioiden näkökulmasta suurten ja kankeiden instituutioiden toiminta ei välttämättä tuo niitä hyötyjä, jotka olisivat suhteellisen nopeasti ja konkreettisesti saatavilla (Sikanen 2015, 3). Näin ollen huomio kohdistuu yhä kohdistetummin suunnattuihin pienimuotoisempiin alueellisiin puolustusyhteistyön muotoihin. Erityisesti pienten valtioiden osalta regionalismi voidaan nähdä globalisaation vastavoimana (Sikanen 2015, 7). Pienvaltiotutkimukset (*small state (security) studies*) korostavat pienten valtioiden toimivan erilaisella logiikalla kuin suurvallat (Lepistö 2019), jotka eivät juurikaan taistele omalla maallaan. Palosaari (2007, 156) näkee valtioiden olevan valmiita jopa luopumaan osasta suvereniteettiaan saadakseen yhteistyön kautta uudenlaista vaikutusvaltaa, joka onkin yksi kansallinen preferenssi valtioiden osallistumisesta tiettyyn politiikkaan.

Kansainvälinen ympäristö puitteineen on valtioiden turvallisuuspolitiikan tärkein toimintakenttä. Integraatiota Euroopassa on sanottu ”rauhan projektiksi”, jolla tiivistettiin Saksan ja Ranskan yhteistyötä sellaiseksi, että sota ei olisi maiden välillä kannattava. Deutsch (1957) näki teoriassaan turvallisuusyhteisön ja sen kautta muodostuvan solidaarisuuden tekevän sodan mahdottomaksi sen jäsenten välillä. Visuri (1997, 220) esittää tiettyjen maiden sitomisen (engl. *engagement*) laajaan yhteistyöhön tai integraatioon, jotta ne eivät aiheuttaisi ongelmia. Myös Sirén (2016, 346) korostaa valtioiden taloudellista, poliittista ja sotilaallista integraatiota, joka pakottaa häirikkövaltiot toimimaan saman arvopohjan mukaisesti. Näin ollen integraatio voi omata myös pakottavia piirteitä ja integraation johtavaksi ideologiaksi muodostuu, että tarpeeksi voimakkaasti yhteen sidotut valtiot eivät keskenään aloita sotaa tai tuota ongelmia.

Integraatiota on perinteisesti selitetty valtioiden välisen yhteistyön yhtenä muotona, johon kuuluvat termit keskinäisriippuvuus ja regiimit, jolla tarkoitetaan maiden välisille yhteistyöalueille syntyviä normijärjestelmiä (Tiilikainen & Palosaari 2007, 18). Toisen maailmansodan jälkeen Euroopassa on tapahtunut poliittiset rakenteet ja valtiojärjestelmän mullistanut institutionaalinen kehitys ja integraatio, jonka vaikutukset ulottuvat laajalti eurooppalaisiin yhteiskuntiin niiden taloutta, poliittisoikeudellista järjestelmää ja kulttuurin ominaispiirteitä myöten (Tiilikainen & Palosaari 2007, 5). Energia-alan keskinäisriippuvuudella tavoiteltiin rauhanomaista rinnakkaiseloja ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä (EHTY, engl. *European Coal and Steel Community*, ECSC)) vuonna 1957 Rooman sopimuksella muodostettu Euroopan talousyhteisö (ETY, engl. *European Economic Community*, EEC) sekä samana vuonna perustettu Euroopan atomienergiayhteisö (Euratom) toimivat ensimmäisinä integraation esimerkkeinä. Tavoitteena oli yhteismarkkinan ja vapaan liikkumisen myötä poliittisten vastakkainasettelujen poistaminen sopimusvaltioiden väliltä. Mainittiinhan EEC:n vuoden 1973 vapaakauppasopimuksessa ”kohti

Euroopan kansojen tiiviimpää unionia” (Tiilikainen & Palosaari 2007; Lehto 2022b, 5). Molemmat järjestöt olivat toimijoita kohti nykyistä Euroopan unionia, jossa yhteistyöllä, keskinäisriippuvuudella sekä turvallisuudella on keskeinen rooli (Lehto 2022b, 5). Onhan EU:n peruskirjankin sanoma rauhanomaisuus eli että sotaa ei tulisi.

Tanila (2020, 18) näkee integraatioteorioiden taustalla olevan Euroopan valtioiden historiallinen yhdentymisen sekä käsitys länsimaiden muodostamasta turvallisuusyhteisöstä. Puolustusyhteistyön nykymuotoisen integroitumisen alkujuuret juontavat Korean sodan (1950 – 1953) jälkeiseen aikaan, jolloin Yhdysvallat ja Nato järjestäytyivät Euroopan tueksi Neuvostoliiton ja Varsovan liiton uhkakuvaa vastaan (Pesu 2017). Sekin intressi tosin on peräisin taloudesta ja Euroopan integraatio keskittyikin 1960-luvulla vahvasti sen talousyhteisön ympärille kohti globalisoitunutta kilpailukykyistä toimijuutta (Palosaari 2007, 148). Palosaaren (2007, 156) mukaan alueellista integraatiota ei voida selittää ottamatta huomioon globaalia mittakaavaa.

Suomessa ei ole juurikaan tutkittu ennen 1980-lukua sosiologiasta peräisin olevaa integraation käsitettä. Vuodelta 1976 löytyy väitöstutkimus, jossa Hakovirta on tutkinut puolueettomuutta ja integraatiopolitiikkaa. Puolueettomuuspolitiikka eli sotilaallinen liittoutumattomuus on ollut integraatiotutkimuksen valtavirtaa ennen Suomen lähentymistä Euroopan yhteisöön 1980-luvulla. 1990-luvulla politiikan tutkimus tuli mukaan integraatiotutkimuksen alalle ja Maastrichin sopimus sekä Euroopan unionin jäsenyys kannustivat jo akatemiankin rahoittamiin tutkimuksiin. (Tiilikainen & Palosaari 2007, 28–29; 143–144.)

Integraatioteoria tarjoaa erilaisia näkemyksiä esimerkiksi yhdistymisen syistä, päämääristä ja vaikutuksista korostaen sen suhdetta valtioon (Tiilikainen & Palosaari 2007, 5). Teoria pyrki näin ollen selittämään, miksi valtiot lähtevät mukaan eri integraatioprosesseihin (*syyt ja päämäärät*), miten integraatio tapahtuu (*keinot*) ja millaisia vaikutuksia sillä on esimerkiksi valtioiden suvereniteettiin, kansalliseen päätöksentekoon ja kansainväliseen asemaan.

3.2 Integraatioteorian eri malleja ja piirteitä

Liittovaltaistumista eli federalisoitumista voidaan pitää normatiivisena mallina siitä, miten asiat (esimerkiksi poliittinen vallan käyttö) olisi järjestettävä (Tiilikainen & Palosaari 2007, 14–15). 1950-luvulla ajateltiin vielä Euroopasta tulevan liittovaltio ja liittovaltioille tyypillistä on poliittisten rakenteiden vahvistuminen (Tiilikainen & Palosaari 2007, 15; 37–40). Federalismi ja uusfunktionalismi suuntautuvat integraatioprosessiin kokonaisuutena, eivätkä johonkin tiettyyn

osaan (Tiilikainen & Palosaari 2007, 16), kuten tässä tutkimuksessa puolustusyhteistyön integraatioon tai sotilaalliseen liittoutumiseen.

Funktionalismi ja sen vastakohta intergovernmentalismi ovat tunnetuimpia integraatioteorioita. Funktionalistiseen teoriasuuntaukseen kohdentuvat kansainväliset suhteet ovat nimenomaan integraation synnyn taustalla (Ojanen 2007, 67). Integraatioteoriaa on sovellettu esimerkiksi politiikan, taloustieteen, sosiologian ja oikeustieteen aloille. Keskustelua eri teoreettisille näkemyksille on käyty konstitutionalismiin, hallinnan, globalisaation ja integraation suhteesta, Euroopan unionin kansainvälisestä toimijuudesta, kansalaisuudesta, identiteetistä sekä ihmisoikeuksista kohti monitieteisempää tutkimusalaa (Tiilikainen & Palosaari 2007).

Integraation toteutumisen pääehto uuden poliittisen yhteisön muodostumiseksi ovat yhteisölliset olosuhteet ja ymmärrys (Haas 2004, 4–5). Haasin (1961) neofunktionalistinen (uusfunktionalistinen) teoria perustuu integraation leviämiseen muille toimialueille (Niemann ym. 2018, 49), joka voidaan ymmärtää esimerkiksi uusien puolustusyhteistyömuotojen perustamisena (ks. myös Heinikoski 2020). Neofunktionalistisen integraatioteorian perusteella integraatio tapahtuu funktionalististen välttämättömyyksien seurauksena eikä niinkään politikoinnin, ideologioiden tai idealististen visioiden kautta (Saurugger 2014). Haas (2004) puolestaan korostaa prosessin sosiaalista ja poliittista ulottuvuutta, jossa *itseään ohjaava ilmiö* saa aikaisemmin toteutetun yhteistyön perusteella aikaan yhteistyötä myös muilla aloilla. Vaihe vaiheelta etenevät kerrannaisvaikutukset ovat teorian keskeisin idea, jotka johtavat luonnollisena askeleena kohti syvempää integroitumista. Toisaalta tätä spill-over-leviämisefektiä voidaan kritisoida, koska valtioiden omat edut ja intressit toimivat usein yhteistyötä eteenpäin vievinä ajureina (Niemann ym. 2018, 49; Moravcsik & Schimmelfennig, 2018). Toki systeemissä on olemassa tarkoituksettomia seurauksia eikä valtio voi kontrolloida kaikkea kehitystä, joka johtaa kausaalisuuden osoittamisen vaikeuteen.

Ensimmäinen integraation ominaispiirre on dynaamisuus ja prosessiluonne (Tiilikainen & Palosaari 2007, 9), jota Suomikin toteutti välittömästi Venäjän intervention jälkeen. On haasteellista nähdä useita vuosia kestäneitä ajanjaksoja, joissa organisaatiot olisivat pysyneet muuttumattomina. Integraatio nähdään kahdensuuntaisena prosessina (Ojanen 2007, 69).

Toinen ominaispiirre on prosessin poliittisen päämäärän kiistanalaisuus (Tiilikainen & Palosaari 2007, 9). Yksimielisyys ja konsensusperiaate vallitsevat monissa organisaatioissa, mutta monien maiden oman edun agenda tai yhden maan politiikan sopivuus kaikille aiheuttavat erimielisyyttä ja erilaisia näkemyksiä. Valtioiden yhteisen puolustuspolitiikan ja puolustuksen

yksi integraatioteoriaan pohjautuva käsitys ovat tavoitteet allianssin sitoutumisesta velvoitteisiin ja sen kehittämistavoitteisiin. Solidaarisuus on sen yksi avaimista, myös asevoimilla (Visuri 1997, 233), ja Ukrainan sota ehkä juuri nyt korostaa tätä yksimielisyyttä. Euroopan poliittisinstitutionaalisenä ilmentymänä voidaan pitää Euroopan unionia, joka nimenomaan osoittaa valtioiden ensisijaisuuden – mitä unionikin on yhä enenemissä määrin alkanut muistuttaa (ks. esim. Vogt 2007).

Valtakamppailusta huolimatta valtiot harjoittavat yhteistyötä kansainvälisessä politiikassa (Blombergs 2013, 7). Yhteistä ulkopoliittikkaa voi tapahtua, kun se hyödyttää valtioita. Tätä hallitusten välistä poliittista prosessia korostavaa asetelmaa kutsutaan intergovernmentalismiksi. (Bergmann & Niemann 2015). Teoria on syntynyt kritiikkinä uusfunktionalismille ja teorian kehittänyt Moravcsik (1998) korostaa kansallisiin intresseihin (engl. *national preference*), kuten kansallisiin etuihin ja päätäntävaltaan perustuvaa liberaalia hallitusten välisyyttä. Integraation tarkoituksena on vahvistaa valtiota ja mikäli nationalistinen valtion etu sitä edellyttää, integraatio voi olla mahdollinen (Ojanen 2007, 55). Integraation kehittymisen ajurina toimii siis valtioiden kansalliset intressit.

Moravcsik (2009, 19–24) on kuvannut intergovernmentalismiteorian näkökulmasta valtioiden välisen yhteistyön kehittyvän integraatioksi kolmivaiheisena prosessina, jonka ensimmäisessä vaiheessa valtiot muodostavat kansalliset intressinsä ja tekevät ne toisille valtioille näkyviksi. Toisessa vaiheessa valtiot neuvottelevat pyrkien yhteensovittamaan intressejään yhteisiksi tavoitteiksi. Neuvottelujen lopputuloksena syntyy yhteistyösopimuksia. Kolmannessa vaiheessa valtiot pyrkivät vakauttamaan solmimansa yhteistyön perustamalla instituutioita yhteistyön rakenteiksi tai liittämällä sen jo olemassa olevien instituutioiden osaksi. (Tanila 2020, 18–19). Moravcsik ja Schimmelfennig (2009, 67–72) korostavat näiden instituutioiden tehtävänä olevan yhteistyön onnistumisen varmistaminen asymmetrisessä tulevaisuudessa, joka yhteistyön pysyvyyden kannalta voidaan nähdä välttämättömäksi.

Teorian mukaan integraatio tapahtuu vaiheittain, ja siihen liittyy usein institutionaalisten rakenteiden ja sääntöjen kehittäminen, jotka ohjaavat jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Institutionaalinen konteksti asettaa rajoja toimijoiden tavoitteille, strategisille neuvotteluille ja preferensseille (Aspinwall & Schneider 2000; Tiilikainen & Palosaari 2007). Integraatiolla toisaalta myös luodaan institutionaalinen rakenne, joka sulkee sisäänsä tiettyjä maita ja samalla rajaa sinne pääsyn muilta valtioilta. Ideologia voisi toimia myös taloudessa. Ja puolustusyhteistyön eri muodoissa. Varsinkin pienten valtioiden intressien suhteen. Uhkien takia maat varautuvat lähtökohtaisesti itsenäisesti konflikteihin ja tuottamaan turvallisuuden tunnetta myös

julkishyödykkeenä. Yhteinen vihollinen saattaa spill-over-tyylisesti johtaa myös integraatioon. Globaalin yhteistyön ansiosta käsityksemme turvallisuudesta kansainvälistyvät ja muokkaavat uhkaskenaarioita sekä niiden länsimaisia kehityskaaria (Perheentupa 2013, 99) sitoen mukaan eri valtiot. Visurin (1997, 240) mukaan etujen yhteisyydellä on tarkoitettu ensi sijassa yhteistä käsitystä uhkakuvasta ja Snyderin (1997) mukaan vain yhteinen vihollinen selittää tarvetta liittoutua.

Konstruktivistisesti ajateltuna integraatioprosessi muuttaa toimijoiden identiteettejä, intressejä ja käyttäytymistä ja näin ollen voidaan tulkita valtioiden vuorovaikutusprosessin vaikuttavan siihen, miten ja millaisiksi kansalliset tavoitteet muodostuvat (Tiilikainen & Palosaari 2007, 25; vrt. esim. YYA). Integraatio on jatkuva ja syventyvä, johon rationalistisesti voidaan lisätä kansallisten intressien ja identiteettien pysyvyys (Tiilikainen & Palosaari 2007, 27). Uudentyyppistä erilaistumista (engl. *divergence*) syntyy, kun valtiot osana instituutioita huomaavat korostamiensa kansallisten tarpeiden ja tapojen todellisen arvokkuuden (Vogt 2007, 92). Toisaalta havainto voi edesauttaa spill-overin leviämisefektiä.

3.3 Oman edun ensisijaisuus ja yhteenveto integraatioteoriasta

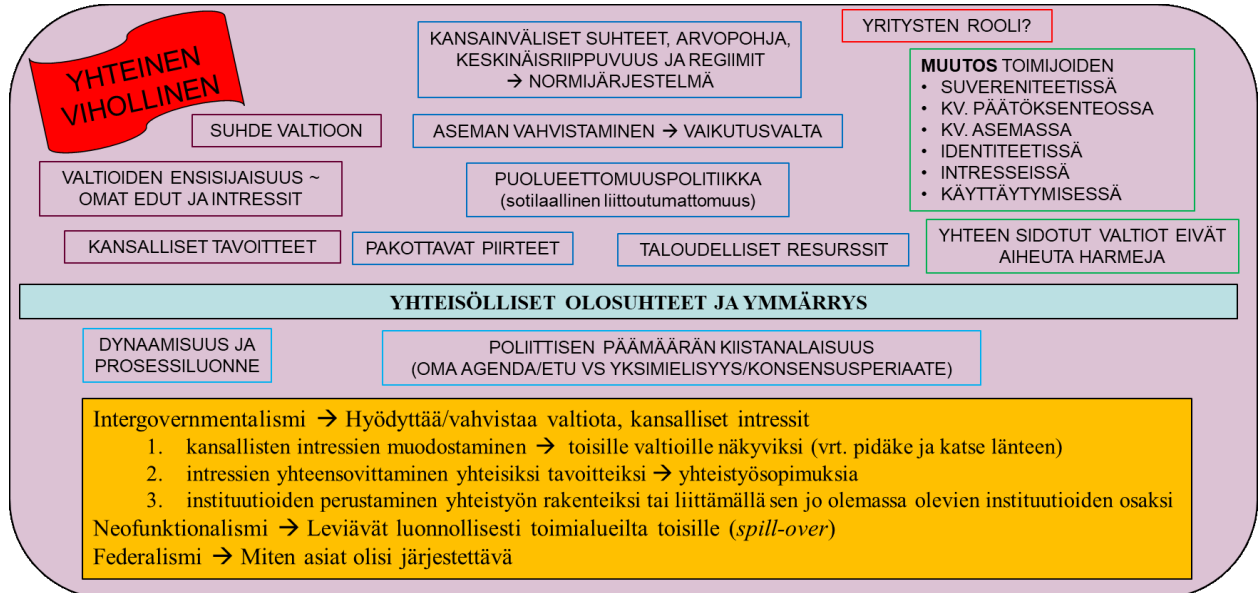
Blombergs (2013, 8) näkee kansainväliset organisaatiot ensisijaisesti suurvaltojen valtapolitiikan välineinä (vrt. Collard-Wexler 2006, 399–401), jossa valtioiden ensisijaisuus sekä hyötynäkökulma ovat keskeisiä syitä sille, miksi valtiot ylipäätään harjoittavat yhteistyötä. Mikäli integraatiota tapahtuu, sen on siis hyödytettävä valtioiden omia etuja. Intressinä voi olla taloudellinen, kaupallinen, geopoliittinen, identiteettiin liittyvät edut (Ojanen 2007, 66) tai turvallisuuden. Integraation syventyessä syntyy lineaarisena kehityksenä painetta laajentaa toimintaa kerrannaisvaikutusten myötä uusille toimialoille (ks. *spill-over*) ilman ulkoista pakkoa ja jopa poliittiselle tasolle (Haas 1961; Saurugger 2014). Myös Ojanen (2007, 69) näkee integraation leviävän eri kompetenssialoilta tai alueilta toisille (vrt. neofunktionalismi), kun huomataan sen onnistuneen ja vakuututaan sen olevan hyödyllinen. Tällöin valtio tai organisaatio joko muuttaa strategiaansa tai vakuuttuu sen toimivuudesta, oikeutuksesta, julkisuudesta, tms.

Poliittinen ja taloudellinen integraatio sekä kansainväliset instituutiot ovat vaikuttaneet Euroopan valtioiden puolustusyhteistyön tiivistymiseen (Tanila 2020, 27). Naton roolia tässä ei voi olla korostamatta. Lepistö (2021, 18) toteaa Naton menestyksen selittyvän osittain sen kustannustehokkuudella, jolloin valtioille jää merkittävästi enemmän taloudellisia resursseja käyttöönsä, vaikka säästöt eivät puolustusyhteistyön tavoitteissa nousekaan esille. Tanilan (2020,

84) mukaan *puolustusyhteistyön tiivistyminen on seurausta ensisijaisesti valtioiden omista asevoimiin kohdistuneista leikkauksista sekä turvallisuusympäristön luomasta paineesta.*

Koska puolustusyhteistyön taustalla on valtioiden omat intressit ja mikäli Nato ei kykene vastaamaan jäsenvaltioidensa intresseihin, jäsenvaltiot pyrkivät löytämään vaihtoehtoisia polkuja saavuttaakseen tavoitteensa. Erilaisten puolustustyöaloitteiden voidaan ajatella olevan sellaisia. Toisaalta, mikäli integraatio ei tunnu tehokkaasti vastaavaan organisaation haasteisiin, integraatiokriittisyyskin kasvaa. Suomen integraation suunta asemoitui viimeistään Ukrainan sodan myötä länteen, mutta esimerkiksi Naton sisällä ei aina vaikuta olevan konsensusperiaatteen haastavaa yksimielisyyttä ilmansuunnasta eri intresseistä johtuen. Turkin ja Unkarin haluttomuus Suomen ja Ruotsin jäsenhakemusten ratifioimiseksi ei myöskään luo kovinkaan vakuuttavaa kuvaa Naton yhtenäisyyden syvyydestä (vrt. integraation pakottavat piirteet).

Rajoja integraatiotutkimuksen ja muille tutkimusaloille (esimerkiksi muun politiikan) on toisinaan hankala piirtää. Muutoksen dynaamisuuden johdosta Suomen puolustusyhteistyön integroitumista osaksi länttä ei tutkita esimerkiksi politiikan tutkimuksen tai kansainvälisten suhteiden näkökulmasta, vaikka sodan ja rauhan kysymykset niihin klassisesti kuuluvatkin.

Kuva 4. Integraatioteorian syyt, päämäärät ja vaikutukset

4 SUOMI OSANA INTEGROITUNUTTA EUROOPAN UNIONIA

Tutkimuksessa kuvataan Suomen roolia nimenomaan osana Euroopan unionia (EU), koska se on suurin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä myös puolustusyhteistyötä ohjannut instituutio ainakin ennen puolustusliiton jäsenyyttä. Euroopan unioni on keskeinen valtioiden ja Suomen turvallisuusyhteisö, vaikka se ei olekaan sotilasliitto. Hallitusohjelma (Valtioneuvosto 2023) näkee EU:n tärkeimpänä poliittisena ja taloudellisena viitekehyksenä ja arvoyhteisönä. Inter-governmentalismmin näkökulmasta Euroopan unioni nähdään instituutiona, jonka instrumenttien kautta Suomi vaikuttaa asioihin.

Euroopan unionia edeltänyttä Länsi-Euroopan unionia (*Western European Union, WEU*) edelsi alun perin vuonna 1948 perustettu Länsimaiden liitto (*Western Union, WU*) ja sen sotilaallisista toiminnallisuuksista vastannut sotilasliitto (*Western Union Defence Organization, WUDO*)²¹. Länsi-Eurooppa ei todennäköisesti nähnyt ilman Yhdysvaltojen tukea sotilasliiton yhteistä puolustusratkaisuaan riittäväksi ja 1950-luvun alussa WUDO:n sotilaalliset rakenteet, toiminnallisuudet, henkilöstö sekä suunnitelmat integroitiin Natoon, joka tarjosi pysyvät komentorakenteet ja esikunnan.²² (Forsberg 2002; NATO information Service Paris; Western European Union). Tämän yhteistyökuvion voidaan todeta olleen Euroopan ensimmäinen puolustusyhteistyöhön keskittynyt allianssi (Pesu 2017), jota nykyisin jatkaa Euroopan unionin Euroopan turvallisuus- ja puolustuselimet eli Eurooppa-neuvosto (v. 1974) ja Euroopan unionin neuvosto (SEU 42 artikla), Euroopan puolustusvirasto (SEU 45 artikla) sekä PRY eli pysyvä rakenteellinen yhteistyö (SEU 46 artikla). Nato mainitaan kahdessa EU:n perussopimuksen artiklassa (42.2. ja 42.7.).

Suomen harjoittamassa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on korostunut niin alueellisen kuin kansainvälisen vakaudenkin hakeminen (Pesu ym. 2022). Vuonna 1995 Ruotsi ja Suomi liittyivät samanaikaisesti Euroopan yhteisöön ja ovat siitä lähtien osallistuneet laajaan sotilaalliseen yhteistyöhön niin unionin kuin Naton rauhankumppanuuden puitteissa. Länsinaapurimme yllätyksellistä EU-jäsenyyshakemusta koskenut tietokatkos saattoi edelleen olla poliittisella johdollamme tuoreessa muistissa, joten Nato-hakemusta jätettäessä dialogi Ruotsin kanssa pidettiin tiiviinä. Suomisen (2014, 39) mukaan yhdenaikaisella liittymisellä vältettiin aikanaan tilanne, jossa Suomi olisi jäänyt yksin EU:n ja Venäjän väliin. Unohtamatta kansallista

²¹ https://www.eeas.europa.eu/eeas/shaping-common-security-and-defence-policy_en

²² Tarkoittaen Nato-joukkojen Euroopan pääesikuntaa (SHAPE, Supreme Headquarters Allied Powers Europe).

puolustustamme, Suomi tarvitsee vahvan Euroopan unionin puolustuksemme tueksi (Sarvamaa 2021, 14).

Vaikka Suomi jättäytyikin sotilaallisessa puolueettomuuspolitiikassaan ”tarkkailijan” asemaan vuonna 1995 (Heinikoski 2020, 74), Sarvamaa (2021) kuvaa Suomen tuolloin liittyneen Euroopan unioniin nimenomaan turvallisuussyistä ja EU:n olevan Suomelle turvallisuusunioni tuomalla lisäarvoa puolustuksellemme muun muassa kansainvälisten harjoitusten ja ulkopoliittisesti kansallista identiteettiämme tukevan selkänöjan muodossa (ks. myös Laitinen & Huhtinen 2021, 12–13; Vänskä 2022). Vaikka EU onkin historiallisesti totuttu näkemään niin sanottua pehmeää valtaa käyttävänä vasta etsien kovan turvallisuuden muskeleitaan (ks. esim. Laitinen & Huhtinen 2021).

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP) on osa Euroopan unionin integroitunutta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka kattaa EU:n poliittiset ja sotilaalliset rakenteet, sotilas- ja siviilioperaatiot sekä unionin ulkopuoliset operaatiot (Posen 2006). Unionin integraation yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) perustettiin vuonna 1992 Maastrichtin sopimuksella, joka pani alulle yhteisen puolustuspolitiikan, jonka ytimessä oli kriisinhallinta. Saman sopimuksen myötä Euroopan yhteisö (EY) muutti nimensä Euroopan unioniksi. Sotilaallisen kriisinhallinnan rooli korostui oikeastaan vasta Petersbergin tehtävien myötä vuonna 1999 Amsterdamin sopimuksen astuessa voimaan. Vuonna 2007 allekirjoitettu Lissabonin sopimus tuli voimaan 1.12.2009 ja sen myötä vuoden 1999 Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) nimettiin uudelleen yhteiseksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikaksi (YTPP).

EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittiseen globaalistrategiaan perustuvat EU:n neuvoston turvallisuuden ja puolustuksen päätelmät joulukuulta 2016 määrittelevät toimet, joilla EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kehitetään²³. Strategia määrittelee puolustusyhteistyön (engl. *defence cooperation*) olevan tulevaisuudessa Lissabonin sopimuksen hengessä ennemminkin jäsenmaiden välinen sääntö kuin poikkeus (European Union Global Strategy 2016, 11; 45) sekä määrittelee Euroopan puolustusjärjestön (European Defence Agency, EDA) roolin olevan autonomisena toimija suuri kyeten lähialueillaan itsenäiseen toimintaan (European Union Global Strategy 2016, 46).

²³ <https://valtioneuvosto.fi/prioriteetit/kokonaisturvallisuus/turvallisuus-ja-puolustusyhteistyo>. Viitattu 10.1.2023.

Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisen globaalistrategiaa (2016) täydentää unionin turvallisuus- ja puolustusalan täytäntöönpanosuunnitelma (2016), jossa strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi on mainittu konkreettisia toimia puolustuksen koordinoitu vuosittainen arviointi (CARD²⁴), pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY, engl. *Permanent Structure Cooperation*, PESCO), sotilaallisen kriisinhallinnan suunnittelu- ja toteutusvoimavara (engl. *The Military Planning and Conduct Capability*, MPCC) sekä EU:n nopean toiminnan välineet. Suomi tukee PRY:n kehittämistä, panee toimeen sen puitteissa tehdyt sitoumukset ja osallistuu projekteihin ollessa varsinaisena jäsenenä neljässä ja tarkkailijana kuudessa PRY-projektissa.

Neljän suuren (UK, Ranska, Saksa ja Italia) toiminta ratkaisee koko Euroopan sotilaallisen integroitumisen tulevaisuuden (Overhage 2013, 328), Brexitistä²⁵ huolimatta. Lehtonen ja Koivula (2020, 137) toteavatkin, että integraatiota ei näiden neljän suuren välillä ole näkynyt ainakaan toistaiseksi huolimatta pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY, engl. PESCO) integraatiosta EU:n hallitusten välillä, vaikka yhteistoimintaprojekteja on meneillään yhteensä 60²⁶. Projektit kattavat muun muassa koulutustilat, eri puolustushaarojen järjestelmät, kyberalan, yhteiset tukijärjestelmät ja avaruusalan. Marraskuussa 2020 mahdollistettiin myös kolmansien valtioiden eli unioniin kuulumattomien maiden mukaan otto PRY-projektiin (Wahlsten 2021, 14), joka poliittisena viitekehyksenä syventää EU:n, Naton ja esimerkiksi Yhdysvaltojen välistä yhteistyötä.

Visuri (1997, 207) määrittelee kansainvälisen maailmanpolitiikan olevan perusluonteeltaan kamppailua vallasta anarkkisessa ympäristössä, jossa kansallisvaltioiden yläpuolella ei ole niiden toimintaa ohjaavaa tahoja, vaikka EU yrittääkin säädellä anarkiaa Euroopassa. Koska valtioiden välillä ei ole yhteiskuntasopimusta, niiden välillä vallitsee anarkia (Visuri 1997, 204). Kansainvälisen järjestelmän anarkkisen tilan ei tarvitse tarkoittaa sotaa, vaan nimenomaan integraatioon kuuluvan yhteistyön, yhteisten normijärjestelmien ja organisaatioiden kautta saavutettava pysyvä rauhan tila (Sipilä 2013, 73), jota EU:n globaali strategia selkeästi ajaa takaa. Osallistujien toiminnan logiikkaa pyritään vakioimaan ja järjestelmän luonteen takia heillä on

²⁴ EU perusti syksyllä 2017 puolustuksen vuosittaisen tilannekuvan arvioinnin (engl. *Coordinated Annual Review on Defence*, CARD), jonka tehtävänä on puolustusyhteistyön vahvistamisen ohella tehostaa jäsenvaltioiden monikansallisen puolustussuunnittelun avoimuutta ja poliittista näkyvyyttä sekä tuottaa tilannekuvaa sotilaallisten suorituskykyjen mahdollisuuksia potentiaalisilta ja taloudellisilta näkökannoilta, kuten puolustusmenoista, kansallisista investoinneista ja tutkimuksesta sekä puutteiden tunnistamisesta (European Union 2016), jotta saadaan rajoitetut resurssit paremmin käyttöön (Knutsen 2022, 171). CARD kuvaa siis eurooppalaisen suorituskykymaiseman eli mikä on eurooppalaisen puolustuksen ja puolustusyhteistyön tila EU:n sekä myös Naton osalta.

²⁵ Yhdistelmä englannin kielen sanoista *British exit*, jolla tarkoitettiin prosessia, joka johti Iso-Britannian eroamiseen EU:sta.

²⁶ Tilanne 27.11.2021 <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2021/11/16/eu-defence-cooperation-council-launches-the-4th-wave-of-new-pesco-projects/> Yhteensä projekteja on tällä hetkellä 60, vaikka puolustusselonteko (2021) mainitseekin niitä olevan 46.

taipumus toimia samaan tapaan, joka integraatioteorian yhtenä tavoitteena ehkä on, vaikkei se teoriasta suoraan esiin nousekaan (vrt. muutoksen vaikutukset). Strategia määrittelee puolustusyhteistyön tavoitteiksi yhteensopivuuden kehittämisen, tehokkuuden, hyötysuhteet sekä luottamuksen (European Union Global Strategy 2016, 20). Toiminnalliset yhteistoimintakyvykkyudet korostavat näiden verkostojen merkitystä. Sama strategia korostaa Naton ja Yhdysvaltojen kanssa tehtävää kumppanuutta ja yhteistyötä, vaikkakin asiakirjassa mainitaan myös lähes kaikki mahdolliset yhteistyön suunnat kriisejä ennaltaehkäisevässä mielessä.

Uudeksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ytimeksi on muodostunut 360 astetta erilaisia niin pehmeän kuin kovan turvallisuuden uhkia laaja-alaisesti katsova strateginen kompassi, joka on EU:n vastaava strateginen ohjausasiakirja kuin Naton strateginen konsepti (NATO 2022) tulevalle vuosikymmenelle (Huiskonen 2022, 1). Maaliskuussa 2022 hyväksytty EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä koskeva 47 sivuinen *strateginen kompassi* tarkentaa EU:n vuoden 2016 globaalistrategiassa määriteltyjä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan/-yhteistyön tavoitteita, tehostaa EU:n sovitun tavoitetaso toimeenpanoa ja varmistaa aikaisemmin käynnistettyjen puolustusaloitteiden toivottua vaikutusta.²⁷ Strateginen kompassi sisältää tavoitteita yhteistyölle sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi²⁸, kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi, EU:n nopean toiminnan ja kriisinhallinnan tehostamiseksi, sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseksi²⁹ sekä EU:n yhteisen strategisen kulttuurin ja yhteistoimintakyvyn parantamiseksi ”yhteisen puolustuksen” mahdollistamiseksi. (European Union 2022). Vaikka Euroopan nykyisessä turvallisuustilanteessa poliittinen tahtotila sovittujen yhteistyöalojen edistämiseen on vahva, ei strateginen kompassikaan sisällä esityksiä yllä mainitun yhteisen puolustuksen ulottuvuuden tuomisesta Euroopan unioniin (Valtioneuvosto 2022a, 17), vaan EU:n sotilaallisessa puolustusyhteistyössä painottuu jäsenmaiden suorituskykyjen rakentaminen omiin ja EU:n tarpeisiin (European Union 2022). Kyberturvallisuus digitaalisessa maailmassa ja hybridiuhkiin vastaaminen ovat siitä konkreettisia esimerkkejä. Strateginen kompassi määrittelee siis ne asiat, jotka

²⁷ Strategisen kompassin ei ole tarkoitus korvata tai avata EU:n globaalistrategiaa tai keskeisiä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä määrittäviä asiakirjoja tai aloitteita. https://www.defmin.fi/ajankohtaista/pinnalla_nyt/eu_n_strateginen_kompassi#081ab7a0 (viitattu 20.1.2022).

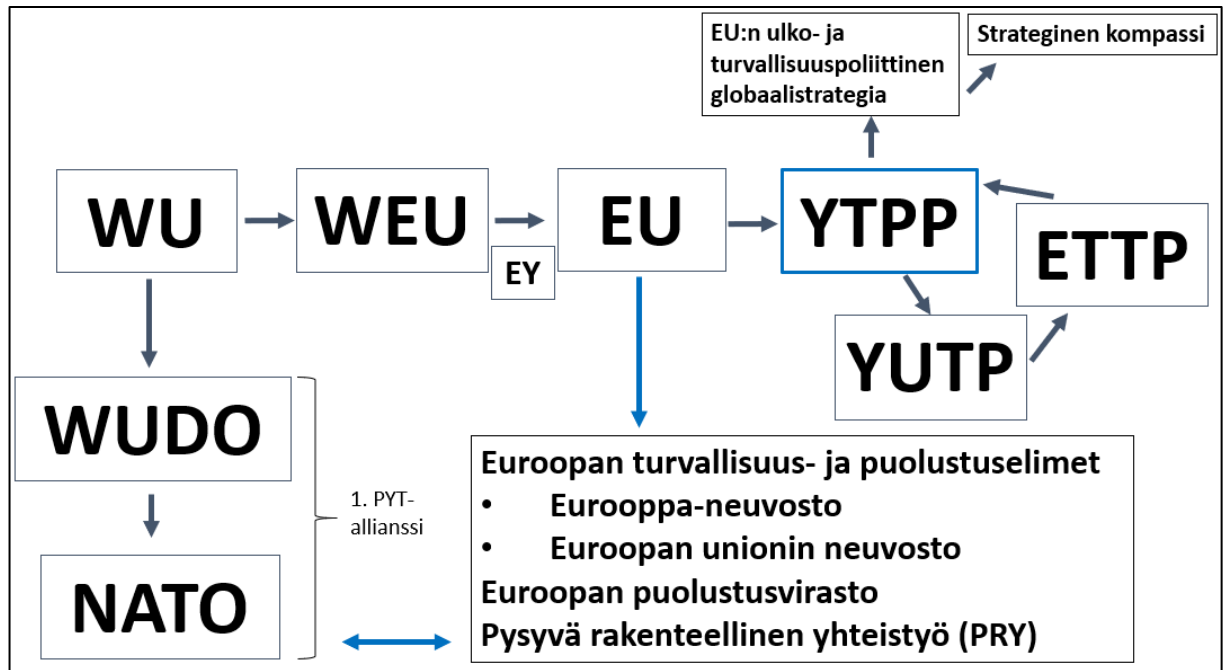
²⁸ Esimerkiksi Euroopan unionin (EU) pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY), Euroopan puolustusraho (EDF) ja Naton kehysvaltiokonsepti (FNC) keskittyvät sotilaallisten suorituskykyjen tehostamiseen (Lehtonen & Koivula 2020, 127).

²⁹ Puolustusministeriön tulevaisuuskatsauksen (2018, 10) mukaan EU:n ja Naton välinen yhteistyön merkitys korostuu erityisesti hybridiuhkiin vastaamisessa ja sotilaallisen liikkuvuuden helpottamisessa. Euroopan monivuotiseen rahoituskehukseen (MFF 2021-2027) lisättiin puolustusraho (European Defence Fund, EDF) uusi kokonaisuus, jolloin ensimmäistä kertaa EU:n budjettia käytetään yhteiseen puolustukseen ja jossa esimerkiksi sotilaalliselle liikkuvuudelle on budjetoitu oma rahoituskokonaisuus, jota ohjataan rahoituksen lisäksi direktiivein ja regulaatioin (Sarvamaa 2021, 12; Wahlstein 2021, 9).

jäsenvaltiot haluavat yhdessä tehdä. Hildénin (2022, 11) mukaan Suomi korostaa Euroopan pohjoista suuntaa ja arktisen alueen vaatimuksia suorituskyvyille.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ovat perinteisesti olleet hyvin valtiokeskeistä, joista päätetään kansallisissa toimielimissä. Näin ollen esimerkiksi Euroopan puolustusrahaston (European Defence Fund, EDF) turvallisuus- ja puolustusmenojen ylikansallinen sääntely on merkittävä muutosaskel EU:n kollektiivisessa puolustusyhteistyön säätelyssä. EU:n ja Naton välinen yhteistyö voidaan nähdä edellytyksenä valtapoliittisesta kilpailusta nousevien uhkien torjumiseksi. EU:n integraation liittyen Natohan toimii puolustusliittoon kuuluvien jäsenvaltioiden turvallisuuden takaajana. Yhteistyö edellyttää ymmärryksen, että liittoumat eivät koe toisiaan kilpailijoiksi, kunnioittavat reviirirajojaan eivätkä ole haastamassa toisiaan. Puolustusyhteistyön tiivistyminen EU:ssa vahvistaa myös Natoa. (Honkanen 2019, 28.)

Koska suurin osa EU-maista on Nato-maita, monet saattavat nähdä EU:n yhteisen puolustuksen kehittämisen pelkkänä päällekkäisyytenä Naton rakenteiden kanssa (vrt. esim. EU Defence: The White Book implementation process 2018). Samaan päätelmään on tullut Puolustusministeriö (2022, 17) ajankohtaiselonteossaan turvallisuusympäristön muutoksesta: *päällekkäisten rakenteiden luomista Euroopan unioniin ei pidetä poliittisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaisena*. EU:n turvallisuuspoliittinen painoarvo on nimenomaan poliittisissa vaikutuskeinoissa ja taloudellisessa sanktiojärjestelmässä eikä yhteisessä sotilaallisessa puolustuksessa. Tiilikaisen ja Palosaaren (2007) integraatioteoriassa korostama päämäärän kiistanalaisuus on arkipäivää politiikassa myös kriisien aikana (vrt. valtioiden ensisijaisuus). Toisaalta edellä mainittu tarkoittaa myös Euroopan valtioiden luottamusta turvallisuusratkaisussaan Natoon ja sen viidenteen Artiklaan.

Kuva 5. Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliittinen kenttä

5 NÄKÖKULMIA PUOLUSTUSYHTEISTYÖN KÄSITTEESEEN

5.1 Yhteistyön käsitteen terminologiaa

Airan (2012) tutkimuksen mukaan englanninkielinen termi *collaboration* käännetään usein yhteistyöksi tai yhteistyötä tiiviimmäksi yhdessä tekemiseksi ja *co-operation/cooperation* yhteistoiminnaksi, johon Cambridge Dictionary (luettu 4.4.2023) lisää pyydetyn asian tekemisen. Usein sanoja nähdään myös suomennettavan toisinpäin tai kummistakin käytetään vain termiä yhteistyö. Termeille ei löydy varsinaista eroa, mutta yhteistoiminta edustaa syvempää yhteisen toiminnan ilmentymää kuin yhteistyö (Valtonen 2010, 100; Frey ym. 2004), joka eroaa Airan (2012) määritelmistä. Valtonen (2010, 102) toteaa termien pelkistäen tarkoittavan *yhdessä työskentelyä yhteisen päämäärän hyväksi*. Albertsia ym. (2001, 185–191) mukailen Valtonen (2010, 110) on määritellyt yhteistyön sotilaallisessa kontekstissa aktiiviseksi eri tilanteissa ilmenevien tiedon ja tietämyksen jakamiseksi yhteisen päämäärän tehokkaaseen saavuttamiseen.

Yhteistyöhön usein liitettyllä kumppanuudella (engl. *partnership*) tarkoitetaan organisaatioiden välisiä pitkäkestoisia liittoumia strategisen tason haasteisiin vastaamiseksi (Aira 2012, 16–18). Montosen (2017, 53–58) mukaan puolustusyhteistyö (engl. *defence cooperation*, vrt. yhteistoimintasuomennos) saa eri maissa erilaisia määritelmiä riippuen muun muassa siitä, kuuluuko valtio sotilaalliseen liittoumaan tai minkälaiset perinteet tai vakiintuneet tavat yhteistyö omaa.

Nato on siviilikomponenttiroolistaan huolimatta käyttänyt harjoittamastaan yhteistyöstä termiä sotilaallinen yhteistyö (engl. *Military Cooperation*) ainakin vuodesta 2002 saakka (NATO 2002). Siviileiden ja sotilaiden välisestä yhteistyöstä (engl. *Civil-Military co-operation*) Nato käyttää CIMIC-lyhennettä (AJP-9 doktriini). Yhdysvalloissa käytettävä termi *Security Cooperation* on vientilainsäädännössäkkin mainittu termi, johon viitataan mm. FMS-kauppojen (*Foreign Military Sales*) yhteydessä ja sillä tarkoitetaan nimenomaan Yhdysvaltojen Puolustusministeriön kanssa tehtäviä turvallisuusalan aktiviteetteja (Department of Defense 2021).

5.2 Määrittelyä valtionhallinnon julkaisuissa

Ulkoasiainministeriö (2015, 40) on määritellyt puolustusyhteistyössä olevan kyse yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan limittyvästä yhteistyöstä. Yhteistyö ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan YTPP:hen tai Euroopan unioniin, vaan sisältää myös puolustusmarkkinoiden, puolustusteollisuuden ja puolustukseen liittyvän tutkimuksen kehittämistä. Tavoitteena on ollut suorituskäytön kehittäminen ja toiminta puolustuspolitiikan strategiseen ohjaukseen ja suunnitteluprosesseja koskevaan tiedonvaihtoon sekä huoltovarmuussektorin yhteistyöhön liittyen. (Ulkoasiainministeriö 2015, 40.)

Puolustusministeriön nettisivuilla (luettu 27.7.2022) Suomen kansainväliseen puolustusyhteistyöhön kuuluvat kansainväliset sopimukset, EU-yhteistyö, Nato-yhteistyö, pohjoismainen yhteistyö, Iso-Britanniajohtoinen JEF-yhteistyö sekä FISE eli Suomen Ruotsin välinen puolustusyhteistyö. Perinteisesti puolustusyhteistyöhön liitettyä sotilaallista kriisinhallintaa ja kansainvälistä harjoitustoimintaa ei käsitellä erikseen, vaan ne lienevät sisältyvän em. kokonaisuuksiin.

Puolustusyhteistyön toimintakenttää, tavoitteita ja keinoja on kuvattu muun muassa Hallitusohjelmassa (2019), Puolustusministeriön tulevaisuuskatsauksessa (2018) ja Puolustushallinnon materiaali-politiikassa (2011), mutta termiä ei suoranaisesti ole määritelty näissä virallisissa asiakirjoissa. Puolustusselonteko (Valtioneuvosto 2017, 32) määrittelee puolustusyhteistyön tarkoittavan *kansainvälistä puolustuspoliittista ja sotilaallista yhteistyötä Suomen puolustuskyvyn tukemiseksi ja vahvistamiseksi*. Tuoreimmassa puolustuselonteossa (Valtioneuvosto 2021, 60) puolustusyhteistyölle on jo annettu erillinen määritelmä: ”*Puolustusministeriön ohjauksessa tehtävää kansainvälistä, kahden- ja monenvälistä puolustuspoliittista ja sotilaallista yhteistyötä Suomen puolustuskyvyn tukemiseksi ja vahvistamiseksi sekä yhteistoimintakyvyn parantamiseksi. Kansainvälinen harjoitustoiminta sekä kansainvälinen materiaaliyhteistyö ovat osa puolustusyhteistyötä*”. Määritelmä nostaa esiin uutena asiana Puolustusministeriön

ohjausvastuun, bi- ja multilateruuden, yhteistoimintakyvykkyyden sekä kansainvälisen harjoitustoiminnan ja materiaaliyhteistyön. Määritelmällisesti Puolustusvoimien lakisääteinen tehtävä osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan ei siis ainakaan terminologisesti kuulu käsitteen alle, vaikka sitä käsitelläänkin puolustuselonteossa (Valtioneuvosto 2021, 44) ja Puolustusministeriön viestintästrategiassa 2020 osana puolustusyhteistyötä. Yhteistoimintakyvykkyyden lisäys saattaa olla perua hallitusohjelmasta (Valtioneuvosto 2019, 93), jossa puolustusyhteistyöllä ”...vahvistetaan Suomen kansallista puolustusta sekä parannetaan lakisääteistä edellytystä tarvittaessa antaa ja vastaanottaa sotilaallista apua”. Tähän kriisinhallintaoperaatiotkin osaltaan tuovat osaamista sieltä saatavien kokemuksien myötä. Osallistumisella Suomi on osoittanut niin itselleen kuin Yhdysvalloille ja Euroopan valtioille kuuluvansa kehittyneiden länsimaiden joukkoon (Raitasalo 2008, 124). Sarvamaan (2021, 14) mukaan Suomi on saanut yhteistyön avulla parhaat toimintamallit kumppaneiltamme osaksi kansallista puolustustamme.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (Valtioneuvosto 2020) linjaa Suomen olevan *sotilasliittoon kuulumaton maa*, mutta samalla jatkaa ovien avoimuutta puolustusyhteistyölle: *tiivis kansainvälinen puolustusyhteistyö sekä mahdollisuus antaa ja ottaa vastaan kansainvälistä apua ovat jatkossakin tärkeä osa Suomen puolustuskykyä*. On sinänsä mielenkiintoista, että selonteossa käytetään termiä sotilasliitto, eikä puolustusliitto, joka Nato siviiliroolistaan johtuen ennemminkin on. Toisaalta Naton englannin kielinen termi *military alliance* tarkoittaa suomennettuna sotilasliittoa. Tuore Valtioneuvoston kanslian julkaisema Nato-sanasto (2023, 7) kieltää kuvaamasta Natoa sanalla sotilasliitto. Siksi tutkimuksessa käytetään pääosin termiä puolustusliitto.

Kansainvälinen puolustusyhteistyö on osa Suomen puolustuskykyä, joka vahvistaa maamme puolustusta ja yhteistoimintakykyä³⁰. Puolustuselonteossa (Valtioneuvosto 2021) mainitaan kansainvälisen puolustusyhteistyön kehittävän yhteistoimintavalmiuksia, vahvistavan uhkien ennaltaehkäisyä, kohottavan Suomea kohtaan kohdistettavien sotilaallisten toimien kynnyistä sekä luovan edellytyksiä poliittisen ja sotilaallisen avun saamiselle ja antamiselle tarvittaessa – toimia siis pidäkkeenä ja vahvistavan puolustuskykyämme, jota tarvitaan siksi, ettei sotilaallisia suorituskykyjä tarvitsisi koskaan käyttää. Kynnys- eli pidäkevaikutusta tavoitteina ei mainita esimerkiksi Puolustusministeriön viestintästrategiassa 2020.

³⁰ Yhteistoiminta osoittaa sekä poliittista tahtoa yhdessä toimiseksi että sotilaallista kykyä. Hyvä esimerkki ilmavoimien toteuttamasta pohjoismaisesta puolustusyhteistyöstä ovat viikoittaiset rajat ylittävät lentoharjoitukset (Over Border) sekä yhteisten lentoharjoitusalueiden luominen (Cross Border). Huolimatta siitä, ettei toiminta perustu valtiosopimuksiin eikä anna turvallisuustakuita, ne osoittavat ympärillemme vahvaa ulkopoliittista viestiä. (Pirkkalainen 2012, 69.)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (Turvallisuuskomitea 2017, 18) määrittelee pidäkkeen olevan puolustuskyvyn keskeisin tehtävä: *Suomen puolustuskyvyn kehittämisen ja ylläpidon ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnys sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan ja sotilaallisella voimankäytöllä uhkaamiselle*. Puolustusyhteistyö voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä pidäkkeenä osoittamalla potentiaalisen vastustajan, toisin sanoen Venäjän, omista arvioissa sotilaallisen voiman käytöstä koituvien kustannusten olevan merkittävästi korkeammat kuin siitä saatavan hyödyn (Salonius-Pasternak 2014). Bowersin (2018, 2) mukaan yhteinen harjoittelu ja vahva viestintä halusta toimia yhdessä, yhteisestä turvallisuusympäristöstä ja turvallisuusuhista vahvistavat tulkintaa, jonka mukaan voiman käyttö yksittäistä kumppanuusmaata kohtaan johtaisi konfliktiin mahdollisesti useamman valtion kanssa.

Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (Valtioneuvosto 2022a, 17) toteaa puolustusyhteistyötä kehitetyn määrätietoisesti rakentamalla keskeisimpien kumppaneiden välille kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyön verkosto niin normaaliolojen, normaaliolojen häiriötilanteiden kuin poikkeusolojenkin varalle. Selonteon mukaan verkosto kehittää ja vahvistaa Suomen puolustus- ja yhteistoimintakykyä monin tavoin lisäten muun muassa todennäköisyyttä avun saamiselle kriisitilanteessa sekä nostaa kynnystä sotilaallisille toimille Suomea kohtaan. Keskeistä on puolustusyhteistyön kautta saavutettava yhteistoimintakyky, tuki omien suorituskykyjemme ja sotilaallisen huoltovarmuuden kehittämiseksi sekä tarjota poliittista selkänöjää ja liikkumatilaa yhteistyön kehittäjille, joka siis erilaisilla sopimusjärjestelyillä mahdollistetaan. Nykyisessä turvallisuustilanteessa puolustusyhteistyön merkitys on korostunut entisestään erityisesti Suomen tilannetietoisuuden lisäämisessä. Suomea tulee silti kyetä puolustamaan kansallisin voimavaroin. (Valtioneuvosto 2022a, 17.)

Konstruktivismin maailmassa on useita objektiivisia faktoja, joista tulee faktoja vain sopimusten kautta (Wendt 1999). Puolustusyhteistyön kentälle kuuluvat sitovat sopimukset luovat puitteet ja oikeudellisen pohjan maiden väliselle yhteistyölle. Viimeisten vuosien aikana Suomi on allekirjoittanut useita kahdenvälisiä aiejulistuksia ja yhteisymmärryspöytäkirjoja (Valtioneuvosto 2022a, 17). Näitä kansainvälisiä sopimuksia ei erikseen käsitellä tässä tutkimuksessa, mutta niitä löytyy esimerkiksi Puolustusministeriön nettisivuilta useilla eri nimillä, kuten aiejulistus (engl. *Statement of Intent*, SOI), poliittinen ohjausasiakirja (engl. *Policy Direction*), puittejärjestely/-asiakirja (engl. *Framework Arrangement*), puolustusyhteistyön kehittämisen työsuunnitelma (engl. *Action Plan*), tekninen järjestelyasiakirja (engl. *Technical Arrangement*, TA) ja yhteisymmärryspöytäkirja (engl. *Memorandum of Understanding*, MoU). Varsinaisia puolustusyhteistyösopimuksia (engl. *Defence Cooperation Agreement*, DCA) ei ole

allekirjoitettu minkään valtion kanssa, mutta parasta aikaa valmistelussa on sellainen Yhdysvaltojen kanssa³¹.

5.3 Määrittelyä Puolustusvoimissa

Puolustusvoimissa puolustusyhteistyötermiä on käytetty ainakin silloisella Maavoimien Materiaalilaitoksella (nykyisin Puolustusvoimien logistiikkalaitos, PVLOGL) jo ainakin vuodesta 2010 kohdentuen materiaalihankintoihin ja materiaaliseen valmiuteen. Kahden- ja monenvälinen yhteistyö korostuivat Puolustusvoimien kansainvälisessä toiminnassa.

Perustiedot		Yhteystiedot		Tietoturva	
ASIA 310/24.03/2010			Käsittely päätetty		
Asia	POHJOISMAINEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖ (NORDEFECO)				
Kuvaus					
Tehtäväluokitus	24.03 Kansainvälinen toiminta / Kahdenvälinen ja monenvälinen yhteistyö				
Hanke					
Asiasanat	Asiakirjojen asiasanat kansainvälinen yhteistyö, yhteisoperaatiot, materiaalihankinnat, materiaalivalmius				
Vastuuorganisaatio	Maavoimien Materiaalilaitos/Maavoimien Materiaalilaitoksen Esikunta/Hallinto-osasto				
Avauspäivä	13.01.2010	Määräpäivä			
Asian vaihe	Kirjaamiskauden päättymisen				
Asian käsittelyn päättäminen	Asian käsittely päätetty - 16.1.2013 Eija Salo/HALLOS/MAAVMATLE/PVAH Arkistosiihteri				
Käsittelyaika	1099 pv				
Arkistonmuodostaja	Asian arkistonmuodostajat Puolustusvoimat		Y-Tunnus	0952029-9	
Suhteet	310/24.03/2010 jatkuu asianumerolla 662/24.03/2013				
	Asiainumero	Asia	Vastuuyksikkö	Vaihe	
	662/24.03/2013	NORDEFECO COPA ARMA SG NATO CODIFICATION	Maavoimien Materiaalilaitoksen Esikunta/Hallinto-osasto	Organis	

Kuva 6. Pohjoismainen puolustusyhteistyö (NORDEFECO). Kuvakaappaus Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmästä, asian avaus 13.1.2010.

Vuonna 2019 termi oli muuttunut *sotilaalliseksi puolustusyhteistyöksi* tehtäväluokituksen edelleen pysyneenä kansainvälisten asioiden alla, mutta liitettynä selkeämmin puolustuspolitiikkaan ja kansainvälisiin suhteisiin.

³¹ UM: Yhdysvallat ja Suomi käynnistävät neuvottelut puolustusyhteistyösopimuksesta | Demokraatti.fi

ASIA		4216/14.00.01/2019
Pv asiarekisteri		
SOTILAALLINEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖ 2020		
Perustiedot	Yhteystiedot	Tietoturva
ASIA 4216/14.00.01/2019		Avoim
Asia	SOTILAALLINEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖ 2020	
Kuvaus		
Tehtäväluokitus	14.00.01 KANSAINVÄLISET ASIAT / Kansainvälinen yhteistyö ja kansainväliset suhteet / Kahden- ja monenvälinen yhteistyö	
Hanke		
Asiasanat	Asiakirjojen asiasanat kansainvälinen yhteistyö, merivoimat, eurooppalainen yhteistyö, NATO, kansainväliset suhteet, puolustusministeriö, puolustuspolitiikka, maanpuolustus, kokoukset, konferenssit	
Vastuuorganisaatio	Pääesikunta ja alaiset laitokset/Pääesikunta/Suunnitteluosasto	
Avauspäivä	25.11.2019	Määräpäivä
Asian vaihe	Asia on tullut vireille/on valmisteltavana	
Asian käsittelyn päättäminen		
Arkistonmuodostaja	Asian arkistonmuodostajat Puolustusvoimat	Y-Tunnus 0952029-9
Suhteet	4216/14.00.01/2019 iatkuu asianumerolla 797/14.00.01/2021	

Kuva 7. Sotilaallinen puolustusyhteistyö 2020. Kuvakaappaus Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmästä, asian avaus 25.11.2019.

Pirkkalainen (2012, 77) on määritellyt puolustusyhteistyön osaksi ulkopoliittikkaa ja diplomaattia, jossa Puolustusvoimien roolia ei suoranaisesti ole tunnustettu. Kansainvälinen yhteistyö on toiminut alakäsitteenä, jossa Puolustusvoimien rooli on tullut esiin. Puolustusvoimien arkistonmuodostussuunnitelma (PV AMS) ei kuitenkaan vielä tunnista erikseen kansainvälisistä asioista (sotilaallista) puolustusyhteistyötä. Puolustusyhteistyötermiä ei löydy myöskään laissa Puolustusvoimista (551/2007).

▼ 14 KANSAINVÄLISET ASIAT
▼ 14.00 Kansainvälinen yhteistyö ja kansainväliset suhteet
▶ 14.00.00 Kansainvälisen yhteistyön suunnittelu, ohjaus ja seuranta
▶ 14.00.01 Kahden- ja monenvälinen yhteistyö
▶ 14.00.02.00 NATO:n laatimat asiakirjat (14.00.02 NATO-yhteistyö)
▶ 14.00.02.01 Muu NATO yhteistyö (14.00.02 NATO-yhteistyö)
▶ 14.00.03 EU-yhteistyö
▶ 14.00.04 Laivastovierailut
▶ 14.00.05 NORDEFECO-yhteistyö
▶ 14.00.06 FISE-yhteistyö
▼ 14.01 Kansainväliset harjoitukset
▶ 14.01.00 Kansainväliset lentotoimintaharjoitukset
▶ 14.01.01 Muut kansainväliset harjoitukset
▶ 14.02 Sotilaallinen kriisinhallinta
▶ 14.03 Siviilikriisinhallinnan tukeminen

Kuva 8. Kansainväliset asiat Puolustusvoimissa. Kuvakaappaus 2.1.2022 Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmästä.

5.4 Puolustusyhteistyön historiaa

Valtioiden päävaluutta on valta, joista sotilaallinen voima on viime kädessä käytettävä vallan muoto (Ojanen 2007, 57). Suurvaltojen valtapolitiikassa ja kilpajuoksussa pienten valtioiden päätösvallalla on kapeat rajat, johon integroitumismahdollisuuksilla pyritään vaikuttamaan. Euroopan unionin jäsenyyden todettiin aikaisemmin olleen yksi sen muoto. Ajopuuteoriamainen vuoden 1948 YYA-sopimukseen painostaminen käytännössä määritteli Suomen turvallisuuspolitiikan ja esti kaiken julkisen turvallisuuspoliittisen spekuloinnin sekä tiiviimmän puolustusyhteistyön aina kylmän sodan loppuun asti. Tämän johdosta sotilaallista yhteistoimintaa jouduttiin tekemään usein salassa. (Suominen 2014, 37–40). Lehto (2022a) toteaa YYA-sopimuksen olleen aikakautensa ulkopolitiikan kulmakivi.

Vuonna 1990 Suomen asema muuttui olennaisesti Neuvostoliiton romahdettua ja valtioneuvoston katsoessa Pariisin rauhansopimukseen kirjattujen Suomen täysivaltaisuutta koskevien rajoitusten menettäneen merkityksensä atomiasekieltoa (nyk. ydinase, 17. artikla) lukuun ottamatta. Suomi vapautui YYA-sopimuksen ohjastamista neuvostoaikaisista eikä politiikan enää annettu rajoittaa asehankintaa³² – suomalaiset saivat vihdoinkin itse päättää niin miesmäärästä, alustonneista ja lentokoneiden määrästä kuin ohjusten laadusta.³³ Toisaalta on ymmärrettävää, että ulkoisena realiteettina luottamukselliset suhteet itänaapuriin olivat aikoinaan olosuhteisiin sidoksissa oleva elinehto ja Paasikiven tunnustamassa realistisuudessaan ainoa tie edetä. Uskottava diplomaattinen akrobatia sekä meihin että heihin (itään ja länteen) olivat pienen valtion voimatasapainoilua, jota Suomi toteutti läpi kylmän sodan aikakauden. Lehtosen ja Koivulan (2020, 150) puolustusyhteistyökeskustelun tulkinnanvaraisuuden liityntäpinta kylmän sodan aikaan käytyyn ulkopoliittiseen keskusteluun on ilmeinen.

Puolustusministeriö (2017b) korostaa suomalaista luottamukseen ja taitoon perustuvaa diskursia todeten Suomen irtautuneen 1990-luvun alun poliittisen Hornet-kaupan myötä historiallisesti vanhasta Neuvostoliiton aikaisesta Paasikiven–Kekkosen suomettumisen linjasta luoden ja raivaten Naton ohitse suoran sotilaallisen yhteyden Yhdysvaltoihin. Sotilaalliseen suorituskykyyn perustuva ydin alkoi entistä näkyvämmiin vaikuttaa turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin, ja hävittäjät toimivat tienraivaajana Suomen transatlanttisille suhteille. Sotateknisen ja taloudellisen ratkaisun on todettu avanneen lännessä Suomelle enemmän ovia kuin mikään diplomaattinen aloite ja signaali tulkittiin jopa Yhdysvalloissa merkittävänä (asejärjestelmien)

³² Neuvostoliitto myi 1960-luvulla Suomelle 20 Mig-21F-hävittäjää ja neljä MiG15 -harjoitushävittäjää, mutta ilmatorjuntaohjusten kauppa ei onnistunut Yhdysvaltojen vastustettua asiaa Pariisin rauhansopimukseen vedoten. Mielenkiintoisena kuriositeettina Suomi pääsi testaamaan koneita vasta kaupanteon jälkeen.

³³ puolustusvoimat.fi, viitattu 24.5.2022

siirtymänä ja U-käännöksenä kohti läntisten yhteisöjen jäsenkirjoja. Integraatio laajensi ja tiensä samalla merkittävästi kylmän sodan alkuaikoina tiedustelualalla suuressa salaisuudessa luotua sotilaallista yhteistyöverkostoa Yhdysvaltain kanssa. (Puolustusministeriö 2017b.)

Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin (Puolustusneuvosto 1999) sekä valtioneuvoston selonteot (1997; 2001) korostivat kylmän sodan jälkeisen Suomen turvallisuusympäristön muutosta, uusien uhkien esiin nousua sotilaallisten rinnalle ja laajamittaisen konfliktin uhkan vähenemistä. Maailmanlaajuisen kriisinhallintaan painottamisen ohella uhkamalleissa alkoi tällöin koko yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen (YETT) painottaminen, mikä näkyi viranomaisyhteistyön, sisäisen turvallisuuden, huoltovarmuuden ja kokonaisuuspuolustuksen korostamisena (Valtioneuvosto 2001), joihin kansainvälisellä yhteistyöllä nähtiin voitavan vaikuttaa. Trendi ei kuitenkaan poistanut sotilaallisten uhkakuvien häviämistä (Raitasalo 2008, 101) ja vuonna 2014 Krimin tapahtumien turvallisuusympäristön luoman paineen johdosta koko maailma palasi kylmän sodan ja Suomen jatkuvasti vaalimalle, sotilaallisen puolustusennakoinnin, radalle (ks. esim. Ajankohtaiselonteko 2022). Joka konkretisoi siis Ukrainassa helmikuussa 2022. Olosuhteet integraatioteorian mukaisesti pakottavat täten maat harjoittamaan puolustusyhteistyötä. Tanila (2020, 84) väittääkin, että esimerkiksi *muutos eurooppalaisten valtioiden puolustusmenoissa vuoden 2014 jälkeen on selitettävissä ennen kaikkea turvallisuusympäristön muutoksella, ei puolustusyhteistyön syventymisellä.*

5.5 Puolustusyhteistyön historiaa Skandinaviassa

Skandinaavisen yhteistyön institutionaalinen kehys alkoi rakentua vuonna 1952 perustetun Pohjoismaiden neuvoston ja vuonna 1971 perustetun Pohjoismaiden ministerineuvoston varaan (Iso-Markku ym. 2018, 6). Pohjoismaisella yhteistyöllä on siten pitkät perinteet ja puolustusyhteistyön voidaan katsoa alkaneen myöskin 1950-luvulla rauhanturvaamis-/kriisinhallintayhteistyöllä. Tuolloin yhteistyön tavoitteet keskittyivät toiminnallisten ja operatiivisten hyötyjen löytämiseen erityisesti rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioissa sekä mahdollisten yhteisten puolustusmateriaalihankkeiden tunnistamiseen.

Perusta nykymuotoiselle yhteispohjoismaiselle puolustusyhteistyömuotojen kattojärjestelmälle (Nordic Defence Cooperation, NORDEF) luotiin 5.11.2009, kun Pohjoismaiden puolustusministerit allekirjoittivat yhteisymmärryspöytäkirjan (*Memorandum of Understanding, MoU*) pohjoismaisen puolustusyhteistyön vahvistamiseksi ja tehostamiseksi. Puolustusyhteistyöfoorumi myös korvasi sateenvarjonsa alle aiemmat pohjoismaiset NORDCAPS- (Nordic

Coordinated Arrangement for Military Peace Support, v. 1997), NORDAC- (Nordic Armaments Co-operation, v. 1990) ja NORDSUP (Nordic Supportive Defence Structures, v. 2008) -sopimukset, jotka päättyivät 4.11.2009.³⁴ Samana vuonna julkaistua niin sanottua Stoltenbergin 13 kohdan raporttia pidetään ensimmäisenä konkreettisenä aloitteena pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön tiivistämiseksi (Iso-Markku ym. 2018, 6). Vuonna 2015 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin puolustusministerit allekirjoittivat puolustusmateriatyöalialan yhteistyötä koskevan valtiosopimuksen, joka oli ensimmäinen NORDEFECO:n viitekehysessä allekirjoitettu valtiosopimus. Yhteistyökehys on vuosien aikana mahdollistanut yhteishankintoja sekä toiminut alustana myös kahden- ja kolmenväliselle pohjoismaiselle yhteistyölle. Tuoreessa hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto 2023, 160) NORDEFECO mainitaan vain kerran *osallistumalla kehitystyöhön*.

Suomella ja Ruotsilla on pitkä historia. Karin (2022, 29) mukaan Ruotsin vallan aika loi pohjan demokratiallemme, oikeusvaltioperiaatteellemme sekä valtiojärjestyksellemme. Yrjölä (2021, 81) toteaa Suomen ja Ruotsin turvallisuuspolitiikkojen olevan geopolittisesti ja osin historiallisestikin riippuvaisia toisistaan. Selonteot toteavat kahdenvälisen puolustusyhteistyön Ruotsin kanssa olevan yksi Suomen yhteistyöverkoston keskeisistä pilareista. Varovaisesti käyntiin lähteneestä puolustusyhteistyöstä laadittiin maiden välillä keväällä 2014 yhdeksän potentiaalisen yhteistyöalueen työsuunnitelma, *Action Plan for Deepened Defence Cooperation between Sweden and Finland*³⁵, joka selkeytti askelmerkkejä ja tavoitteita. Sopimus oli rajoitettu koskemaan vain rauhan aikaa. Talvella 2015 maiden puolustusvoimat julkaisivat raportin yhteistyön tiivistämisestä edellytyksistä, jolloin poliittiset rajoitteet yhteistyöltä poistuivat. Heinäkuussa 2018 allekirjoitettiin kahdenvälisen yhteistyön yhteisymmärryspöytäkirja (FISE MoU³⁶) kattoasiakirjaksi, jonka keskeinen tavoite oli yhteistyökyvyn syventäminen yhteisten Joint-operaatioiden ja tukiosien 20 osa-alueen piirissä. Maiden välinen kulmakivi eli luottamus on selvästi lisääntynyt positiivisten kokemusten poikiessa lisää yhteistyön mahdollisuuksia (Pesu 2018). Se, mihin Suomen linjassa on tultu nykypäivänä tuolloin vuonna 2014 Puolustusvoimain komentajana toimineen Ari Puhelaisen ajasta³⁷, onkin salaisuuden verhossa, koska puolustusyhteistyön yksityiskohtaiset tavoitteet ovat turvaluokiteltuja.

³⁴ Puolustusvoimat.fi, viitattu 24.5.2022

³⁵ Government of Sweden & Finnish Defence Ministry, *Action Plan for Deepened Defence Cooperation between Sweden and Finland (Political Level)*, 6.5.2014.

³⁶ Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Kingdom of Sweden on Defence Cooperation.

³⁷ "Poikkeusolojen operatiivisessa suunnittelussa puolustusvoimat ei laske minkään kansainvälisen avun varaan, ellei siitä ole sovittu. Piste!" Helsingin Sanomat, "IL: Puheloinen hillitsee odotuksia puolustuksen Ruotsi-yhteistyöstä", 10.5.2014.

Norja nostettiin vasta syksyllä 2021 julkaistussa puolustuselonteossa (Valtioneuvosto 2021) yhdeksi puolustusyhteistyön tärkeimmistä kahdenvälisistä kumppanivaltioista Ruotsin ja Yhdysvaltojen rinnalle. Suomen ja Norjan välistä kahdenvälistä puolustusyhteistyötä tiivistetään arktisen alueen sotilasstrategisen merkityksen kasvusta johtuen (Valtioneuvosto 2022a, 21). Norjan kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaa kesäkuussa 2021 allekirjoitettu kahdenvälinen aiejulistus.

Suomen, Ruotsin ja Norjan kolmenvälinen aiejulistus (*SENOFI Statement of Intent, Sol*) syyskuulta 2020 määrittää tavoitetason Suomen, Norjan ja Ruotsin puolustusyhteistyön tiivistämiseksi, jota 22.11.2022 vielä tarkennettiin yhteistoimintakyvyn tiivistämiseksi. Kolmenvälisen puolustusyhteistyön yhteisenä tavoitteena on luoda kyky ja valmiuksia toteuttaa erikseen päätettäessä sotilaallisia operaatioita kriisi- ja konfliktitilanteissa. Aiejulistukset eivät sisällä velvoitetta sotilaallisiin toimiin, vaan vaativat erillisen kansallisen poliittisen päätöksenteon.³⁸ Tämä siksikin, että valtioista Norja oli tuolloin ainut Natoon kuuluva ja he olisivat siirtyneet liittokunnan rakenteeseen.

Pohjoismaisen yhteistyön laaja kannatus, valtioiden yhteinen historia ja yhteiskuntien ja arvo maailman samankaltaisuus mahdollistavat sitoutumisen kahdenväliseen puolustusliittoon (Suominen 2014, 80). Sirkkanen ja Huotari (2021) lisäävät listaan vielä pitkälle integroituneen talouden. Ottossonin (2012) mukaan puolustusyhteistyön tiiveys Ruotsin ja Norjan välillä nousee strategisesta kulttuurista ja samankaltaisista asevoimista. Saman ideologian voisi kuvitella toimivan myös muihinkin pohjoismaihin.

5.6 Puolustusyhteistyön historiaa Yhdysvaltojen kanssa

Amerikan Yhdysvallat (lyh. USA) on Naton kautta Euroopan turvallisuuden takuumies (Valtioneuvosto 2022a, 21). Euroopalla on huoli USA:n läsnäolosta vakautena ja aseineen epävakautta aiheuttavana sekä taakan kantamisesta ja fokuksen keskittämisestä Aasiaan. Ukrainan tilanne kuitenkin fokusoinee Naton vielä pitkäksi aikaan Venäjään. Esimerkiksi *Atlantic Resolve* on Ukrainan tilanteen takia huhtikuussa 2014 luotu kiertävä joukko Itä-Eurooppaan.

Valtioneuvoston (2022a, 21) mukaan Suomi nähdään Yhdysvalloissa turvallisuuden tuottajana ja taakanjakajana. Ajankohtaiselonteon (Valtioneuvosto 2022a, 21–22) mukaan Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälinen turvallisuus-, puolustuspoliittinen- ja puolustusmateriaalinen

³⁸ Kansainväliset sopimukset - Puolustusministeriö (defmin.fi.)

yhteistyö rakentuu vankalle pohjalle. Vaikka läheisten suhteiden rakentuminen ei olekaan tapahtunut yhdessä yössä, Suomen ja Yhdysvaltain välinen puolustussuhde on tällä hetkellä läheisin, kuin koko historiamme aikana (Salonius-Pasternak 2017). Suomi solmi diplomaattiset suhteet Yhdysvaltojen kanssa jo vuonna 1919. Suomen osalta keskeistä Yhdysvaltojen kanssa tehtävässä yhteistyössä on laaja-alainen puolustuspoliittinen dialogi ja Suomen puolustuksen tarpeista lähtevä sotilaallinen yhteistyö (Valtioneuvosto 2022a, 21–22). Poliittisella tasolla Suomen puolustusyhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa puitteistaa Barack Obaman aikakauden aiesopimus syksyiltä 2016 sekä keväällä 2022 sovittu Major Non-Nato Ally -status. Näiden lisäksi materiaaliyhteistyölle luo perustan aina vuodesta 1991 voimassa ollut materiaaliyhteistyösopimus sekä vuonna 2007 tehty periaatejulistus (Valtioneuvosto 2022a, 21–22). Puolustusyhteistyön syventämiseksi keväällä 2018 Suomi, Ruotsi ja Yhdysvallat allekirjoittivat kolmikantaisen aiejulistuksen yhteistyöstä. Uusi yhteistyömuoto tiivistä entisestään kolmikon välejä ja täydensi jo olemassa olevia kahdenvälisiä ratkaisuja (Pesu 2018). Liittolaisuuden ja aikaisemmin mainitun valmisteltavan puolustusyhteistyösopimuksen (DCA) kautta suhde Yhdysvaltoihin on laajenemassa eri aloja integroivaksi turvallisuusyhteistyöksi (Vanhanen ym. 2023).

Molemminpuolista strategista ymmärrystä ja sotilaallista yhteensopivuutta oli rakennettu 1990-luvulta alkaen (Vanhanen ym. 2023, 11). Avoimen yhteistyön lähtölaukauksen voidaan katsoa olevan 1990-luvun alun Hornet-kaupoissa, koska sitä ennen ei kylmän sodan aikana avoimesti yhteistyötä voitukaan tehdä ja suomettumisen ilmiö oli vahvana. Hornet-hankinta ja sitä seurannut laaja-alainen yhteistyö maabrändin luomisessa ovat olleet omiaan muodostamaan positiivista muistijälkeä pienen valtion olemassaolosta. Kaukovaikuttamiskyvyn myyminen osoittavat molemmin puolista luottamusta. (Salonius-Pasternak 2017.) Merkittävä käänne tapahtui Krimin tapahtumien seurauksena vuonna 2014, kun Suomi aloitti materiaallisen yhteistyön lisäksi harjoitella yhdessä kansainvälisen turvallisuusympäristön muutoksen takia. Maiden välinen harjoitustoiminta on viime vuosina tiivistynyt ja yhdysvaltalaisotilaita ja -kalustoa on käynyt Suomessa tasaiseen tahtiin ja erityisesti ilmavoimat on harjoitellut Yhdysvalloissa. (Pesu 2018). Pesun (2018) mukaan poliittiset suhteet ovat lähentyneet Washingtoniin ja kanssakäyminen niin poliittisella kuin virkamiestasollakin on ollut aktiivista. Vuosikymmenten aikana erityisesti Suomen puolustushallintoon on rakentunut vahva Yhdysvaltojen toiminnan tuntevien asiantuntijaverkosto (Vanhanen ym. 2023).

Materiaaliyhteistyön on todettu olleen keskeisin puolustusyhteistyön ajuri (Vanhanen ym. 2023). Vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko arvioi sotilasteknologian nopean kehittymisen Yhdysvaltojen toimiessa veturina. Sama trendi jatkuu edelleen Nordic West Officen (2023, 25) korostaessa Yhdysvaltojen merkittävää edelläkävijäroolia

murroksellisten teknologioiden kehityksessä. Vanhanen ym. (2023) korostavat puolustusmateriaaliyhteistyön olevan tärkeä pohja ja liittolaisena kahdenvälisen yhteistyön syvenevän ja laajenevan entisestään.

Suomen transatlanttinen suhde liittyy yhteistyöfoorumeihin ja harjoitustoiminnan lisäksi (tulevaan) Naton jäsenyyteen sekä hankkeidemme sidonnaisuuksiin Yhdysvaltojen puolustusvälineiteollisuuteen, kuten F-35:n hankintakin osoitti (Hildén 2022, 11). Vaikka julkisuudessa syyteltiin suomettumisen laseilla katsoen Suomen lähentymisestä hävittäjähankintojen johdosta Naton kanssa, ei Nato koneita myynyt tai valmista, vaan Yhdysvallat. Hankinnassa kyse on kuitenkin kahdenvälisestä kaupasta. F-35 -hävittäjähanke jatkaa edellytyksiä puolustusyhteistyön syventämiseen ja tulee vaikuttamaan koko puolustusjärjestelmään voimakkaammin kuin mikään yksittäinen hanke Puolustusvoimien historian aikana. Sen vaikutukset tulevat ulottumaan myös puolustus- ja turvallisuuspoliittiselle tasolle luoden luottamusta ja positiivista muistijälkeä Suomesta.

5.7 Puolustusyhteistyön historiaa Naton kanssa

Puolustusliiton tarkoitus, tavoitteet sekä jäsenmaiden oikeudet sekä velvollisuudet linjataan Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51. artiklan mukaisessa 14 artiklaisessa Pohjois-Atlantin sopimuksessa (*The North Atlantic Treaty*).

Suomi liittyi tutkimustyön aikana 4.4.2023 Naton jäseneksi. Tätä edelsi vuonna 1994 alkanut lähes kolmenkymmenen vuoden mittainen kumppanuussuhde (*The Partnership for Peace, Pfp*) Naton alkaessa tuolloin ottaa toimintaansa mukaan liittouman ulkopuolisia kumppanimaita. Tämä merkitsi Suomelle mahdollisuutta yhteensopivuuden kehittämiseksi (Holma 2014). Vuodesta 1997 lähtien Suomi on ollut myös Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston (*Euroatlantic Partnership Council, EAPC*) jäsen. Transatlanttiseen puolustusyhteisöön kuuluu tällä hetkellä (17.4.2023) 31 jäsenvaltiota ja sen kolme ydintehtävää [*deterrence and defence* (yhteinen puolustus), *crisis prevention and management* (kansainvälinen kriisinhallinta) ja *cooperative security* (yhteistyövarainen turvallisuus)] (Särkkä 2022, 9-14) tähtäävät kansainväliseen rauhaan ja vakauteen, jäsenten turvallisuuteen ja vapauteen, vaurauteen, itsemääräämisoikeuteen, alueelliseen koskemattomuuteen sekä ihmisoikeuksiin ja kansainväliseen sääntö- ja oikeusjärjestelmään (NATO 2022).

Näkyvä kollektiivinen puolustus kaikissa toimintaympäristöissä kaikkiin ilmansuuntiin (ns. 360 astetta -perspektiivi) toimii arvoyhteisön muodostamana pelotteena, jossa jäsenvaltioita

suojellaan kansainvälisen oikeuden (YK:n peruskirjan 51. artikla) ja sopimuksen viidennen artiklan mukaisesti kaikin tarvittavin tavoin. Strateginen konsepti (2022) mainitsee jopa hyökkäyksen avaruudesta, kyberulottuvuudesta tai hybridioperaatioiden voivan aktivoida viidennen artiklan. Järjestö vaalii jaettuja demokraattisia arvoja ja sen tärkein päätöksentekoeelin on kollektiivinen neuvosto (*North Atlantic Council, NAC*). (NATO 2022). Nato korostaa kumppanuuksien olevan tärkeä suojeltaessa globaaleja yhteisöjä, kriisinsietokyvyn vahvistamisessa ja edistettäessä kansainvälistä oikeusvaltioperiaatetta (NATO 2022, 10). Naton koordinaation ja yhteistyön vahvistaminen perustuu eri alliansseihin, kuten YK, EU, ETYJ, Afrikan Unioni sekä Indo-Tyynenmeren alueen kumppanit (NATO 2022, 9-11).

Naton identiteetti on muuttunut historian saatossa Neuvostoliiton ja Varsovan liiton sotilaallista uhkakuvaa vastanneesta allianssista. Kylmän sodan aikana Suomen puolustusyhteistyö oli hyvin rajoittunut esimerkiksi osallistumaan rauhanturvaamiseen ainoastaan YK:n lipun alla. Kylmän sodan jälkeen Natokin profiloitui kriisinhallintaan ja lain muutoksen jälkeen vuonna 1995 Suomi sai osallistua Nato-johtoisiin operaatioihin. (Raitasalo 2008; Lehto 2022a). Vuonna 1999 Lipposen hallitusohjelmassa mainittiin Naton rooli ensimmäistä kertaa merkityksellisenä viitaten kriisinhallintayhteistyöhön kumppanuuden puitteissa (Lehto 2023, 5). Samana vuonna Suomi ilmoitti noin 1500 sotilasta unionin joukkopooliin ja vuonna 2001 ilmavoimien Hornet-hävittäjien olevan tarvittaessa käytettävissä kriisinhallintaharjoituksiin (Raitasalo 2008, 101). Vanhasen hallitusohjelmassa vuonna 2007 esitettiin ensimmäisen kerran mahdollisuus Naton jäseneksi liittymiseksi ja alkoi Nato-option aikakausi (Lehto 2023, 5). Vuonna 2008 Suomi osoitti kumppaneilleen valmiutta liittymällä Naton nopean toiminnan joukkojen täydennysjoukkopooliin (*Nato Response Force, NRF*) ja ilmavoimien valmiusyksikkö läpäisi vuonna 2009 Naton arviointiprosessin ensimmäisenä suomalaisena joukkona, joka kertoo yhteensopivuudesta. Vuodesta 2012 Puolustusvoimat on asettanut eri puolustushaaroista valmiusjoukon Naton pooliin. Naton suunnittelu- ja arviointiprosessi (*Planning and Review Process, PARP*) on parantanut Suomen yhteistyömahdollisuuksia integroituna Puolustusvoimien kehittämisohjelmaan (Holma 2014).

Krimin tapahtumien jälkeen Nato palasi syyskuussa 2014 Walesin Newportin huippukokouksen myötä alkuperäiseen tehtäväänsä eli yhteiseen alueelliseen puolustukseen ja pelotteen tuottamiseen. Walesissa Suomi kutsuttiin mukaan laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuusyhteistyöhön (*Enhanced Opportunities Programme, EOP*). Yhteensopivuus oli jo todistettu. Haglundin (2014b) mukaan laajennettu kumppanuus avasi uusia mahdollisuuksia poliittisen dialogin osalta. Edistynyt kumppanuus avasi lopullisesti mahdollisuudet kahdenväliseen yhteistyöhön kumppanimaan ja Naton kaikkien jäsenmaiden välillä. EOP on laajentanut Suomen

Nato-yhteistyötä merkittävästi ja samalla kansainvälistä asemaamme. (Puolustusministeriö 2020, 104). Kataisen hallitusohjelmassa mahdollisen jäsenyyden määritettiin perustuvan omiin kansallisiin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin intresseihimme, vuonna 2015 Sipilän hallitusohjelmassa arvioitiin Naton jäsenyyden vaikutuksia ja Rinteen hallitusohjelmassa vuonna 2019 kuvattiin tilannetta, jossa Suomi voisi hakea Naton jäsenyyttä (Lehto 2023, 5). Strategisen kulttuurin muutos tapahtui kuitenkin 24.2.2022. Suomen turvallisuuspolitiikan toiseksi pilariksi nousi 4.4.2023 Nato EU:n jäsenyyden rinnalle. Uuden ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakauden voidaan todeta alkaneen.

5.8 Johtovaltiopohjaiset yhteistyöfoorumit

Johtovaltiopohjaiset puolustusyhteistyöfoorumit eli kehysvaltiokonseptit (FNC) voidaan Tanilan (2020) mukaan käsittää alueellisen puolustusyhteistyön integraation seurauksena syntyneinä rakenteina, joissa Naton jäsenvaltioiden lisäksi on liityntöjä myös kumppanuusstatuksen omaaviin ja Euroopan unionin puolustusyhteistyöhön. Aloitteiden takana ollut keskeinen intressi on päällekkäisyyksien poistaminen eurooppalaisten puolustusyhteistyön eri viitekehysten väliltä, sillä ne sitovat valtioiden rajallisia resursseja (Tanila 2020, 91). Sirkkola (2019, 110) toteaa isompien yhteistyö- ja integraatiokehityksen muotojen olleen tehottomia vastaamaan valtioiden tarpeisiin, joka on ohjannut valtioita integraatioteorian nimissä kehittämään joustavampia yhteistyön muotoja (Zandee ym. 2016).

Valtioiden välisen puolustusyhteistyön integraation on kuvattu ainakin Suomessa olevan lähinnä yhteisiä harjoituksia ja koulutuksia, mutta myös toimenpiteiden yhdenmukaistamista esimerkiksi logistiikan ja hallinnon aloilla niihin kuitenkin liittymättä sen kummempia velvoitteita. Aloitteet ovatkin tuoneet Suomelle, Ruotsille ja muille sotilasliittoon kuulumattomille maille uusia mahdollisuuksia kehittää puolustuksensa deterrenssiä kansainvälisen yhteistyön kautta - siitäkin huolimatta, ettei yksikään puolustusyhteistyöaloitteista sisällä sitovia velvoitteita (Tanila 2020, 91). Vaikka aloitteet kuvastavatkin eurooppalaisen puolustusyhteistyön syventymistä, osoittavat ne samalla Iso-Britannian, Saksan ja Ranskan pyrkimyksiä muuttaa yhteistyön rakenteita valtioiden itsenäisen päätöksenteon ohjattaviksi, mikä ei olisi Naton konsensusperusteisissa rakenteissa mahdollista (Tanila 2020, 91). Tanila (2020, 84) korostaakin, että puolustusyhteistyöfoorumien yhteisistä (joukko)rakenteista huolimatta on turhan aikaista puhua mistään asevoimien integraatiosta, mutta deterrenttistä vaikutusta niillä saattaa olla (Sirkkola 2019, 112).

Lepistö (2021) on todennut Nato-option olleen niin sanottu ”valttikortti” Suomelle, mutta muutuneet olosuhteet vaativat toimia, jollaiseksi esimerkiksi kehysvaltioaloitteet voidaan tulkita. Minilateraali puolustusyhteistyö tulkitaan olevan turvallisuusympäristön hallintaa tai riskien hallintaa selkeiden ratkaisujen sijaan (Lepistö 2021). Lepistön (2021) mukaan YK:n, Naton ja EU:n heikentyminen ei pidäkkeellisesti olisi Suomen etu ja minilateraalinen puolustusyhteistyö voisi tarjota Suomelle mahdollisuuksia ja muodostua jopa Nato-optiota paremmaksi vaihtoehdoksi.

5.8.1 Saksan johtama kehysvaltiokonsepti (FNC)

Alkuperäinen ajatus kehysvaltiokonseptista (engl. *Framework Nation Concept, FNC*) esiteltiin jo vuonna 2002. Vuonna 2013 Saksa esitteli kehysvaltiokonseptin, jonka tavoitteena oli nostaa puolustusyhteistyö uudelleen keskiöön Natossa. Oikeudenmukainen taakanjako (engl. *Fair burden sharing*) näyttäytyi yhtenä keskeisimpänä teemana, joka jatkuu edelleen transatlanttisessa keskustelussa. Virallisesti aloite hyväksyttiin Natossa Walesin huippukokouksessa vuonna 2014³⁹. Vuodesta 2016 konseptiin ovat voineet liittyä Nato-maiden lisäksi kaikki muutkin halukkaat valtiot. (Lepistö 2021.)

Yhteistyön tavoitteena on kyetä monikansallisilla joukoilla luomaan kustannustehokkuutta ja kykyä keskeisimpien suorituskykyjen säilyttämiselle – pienemmät maat voisivat liittää omat suorituskykynsä suurempaan kehukseen isomman valtion luodessa yhteistyön edellyttämän kehysten eli johtamisrakenteet, esikunnan, johtamisjärjestelmän, logistisen järjestelmän sekä muut operointia tukevat järjestelyt. Periaate ei sinänsä rajoitu ainoastaan suorituskyvyn kehittämiseen, mistä seuraavassa alaluvussa esiteltävä Joint Expeditionary Force toimii esimerkkinä.

FNC:n laajempien joukkorakenteiden kehittämiseen on sitoutunut Saksan lisäksi yksitoista maata: Alankomaat, Puola, Norja, Tšekki, Romania, Liettua, Suomi (v. 2017), Ruotsi, Itävalta, Sveitsi ja Slovenia.

³⁹ Tulee huomioida, että Natossa on muitakin samaa FNC-nimikettä käyttäviä yhteistyöprojekteja, kuten esimerkiksi ”ITA-FNC”.

5.8.2 Iso-Britannian⁴⁰ johtama Joint Expeditionary Force (JEF)

Joint Expeditionary Force (JEF) on Ison-Britannian puolustusyhteistyöaloite, joka julkaistiin Naton kokouksessa Walesissa vuonna 2014. JEF on Suomessa ehkä näkyvin osa Naton kehysvaltiokonseptia eli *Nato Framework Nations Concept* (NATO FNC) -hanketta. Korkean toimintavalmiuden joukkopoolilla pyritään kehittämään osallistujamaiden asevoimien suorituskykyä sekä globaalia valmiutta moniulotteisten uhkakuvien vasteksi – toimia siis tarvittaessa yhdessä erilaisissa kriiseissä. Yhdistyneen kuningaskunnan johtamalla kansainväliseen kriisinhallintaan keskittyneellä, tarvittaessa osallistujamaista koottavalla nopean toiminnan joukolla, ei ole pysyvää rakennetta tai yksikköä. Yhteenliittymä on varsin joustava ja toimintaorientoitunut eikä se tarvitse päätöksenteossaan tai toimiakseen konsensusperiaatetta. (Hildén 2022, 11). Toimintaympäristöksi on määritelty pohjoisen Atlantin ja Itämeren ympäristö. Kymmenen valtion hankkeeseen kuuluu Yhdistyneen kuningaskunnan lisäksi (JEF PN, *Partner Nation*), Tanska, Viro, Latvia, Liettua, Norja, Suomi (v. 2017), Ruotsi, Alankomaat ja Islanti.

5.8.3 Ranskan johtama European Intervention Initiative (EI2)

Ranskan presidentti Emmanuel Macron julkaisi syyskuussa 2017 tiedoksiannon Euroopan interventioaloitteesta johtuen kykenemättömyydestä toimia yhdessä. Asian korjaamiseksi tulee muodostaa yhteinen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen näkemys. Kesäkuussa 2018 yhteistyön aiejulistuksen allekirjoittivat yhdeksän maan puolustusministerit. EI2:n tavoitteen asettelussa haetaan uskottavuutta yhteiselle puolustukselle vahvistamalla asevoimia, luomalla Euroopan kiisteltyäkin strategista autonomiaa (Knutsen 2022) sekä kehittämällä yhteistä puolustusta taakkaa jakamalla (Lepistö 2021, 91). Aloite tähtää Euroopan maiden toimintaedellytysten vahvistamiseen parantamalla tilannetietoisuutta ja päätöksentekovalmiutta uusista operaatiosta päätettäessä sekä kehittämällä yhteistä strategista toimintakulttuuria tukemaan Euroopan maiden kykyä toteuttaa sotilaallisia operaatioita EU:n, Naton, YK:n tai tilannekohtaisesti koottavien maakoalitioiden puitteissa (Kiiskinen 2021). EI2:lla ei ole mitään joukkoja, vaan se tukee periaatepäättöstyylisesti YK-, Nato- tms. joukkoja. Nykyisin yhteistyössä on yhteensä kolmetoista valtiota: Ranska, Belgia, Tanska, Viro, Saksa, Alankomaat, Portugali, Espanja, Iso-Britannia, Suomi (v. 2018), Ruotsi, Norja ja Italia.

⁴⁰ Iso-Britannian kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaa vuonna 2016 tehty kahdenvälinen aiejulistus.

5.9 Puolustusyhteistyön jäsentelyä maailmalla

Puolustusyhteistyö on jäsennetty Naton tutkimusraportissa (NATO 2015) yhteistyön tason ja tavan ulottuvuuksin käsiteltäväksi. Integroidussa yhteistyötavassa osallistujamaat tekevät yhdessä asioita esimerkiksi AWACS:ssa tai asettamalla yhteysupseereita (Lehtonen & Koivula 2020, 133; NATO 2015). Puolustusyhteistyön tasot on määritelty puolustushaara-, suorituskyky- sekä tukielementeiksi (NATO 2015). Integroitumisen yhtenä mallina Naton tutkimusraportissa (2015) esitetään erikoistumismalli, jossa yksi maa kuvitteellisesti erikoistuisi yksin esimerkiksi ilmavoimiin.

Tason ja tavan lisäksi puolustusyhteistyön käsitettä voi jäsentää myös yhteistyön aihealueiden avulla. Lehtonen ja Koivula (2020, 134–135) esittelevät yhtenä mallina sotilaallisen suorituskyvyn käsitteen ratkaisunäkymän osatekijöitä, joissa kaikissa (DOTMLPFI)⁴¹ voidaan ajatella tekevän puolustusyhteistyötä. Näin ollen käsitettä ei ole ainoastaan sovitettu mihinkään tasoajatteluun eikä sen voi sanoa kohdentuvan tarkasti vain johonkin tiettyyn osa-alueeseen, vaan puolustusyhteistyö voi pitää sisällään mm. sotilaallisten suorituskykyjen ja materiaalin yhteishankintoja, -käyttöä ja jakamista (*Pooling & Sharing, P&S*)⁴², operatiivista konsultointia ja toisten suunnitelmiin perehtymistä, harjoitustoimintaa, koulutus- ja valvontatehtäviä, tiedustelutietojen tai tilannekuvan jakamista, kriisinhallintaa, yhteisten joukkojen tai laitosten perustamista tai jopa yhteistä puolustussuunnittelua (ks. Suominen 2014, 5).

Overhage (2013) on kuvannut EDA:n P&S -aloitetta. Vaihtokaupamallissa on haasteena, sillä mikäli tarve koskettaisikin samanaikaisesti kaikkia sopimuksen valtioita, ei resursseja haluta varmasti lainata. Koronaviruspandemian osoittamana edellä esitetty teoria muuttui konkretiaksi, kun kasvomaskien ja virustestien globaalissa puutetilanteessa jokainen valtio huolehti ensisijaisesti omista eduistaan ja omasta terveydenhuollostaan. Toisena haasteena on määritellä etukäteen sitovin ja pitävin sopimuksin, miten ja millä ehdoin kriisitilanteessa puolustusmateriaaleja voidaan lainata tai saada käyttöön, varsinkin kun kriisin konkreettista muotoa ei välttämättä nähdä etukäteen. (Lehtonen & Koivula 2020, 136). Kolmantena haasteena P&S:ssä on vapaamatkustus. Lehtonen ja Koivula (2020, 136–137) kysyvätkin, että kuka todella haluaisi

⁴¹ Doktriini, organisaatio, koulutus, materiaali, johtajuus, henkilöstö, infrastruktuuri ja yhteistoimintakyky (Puolustusvoimat 2018).

⁴² Euroopan unionissa (Euroopan puolustusvirastossa, EDA) termiä on vuodesta 2010 alkaen käytetty kuvaamaan Suominen (2014, 5) mukaan yhteistyötä, joka pitää sisällään sotilaallisten suorituskykyjen yhteisen kehittämisen ja käytön sekä suorituskykyjen jakamisen. Natossa samasta kustannustehokkaasta suorituskykyä ja kehittämistä pyrkivästä asiasta on vuodesta 2011 alkaen käytetty termiä *Smart Defence*. - “ensuring greater security, for less money, by working together with more flexibility” (Anders Fogh Rasmussen). EDA:n P&S-projektit painottuivat kriisinhallintaan liittyvien suorituskykyjen kehittämiseen, kun taas Natossa Smart Defence -aloitteet sisälsivät kollektiivisen puolustuksen suorituskykyjä, kuten ohjuspuolustuksen (Anteroinen ym. 2013).

ostaa itselleen kunnossapidettäviä suorituskykyjä ja resursseja esimerkiksi puolustusta tai metsäpalojen sammuttamista varten, jos ne saisikin tarvittaessa lainaksi (ks. myös Giegerich 2012).

Overhage (2013) käsitteli P&S -konseptia ennen kuin aikaisemmin mainittua Naton FNC-kehysvaltiokonseptia oli julkistettu ja luotu. Naton avoimen politiikan myötä konseptissa kehysvaltio voi jakaa suorituskykyjä konseptiin liittyneille pienemmille valtioille kehittääkseen niiden valmiuksia. Kehysvaltiokonseptit tarjoavat erityisesti sotilaallisesti liittoutumattomille valtioille poikkeuksellista lisäarvoa, koska tavanomaisen suorituskyky-yhteistyön lisäksi liittoutumattomat maat voivat kehysvaltियोtoimintaan osallistumalla asemoida itseään voimakkaampien valtioiden kumppaneiksi (vrt. *bandwagoning*) tinkimättä sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja ne voivat saada yhteistyön kautta puolustuksellista lisäarvoa joutumatta tekemään huomiota herättävää ja dramaattistakin poliittista valintaa liittoutumisen ja liittoutumattomuuden välillä (Lehtonen & Koivula 2020, 149). Tämä pienemmin joukoin toteutettava expeditionary-kyvykkyys on korostunut asevoimien kehittämisessä aikaisemminkin (Raitasalo 2008, 113; 144), kuten esimerkiksi aikaisemmin mainitut NRF sekä JEF.

Liittoumassa yhteiset hyväksytyt uhkakuvat ja säännöt määrittelevät sen, kuka saa käyttää suorituskykyjä, kuka kantaa vastuun niiden tuottamisesta ja mistä suorituskyvystä kukin luopuu (Giegerich 2012, 73). Esimerkiksi Natossa liittolaismaat antavat tehdyn suunnitelman (*Nato Defence Planning Process*, NDPP) mukaisesti suorituskykyjä käyttöön niin kutsutun *Transfer of Authority* (TOA) -prosessin kautta. Puolustusyhteistyön kannalta yhteisten suorituskykyjen allokoimisen (vrt. *Pooling & Sharing*) haasteena ovat valtiotason linjaukset siitä, mitkä suorituskyvyt on pidettävä kansallisessa johdossa, mitkä voitaisiin jakaa ja mitkä pidettäisiin yhteiseen käyttöön vain yhdessä valtiossa. Kuvattu yhteisomistajuus korostaa takuita ja luottamusta sotilaallisen käytettävyyden kysymyksestä myös sodan tai kriisin aikana. (Suominen 2014, 61–62; Hoffman 2002). Lehtosen ja Koivulan (2020) mukaan Euroopan puolustusviraston *Pooling & Sharing* aloite yhtenä integraation vaiheena on jäänyt vaille merkittäviä toimenpiteitä ja Suomen olisi tärkeä puolustusyhteistyössä huomioida vapaamatkustusongelma sekä sen käänköpuolena oleva taakanjako. Tomas Valasekin (2011) yleisiä *Pooling & Sharing* -toiminnan tekijöitä⁴³ voidaan pitää merkityksellisinä edellytyksinä puolustusyhteistyölle.

⁴³ Strategisen kulttuurin samanlaisuus, luottamus ja solidaarisuus, samankokoiset ja yhtä kehittyneet asevoimat, tasapuoliset mahdollisuudet puolustusteollisuuksille, tavoitteiden selkeys yhteistyöhön, aikomusten vakavuus ja matala korruptiotaso (Valasek 2011).

5.10 Puolustusyhteistyön määrittelyä kansallisessa kehyksessä

Lehtonen ja Koivula (2020) ovat määritelleet puolustusyhteistyötermin koostuvan tämän tutkimuksen teorian rakentamistakin tukien kolmesta osasta: osallistujista eli muiden valtioiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä (*mitä/mikä/miten*), sisällöstä eli sekä puolustuspoliittisesta että sotilaallisesta toimintakentästä/ulottuvuudesta (*miten*) ja tavoitteesta (tarkoituksesta) Suomen puolustuskyvyn parantamiseksi (*miksi*). Myös Naton yhteinen puolustus muodostuu poliittisesta ja sotilaallisesta ulottuvuudesta (Särkkä 2022, 10) ja se perustuu integroituun sotilaalliseen komentorakenteeseen, yhteiseen puolustussuunnitteluprosessiin sekä harjoituksiin. Revon (2022, 33) mukaan puolustusyhteistyöhön ovat sisältyneet yhteisen puolustuksen sijasta yhteensopivuuden, sotilaallisen avun vastaanottokyvyn sekä yhteisoperointikyvyn kehittäminen ja enimmäkseen puolustuksen yhteensovittamista. Vaikka edellä mainitussa korostuu valtion oma etu, puolustusyhteistyön käsite on kuitenkin puolustuspoliittisesti laajempi kuin vain Pyykösen (2020, 27) korostamaa kansallisen puolustuksemme kehittämistä. Huolimatta siitä, että toiminnan lähtökohta Natossakin on, että jokainen maa puolustaa artikla 3:n mukaisesti itseään. Oman uskottavan puolustuksemme jatkuva ylläpitäminen ja tiivis kansainvälinen yhteistyö ovat puolustuksemme kulmakiviä (Sarvamaa 2021, 9–10). Puolustusyhteistyöllä tuetaan Suomen puolustusta erityisesti suorituskykyjen kehittämisen, harjoitustoiminnan ja operatiivisen yhteistyön kokonaisuuksissa (Hildén 2022, 11).

Suomen puolustuspolitiikan peruslähtökohtana on ollut jo pitkään se, että Suomella on kaikissa tilanteissa vastuu omasta puolustuksestaan (ks. esim. Ulkoasiainministeriö 2015, 21). Puolustusyhteistyötä tehdään *Suomen omista lähtökohdista ja yhteisten intressien pohjalta* (Valtioneuvosto 2021, 26). Sotilaallinen apu sodassa tai kriisissä, tai ainakin sellaiseen valmistautuminen, on myös puolustusyhteistyötä ja yhtenä varsin selvänä tavoitteena onkin saada yhteistyökumppaneilta sekä suorituskykyjä että apua. Eli puolustusyhteistyö ei rajoitu suinkaan vain rauhan aikaan tai normaalioloihin. Normaaliolojen yhteistyö on perusta normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa tapahtuvalle yhteistyölle ja Suomella tuleekin olla kyky toimia kumppaneiden kanssa kaikissa tilanteissa (Valtioneuvosto 2021, 26). *Puolustusyhteistyössä tarvittava luottamus rakennetaan vakaalla ja pitkäjänteisellä toiminnalla* (Puolustusministeriö. 2018, 15).

Suomen yhtenä tavoitteena on ollut avun mahdollisuus, joka koostuu tahto- ja kykykomponenteista (Lehtonen ja Koivula 2020, 149). Tahtokomponentin osalta tämä tarkoittaa yhteistyötä mahdollisimman monen sellaisen tahon kanssa, jonka voisi ajatella haluavan tarjota apua Suomelle. Avun tarjoajan kykykomponenttiin Suomi ei voi vaikuttaa, mutta avun vastaanottamista

voidaan helpottaa kaikin tavoin, kuten säädöspohjaisia esteitä poistamalla, hankkimalla yhteensopivaa materiaalia sekä yhteisharjoituksin. (Lehtonen ja Koivula 2020, 149). Tämä on samalla myös kansallinen tahtotila.

Näiden lisäksi puolustusyhteistyötä ovat arkinen yhteistoiminta ja -työ, kuten säännölliset ja monipuoliset yhteiset harjoitukset (Valtioneuvosto 2021, 38), hankintaan liittyvä tiedonvaihto tai tutkimus- ja kehittämissyhteistyö. *Tutkimus- ja kehittämistoiminta on keskeinen puolustusyhteistyön alue. Sen avulla luodaan tietopohjaa suunnittelulle ja päätöksenteolle, mahdollisuuksia materiaaliyhteistyölle sekä edellytyksiä suorituskykyjen yhteensopivuudelle ja yhteisope-roinnille sekä avun antamiselle ja vastaanottamiselle.* (Valtioneuvosto 2021, 27.)

Suomen todetaan vahvistavan puolustusyhteistyötä sekä kehittävän yhteistoimintakykyä *keskeisimpien kumppanien kanssa kaikkia Suomeen vaikuttavia turvallisuustilanteita varten* (Valtioneuvosto 2021, 38). Kahdenvälisessä yhteistyössä painotetaan niitä maita, jotka olisivat kriisitilanteessa Suomen puolustuksen näkökulmasta merkittäviä toimijoita Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella (mt, 26). Selontekoasiakirjoista pystyy näkemään, että kansainvälistä puolustusyhteistyötä tehdään muun muassa Euroopan unionissa, Natossa, Nordefcossa sekä kahden- (Ruotsi, Yhdysvallat, Iso-Britannia, Norja ja Viro) ja kolmenvälisesti kumppanivaltioiden kanssa (Puolustusministeriö 2020). Valtiot ovat todennettavissa selonteosta, mutta niitä ei priorisoida mitenkään.

Vuoden 2019 ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko korosti Naton roolia keskeisenä transatlanttisena ja eurooppalaista turvallisuutta ja vakautta edistävänä toimijana, jonka kanssa Suomi kehittää kumppanuusyhteistyötä omista lähtökohdistaan esimerkiksi 30+2-kokoonpanossa⁴⁴. Suomi on ollut Naton kumppani (PfP) jo vuodesta 1994. Vänskä toteaa (2022) kumppanuuksilla olevan tavoiteltu osaamista ja parhaita käytänteitä, vaihdettu tietoja, yhteensopivuutta, kehitetty yhdessä välineitä, tavoiteltu synergiaetuja sekä yhteistyömuotojen ohella haettu henkistä selkänöjää.

Lehtonen ja Koivula (2020, 136) nostavat esiin *eriytyvän puolustusyhteistyön* termin, jossa valtiot tekevät yhteistyötä epäyhtenäisesti tai joustavasti. Termi on resurssien välistä vaihtokauppaa maiden välillä, jotka niitä kulloinkin tarvitsevat (ks. P&S -aloite). Lehtonen ja Koivula (2020, 149) toteavat eriytyvän yhteistyön tarjoavan yhteistyömuotona suurimman säästö- tai hyötypotentiaalin. Oman alueen puolustamiseen omilla suorituskyvyillään tähtäävälle entiselle sotilaallisesti liittoutumattomalle Suomelle ei sellaiseen työnjakoon osallistuminen ole

⁴⁴ Niin kutsuttu 30+2 tarkoitti Naton jäsenmaiden ohella Ruotsia ja Suomea kumppanuusmaina.

kuitenkaan ollut realistinen vaihtoehto, vaikka yhteistyökumppaneilta teoriassa voitaisiin saada kriisitilanteissa käyttöön merkityksellisiä ja kalliita suorituskykyjä, joihin Suomella ei ole varaa – ainakaan varastoitavaksi.

Säästöjä ei suoranaisesti mainita yhdessäkään tämän tutkimuksen lähteenä olevassa Valtioneuvoston julkaisussa puolustusyhteistyön tavoitteeksi. Entinen puolustusministeri Carl Haglund (2014a) totesi, että yhteistyöllä ei ensisijaisesti pyritä säästämään rahaa, vaan säästöjen syntyvän yhteisistä harjoituksista saatavista hyödyistä, jota esimerkiksi myös Naton *Smart Defence* korostaa. Lehtonen ja Koivula (2020, 132) toteavat kuitenkin, että mikäli Puolustusvoimien määrärahat ajatellaan *kiinteiksi, niin silloin säästöt parantavat suorituskykyä, koska yhteistyöllä säästetyt määrärahat voidaan Puolustusvoimien sisällä käyttää muihin tarkoituksiin.*

Lehtosen ja Koivulan (2020, 137–138) mukaan laskelmia yhteistyön säästöistä voitaisiin laatia, mutta säästöjen sijaan tavoitteena olevista puolustus- ja suorituskykyhyödyistä ei voi tehdä oikein muita kuin säästölaskelmia, koska sotilaalliselle suorituskyvyille ei voi antaa sen tuotantokustannuksista riippumatonta arvoa. Turvallisuuden ja sitä tuottavien suorituskykyjen arvon mittaaminen on kompleksisessa systeemissä haasteellista vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi puolustukseen tai puolustusyhteistyöhön käytettäviä määrärahoja. Valtonen (2010, 67) korostaa arvo- ja tunnelatausten nousevan ratkaisevaan asemaan sovitettaessa yhteen eri toimijoiden tavoitteita ja resursseja. Doeserin ym. (2012) tutkimus aikakautensa tuotteena osoitti, että tärkeimmät pohjoismaiseen puolustusyhteistyöhön vaikuttavat tekijät ovat nimenomaan taloudelliset seikat eivätkä esimerkiksi yhteinen käsitystä uhkakuvasta, jota Snyder (1997) ja Visuri (1997, 240) korostavat. Talouden keskinäisriippuvuuden laajentuessa sotilaallisten suorituskykyjen piiriin, puolustusyhteistyöllä kehitetään valtioiden kykyä ylläpitää puolustuskykyään (Lehtonen & Koivula 2020).

5.11 Kansainvälisestä yhteistyöstä verkottuneeksi puolustusyhteistyöksi

Kansainvälinen yhteistyö on aina ollut merkityksellistä. Suomi pyrki ennen talvisotaa järjestämään puolustuksensa sopimus pohjaisesti ja integroitumaan Kansainliiton jäsenyydellä (Kari 2022, 30). Vaikkei Ruotsi virallisesti sotaan osallistunut, eikä maiden välillä ollut liittosopimusta, oli Ruotsin tuki ja vapaaehtoiset elintärkeitä Suomelle talvisodassa, ja vastaavasti Saksan tärkeys korostui jatkosodassa (Suominen 2014, 37). Saksa pelasti Suomen Baltian maiden kohtalolta. Salenius-Pasternak (2013, 10) toteaa, että itsenäistä Suomea on käytännössä autettu vain silloin, kun avunanto- tai puolustussopimus on ollut olemassa.

Mikäli puolustusyhteistyötä ajateltaisiin tasoajatteluna kahdenvälisenä, trilateraalisenä tai liittouman näkökulmasta, ei puolustusyhteistyö tarkoita puolustusliittoa juridisesti sitovine turvatakeineen tai keskinäisiä puolustusvelvoitteita, vaikka yhteistyö voisikin johtaa tällaiseen tulevaisuudessa (Suominen 2014, 5; 41; 44). Valtioita velvoittavien, oikeudellisesti sitovien järjestelyjen aikaansaaminen on kuitenkin vaikeaa tai jopa mahdotonta, eikä puolustusyhteistyö korvaa sotilasliiton jäsenyyttä ja sen antamien turvatakuiden ennaltaehkäisevää vaikutusta (Puolustusministeriö 2017, 16)⁴⁵. Samaa korostaa ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (Valtioneuvosto 2022a, 17): *Ne puolustusyhteistyörakenteet tai -järjestelyt, joissa Suomi on mukana, eivät ole yhteisen puolustuksen kaltainen turvallisuusratkaisu eivätkä ne sisällä turvatakuuta tai -velvoitteita*, jotka annettaisiin valtiosopimuksilla. Yhteistyön tulisi kuitenkin tuottaa mahdollisimman varma sotilaallinen tuki sitä tarvittaessa (Repo 2022, 35).

Kansainvälisellä puolustusyhteistyöllä on ollut merkitystä Suomen kansainväliselle asemalle. Kun raja kansainvälisen puolustuspolitiikan ja perinteisen ulkopoliitiikan välillä on hälventynyt, on puolustusyhteistyö usein toiminut kansainvälisen yhteistyön tärkeimpänä veturina niin monenkeskisellä kuin kahdenväliselläkin tasolla. (Puolustusministeriö 2017a, 95.) Suomen EU-jäsenyys, osallistuminen myös Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin, Naton ohi toteutettu Hornet-hävittäjähankinta ja Naton rauhankumppanuusohjelma (PfP) PARP-arviointeineen avasivat kylmän sodan päättymisen jälkeen uusia yhteistyömahdollisuuksia Puolustusvoimille (Vänskä 2022, 2). Tästä voidaan sanoa alkaneen Suomen puolustusyhteistyön kansainvälisyyden aikakausi, jolloin suorituskyky ja suuntautuminen länteen alkoivat olla strategisten hankintojenkin pääajuri eikä päätöksiä sanellut enää politiikka, kuten YYA-aikana. Siitäkin huolimatta ulko- ja turvallisuuspolitiikka määrittävät edelleen puolustusyhteistyön suunnan.

Strategisten valintojen kautta toiminnalle luodaan painopiste. Kanervan (2020, 10) mukaan rakentavalla turvallisuus- ja puolustuspolitiikalla kyetään etsimään yhteisiä ratkaisuja, lisäämään läpinäkyvyyttä sekä luottamusta tai tarvittaessa jopa palauttamaan sitä. Puolustusyhteistyössä tarvittava luottamus rakennetaan aktiivisella ja tavoitteellisella toiminnalla - normaaliolojen yhteistyö toimii perustana poikkeusolojen yhteistyölle ja yhteistyöverkoston avulla luotuja järjestelyjä kyetään hyödyntämään mahdollisen kriisin alkuvaiheesta alkaen (Puolustusministeriö 2017a, 15). Puolustusyhteistyöllä on tuettu laajempia ulkopoliitiikan tavoitteita ja ylläpitämällä luottamuksellisia suhteita eri ilmansuuntiin ja viestitty omien toimiemme vakuuttavasta luonteesta sekä tarkkailtu mahdollisuuksia luottamusta lisääviin avauksiin silloin, kun ne ovat olleet

⁴⁵ Finland, Norge och Sverige fördjupar sitt trilaterala operativa försvarssamarbete. Regeringskansliet, 24.9.2021. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2020/09/finland-norge-och-sverige-fordjupar-sitt-trilaterala-operativa-forsvarssamarbete/>

yhteisissä intresseissä (Kanerva 2020, 10). Tätä korostaa puolustusselonteon (Valtioneuvosto 2021, 26) ohella myös ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (Valtioneuvosto 2022a, 17), jotka linjaavat puolustusyhteistyötä tehtävän Suomen omista lähtökohdista ja yhteisten intressien pohjalta.

Globaalien epävarmuustekijöiden, EU:n ja Naton muutokset sekä Itämeren ja arktisen alueen strategisen merkityksen korostumisen voidaan todeta kiihdyttäneen yhteistyötä viimeisten vuosien aikana. Pohjoismaiden oman turvallisuusympäristön heikkeneminen on nostanut ulko- ja turvallisuuspoliittiset aiheet pohjoismaisen yhteistyön keskiöön (Iso-Markku ym. 2018, 6). Selontekoasiakirjoissa mainitaan Venäjän toimien heikentäneen Suomen lähialueiden turvallisuutta, mutta esimerkiksi tiivistynyttä puolustusyhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa ei liitetä suoraan Venäjän uhkaan. *Puolustusyhteistyötä tehdään selontekoasiakirjojen mukaan uhkien ennaltaehkäisemiseksi ja Suomen toiminnanvapauden turvaamiseksi, jotka ovat kuitenkin tulkittavissa varautumisena Venäjän uhkaan.* (Yrjölä 2021, 87). Kansallinen riskiarvio (Sisäministeriö 2023) korostaa Venäjän sotilaallisten toimien *epävakauttaneen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä merkittävästi ja pitkäaikaisesti* (mt. 18). Raportissa Venäjä mainitaan 32 kertaa pääasiallisena uhkana tukeutuen toki myös Naton strategiseen konseptiin (2022). Muutos kansallisessa diskurssissa on merkittävä huolimatta siitä, että raportti on Sisäministeriön laatima.

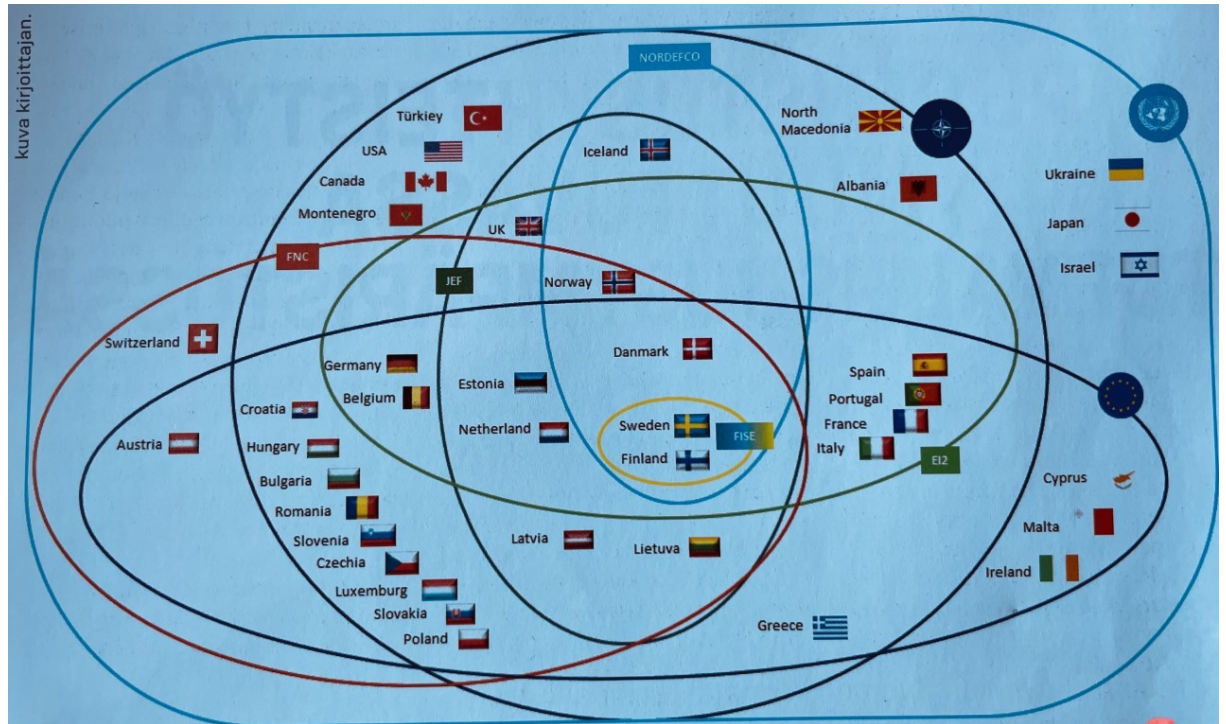
Sikasen (2015, 9) mukaan puolustusyhteistyö määrittäyty Suomen puolustuksen ja sen tarvitsemien suorituskykyjen kautta. Tämä korostaa Puolustusvoimien ja sen tulevaisuuteen katsovien kehittämisohjelmien roolia tarveperusteissa ennakoivassa prosessissa kohti seuraavaa Ukrainaa. Puolustusyhteistyötä ohjaa yhteinen poliittinen tahto ja sotilasorganisaatioissa toimivat yhteistyörakenteet (Sirkkanen & Huotari 2021, 10). Puolustusyhteistyö on osa laajempaa turvallisuusyhteistyötä ja poliittisen tahdon konkreettinen ilmentymä. Sana puolustus viittaa ase-/puolustusvoimien tehtäväkenttään. Poliitikka puolestaan ohjaa sen toimeenpanoa, haasteita ja mahdollisuuksia, joka edellyttää ottamaan huomioon poliittisen ulottuvuuden perusteluineen. Käytännöllinen fokus on kuitenkin konkreettisissa ilmiöissä. (Sikanen 2015, 9). Sikanen (2015, 9) väittääkin puolustusyhteistyössä olevan kysymys niin kutsutusta ”kovasta turvallisuudesta”.

Suomen harjoittamalla kansainvälisellä yhteistyöllä on pyritty vahvistamaan valtiomme puolustuskykyä, joka edellyttää tarvittaessa myös valmiuksia vastaanottaa ja antaa (sotilaallista) apua: *”Puolustusyhteistyö vahvistaa Suomen puolustuskykyä, parantaa ulkoisten uhkien ennaltaehkäisykykyä sekä edesauttaa avun saamista ja antamista”* (Puolustusministeriö 2018, 15). Vuonna 2006 ensimmäistä kertaa julkaistu yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen

strategia (Valtioneuvosto 2006) korosti kriisinhallintayhteistyön tavoitteena olevan varmistaa kyvykkyys sotilaallisen avun vastaanottamiseen sekä isäntämaatuen (HNS) toteuttamiseen. Puolustusministeriö (2019, 76–77) määrittelee avun vastaanottamiseen ja antamiseen kolme keskeistä vaatimusta: omien joukkojen tulee kyetä yhteistoimintaan ulkomaisten joukkojen kanssa, tarvitaan ulkomaisten joukkojen toimintaa maassa helpottavia järjestelyjä ja tarvitaan omaa puolustuskykyä avun perille ehtimiseen asti. Nämä vaateet ohjaavat Suomen tekemään sellaista puolustusyhteistyötä, jossa avun saaminen tarvittaessa olisi käytännössä mahdollisimman jouhevaa eikä sille olisi teknisluontoisia esteitä. Lehtonen ja Koivula (2020, 130; 149) esittävät tälle tahto- ja kykykomponenteista koostuvaa kaavaa (*avun*) *mahdollisuus* = *poliittinen tahto* \times *sotilaallinen kyky*. Kansallinen hyöty puolustuskykymme eli puolustusjärjestelmän ja lakisäätteisten tehtävien kehittämisestä on yhteistyön keskeisin tavoite, johon Turvallisuuskomitea (2017, 18) lisää vielä deterrenssivaikutuksen. Suomen ja Yhdysvaltojen välinen aiejuulistus vuonna 2016 alleviivasi sen, että puolustusyhteistyössä ei ole enää kyse pelkästään omien kykyjen kehittämisestä, vaan myös avun ja tuen saamisesta mahdollisessa kriisitilanteessa (Puolustusministeriö 2020, 108). Kansallinen tahtotila johti osaltaan myöhemmin lakimuutoksiin⁴⁶.

Suomi harjoittaa puolustusyhteistyötä suurten eurooppalaisten tai transatlanttisten turvallisuusinstituutioiden EU:n ja Naton kanssa sekä erilaisten kahdenvälisen ja johtovaltioperustaisten valtioryhmien puitteissa (Lehtonen & Koivula 2020, 128; Hildén 2022; ks. myös kuva 9). Yhdistyneet kansakunnat (YK), jonka jäsenyyden Suomi sai vasta joulukuussa 1955, antaa raamit toiminnalle. Tiivis ja monialainen puolustusyhteistyö eri maiden kanssa näyttääkin olevan tärkeällä sijalla valtionhallinnon tahtotilana (Lehtonen & Koivula 2020, 127).

⁴⁶ 1.7.2017 alkaen lakiin Puolustusvoimista määritettiin neljänneksi tehtäväksi kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen. YETT:n (Valtioneuvosto 2006) vaateista kesti 11 vuotta ennen kuin asia käskettiin laissa.

Kuva 9. Suomen puolustusyhteistyön kenttä Naton täysjäsenyyden myötä (Hildén 2022, 10)

On epäselvää, milloin sanaa puolustusyhteistyö on käytetty ensimmäisen kerran, sillä ilmiöstä ja asiasta on käytetty pitkään monia eri termejä asian eri yhteyksissä, kuten kuvassa 1 on kuvattu. Käsite on luultavasti lähtöisin toiminnasta, jolloin maat alkoivat kehittää sotilaallisia aliansseja ja strategioita suojautuakseen uhkaskenaarioilta. Siis paljon ennen Natoa, Varsovan liittoa tai kylmää sotaa. Kansallisessa kehyksessä voidaan olettaa sanaa ideologisesti käytetyn ensimmäisen kerran vuonna 1917 Suomen itsenäistyessä Venäjän vallan alta aloittaessaan kehittämään Puolustusvoimia sekä tekemään yhteistyötä läntisten valtioiden kanssa (vrt. suometuminen) maan turvallisuuden ja puolustuksen vahvistamiseksi.

Todennäköisesti termi puolustusyhteistyö on mainittu ensimmäistä kertaa 15 vuotta sitten⁴⁷. Vuoden 2011 Eduskunnan julkaisemissa Valtiopäivien pöytäkirjoissa on puolustusyhteistyö-termi mainittu vain kerran, vuonna 2012 kahdesti ja vuonna 2013 jo 14 kertaa. Jyrki Katainen on käyttänyt termiä tammikuussa 2013 Suomen liittoutumattomuuspolitiikkaan liittyen: ”*En tiedä, onko se koskaan ajankohtaista. Mutta nyt kannattaa keskittyä tähän käytännönläheiseen puolustusyhteistyöhön*” (Uusivaara 2013). Kataisen toteamuksen voisi nähdä puolustusyhteistyön sotilaallisen liittoutumisen korvaavana käsitteenä. Tulkintaa tukee Lehtosen ja Koivulan (2020, 131) väite puolustusyhteistyötermin olevan sotilaallisen liittoutumattomuuden olosuhteisiin sovitettu ja monenlaisia merkityksiä saava käsite sekä Yrjölän (2022) tutkimustulokset,

⁴⁷ Ylen uutisten (3.1.2008) mukaan Ruotsin silloinen ulkoministeri Carl Bildt haluaa laajentaa pohjoismaista yhteistyötä.

jossa sotilaallinen liittoutuminen sekä sotilaallisen liittoutumattomuuden korvike tulkittiin puolustusyhteistyön elementeiksi.

Puolustusyhteistyötermi vaikuttanee maailmalla yleistynyt käyttöön kylmän sodan aikana, jolloin se liittyi valtioiden välisten sotilaallisten liittojen muodostamiseen. Julkisessa keskustelussa terminologiaan liittyen ilmenee useita historiallisia tekijöitä, mutta sotilaallinen puolustusyhteistyö (engl. *defence cooperation*) terminä joka tapauksessa liittyy valtioiden, yhteisöjen tai liittoumien puolustus- ja asevoimien harjoittamaan yhteistyöhön puolustuksen alalla, jonka tulee tarjota turvallisuuden lisäksi pyydetyn asian tekemistä ja hyötyjä kaikille osallistuville osapuolille. Liitteen kaksi kuva selittää puolustusyhteistyön syitä, päämääriä ja vaikutuksia.

6 EMPIIRISEN OSION TULOKSET

6.1 Sotilaallisen puolustusyhteistyön käsite osana puolustusyhteistyön käsitettä

Puolustusyhteistyö on puolustushallinnon johtamaa yhteistyötä, integraatiota ja verkostoitumista ulkomaisten kumppaneiden kanssa ja siinä on eri tasoja. Valtaosa haastateltavista jakoi puolustusyhteistyön käsitteen puolustuspoliittiseen ja sotilaalliseen tasoon, kuten käsite onkin selontekojen määritelmässä (ks. luku 5) jaettu. Haastatteluvastauksissa korostuvat niin poliittinen kuin sotilaallinen tahtokomponentti. Sotilaallinen puolustusyhteistyö on Puolustusvoimien toteuttamaa konkreettista kansainvälistä yhteistyötä, johon kuuluu useita osa-alueita. Pidäkearvo ei nouse suoranaisesti esiin, mutta se korostuu puolustusyhteistyön syissä ja päämäärissä, jotka on avattu empiirisen osion toisen kysymyksen vastauksissa.

Nato tunnetaan myös siviiliorganisaationa asevoimien ollessa siviiliyhteiskunnan työkalu. Poliittinen ulottuvuus on Natossa kaiken liimaava. Naton kumppanuus ja ratifiointien jälkeinen. Naton liittolaisuus nähtiin haastateltavien mielestä kuuluvan puolustusyhteistyöhön. Toisaalta puolustusyhteistyötä ei käsitteellisesti sidotakaan mihinkään instituutioon, maaryhmään tms. ja taloudesta alun perin lähtöisin ollut *spill-over* -käsite voidaan ymmärtää puolustusyhteistyön laajenemisena esimerkiksi erilaisiin maaryhmiin. Aikaisemmat yhteisöt/vast. eivät ole saavuttaneet tavoitteita, joten ongelman ratkaisuksi koetaan integraatio jossain muualla tai muussa kokoonpanossa. Näin myös laajennetaan yhteistyön alaa ja integraation myötä yhteisen sitoutumisen taso kasvaa.

...puolustuspoliittista yhteistyötä, joka pitää sisällään puolustuspoliittista dialogia ja tiedonvaihtoa kumppaneiden kanssa ja yhteistyökehikkojen valmistelua ja niihin liittymistä. - Haastateltava #4

Sotilaallista verkottumista samanhenkisten tahojen kanssa. Kavereiden kanssa verkottumista. - Haastateltava #2

Sotilaallinen puolustusyhteistyö on käytännön konkreettista sotilaallista yhteistyötä, jota Puolustusvoimat tekee harjoittelusta ja koulutuksesta jopa operatiiviseen suunnitteluun asti ja suorituskyky-yhteistyöhön. - Haastateltava #4

Sotilaallinen puolustusyhteistyö on kansainvälistä toimintaa, johon lasketaan kuuluvan yhteiset harjoitukset, koulutus, valvontatehtävät, hankinnat ja kriisinhallinta. Ja jopa puolustussuunnittelu, jota tosin ollaan tehty vain Ruotsin kanssa. - Haastateltava #7

Naton kumppanuuksissa näkyy kaikki eri ulottuvuudet ja siinä on operaatioihin osallistuminen, suunnittelu (partnership goals), yhteensopivuuden ja tiettyjen tavoitteiden täytyminen, koulutus, materiaaliyhteistyö ovat olleet kumppanuudessa mukana. - Haastateltava #8

Puolustusvoimien tekemää kansainvälistä yhteistyötä puolustusvoimakyvyyttä varten. Paljon laajempaa kuin kriisinhallinta- tai rauhanturvaoperaatiot, jotka ovat sinänsä ”olleet helppoja” puolustuspoliittisesti ”lipun näyttämisenä”. - Haastateltava #8

Kaikki teknisestä yhteiseen harjoitteluun, yhteisiin operaatioihin, kriisinhallintaan ja yhteisiin hankintoihin, jotka Suomessa saaneet suurimman huomion. Poliittinen ulottuvuus on esimerkiksi Natossa kaiken liimaava. - Haastateltava #6

Puolustusministeriö johtaa Suomen läntistä integroitumista puolustusyhteistyön kehyksessä. Puolustuspolitiikka on Puolustusministeriön vastuulla ja sen sotilaallinen taso on Puolustusvoimien vastuulla olevaa suorituskyky-yhteistyötä, kansainvälistä puolustusmateriaaliyhteistyötä ja sotilaallista huoltovarmuutta, jotka toisaalta voitaisiin ymmärtää myös eri aikoja ja tilanteita koskevinä tavoitteina. Strategisella tasolla tämä ohjaa pitkäjänteisesti kehittämään ja

ylläpitämään sotilaallista suorituskykyä ja huoltovarmuutta⁴⁸ kansainväliseen puolustusyhteistyöhön tukeutuen, mikä edellyttää luottamuksen ohella luonnollisesti yhteensopivuutta.

Useissa vastauksissa korostui erikseen nimenomaan materiaaliin liittyvät puolustusyhteistyön elementit: yhteishankinta, koordinoitu hankinta, käyttäjäyhteistyö ja tiedonvaihto. ”Kansainvälisellä materiaaliyhteistyöllä luodaan valmiuksia puolustuksen materiaalisuorituskyvyn kehittämiseksi” (Puolustusministeriö 2018, 16; Valtioneuvosto 2017, 17). Puolustusmateriaaliyhteistyön⁴⁹ voi täten nostaa puolustusyhteistyön käsitteen kolmanneksi osa-alueeksi, jonka uusin puolustuselonteko (2021) oikeastaan jo määritelmällisesti tunnustaakin. Määritelmällisesti sen liittäminen sotilaallisen puolustusyhteistyön alle on hankala, sillä kumppanuussopimuksista huolimatta puolustusteollisuus koostuu sekä yksityisomisteisista että valtio-omisteisista yrityksistä. Näiden johtaminen ja bisneslogiikka ei ole Puolustusministeriön asia, vaikka valtiot tekevätkin puolustushankinnoilla ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa⁵⁰. Kansantaloudellisesti merkittävä teollinen yhteistyö⁵¹ ei ole suoranaisesti puolustusyhteistyötä, vaikkakin omaa vahvan linkityksen niin sotilaalliseen maanpuolustukseen kuin huoltovarmuuteen ja kriisiajan käytettävyyden näkökulmaan. Varaosien/komponenttien/vast. saatavuus on turvattava koko elinkaaren ajan ja kaikissa tilanteissa. Kansainvälisellä koko elinkaaren kattavalla materiaaliyhteistyöllä luodaan valmiuksia puolustuksen materiaalisuorituskyvyn kehittämiseksi (Puolustusministeriö 2017a, 16; Puolustusministeriö 2018, 16).

...lasken kuuluvan myös kansainvälisen puolustusmateriaaliyhteistyön, jossa on roolia PLM:n resurssipoliittisella osastolla ja Puolustusvoimien puolustushaaroilla ja logistiikkalaitoksella tehdä monikansallisia suorituskykyhankkeita. - Haastateltava #4

...sotilaallisen huoltovarmuuden takaajana. - Haastateltava #3. Teknologisen- ja materiaaliyhteistyön kansainvälinen ulottuvuus on Ukrainan sodan tuoman ajan-kohtaisuuden takia noussut ihan uuteen asemaan. - Haastateltava #8

⁴⁸ (Sotilaallinen)huoltovarmuus terminä poikkeaa eurooppalaisesta ajattelusta, jossa käsite *Security of Supply* tarkoittaa lähinnä logistiikka- ja energiasektorin toimitusvarmuutta (Huoltovarmuusorganisaatio 2021, 9).

⁴⁹ Puolustusmateriaaliyhteistyöllä on useita eri muotoja, jotka liittyvät materiaalisuorituskyvyn rakentamisen vaiheisiin. Suorituskyvyn elinjaksonäkymää tulkiten puolustusmateriaalia koskevia puolustusyhteistyön muotoja ovat tutkimus-, tuotekehitys-, hankinta- sekä käyttö- ja ylläpitovaiheeseen liittyvä yhteistyö. (Lehtonen ja Koivula 2020, 138-141.)

⁵⁰ Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapoliitikasta (Valtioneuvosto 2022b) linjaa Suomen teknologiapoliittikan yhteiset tavoitteet ja keskeiset keinot, joilla asetettuja päämääriä edistetään. Yhdessäkään toimenpide-ehdotuksissa ei ole Puolustusministeriö vastuuministeriönä.

⁵¹ Nykyisin puolustusmateriaalikaupoissa puhutaan teollisesta yhteistyöstä eikä vastakaupoista, joka mahdollistivat aikanaan myös muiden kuin puolustushallinnon materiaalien ”vaihtamisen”.

Materiaaliyhteistyö jää oikeastaan kaikkein useimmin unhoon... se on itse asiassa meidän puolustusyhteistyön elementeistä kaikista suurin. - Haastateltava #1

Teollisella yhteistyöllä yritetään hyödyttää puolustusteollista tai tutkimuksen pohjaa ja saada siihen jotain lisää, eli se ei ole materiaaliyhteistyötä. Se on puolustusteollisuuden välistä teollisuudelta teollisuudelle bisnes to bisnestä ja government to government on jossain taustalla - joissain maissa, esim. USA, eivät saa osallistua siihen. Hallinto kirjoittaa vaatimukset sopimukseen ja se menee sikäläiselle teollisuudelle. Esimerkiksi F-35:n teollinen yhteistyösopimus on tehty Lockheed Martinin (hävittäjävalmistaja), Pratt & Whitneyyn (moottorivalmistaja) ja Puolustusministeriön välillä eikä Yhdysvaltain hallinto ole siinä mukana. - Haastateltava #2

User's club (tarkoittaen käyttäjäyhteistyötä) on käytännössä tiedonvaihtoa, joka liittyy siihen materiaaliin. Sitten kehitetään, hankitaan ja ylläpidetään yhdessä. Yhdessä voi olla tosin löyhä käsite. Yhteishankinta voi olla, että hankitaan samalla sopimuksella tai se voi olla koordinoitukin hankinta, jossa sovitaan yhdessä mitä tehdään ja mitä hankitaan ja neuvotellaan yhteiset ehdot, mutta kuitenkin jokainen tekee oman sopimuksensa toimittajan kanssa. Hallinnot vain koordinoivat sen toiminnan. - Haastateltava #2

Sotilaallinen puolustusyhteistyö edellyttää mandaattia toimia informoiden valtion johtoa ja eduskuntaa. Vaikka haastateltavat korostavatkin päätöksentekijöiden pitämistä tietoisena asioista, teknisen yhteistyökyvyn verhoon voisi kätkeytyä yhteistyön eri muotoja. Poliitikko yhteistyön luonteen muuttajana saatetaan sivuuttaa helposti, koska kyseessä on tulkittu olevan ”vain teknistä yhteistyötä”, joka jo kuuluu yhteisymmärryspöytäkirjan (MoU:n) tai puolustusyhteistyön puiteasiakirjojen piiriin.

Aina kun tarvitaan jotain poliittisia linjauksia valtionjohdolta, niin PLM hoitaa ne niin että on mandaatti toimia ja pidämme valtionjohdon informoituna. Intressimme on, että eduskunta on kärryillä mahdollisimman hyvin ja tukee meidän toimintaamme mahdollisimman hyvin. - Haastateltava #4

Puolustushallinnolla on yli 30 yhteisymmärryssopimusta (Memorandum of Understanding, MoU)⁵², joita voidaan toimeenpanna Puolustusministeriön omin toimenpitein. Näitä kansainvälisiä sopimuksia ei tarvitse viedä eduskuntaan eikä UTVA:an. Julistuksen omaiset asiakirjat herättivät intohimoja, vaikka ei niissä ihan hirveästi mitään konkretiaa ole - Haastateltava #1

Ihan puhdas sotilaallinen yhteistyö on valtionjohdon ja eduskunnan kannalta kaikkein kriittisin, johon kiinnitetään eniten huomiota eduskunnassa. Sillä ei tosiasiassa ole suurta käytännön merkitystä, koska siinä on vain harjoituskalenteri ja harjoitukset (kansainväliset). - Haastateltava #1

Teknistä yhteistyökykyä vahvistava fokus ajaa siihen, että politiikka voidaan jättää ulos: tämä on vain teknistä yhteistyötä, jolloin myös Ulkoministeriöllä on pienempi rooli - paitsi etenkin asemyynti-/hankinta-asioissa, joissa Puolustusvoimat ehkä päättää lopullisesti mikä on hyvä. Luonne muuttuu, kun sinne tulee vahvemmin politiikka mukaan. - Haastateltava #6

Sotilaallinen puolustusyhteistyö on puolustushallinnon vastuualueella oleva asia, johon Ulkoministeriö vaikuttaa (puolustus)poliittisesti kolikon toisella puolella. Valtiosopimuksen edellyttänyt Naton jäsenyys on kansallinen asia, jossa useille eri ministeriöille tulee niiden vastuulla olevia asioita. Avun antamiseen liittyen Ukrainan sota on osoittanut tuen menevän usean eri ministeriön kautta.

Kenelle myydään ja mitä, luo perustan poliittisdiplomaattiselle suhteelle, mutta myös mahdollisuuden toimia yhdessä, jos pitäisi. - Haastateltava #6

Ranskan E2I oli ihan puhtaasti Ulkoministeriön masinoima juttu, eikä meillä (tarkoittaen puolustushallintoa) ollut siihen mitään intressiä. Kivitettiin Ulkoministeriöstä, että miksi ette jo liity, kun heidän pitäisi jo tehdä yhteistyötä. Puolustushallinto näki sen sitovan meidät Ranskan ambitioihin Afrikassa, ja se ei meille kyllä sotilaallisesti kauheasti anna. - Haastateltava #1

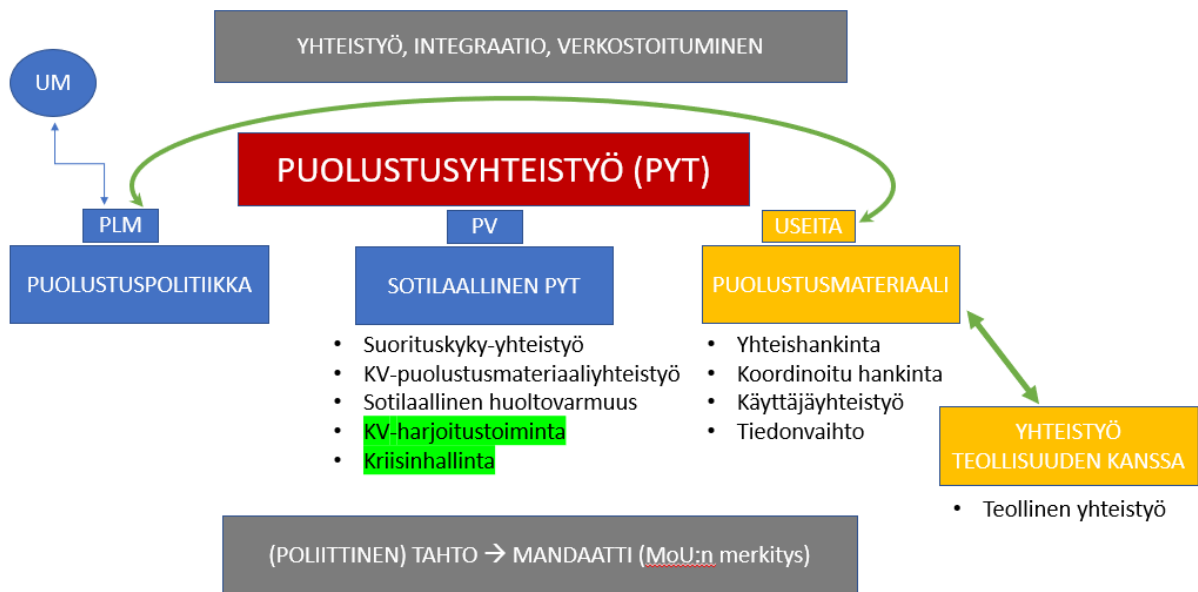
⁵² Bilateraalaisella puolustusyhteistyöllä tarkoitetaan kahden valtion välillä toteutettavaa yhteistyötä, joista on laadittu Puolustusministeriöiden välisiä yhteisymmärryspöytäkirjoja, joita Suomella on noin 30 maan kanssa (Sotataloudellinen seura 2021, 187).

Poliittisia, joita pidetään sotilaallisena, on esimerkiksi JEF. Paine poliittiselta puolelta oli huomattavan suuri, ei puolustushallinnolla ollut erityisempää intoa siihen. - Haastateltava #1

Ulkoministeriön ohjauksen mukaan Puolustusvoimat toteuttaa kriisinhallintaoperaatioissa, mitä on ohjattu. - Haastateltava #6

UM ohjaa puolustusteollisuutta hyväksymispolitiikallaan. NATO-jäsenyys on kansallinen asia, jossa eri ministeriöille tulee vastuita. - Haastateltava #6

Sitten on kaikista tiukin kategoria, joita meillä ei juurikaan ole ja se on valtiosopimukset. EU:n puolella niitä on, mutta liittyvät eri asiaan. Valtiosopimukset vaativat eduskunnan hyväksymisen ja Natoon liittyminen on hyvä esimerkki tästä. - Haastateltava #1

Kuva 10. Alaluvun mukainen koonnos sotilaallisen puolustusyhteistyön määritelmällisestä kuvauksesta haastattelujen perusteella

6.2 Syyt Suomen harjoittamalle sotilaalliselle puolustusyhteistyölle

Tässä alaluvussa ilmenevät syiden kautta johdetut tavoitteet ja päämäärät Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle. Poliittiset syyt liittyvät valtaan sekä keskinäistä turvallisuutta luoviin verkostoihin, joissa korostuu luottamus⁵³, solidaarisuus ja arvokeskustelu. Yhteiset intressit eivät suoraan nouse esiin, mutta haastattelun kolmannessa kysymyksessä ne korostuvat, kun pohditaan syitä muiden maiden puolustusyhteistyön ja integraation intresseihin. Poliittinen merkitys ei suoraan liity pidäkkeen vahvistamiseen, mutta se on tulkittavissa vastauksista rivien välistä. Näin ollen Suomi on puolustusyhteistyössään pyrkinyt vaikuttamaan suoraan kumppanivaltioiden intresseihin tavoitteenaan luoda pidäketeeoreettisesti aitoja lupauksia ja katteita avun ja tuen saamiselle (Lepistö 2021). ”Puolustusyhteistyöllä on mahdollista löytää tukea ja täydennystä Puolustusvoimien suorituskyvyille sekä näin vahvistaa turvallisuuspoliittista asemaamme” (Puolustusministeriö 2018, 16).

Avun saamisen mahdollisuus korostuu eri osa-alueiden vastauksissa. Kansainvälisen yhteistyön kasvanutta painoarvoa Suomen puolustuspolitiikassa ilmentävät myös Naton kanssa vuonna 2014 laadittu isäntämaatukea (*Host Nation Support, HNS*⁵⁴) koskeva yhteisymmärryspöytäkirja sekä kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen veloitteen lisääminen Puolustusvoimien lakisäätöihin tehtäviin vuonna 2017 (Lehtonen & Koivula 2020, 128). Kysymyksen kohdalla teoriataustassa ilmentynyt Yhdysvallat ei erikseen nouse valtiona esiin, vaikka muun muassa Pesu (2018) väittää Suomen kiinnostuksen kohdistuneen heihin ylivoimaisista sotilaallisista kyvykkyyksistään johtuen. Yhdysvallat korostuvat muissa kysymyksissä.

Eri maat ja valtaryhmittymät haluavat jalansijaa. Ulkoministeriö, Puolustusministeriö ja Puolustusvoimat katsovat omalta kannaltaan sitä, mitkä ovat mielenkiintoisia yhteistyökumppaneita⁵⁵. Ja jos joku tekee yhteistyötä, niin muutkin haluavat tehdä. - Haastateltava #1

⁵³ T&K-yhteistyöstä päätetään kuitenkin tapauskohtaisesti ja ulkomaalaiseen teknologiaan suhtaudutaan positiivisesti, kunhan tuottaja on todettu luotettavaksi (Nordic West Office 2023, 25).

⁵⁴ Jo valtioneuvoston YETT (2006) linjasi tavoitteen olevan kyvykkyys sotilaallisen avun vastaanottamiseksi ja isäntämaatuen toteuttamiseksi. Puolustusselonteko (2021, 58) edellyttää isäntämaatuen sovitteja toimenpiteitä kaikissa tilanteissa.

⁵⁵ Ulkoministeriön rooli on TKI-politiikan näkökulmasta välillinen ja vientivalvontaan liittyvä. Tuotekehityksessä puolustushallinto varoo astumasta muiden tontille: se ottaa kantaa, voiko tuotteita viedä teknologisesta näkökulmasta ja sotilaallisista syistä (Nordic West Office 2023, 24).

Luodaan verkostoja – ”don’t push my pal” eli kun meillä on kavereita, niin vaikka se ei muodota mitään formaalia lupauksia avusta, niin verkottuminen ja yhdessä kun tehdään, niin se muodostaa eräänlaista solidaarisuutta. - Haastateltava #2

Halutaan markkeerata, että mihin ryhmiin kuulutaan. Esimerkiksi EU:ssa on itseisarvo, että välitetään yhteisistä arvoista. - Haastateltava #6

Oppiminen on toisarvoista. Tärkein asia on se, että päästään mahdollisimman lähelle sitä läntistä kaveripiiriä, et sit jos tulee hätä, niin on kaikki yhteydet kunnossa. - Haastateltava #5

Halutaan näyttää yhteistyövalmiuksia erilaisten tahojen kanssa, jolla on monen suuntainen poliittinen merkitys. - Haastateltava #7

Kenen kanssa halutaan/voidaan sotia tai tehdä operaatioita (operoida) tai valmistautua niihin sekä sotilaallisen huoltovarmuuden takaamisen, armaments-kehitetään tai hankitaan osia tai kokonaan yhdessä takia... Tulisi täyttää koko DOT-MLPFI-ketju. Myös tutkimus. - Haastateltava #3

Ajatellaan, että jos Suomi ei olisi koskaan osallistunut mihinkään operaatioon - ei oltaisi oltu niin tunnettuja. Ei jengi tiedä, mitä edes osataan ja miten hyviä me ollaan. Meihin ei luotettu heti Hornetin ostamisen, siis hankinnan jälkeen, koska lentäjämme saivat ”mustatun manuaalin”. Mutta sittemmin JASMM myytiin meille aikaisemmin kuin Nato-liittolaisille. - Haastateltava #6

Sotilaallista yhteistyötä tehdään Puolustusvoimien esittämän sotilaallisen tarpeen eli puolustuskyvyn lisäämisen näkökulmasta, joka on todennettavissa selonteostakin (ks. luku 5) puolustusyhteistyön päätarkoituksena. Puolustuskyky toimii suorituskyvyllisenä pidäkkeenä ja mandaattia edellyttävä kansainvälinen verkottuminen poliittisena deterrenssinä. Tunnettuja osataan auttaa - sitoutuneita ja hyvämaineisia autetaan! Poliittisen mandatoinnin jälkeen integroitu laaja-alainen ja konkreettinenkin yhteistoimintakyvykkyys korostuu vastauksissa, mikä ilmeni jo aikaisemmassa kysymyksessä sotilaallisen puolustusyhteistyön määrittelyyn liittyen.

Sotilaallinen tarve eli Puolustusvoimien (PLM:lle) ilmaisemasta tarpeesta. johon tarvittaisiin poliittisia linjauksia ja resursseja ja mandaattia toimia. Se on toiminut priimusmoottorina. Kotimaan puolustuksen tarve. - Haastateltava #4

Hyvin itsekkäistäkin lähtökohdista harjoitustoimintaa ja tiedonvaihtoa ja sen takia, että se vahvistaa suoraan meidän puolustuskykyä. - Haastateltava #1

Jos tulee tarve, niin ihmiset mieluummin auttaa niitä, joita tunnetaan. Ja jos pitää auttaa, niin on mukavampi, jos auttaminen sujuu vähän helpommin ja mutkattomammin. - Haastateltava #6

Omien suorituskykyjen kehittäminen ja kansainvälisen solidaarisuuden osoittaminen kulkevat käsi kädessä. Osoitetaan sitoutumistamme operaatioihin, kuten esimerkiksi Viro tekee toivoen, että heitäkin tarpeen tullen turvataan. - Haastateltava #8

Interoperabilitteetti ja sellainen commonality niin samanlaisen logistiikan, sotilaallisen huoltovarmuuden kuin koulutuksen osalta. Järjestelmät, menetelmät, toiminnot. Jotta laitteet eivät häiritse toisiaan. Yhdenmukaisia ratkaisuja. Ja ihan vaan, että saako suomalainen esimerkiksi piikittää jenkisotilasta. Yhteinen harjoittelu. Sellainen toiminnallinen puolustusyhteistyö. - Haastateltava #3

Saadakseen konkreettista oppia ja osaamista joko konsepteista tai teknologioista⁵⁶. Mahdollistaa harjoituksissa erilaisen tekemisen (esimerkiksi ilmatankkaus, prikaatinkokoluokan taistelut). - Haastateltava #6

Interoperability rakentuu erilaisten toimintatapojen, doktriinien ja materiaalin puolelta, ei näiden yhteistyösopimusten perusteella⁵⁷. - Haastateltava #1

Materiaaliset syyt liittyvät nationalistisesti valtion etua ajatellen kriisinajan täydennysten ja huoltovarmuuden sekä säästöjen⁵⁸ lisäksi oman viennin tukemiseen. Teknologinen kehitys on

⁵⁶ Sodankäyntiä eniten muuttavat ilmiöt ovat digitalisaatio ja autonomia. Digitalisaation sekä robotiikan kehitys tulee mullistamaan suorituskykykonseptit, koska ne rakennetaan tulevaisuudessa täysin nykyisistä poikkeavilla periaatteilla (Kosola 2020, 72-74). Tähän tulee lisätä vielä tekoälyn odotukset.

⁵⁷ Vuonna 2014 hyväksytty Naton *Defence Investment Pledge* käski jäsenmaiden lopettaa kansalliseen päätösvaltaan kuuluvien puolustusbudjettiansa leikkaamisen ja noudattaa puolustuksen tavoitetasoa (2 % bruttokansantuotteesta). Samalla sovittiin perinteisten domainien yhteensopivuudesta ja käytettävyydestä seuraamalla Naton standardeja ja doktriineja, joilla jäsenmaiden asevoimia yhdenmukaistetaan artikla 5:n korostamaan yhteensopivuuteen. Muodostavathan Naton standardit, toimintamallit ja suorituskykyvaatimukset yleisen perustan kansainväliselle sotilaalliselle kriisinhallinnalle, kuten myös eurooppalaiselle puolustusyhteistyölle (Ulkoasiainministeriö 2015, 62).

⁵⁸ Naton (2020) Science and Technology Organization esittelemiä teknologian muutoskandidaatteja ajatellen voidaan strategisesti kysyä kysymys, onko raskaiden lavettien aika ohi tulevaisuuden sodankäynnissä, jota Ukraina ei kyllä vahvista. Nykyisten digitaalisten järjestelmien elinkaaret/-jaksot ovat usein kohtalaisen lyhyitä. Voidaan siis kysyä myös, että ostetaanko paljon puolustusmateriaaliksi luokiteltavaa kalustoa miljardilla viiden vuoden välein vai yksi yhtä paljon maksava tuote, jolla kuvitellaan pärjäävän kolmenkymmenen vuoden päähän. (Kosola 2020.)

tehnyt puolustushankinnoista erittäin kallista, joka lisää varmasti puolustusyhteistyön tarvetta. Vaikka säästöistä puolustusyhteistyön kehityksessä ei juuri erikseen puhutakaan, edes tavoitteissa, niin suurimmat säästöt tulevat varmasti koordinoituista hankinnoista, tilannekuvan välittämisestä sekä turvallisuutta ja vakautta tuovana elementtinä – sota kuitenkin maksaa eniten rahaa niin taloudellisesti kuin ihmishenkien määrässä mitattuna. Lisäksi päällekkäisten rakenteiden poistaminen mahdollistaa resurssien kohdentamisen laaja-alaisempiin keinovalikoimiin esimerkiksi yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden näkökulmalta. Kansainvälisen puolustusyhteistyön integraation voidaan todeta olevan kustannustehokas tapa tuottaa täydentävää lisäarvoa Suomen turvallisuudelle ja puolustusjärjestelmälle.

Sopimusten tärkeys korostuu poliittisen mandaatin lisäksi materiaalin ja huipputeknologian saamisessa. *Suomen puolustusyhteistyötä on viime vuosina aktiivisesti ja määrätietoisesti kehitetty rakentamalla kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön verkosto, jossa keskeisten kumppaneiden kanssa on laadittu puolustusyhteistyön puiteasiakirjoja (Valtioneuvosto 2021, 39).* Sopimukset edellyttävät valtavasti erilaisia elementtejä tunnettavuudesta, maineesta, integroitumisesta ja luottamuksen rakentamisesta sopimusten valmisteluun ennen kuin varsinaiseen allekirjoituspöytään päästään.

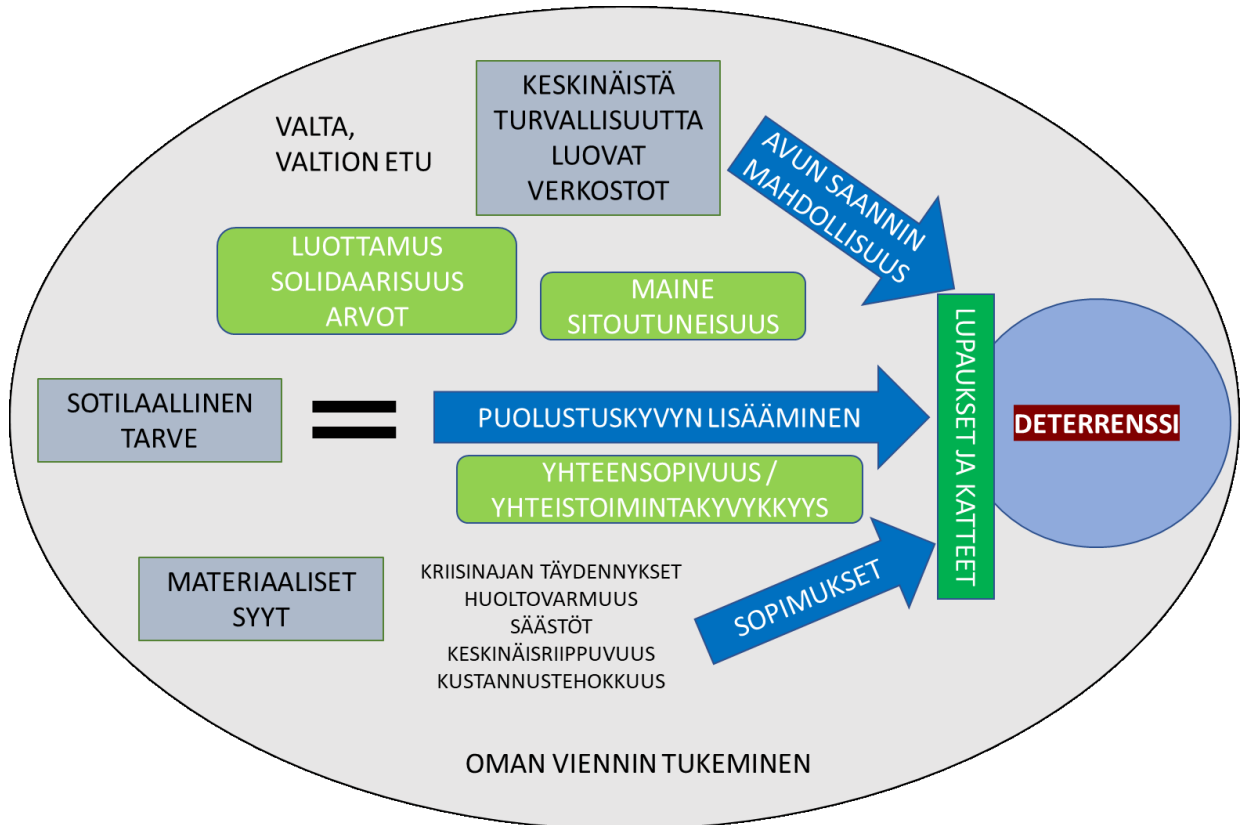
Kun hankitaan puolustusmateriaalia, niin halutaan varmistaa, että sitä saadaan kriisiaikoina ja saadaan esimerkiksi materiaaliin liittyvää tukea ja päästään järjestelmiin syvälle. Se edellyttää sitä, että meillä on tällaiset sopimukset voimassa, jotta saadaan esimerkiksi maalittamistukea. - Haastateltava #1

Ainoastaan tekemällä nämä MoU-sopimukset avautuvat kaikki ominaisuudet ja rakenteet, mitä siellä on. Vaikka me ostettaisiin materiaali, ei me ilman sopimuksia saada kaikkia ominaisuuksia ja salaisuuksia käyttöömmee. - Haastateltava #1

Oman viennin tuki. Muut maathan tekevät sitä samasta syystä. Omia markkinoita turvaavat. - Haastateltava #1

Raha. Joko suoraan tai epäsuorasti esimerkiksi yhteishankinnoilla voidaan saada suuruuden ekonomiaa, jolla hinnat alas eli suoraan hyötyä rahallisesti. Käytetään materiaalia viisaammin, jotta säästetään rahaa kunnossapidossa. Suorituskykyaspekti käyttäjäryhmän osalta ja yhteisten vaatimusten hallinta. - Haastateltava #2

Suorituskykyjen kehittämistä ja testaamista ja yhteensopivuutta kv-ympäristöissä. Materiaaliyhteistyö, halutaan etsiä keskinäisriippuvuuksia, kustannustehokkuutta esimerkiksi samoja järjestelmiä käyttäjien kesken, kumppanuuksia kehitystyöhön, jolloin kustannukset per maa pienenee. - Haastateltava #8

Kuva 11. Alaluvun mukainen kuvaus puolustusyhteistyön syistä ja tavoitteista haastattelujen perusteella

6.3 Miksi Suomen kanssa harjoitetaan sotilaallista puolustusyhteistyötä?

Tämä alaluku vastaa siihen, mitä annettavaa Suomella on ja syihin, joihin valtioiden intressit kohdentuvat puolustusyhteistyön kentällä. Haastatteluista nousevista osa-alueista kategorisoidaan pidäkettä vahvistavia asioita, eli myös Suomi hyötyy ilmenevistä elementeistä, vaikka kysymyksen asettelu kohdentuikin muiden valtioiden hyötynäkökohtiin. Toisaalta voidaan ajatella valtioiden välisen yhteistyön olevan myös keino lieventää niiden välistä turvallisuuskilpailua (Blomberg 2013, 21). Kaikkonen (2022, 5) korostaa puolustusyhteistyön perustuvan yhteisiin intresseihin ja jokaisen maan omaavan omat strategiset tavoitteet. Osallistamalla kansainvälisille kentille Suomi on tehnyt osaamisensa muille valtioille näkyviksi ja ansainnut maineensa, joka on yksi keskeisimmistä syistä puolustusyhteistyölle.

Pienvaltioiden harjoittamassa politiikassa ”win” -asetelma edistää varmasti yhteistyötä. Vahva tunnustettu yhteinen intressi toimii kantavana silloin, kun se hyödyttää molempia tai kaikkia tahoja. Tätä argumenttia tukevat sekä integraation teoria että selontekojen määrittelyt. Hyödyt voidaan nähdä sotilaallisina ja poliittisina toiminnan tehokkuutena sekä voimistuneena sotilaallisena pidäkkeenä yhteisillä suorituskyvyillä ja joukoilla (Suominen 2014, 81). Puolustusyhteistyön päämääränä on ollut tehdä Suomesta *aidosti kiinnostava yhteistyökumppani, jonka puolustaminen on kaikkien intressien ja etujen mukaista* (Lepistö 2021). Aikaisemmin mainittujen sopimusten merkitys toimintaa mandatoivana perustana korostuu. Sopimuksethan ovat integraatioteorian mukaisesti intressien yhteensovittamista yhteisiksi tavoitteiksi.

Yhteistyöasiakirjoihin on pyritty hahmottelemaan ja kirjoittamaan auki yhteiset intressit. Silloin, kun on hyvin selkeä yhteinen intressi, yhteistyö voi olla hyvinkin pitävällä pohjalla, vaikka ei olisikaan mitään kansanedustuslaitosten juridisesti vahventamaa liittolaissuhdetta ole. Molemmiin puolin hyödyttävää. - Haastateltava #4

Geologinen ja strateginen sijaintimme on kiinnostava Naton mahdolliseen operaatioalueeseen ja sen kautta tiedusteluyhteistyöhön liittyen. Kuolan niemimaan aluetta pidetään erittäin kriittisenä Venäjän kannalta. Venäjän tuntemus eli mitä naapurissamme touhutaan, kiinnostaa valtioita. Tiedusteluyhteistyöhön liittyen Suomen sijaintia peilataan pääsääntöisesti puolustusliiton näkökulmasta, vaikka EU:n ja Yhdysvaltojen intressit nousevat myös esiin vastauksista. Pesun (2018) mukaan Yhdysvallat näkee Suomen maantieteellisen aseman tärkeänä ja katsoo, että sen intresseissä on tukea puolustuskykyämme. Valtioneuvoston (2022a, 21–22) mukaan Suomi nähdään Yhdysvalloissa turvallisuuden tuottajana ja taakanjakajana. Toteamus korostaa tämän tutkimuksen löydöstä maineen merkityksestä.

Eihän siinä tarvitse kuin katsoa karttaa. Kuolan tukikohdat ovat Venäjän isoimmat ydinasetukikohdat ja siellä on hyvin kiinnostavaa tavaraa paljon... Venäjän tuntemus yleensäkin eli mitä naapurissamme touhutaan. Halutaan tutustua tulevaan mahdolliseen operaatioalueeseen. ...luodaan pohjaa tiedusteluyhteistyölle. - Haastateltava #1

EU:n ja Naton ja Yhdysvaltojen kannalta tärkeä strateginen maantieteellinen sijainti. - Haastateltava #4

Strateginen sijainti. Suomi on eturintamassa täällä pohjoisessa kalottialueella ja Itämerellä, jos tulee sotatilanne. Suomi on keskeinen alue siinä. Haluavat siksi tietää mitä me osataan, tiedetään ja miten toimitaan. - Haastateltava #5

Voimapolitiikkaan liittyen Pohjois-Euroopan vakaus ja turvallisuus. Jos olisimme keskellä Eurooppaa, emme olisi niin kiinnostava. - Haastateltava #8

Suomelle ilmeisten olosuhteiden erilaisuus motivoi valtioita saamaan parhaat mahdolliset hyödyt ja osaamisen pohjoisella alueella toimimisesta. Valtavirrasta poikkeava historiallinen varautuminen konventionaaliseen sodankäyntiin nostaa Suomen kiinnostavuutta. Samalla halutaan konkreettisesti selvittää yhteisoperaatiokyvykkyudet sekä mahdolliset rajoitteet ja ongelmat, jota korostavat myös haastattelun aikaisemmat löydökset. Esimerkiksi asevoimien sotilaallista liikkuvuutta voidaan pitää lippulaivana niin eurooppalaisen kuin transatlanttisen puolustusyhteistyön kärjessä. Ukrainan vuoden 2014 tapahtumien johdosta on havaittu voiman projisoinnin palanneen keskiöön – enää ei voida luottaa ennakkovaroituskykyyn ja odottaa viikkoja joukkojen keskittämiseksi, jolloin aikakäsitteenä puhutaan päivistä, joskus tarpeen tullen jopa tunneista. Tämä edellyttää ase-/puolustusvoimilta aiempaa nopeampaa ja joustavampaa kykyä säädellä valmiuksiaan kyetäkseen reagoimaan nopeasti kehittyviin uhkiin (Kanerva 2020, 10). Unionin ”rajattomaan” liikkuvuuteen kasvaneita yllättäviäkin (byrokraattisia) esteitä on alettu purkamaan ja liikkuvuutta edistetään valtioista riippuen logistiikan yksittäisten siltahankkeiden lisäksi infrastruktuurin kehittämisellä, tullilainsäädännöllä, verotuksen käytänteissä, rajanylitysmenettelyissä, maahantulolupasäännöstoissa, poikkihallinnollisissa isäntämaatukijärjestelyissä (HNS) sekä viime kädessä ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimin (Wahlstein 2021, 10). Haasteena on myös logististen sotilaallisten suorituskykyjen siirtyminen suurelta osin siviilitoimijoiden omistukseen. Myös Venäjä pitää sotilaallista mobilisaatiota yhtenä sen keskeisimmistä kehitettävistä kyvykkyysalueista (RAND 2019, 45–46). Suomen kannalta sotilaallinen liikkuvuus tukee kaikissa oloissa huoltovarmuutta, sotilaallisen avun antamista ja vastaanottamista sekä normaaleja logistisia kuljetuksiamme esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioihin. Suomelle on elintärkeää pitää kaikki kuljetusväylät auki ja ketterinä. Sotilaallinen liikkuvuus, niin tavoitteena kuin välineenä, voidaan nähdä myös ennaltaehkäisevänä pidäkkeenä ja eräänlaisena edellytyksenä toimivalle Euroopan puolustukselle.

Olosuhteet meillä on hankalat ja vaativat. Tietotaito tältä osin. - Haastateltava #1

Pohjoinen, arktinen ja polaarinen osaaminen. - Haastateltava #3

Kovan ja perinteisen sodankäynnin osaaminen. - Haastateltava #3

Halutaan harjoitella tukeutumisjärjestelyitä ja miten se tositilanteessa toimisi kaikkine ongelmineen ja rajoitteineen.... Laskea kynnyistä kriisinajan yhteistyölle ja tehdä yhteistyön kuviot mahdollisimman tutuiksi. - Haastateltava #1

Meillä line of sight on niin lyhyt. Ei tilannekuvaa pysty muodostamaan samalla lailla. Horisonfoninen signaali käyttäytyy eri tavalla jääkannen alla. Akustinen stealth-kyky yhdistetty jäissä liikkumiskykyyn. Satelliittisignaali käyttäytyy eri lailla, kun pohjoisnapa on lähellä. Yö saattaa kestää useampia vuorokausia. Meille nää on business as usual. - Haastateltava #3

Suomen osallistuminen laaja-alaisesti erilaisiin rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin, harjoituksiin, koulutuksiin ja kansainväliseen (puolustus)yhteistyöhön on ilmentynyt lipun näyttämisen ohella kansallista mainetta nostaneena asiana. Tämän johdosta Suomi myönteisenä kumppanina on ansainnut kansainvälisillä kentillä tunnettavuutta, luottamuksen ja kiinnostavuuden benchmarkattaviin ominaispiirteisiimme, joita on mainittu alla olevissa sitaateissa.

Puolustusvoimien hyvä maine ja todennettu osaamisen taso. - Haastateltava #4

Suomen puolustusvalmiutta ja osaamista pidetään korkeatasoisena. Halutaan oppia meiltä, jotta opitaan molemmat osapuolet. - Haastateltava #7

Aikaisemmin oli perusteena, että saadaan operaatioihin lisää väkeä. Sitten onkin huomattu hyödyllisyytemme ottaa meidät mukaan... Huomattu, että oppiminen onkin ollut kaksisuuntaista, kun se on monesti ollut vain sen opin antamista. He saavatkin siitä oikeasti jotain irti. Esimerkiksi, miten suunnitellaan tykistön käyttöä. - Haastateltava #2

Maine luotettavana kumppanina. Luvataan vain se, mitä voidaan oikeasti tehdä. Mutta tehdään vähintään se, mitä ollaan luvattu. - Haastateltava #4

Suomi on varmasti tavattoman helppo kumppani. Suomalaiset on kilttejä ja tunnollisia ja pitäneet huolta puolustuksestaan ja heidän kanssaan on helppo tehdä yhteistyötä. Ei varmasti tule ongelmia, kun tullaan Suomeen harjoittelemaan. - Haastateltava #5

Ominaispiirteitä, jotka monia maita kiinnostavat. Poikkeuksellisen hyvin toimiva asevelvollisuusreserviläisjärjestelmä, kokonaisturvallisuuden toimintamalli ja syyistä tai toisesta hyvin vahva maanpuolustustahto. Nämä kiinnostuksen kohteet ovat johtaneet siihen, että Suomi on kiinnostava yhteistyökumppani. - Haastateltava #4

Kokonaisturvallisuuden käsite ja se, miten siviiliyhteiskunta, viranomaiset ja kansalaiset on valjastettu yhteiskuntaan ja sen turvaamiseen. Pienen maan kaikkien resurssien hyödyntämisen malli. - Haastateltava #8

Jos se toimii Suomessakin, se toimii muuallakin. - Haastateltava #3

Arvoyhteisöllä halutaan integroida Suomi osaksi saman mielisiä maita ja osoittaa tukea, vaikka Suomi ei olekaan ollut vielä puolustusliittoon kuuluva maa. Nämä korostavat Suomen näkökulmasta myös avun saannin mahdollisuutta ja deterrenttistä ilmiötä. Kansallinen suomettumisen diskurssi on selkeästi muuttunut viime vuosien aikana, joka vankistane luottamusta lännessä. Tämän puolustuspoliittisen signaloinnin muutoksen on mahdollistanut puolustusyhteistyö.

Tasapainoilu yleisten arvojen ja intressien suhteen. Halutaan Suomi mukaan Ruotsin kanssa, koska se näyttää paremmalta jostakin näkökulmasta. - Haastateltava #2

Halutaan sitoa Suomi osaksi muita samanmielisiä maita. - Haastateltava #1

Sidotaan Suomea lähemmäs esimerkiksi Nato-yhteistyötä. Haluttu välttää antamasta signaaleja Venäjän suuntaan, joka on muuttunut kahden viimeisen vuoden aikana esimerkiksi kv-harjoitustoiminnassa. - Haastateltava #7

On haluttu alleviivata, että suomi ei ole yksin ja suomesta välitetään, vaikka Suomi ei ole liittolainen. Puolustuspoliittinen signointi on puolustusyhteistyön mahdollistamaa. - Haastateltava #2

Materiaalin myyminen jollekin maalle voitaisiin ajatella olevan jonkin valtion päämäärä ja syy, miksi puolustusyhteistyötä harjoitetaan. Haastattelujen perusteella se nousee kuitenkin syyksi, miksi valtiot haluavat harjoittaa Suomen kanssa puolustusyhteistyötä. Materiaalin ylipäättään myyminen jollekin valtiolle kertoo siitä, että maa tunnustetaan ystävällismieliseksi, jolla on

omaa kykyä ja se tunnustaa samoja arvoja kuin myyjävaltio. Myös teknologisen osaamisen⁵⁹ ja maineen kautta on ansaittu luottamus materiaalin myymiseen Suomelle, jota on käsitelty aikaisemmissakin kysymyksissä. Uusia teknologioita tullaan väistämättä käyttämään konflikteissa, joten on välttämätöntä ymmärtää, kuinka se voi tapahtua.

Teknologinen osaaminen. Koska olemme oikeasti tosi hyviä tietyissä asioissa. - Haastateltava #7

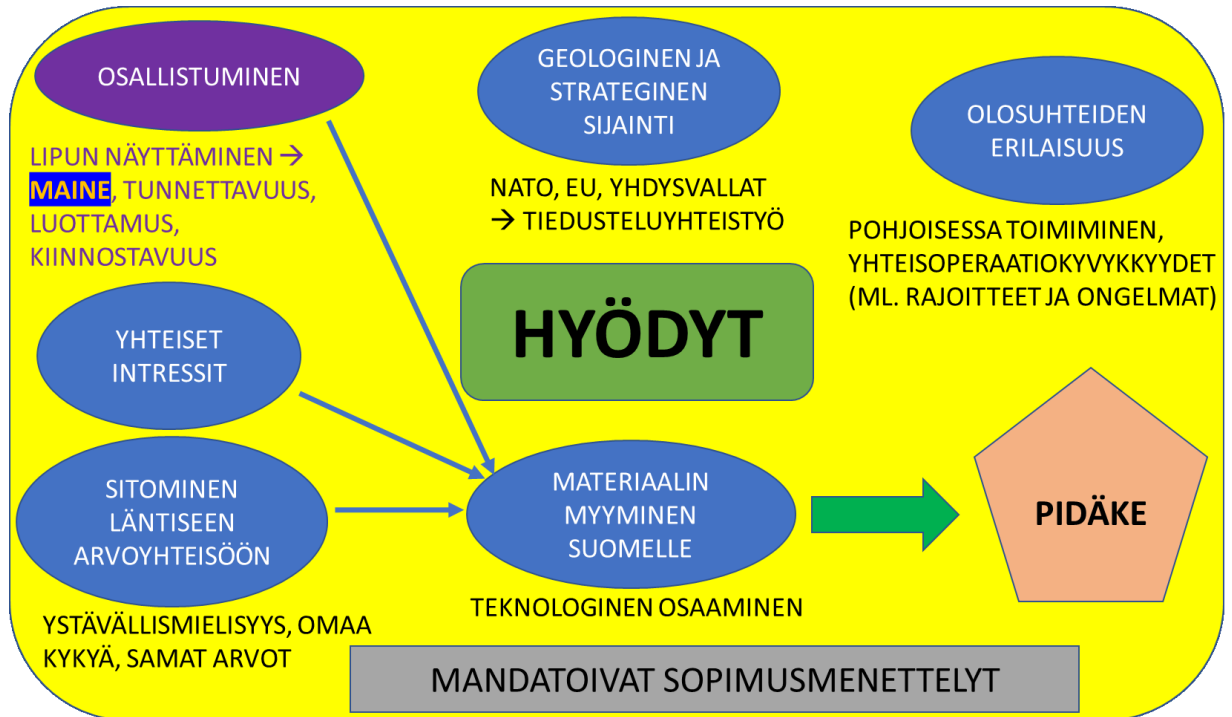
Tavoitellaan verkostoja, rahaa ja suorituskykyä, kuten kaikki muutkin. Myönteisiä kumppanuuksia. Motiivina on alueellisen, heille myönteisten suhteiden luominen. - Haastateltava #2

Teknologinen ylivoima⁶⁰ on määritelty amerikkalaisten kansallisessa turvallisuusstrategiassa yhdeksi heidän turvallisuuselementikseen. He säätelee teknologian saatavuutta. Pyrkivät niin kuin suojaamaan teknologista etumatkaansa ja rajoittavat sitä, ketkä saavat sitä kehittyneintä teknologiaa. Se on ihan systemaattinen juttu ja he puhuu tämmöisestä disclosuresta ja me puhutaan usein reliiseistä eli teknologian vapautuksesta eli he ensin tekevät päätöksen vapautetaanko jotain tiettyä teknologiaa jollekin tietylle maalle. - Haastateltava #2

Suomi oli ensimmäinen ei-nato-maa, jolle myytiin Amraameja. Taidettiin olla ensimmäinen Euroopan maa eli menttiin ohi. JASSM:t vapautettu virallisesti vain Australialle ennen meitä. Nyt jengi katsoo, että hei Suomi on tollaisessa porukassa, jolle myydään tollaista tavaraa. - Haastateltava #2

⁵⁹ Korkean teknologiaprofiilin saavuttaminen kansainvälisesti edellyttää pitkäjänteistä ja yli hallituskausien ulottuvaa politiikkaa sekä hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä yhteisten tavoitteiden eteen (Valtioneuvosto 2022b, 10). Valtiollinen teknologiaprofiili toimii niin käyntikorttina kuin vaikuttamisen välineenä kansainvälisessä yhteistyössä luoden mahdollisuuksia yrityksille, suomalaisille tuotteille ja palveluille sekä houkuttelemalla kansainvälisiä investointeja Suomeen (mt, 16). Widgrénin (2001, 324–325) mukaan alueelliset integraatiot ovat myös toimiva keino ulkomaisten investointien houkutteluun. Natoon kuulumaton Venäjän naapuri saattaa näyttää epäluotettavalta, -vakaalta ja vähentää taloudellisia investointeja (Forsberg 2022, 20).

⁶⁰ Teknologian muutosnopeus on lainsäädäntöön verrattuna moninkertainen (Laitinen & Huhtinen 2021, 32).

Kuva 12. Haastattelujen perustella kootut syyt, miksi Suomen kanssa halutaan tehdä sotilaallista puolustusyhteistyötä

6.4 Puolustusyhteistyön mahdollisuuksien hyödyntäminen eri tilanteissa

Sotilaallisen puolustusyhteistyön näkökulmasta tuki eri aikoina (normaaliolot, normaaliolojen häiriötilanteet, poikkeusolot) on erilaista. *Puolustusyhteistyön yhtenä tavoitteena on kehittää yhteistoimintakykyä Suomen keskeisimpien kumppanien kanssa niin normaaliolojen, normaaliolojen häiriötilanteiden kuin poikkeusolojenkin varalle. Tämä vahvistaa Suomen turvallisuutta ja luo edellytykset toimien koordinoinnille ja yhteensovittamiselle erikseen niin päätettävässä.* (Valtioneuvosto 2021, 39). Kysymys liittyy puolustusyhteistyön maksimointiin ja palvelee myös sitä, miksi puolustusyhteistyötä on tehty.

Vaikka Euroopan unionilla ja kansainvälisillä yhteisöillä on sympatiaa, se ei tarkoita Suomella olleen turvallisuustakuita. Poikkeusolojen tuen saamisen pohja (poliittiset suhteet, puolustusvoimien suhteet (ml. puolustushaarojen välillä) ja teollisuuden verkostot) on valettava jo normaaliolojen aikana, jotta kriisitilanteissa olemme valmiita avun saamiseen, ja myös antamiseen. Nyt siihen lakiperustan lisäksi alkaa jo olla poliittinenkin mandaatti. Pohjan rakentamiseen liittyen rakenteet, verkostot ja toimintamallit sekä luottamus korostuvat vastauksissa. Niillä rakennetaan edellytyksiä myöhemmissä vaiheissa tarvittavalle tuelle.

Meillä ei ole vielä mitään varsinaisia turvatakuuta yhtään keneltäkään. Turvatakuuhan annetaan valtiosopimuksella, ja se pitää antaa sillä tavalla, että se kyseisen maan parlamentti sen ratifioi eli tällä hetkellä poikkeusolojen osalta en näe kovin valoisana näitä muita ”sympatiasopimusten” arvoa. Huolimatta siitä, mitä Johnsson tai Biden ovat nyt julistaneet ja luvanneet. Ukrainallakin oli USA:n ”turvatakuut⁶¹” voimassa, olikohan se vuodelta 1992, mutta eihän sitä oltu missään ratifioitu. - Haastateltava #1

Pohja pitää luoda normaalioloissa. Periaate, että harrastatte edes näitä, luovat pidäkettä. - Haastateltava #2

Luottamus täytyy rakentaa arkipäiväisessä toiminnassa hyvän sään aikana ja ne yhteistyön suhteet, yhdessä toimimisen metodit ja yhteistoimintakyky täytyy rakentaa silloin. On paljon yhteistyötä, joka on tähdättykin normaaliolojen aikoihin ja nää liittyy tyypillisesti suorituskykyjen rakentamiseen ja harjoitteluun, joita on intressi tehdä kaikkina aikoina. Operatiivinen toiminta ja tulenkäyttö ovat sitten pahoja tilanteita varten, joille luodaan edellytykset. - Haastateltava #4

Kykyä yhteistoimintaa (tarkoitettiin sitä, että kyetään taistelemaan yhdessä), joka muodostetaan etukäteen. Liittolaisena sitä voidaan tehdä normaalioloissa eikä tarvitse odottaa sitä laajamittaista sotaa. Vahvistaen deterrenssiä. - Haastateltava #6

Kuten huoltovarmuuden rakentamisessakin, niin ne rakenteet, verkostot ja toimintamallit pitää olla normaaliaikoina, jotta niitä voidaan hyödyntää kriisitilanteissa. Silloin on enää vaikea rakentaa mitään. Poliittiset suhteet, puolustusvoimien suhteet eli puolustushaarojen kesken ja teollisuuden verkostot jo normaaliaikoina (tarkoitetaan siis suhteita maailmalle). - Haastateltava #8

Tää on meidän etu, koska siinä (puolustusyhteistyön eri muodoissa) on meidän kanssa samanhenkisiä maita, jotka sitten pahan tilanteen koittaessa erilaisissa formaateissa toivon mukaan toimisivat meidän kanssa ja me heidän kanssaan. Se muodostaa niin kuin sellaista pohjaa. - Haastateltava #4

⁶¹ Visuri (1997, 240–245) kuvaa useammallakin esimerkillä niiden olleen epäluotettavia tilannekohtaisuutensa (sodanaikaisuus) takia. Visuri tosin nostaa esiin myös ydinasepidäkkeen toimivana takuuna.

Suomi vaikuttaa rakentaneensa puolustusyhteistyön verkkoa ja mahdollisuuksien kirjoa suunnitelmallisesti valtion etua ja intressejä ajatellen, jotka korostuvat myös integraatioteoriassa. Mitään erityistä pidemmän aikavälin suunnitelmaa tähän ei ainakaan julkisista lähteistä löydy, vaikka se haastatteluista nouseekin esiin. Erityyppisistä yhteistyön aloitteista ja muodoista tulee selkeästi erilaisia yhdessä toimimisen mahdollisuuksia, jotka osuvat erilaisiin tilanteisiin. Kaikkonen (2022, 5) toteaaakin puolustuselonteossa mainittujen viiteryhmiä syntyneen vastamaan tiettyyn tarpeeseen toisiaan täydentäen. Esiin nousseet ja myös Hildénillä (2022; ks. kuva 9) esiintyvät Israel ja Japani, saattavat muodostaa ristiriitaa eurooppalaiselle identiteetille.

Kyllä me ollaan koko ajan tehty sitä katsontahorisontin täsmentämistä ja priorisoitukin näitä osallistumisia. Sekä PLM:llä että Puolustusvoimilla on pidemmän aikavälin suunnitelmat, joissa on katsottu mihin me laitetaan vähäisiä pelimerkkejämme ja resurssiamme ja minkälaisella rytmillä ja frekvenssillä ja niitä on stemmattu yhdessä. ...jotta riittää rahkeet näiden kaikkien toimeenpanoon. - Haastateltava #4

Luodaan puolustushallintojen välisiä verkostoja ja mahdollisuuksia saada apua, ja talkoohengessä valmis myös antamaan. - Haastateltava #2

Mikä sen maan rooli on ja intressi meidän lähialueen puolustuksessa. Rakennettu intressien mukaisesti puolustusyhteistyön verkkoa. Lisäksi meillä on kaukaisempia kumppaneita, joihin liittyy toisenlainen motivaatio, joka saattaa olla esimerkiksi puolustusmateriaalipainotteinen. Halutaan viedä suomalaista teknologiaa tai halutaan tehdä tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä tai sitten halutaan olla jonkun luotetun kumppanin avulla syvemmin perillä jonkun strategisesti tärkeän alueen dynamiikassa ja toiminnassa. Esimerkiksi Israel ja Japani ovat meille erittäin tärkeitä puolustusyhteistyökumppaneita. - Haastateltava #4

Saksan johtama kehysvaltioyhteistyö (tarkoittaen FNC:ä) on meidän osalta painottunut suorituskykyjen kehittämiseen tietyissä työryhmissä, joiden ollaan katsottu palvelevan meidän kehittämishankkeita ja meidän pitkän aikavälin tavoitteita ja todettu olevan meille eduksi olla siellä. Ulosmitata sieltä se, mitä meillä on sieltä saatavissa suorituskykyjen kehittämisen kannalta. - Haastateltava #4

Brittien johtama JEF on operatiivinen työkalu, jossa on katsottu olevan sellainen maaporukka, jolla voidaan operatiivisesti toimia yhdessä kaikissa tilanteissa, jos siihen on kaikilla yhteinen poliittinen tahto. Siitä on meille varmaan sitten hyötyä

kriisitilanteessa. Siinä ei kehitetä suorituskykyä, vaan ollaan valmiita toimimaan yhdessä ja myös sitten ylläpitämään tietynlaista pidäkkeynnystä, joka on lisä kansalliseen pidäkkeeseemme. - Haastateltava #4

Ranskan johtama EI2 on strategisen tason yhteistyötä, jossa sekä puolustuspolitiikan että sotilaallisen yhteistyön tasolla toimitaan työryhmissä, jossa muodostetaan yhteistä ymmärrystä ja tilannekuvaa ja pohjatietoutta semmoisista asioista, jotka sitten luo edellytyksiä toimia yhdessä. Saadaan ymmärrystä siitä, millainen operatiivinen ympäristö on, esimerkiksi Sahel ja trooppiset alueet ja Lähi-Itä, ja vastaavasti ollaan voitu valaista meidän kumppaneillemme arktisesta alueesta ja Venäjän lähitienoosta. - Haastateltava #4

EU on hyvin erilainen eläin., jolla on oma roolinsa jäsenmaidensa turvallisuuden tukemiseksi. EU ei suunnittele yhteisen puolustuksen operaatioita. Tarjoaa erilaisia ei-sotilaallisia työvälineitä.⁶² - Haastateltava #4. EU on keskeinen turvallisuusyhteistyössä, mutta ei puolustusyhteistyössä. - Haastateltava #6

Materiaalin saaminen poikkeusoloissa laajamittaiseenkin sodankäyntiin on asia, joka nousee haastatteluista. Jotta suorituskyvyt saadaan käyttöön myös kriisitilanteissa, tulisi yhteistyösopimuksissa olla sitovat lailliset ratifioidut takeet, joka samalla lisäisi keskinäistä luottamusta ja edistäisi yhteistyötä. Sopimukset (ml. hankinta) tulee muuttaa kriisejä, eri aikoja ja huoltovarmuuspriorisointia koskeviksi ja niissä tulee olla velvoite mahdollistaa tuotanto/huoltopalvelut/vast. myös tulvan tai sodan aikana (vrt. *Act of God*⁶³). Poikkeusolojen hankintasuunnitelmien päivittäminen kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti palvelee koko yhteiskuntaa ja sen tulee olla selkeä valtion intressi. Sekin rakennetaan normaaliolojen aikana. Rihmastojen rakentaminen ja prosessit ovat varsinkin kriisin aikana erittäin hitaita. Suuren hädän hetkellä solidarisuuskin voi valtion etuja itsenäisesti ajatellen unohtua ja ainoastaan ”hyvään tahtoon” perustuva yhteistyö heikentää halukkuutta riskien ottoon, latistaa yhteistyötä ja pahimmillaan taantuvat luottamuksen puuttuessa. Luottamuksen rakentuminen edellyttää tiiviiden henkilökohtaisten suhteiden muodostamista niin poliittisella, sotilasstrategisella kuin operatiivistaktisella-kin tasolla (Sirkkanen ja Huotari 2021, 11). ”Me-identiteetti” ei toimi kumppaneiden kanssa

⁶² Vaikka jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä monilla eri aloilla, taloudellisesta mahdollistaan huolimatta EU:a pidetään edelleen sotilaallisesti poliittisena kääpiönä. Syy voi olla siinä, että EU ei omaa yrityksistään huolimatta sotilaallisia suorituskykyä toimintaympäristönsä muokkaamiseen, eikä siis kannu mukanaan niiden tuomaa voimakkaan kansainvälisen toimijan leimaa. (Sipilä 2013, 65). EU:n vahvuus ovat instituutiot, joita EU:ssa on kehitetty Euroopan integraation myötä.

⁶³ Termillä tarkoitetaan usein vastuuvapautteen liittyen *ylivoimaista estettä* ja jossain yhteyksissä termi rinnastetaan *Force Majeure* termiin.

markkinoilla, jos sitä tavaraa ei ole tai se tarvitaan oman maan käyttöön. Puolustusyhteistyön merkitys tulee olemaan tässä strategisen suunnitelman, jota ei siis ainakaan julkisena ole, positioinnissa yhtä suuri, kuin Yhdysvaltojen merkitys Suomelle. Suunnitelmassa tulee ohjeistaa asiamiesten valinnoissa painotettavan persoonia, joihin kumppanit luottavat. Muuten sinne jonon kärkeen ei päästä.

Olennaisin juttu on, kuten Ukrainastakin on nähty, että saadaan materiaalia. Ei ne ohjusten ja järjestelmien lukumäärä riitä laajamittaisessa sodassa. Siihen mä näen, että näillä sopimuksilla olisi nyt saatu apuja. - Haastateltava #1

Markkinahäiriöt... tuottajia ei ole maailmassa valtavasti ja ne ovat hyvin monimutkaisia, ja niissä on pitkät alihankintaketjut ja se tuotanto skaalautuu hyvin heikosti. Nythän ollaan siinä tilanteessa, että myydään eiota. Valtakunnat ovat päätöksenteossaan valtavan itsekkäitä, joka huomattiin jo koronassa. Otettiin itselleen ja solidaarisuus unohtui ja tässä käy helposti samalla tavalla. Pitäisi olla sellaisia sopimuksia, joissa on sovittu huoltovarmuusprioriteetteja, jotta sitä tavaraa saataisiin. Sellaisia sopimuksia ei kyl kovin hyvin oo... Jos sitä tavaraa ei ole niin sitä ei sitten ole. Ja sit siellä on vain yksi ja se on Yhdysvallat. - Haastateltava #2

Perusajatuksemme on, että kyllä joku meille myy, minkä takia meillä ei ole varastoissa kaikkea kamaa. - Haastateltava #6

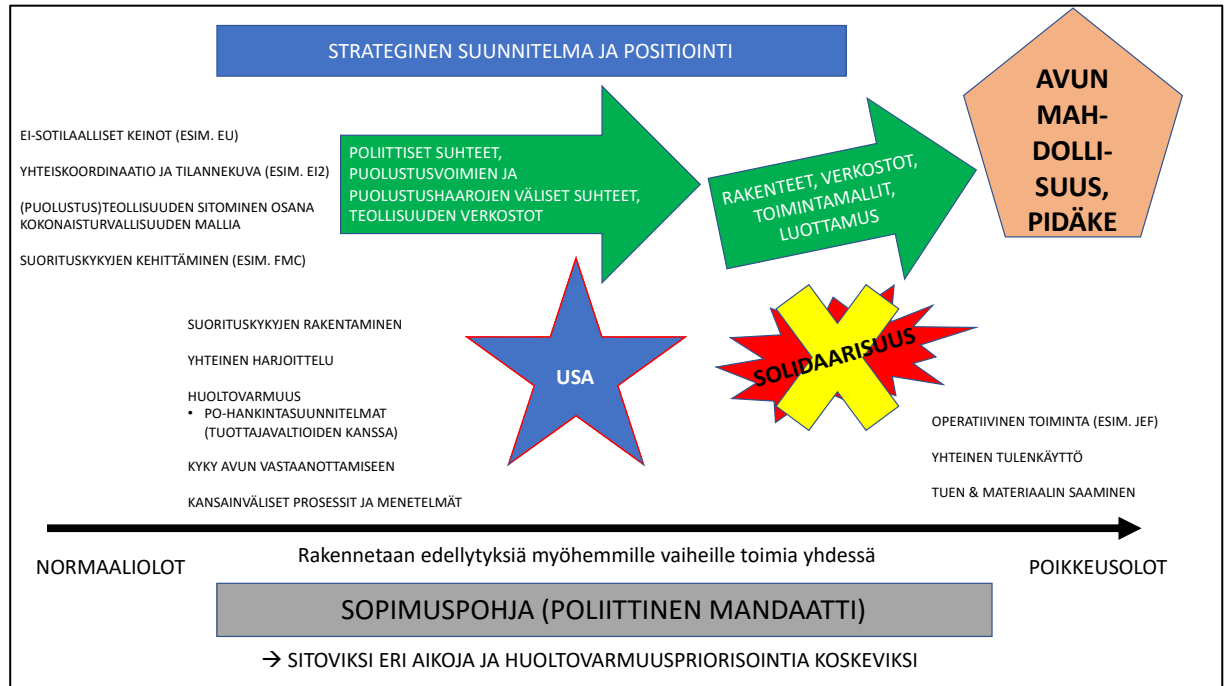
Poikkeusolojen hankintasuunnitelmissa pitää miettiä, mitä tavaraa me tarvitaan ja kenen kanssa meidän pitäisi keskustella. Keskusteltava tuottajavaltion kautta, ja olisiko mahdollista päästä sinne jonon kärkeen. Ne suhteet, joita on rauhan aikana luotu, alkaa olla aika kriittisiä, että sulla on puhelinnumerot ja tunnet ihmisiä. Ukraina on hyvä esimerkki siitä, mitä silloin tapahtuu. Meidän pitäisi lähettää xxxxx:n (henkilön, joka materiaalia oikeasti saa, nimi piilotettu) tapaisia ihmisiä, ja insinööri mukaan, ja salkku rahaa. - Haastateltava #2

Prosessit ovat hitaita ja mekanismit tulee luoda syvässä rauhan tilassa ja harjoitella toimiviksi ja rakentaa luottamusverkosto, jotta se toimii kriisin aikana. Nää ei ole nopeita juttuja. Tää on oltava Suomen strategista positiointia eikä operatiivista ”et lähettekö tähän mukaan vai ei”. - Haastateltava #3

Suomen kokonaisturvallisuuden mallia ajatellen opit Ukrainasta tulisi hyödyntää täysimääräisesti. Kansallisten ja kansainvälisten prosessien sekä tilannekuvan selkeyttäminen hallinnon ja teollisuuden näkökulmista on konkreettinen esimerkki avun vastaanottamiseen liittyen.

Ukraina on osoittanut, että sodassa materiaaliatarve on suuri. Raaka-aineisiin ja komponentteihin, vaikka omaa ihan relevanttiakin teollisuuttakin on. Teollisuus on itseksensä toiminut ja apupyynnöt ovat olleet holtittomia ja koordinoimattomia, joihin laitetaan hirveästi muiden maiden hallintojen ja teollisuuden resursseja. Vähän niin kuin haulikolla ammuttaisiin, että saisko teiltä näiltä ja näitä. Se näyttää erittäin tehottomana toimintana. Suomen asiamiehet eivät tätä löydä tai nopeasti saa. Yritys, jolla olisi toimitusarvoketjussaan useita mahdollisia toimittajia eri puolilla maailmalla, jolloin jatkuvuuden hallinta olisi kunnossa ja tekisi raaka-ainetoimittajien etsintää omien kanaviensa kautta, sen sijaan että nyt niitä tulee ovista ja ikkunoista hallinnon kautta. - Haastateltava #8

Joku, joka sitä koordinoisi, niin näkyisi edes se jakelu ja että se on jo lähetetty näille ja näille maille ja ettei löydy näistä normaalikanavia pitkin, joten voitteko auttaa. Näkisi edes, että kuka tätä asiaa hoitaa ja kenellä muilla mailla tämä tukipyyntö jo on, ja jos se on lähtenyt suoraan yrityksille, niin tietäisi edes ketkä kaikki tämän asian kimpussa on. Onks tää nyt vaan Suomeen vai onks tää kaikille? Tässä tilanteessa Suomi ei saa olla koskaan olla! Paniikissa sääntäilemällä ei pääse välttämättä maaliin. Avun vastaanottamiseen liittyen kansainväliset prosessit tulee olla hallussa. - Haastateltava #8

Kuva 13. Puolustusyhteistyön mahdollisuudet eri aikoina haastatteluihin perustuen

6.5 Suomen suunta ja puolustusyhteistyön mahdollisuuksien priorisointi

Strategiseen asemointiin liittyen ulko- ja turvallisuuspolitiikka luo viitekehyksen koko puolustusyhteistyölle, ja se on Puolustusministeriön ohella myös Ulkoministeriön vastuualaa, kuten aikaisemmin on kuvattu. Laaja-alaiseen vaikuttamiseen liittyen kokonaisturvallisuuden mallimme on hyvä lähtökohta. Lähes tulkoon kaikki samat yhteistyötahot ja verkostot korostuvat haastatteluissa, jotka ovat mainittuina selonteissa. Euroopan unioni ja Nato korostuvat, mutta Kanada, Australia ja Etelä-Korea nousevat uusina maina puolustusyhteistyön kartalle (vrt. Hildén 2022; kuva 9).

Poliittinen linjaus on, että Ruotsi, Yhdysvallat ja Norja ovat meidän tärkeimmät bilateraalikumppanit⁶⁴. - Haastateltava #3

⁶⁴ Teknologiseen kehitykseen liittyvässä Nordic West Officen (2023) julkaisemassa raportissa Ruotsi mainitaan kolme, Yhdysvallat 87 ja Norja yhden kerran. Raportti korostaa EU:n ja Naton kanssa tehtävää yhteistyötä. Nordefcoa ei mainita lainkaan. Uhkaan liittyen Kiina mainitaan 54 ja Venäjä 13 kertaa. Raportti toteaa, että suomalaisissa yliopistoissa ja muissa tutkimusorganisaatioissa tutkimus- ja kehitysyhteistyö on Venäjän kanssa Ukrainan tapahtumien seurauksena lopetettu, mutta Kiinan kanssa tehtävän yhteistyön osalta ei useissa organisaatioissa ole olemassa mitään virallista linjausta (mt. 26).

Poliittisen puolen osalta EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää, kun ne tässä lähistöllä kuitenkin ovat. ...pehmeää voimaa, jota kriisitilanteessa tarvitaan. - Haastateltava #1

Meitä on pyydetty paljon muuhunkin, mihin olemme lähteneet. Meillä on jo ollut valinnan mahdollisuus priorisoida omia resursseja ja tavoitteita. Haasteena on, kun ollaan niin hirveen pienillä rahkeilla liikkeellä ja meitä on hirveän vähän ihmisiä ja rajalliset resurssit eikä silloin voida ihan kaikkeen kiinnostavaan aina tarttua, vaan täytyy miettiä, että tää on meille oikeasti tärkeää ja tähän halutaan panostaa. - Haastateltava #4

Suomi liittyy Natoon, ei Puolustusvoimat. Tulee miettiä, miten puolustusyhteistyön kenttään liittyy Puolustusvoimien ulkopuolella. Materiaali, teknologia, palvelutoiminta ja huoltovarmuussopimukset. Laaja-alaista vaikuttamista kun mietitään, niin onko YETT-puolustaminen, STRATCOM ja informaatiopuolustus vain asevoimille rajattuja termejä. - Haastateltava #3

Strategisesti asemoida, mihin valtioihin Suomi turvautuu huoltovarmuudellisesti ja sotilaallisesti ja näiden risteyksissä. Rakentaa niiden kanssa sopimuspaletteja sekä teollisuuteen että omistussuhteita teollisuuteen. Puuttuu selkeä johtoajatus, että mihin turvaudutaan ja mikä on se foorumi, mitä kautta näitä lähdetäisiin viemään eteenpäin. - Haastateltava #3

Nää yhteistyön muodot eivät etene sataprosenttisesti joka päivä, vaan ne etenevät sellaisissa sykäyksissä ja sykleissä ja omalla rytmillä. Ja sitä toimintaa rytmittää päätöksentekopisteet, joihin valmistellaan asioita. Toinen toisiaan täydentäviä. - Haastateltava #4

Kenen kanssa jaetaan yhteiset intressit ja yhteinen arvopohja. - Haastateltava #3

Kenen kanssa me soditaan, kun me soditaan Natossa, jos puolustetaan Suomea tai Eurooppaa. - Haastateltava #3

Katsottava omaan napaan, jonka voi pukea sitten kansainväliseen vastuunkantoon. Miten me parannamme Suomen, Pohjois-Euroopan ja Itämeren turvallisuutta?! Niin poliittisesti kuin sotilaallisesti. Maantieteellisesti tämä tarkoittaa Yhdysvaltoja, myös teknologisesti. Nato ja johtavat eurooppalaiset kumppanit, kuten Ranska. - Haastateltava #8

Kerroksellisessa toiminnassa esimerkiksi Naton tai Naton pohjoismainen kanta LAWS:n (Lethal Autonomous Weapon System) Rules of Engagementtiin (voimankäytönsääntöihin) halutaan, että se on YK:n päättämä. - Haastateltava #3

Painopiste on puolustusyhteistyöverkoston ylläpitämisessä ja yhteistyön sisällön kehittämisessä (Valtioneuvosto 2021, 39). Haastattelut jatkavat valtioiden ja yhteistyökumppaneiden osalta selontekojen linjauksia. Kiinnostavaa on, että Nordefcon roolia ei nähdä kovinkaan hyödyllisenä yhteistyömuotona, koska se on ainut pohjoismainen yhteistyöfoorumi. Ruotsin roolin koetaan antavan syvyyttä puolustukseen. Haastattelujen perusteella yhteistyötä tulee tehdä kaikkien niiden valtioiden kanssa, jotka toimivat Pohjois-Euroopassa, ei vain Itämeren ranta- valtioiden. Suomi jatkaa puolustusyhteistyön vahvistamista keskeisten kumppanien kanssa varmistuen samalla yhteistyön ylläpitämisestä, kehittämisestä ja sisällöllisen merkittävyyden sekä näiden edellyttämät resurssit. Puolustusyhteistyön eri järjestelyt täydentävät toisiaan. (Valtioneuvosto 2021, 39).

Johtovaltiopohjaiset yhteistyöfoorumit nostetaan esiin haastatteluissa. Yhdysvaltojen sotilaallisen suorituskyvyn valtavuus (ml. teknologinen osaaminen) korostuu vastauksista. Puolustusyhteistyön integroitumisen priorisoinnin fokus tulee olla rakennettu siten, että se palvelee tarkoitustaan, joka vaikuttaa olevan avun saannin mahdollisuus.

Ruotsin ensisijaisuus säilyy. Kaikista maailman valtioista ja kaikissa tilanteissa vain heillä on ainoa ja vahvin oma intressi Suomen turvallisuudelle ja koskemattomuuden varmistamisessa. - Haastateltava #7

Yhteistyö Ruotsin kanssa on ollut erikoisasemassa. Alussa se oli hyvin salaista nimenomaan Ruotsin toiveesta. Suomen lähtökohta on ollut, että rajoitteita ei ole ollut. Puolustusliittoa on esitetty, mutta siihen ei Ruotsissa ole ollut halukkuutta. - Haastateltava #7

Naapurimaiden kanssa on tultava toimeen, jos meinataan saada apu perille. Eli tässä tulee myös Baltian maat ja Norjakin. Niitäkin voidaan hädässä tarvita. - Haastateltava #5

Tulee olla toimiva suhde kaikkien niiden maiden kanssa, jotka toimii Pohjois-Euroopan puolustamisen ympärillä. Ja tietyillä vahvoilla perusteilla identifioituja kaukaisempia kumppaneita. - Haastateltava #4

Nordefco on keskustelukerho... Yksittäiset maat, kuten Ruotsi ja Norja ja heidän kanssaan yhteinen operatiivinen suunnittelu Euroopan pohjoisosan puolustamiseksi. - Haastateltava #1

Uhkana on Venäjä, Venäjä, Venäjä. Kuten Häkämies aikanaan totesi. (ks. Roitto & Holmila 2021, 99.) Mun vastaus sotilaallisesta näkökulmasta katsottuna on USA, USA, USA. Se on ainoa, joka meille pystyy sotilaallista tukea antamaan. - Haastateltava #1

Suorituskyvyllisesti suuret Nato-jäsenvaltiot Yhdysvallat ja britit, jotka ovat JEF:n myötä osoittaneet intressinsä tähän alueeseensa. Strategisen kulttuurin omaavat valtiot siihen voiman käyttöön, jonka takia Saksa ei ehkä kuulu siihen listaan. - Haastateltava #6

Ukraina sen kertoo. Yhdysvallat ja Britannia, joka näyttäytyi jo kun JEF:iä perustettiin. Britannia on ainut Euroopan maa, jolla on johtajuutta ja rohkeutta lähteä viemään tällöisiä hankkeita. - Haastateltava #5

JEF on niitä ainoita, jotka tuntuu näistä toimivan. Tää varmaan jää Pohjolan puolustuksen foorumiksi, vaikka onkin muuttanut roolinsa alkuperäisestä tarkoituksestaan. Sen olemassaolo on jo tietyllä tavalla kiinnostava. - Haastateltava #5

Kaikkien multilateraalisten tulee jatkua... Maantieteellisesti apu tulee niiltä nopeasti, jotka ovat joko läheltä tai niiltä, joilla on suorituskyky siirtää se. - Haastateltava #6

Arktinen leimaa meitä olosuhteellisesti ja sen mukana ICE-PPR (International Cooperative Engagement Program for Polar Research), jossa mukana muun muassa Kanada, josta ei puhutakaan muualla kuin Natossa. - Haastateltava #3

Materiaalisessa yhteistyössä korostuvat kriittiset järjestelmät ja valtiot, joista ne ovat hankittu ja integraatio jo luotu. Myös teollisuuden kytkökset nousevat esiin ja Suomen osallistuminen niin NIAG:n (Nato Industrial Advisory Group) kuin (puolustus)teollisuuden muihin foorumeihin, joissa käsitellään muun muassa aikaisemmin mainittuja Puolustusvoimien ulkopuolella olevia elementtejä, nähdään merkittävänä.

Prioriteetilla puhuttaessa voidaan ajatella näitä maita (tarkoittaen selonteoissa mainittuja). Tai sitten mihin me resurssejamme pantaisiin ja aikaamme

käytettäisiin, niin kyllä ne on ne kriittisimmät järjestelmät. Hirvittävän suuri osa meidän kriittisistä järjestelmistämme on amerikkalaisia - Haastateltava #2

Materiaaliyhteistyön näkökulmasta ne maat, mistä on tavaraa hankittu ja ne järjestelmät. Esimerkiksi Israel on selkeä maa, kenen kanssa ollaan yhteistyössä. - Haastateltava #1

Kenellä on samanlaisia rooleja. Siihen liittyy yhteinen intressi kehittää hankkeissa teknologiaa ja materiaalia ja harjoitella. Ja doktriineja, taktiikkaa ja käyttömanuaaleja yhdessä. - Haastateltava #3

Natossa CNAD:n (Conference of National Armaments Directors) alla ovat sille töitä tekevät komiteat. NIAG kytkee siihen teollisuuden. Tulee miettiä, että mihin niistä käyttäjäkerhoista ja user groupeista (täsmäpommiryhmät, Amraan, Sidewinder, Leopard) kannattaa mennä, kun ei niihin riitä ihmiset istumaan. Me ajatellaan usein sitä niin, että mistä me saadaan hyötyä, hyödyllistä tietoa. Missä meidän pitäisi näkyä? Jos me ei osallistuta niihin, niin kuinka kauan porukka muistaa, että ai niin, Suomihan on jäsen. Tässä verkottumisessa meillä on se heikko kohta. Ja me perustellaan sitä sillä, että meillä ei ole rahaa, kun se on kallista. Mutta ihmiset meillä loppuu, kun meidän organisaatiot on niin pieniä ja taas tullaan siihen 12000 ihmiseen (tarkoittaen puolustusvoimauudistuksen mukaista Puolustusvoimille määritettyä maksimitehtävämäärää). - Haastateltava #2

Tutkimuskentässämme EDA, NATO, ICE-PPR, bilat. - Haastateltava #3

Australia, Japani, Etelä-Korea ja Israel jatkunevat, koska ne ovat olleet kaupallisia, hyödyllisiä ja tarpeellisia ja sopivat eri koreihin. Israelin poliittiset ongelmat on kierretty hankkimalla ”eri lapun” omaavia, mutta käytännössä israelilaisia laitteita. - Haastateltava #6

Israel ei ole EU-maa. Ei EDA. Ei ESA. Eikä Nato-maa. Mutta sieltä ostetaan tavaraa. Tämä on mielenkiintoista ja sieltä pitäisi olla annettavana jotain niin merkittävää, mitä ei muualta saa. - Haastateltava #3

Kuva 14. Puolustusyhteistyön mahdollisuudet ja tulevaisuuden suunta haastatteluihin perustuen

6.6 Nato-jäsenyyden aiheuttamat muutokset puolustusyhteistyössä

Valtion johdon suhtautuminen puolustusyhteistyön muotoihin on muuttunut radikaalisti vuonna 2022 eikä eduskunnassa enää kyseenalaisteta tehtävää puolustusyhteistyötä. Tämä johtunee tosin Venäjän sotatoimista Ukrainassa, eikä suoranaisesti hyökkäyksestä johtuneesta Suomen Naton jäsenyydestä. Suomi-identiteetin voidaan katsoa muuttuvan väistämättä, kun ollaan integroitumassa liittokuntaan eikä voida enää tukeutua vanhaan ”Me-diskurssiin. Naton jäsenyys muuttaa pidäkkeen pelotteeksi. Integroituminen Naton kollektiiviseen puolustussuunniteluun⁶⁵ mahdollistaa hallitun riskinoton ja priorisoinnin sekä resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Aikaisemmin ei voitu sanoa, että oltiin kavereita. Nyt kun mennään Natoon, niin se on ilmiselvä. - Haastateltava #5

Aikaa ennen Naton jäsenyyden hakemista on ollut hyvin paljon poliittisia parametreja, jotka valtion johto on asettanut tälle yhteistyölle, koska ei olla oltu Nato-

⁶⁵ Nato Defence Planning Process (NDPP) ohjaa jäsenvaltioita artikla 3:n velvoitteiden mukaiseen joukkojen ja suorituskykyjen kehittämiseen sekä mahdollistaa liittouman yhteisen puolustuksen toimeenpanon.

maa. Nekin on sovittu ja asetettu kehikko, jonka puitteissa on saatu toimia. Pyydetty mandaatti mennä jonkun kumppanin kanssa vielä vähän syvemmälle. Liitoutumattomuus on aiheuttanut tiettyjä lasiseiniä tai palomureja, jotka on ollut tähän saakka hyvinkin jäykkiä, mutta nyt se tilanne on tänä vuonna muuttunut. - Haastateltava #4

Henkinen ele eli jarrut ovat poistuneet. Ettei tarvitse varoa ja miettiä että saako tehdä vai ettei ja miten tätä nyt sitten selitetään. Eduskunnassa ei enää kyseenalaisteta kansainvälistä yhteistyötä muiltakaan osin Nato-maiden kanssa. Jo nyt tehdyt asiat olisivat nostaneet myrskyn eduskunnassa ja ison kohun lehdistössä. - Haastateltava #1

Nyt (jäsenyyden myötä) vasta tätä voidaan tehdä tätä ilman rajoja. Nopeampaa, tehokkaampaa ja kaikilla on intressi. Nato mahdollistajana puolustusyhteistyön kehyksessä. Ihmiset hyväksyvät ja on helpompaa puhua. - Haastateltava #6

Meidät on pantu aika pieneen kehikkoon sekä oman poliittisen johdon että muitten yhteistyösopuolten puolesta. Siinä on ollut hyvin selkeät palomuurit ja lasikatot ja seinät siinä, mitä meidän kanssa voidaan tehdä, mitä meille voidaan kertoa ja ylipäättään mihin mennä mukaan. Tää on ollut aikamoista taiteilemistä ja aika haastavaa ajoittain luovia tässä mahdollisuuksien avaruudessa ja yrittää saada siitä paras hyöty irti näillä lukuisilla parametreilla ja on ollut koko ajan sellainen filis, että on ollut toinen käsi selän taakse sidottuna ja on voitu tehdä 40 % siitä kapasiteetista, mikä ois käytettävissä. Ja nyt se näkymä on se, että voidaan yhä tehokkaammin tehdä näitä asioita ja se koskee melkein kaikkea puolustusyhteistyötä, mitä meillä on. - Haastateltava #4

Suomen sotilaallinen pelote nousee ihan uudelle tasolle, kun siellä on liittokunta takana, eikä vain pieni Suomi. Voidaan entistä paremmilla ja vahvemmillä perusteilla luottaa siihen, että saadaan apua. Lähtöolettama on se, että meillä on kavereita, jotka tulee puolustamaan ja niihin tehdään suunnitelmat. Tämä antaa meille halutessa ottaa hallittua riskiä ja priorisointia tulevaisuudessa oman puolustuskyvyn kanssa, että voidaan sitten ottaa siitä joitakin palikoita ja tietynlaista tukea saadaan sitten myös muualta. Joka toivottavasti johtaa sitten tehokkaamman resurssien hyödyntämiseen. - Haastateltava #4

Puolustusyhteistyön eri sopimuksien määrän haastateltavat näkivät vähentyvän ja osin jopa turhina, vaikka Suomi parasta aikaa Yhdysvaltojen kanssa valmistelee puolustusyhteistyösopimusta (DCA). Tämä on sinänsä mielenkiintoinen näkökulma ajateltaessa puolustusyhteistyöllä nopeasti apua saatavaa elementtiä - Naton konsensuspäättös saattaa kestää. Toki jo tehtyjen sopimusten sisällöt tai luonne esimerkiksi Norjan kanssa saattavat muuttua, mutta lukumäärällisesti ne eivät haastattelujen perusteella tule lisääntymään. *Uusia puolustusyhteistyön puiteasiakirjoja voidaan laatia tapauskohtaisen harkinnan ja päätöksenteon mukaisesti* (Valtioneuvosto 2021, 39).

Naton jäsenyyden myötä tiedon välittäminen syventyy ja helpottuu, eikä enää tarvitse tehdä erillisiä sopimuksia. - Haastateltava #1

Vähemmän 2-3- välisiä sopimuksia. Niistä tulee turhia. - Haastateltava #5

Ruotsi-Suomi-Norja -kolmenvälinen sopimus ei koskenut sinänsä kriisitilanteita, koska sopimuksessa luki, että Norjan Puolustusvoimat siirtyy siinä tilanteessa Naton komentoon. - Haastateltava #7

Kahdensivulinen tiedustelu-yhteistyö sekä materiaali-yhteistyö kehittyvät Naton jäsenyyden ja sen verkostojen myötä. Teollisuuden ja viennin tukemiseksi ministeriöiden toimenkuva ja tekeminen jää nähtäväksi. Liittouman sisällä Suomi joutuu tasapainoilemaan moralististen seikkojen ja luottamuksellisten tietojen trapetsilla. Luottamus tulee korostumaan Suomen toiminnassa puolustusyhteistyön kentällä. Esimerkiksi Ruotsin ja Norjan sotilaallista yhteistyötä on hankaloittanut Norjan päätös vuonna 2008 hankkia yhdysvaltalainen F-35 ruotsalaisen Gripenin sijasta seuraavaksi hävittäjäksi (Valasek 2011, 23–24). Voidaan spekuloida myös sitä, miten se vaikuttaa bilateraaliseen yhteistyöhön, kun Suomikaan ei hankkinutkaan ruotsalaishävittäjää. Suomella ja Ruotsilla olisi ollut yhdessä jopa 160 Gripeniä. Tiivistyvä puolustusyhteistyö ei suinkaan tarkoita välttämättä sitä, että Suomi sitoutuu ostamaan kaiken puolustusmateriaalinsa kumppanimaaltaan.

Tiedustelutieto lisääntyy, mutta Nato ei ole mikään tiedusteluorganisaatiota ja se mitä sieltä jaetaan, on hyvin minimaalista. Tämä on vähän niin kuin oravannahkakauppaa eli se on bilateraalihomma. Naton jäsenyyden kautta saatetaan saada enemmän dataa kahdensivulisten yhteyksistä. - Haastateltava #1

Harjoitustoiminnassa on aikaisemmin ollut rajoituksia esim. ilmatilaamme ei saa tulla tietyt koneet. - Haastateltava #7. *Tiedustelu, elektroninen ja lentotiedustelun*

jakaminen helpottuu. Toistaiseksi se on niin, että Suomen ilmatilassa lentää Suomen omat laitteet. Tulevaisuudessa samat lennokit, jotka lähtevät Etelä-Euroopasta voisivat lentää itärajaa pitkin Norjaan asti, eikä tarvitse kääntyä Viron kohdalla⁶⁶. Suomi ei ole tilannekuvaa välittänyt, koska se on TPUTVA:n päätöksellä kielletty rajojen toiselta puolelta. Muuttuu, kun liitytään Naton yhteiseen ilma- ja tiedustelutilannekuvaan.⁶⁷ - Haastateltava #1

Jos me harrastettaisiin käyttäjäyhteistyötä, jossa jaettaisiin sitä tietoa, joka liittyisi operointiin tai operatiivisen ympäristöön, niin mihin kaikkialle se tieto päätyy. - Haastateltava #2

Suomi-Ruotsi-Norja eli SENOFI syvenee materiaalipuolella ja siellä tulee yhteiskäyttöä, ampumatarvikkeiden yhteiskäyttöä, yhteisvarastointia ja operaatioiden logistinen tuki ja järjestäminen pohjoisessa. Liittoutumisen myötä se ei enää ole pelkkää koordinaatiota. Yhteinen materiaali ja yhteentoimivuus. Siellä on aika paljon tekemistä...ihan riippumatta komentorakenteesta tai areal operations -rajojen piirtelystä. - Haastateltava #2

Yritysten ja teknologian kannalta tuo jonkin verran uusia liiketoimintamahdollisuuksia, mutta enemmänkin näen tämän verkostojen luomisena uusien suorituskykyjen ennakoivana kehittämisenä ja keskusteluissa mukana olemisena. Tiedon ja kutsujen määrä erilaisiin tilaisuuksiin Suomen teollisuudelle on jo nyt kolminkertaistunut. - Haastateltava #8

Teollisuus pääsee Naton hankintoihin mukaan. Miten meidän ministeriö siihen suhtautuu ja muuttuuko meidän viennin tukeminen jollain tavalla? Se ei ole hirveän systemaattista ollut eikä sielläkään resursseja ole ollut. - Haastateltava #2

Suomen vientikauppa ja asevientit on ollut voimakkaan moralistista, niin... ei se kovin hyvältä tunnu, että saman liittouman jäseniin ei luotettaisi sen vertaa, että sinne ei saisi viedä. Saman klubin jäsenenä ei voi ilmoittaa, että teille me ei muuten myydä yhtään mitään. - Haastateltava #1

⁶⁶ Chivvisin ym. (2016) mukaan Suomen ja Ruotsin kykyä puolustaa ilmatilaansa edesauttaisi se, että valtiot sallisivat yhdysvaltalaisia joukkoja tukikohtiinsa tai sallisivat niiden sotilaskoneiden ylilennot.

⁶⁷ Puolustusyhteistyön syyt ovat usein olleet suorituskykyjen käyttöön liittyvää politiikkaa ja näin ollen Ruotsi ei ole aikaisemmin luovuttanut sukellusveneen vedenalaista tilannekuvaa eikä Suomi ole luovuttanut Ruotsille ilmavalvonnan tutkatilannekuvaa, jotta tutkien kyvykkyyksiä ei olisi Suomen ulkopuolella (Engvall, Frisell & Lindström 2018).

Yhteensopivuuden ja periaatteen mukaisesti, jos halutaan apua, niin kai meidän pitäisi myydä aseita sinne.... Liittolaisuuden paradigmaan kuuluu tämä. Saa nähdä, miten kulttuurin muutos tapahtuu. Suomella ollut haluttomuus myydä esimerkiksi Ukrainalle juurikaan mitään. Venäjän takia. - Haastateltava #6

Implikaatiotarkastelut tehdään aina itse eli miten se vaikuttaa Suomeen. Eli tulevaisuusarviot siitä, miten asiat kehittyvät, tehdään yhdessä ja suuri osa jaetaan Natolle, mutta sitten on varmasti myös sellaisia kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiä elementtejä, mitkä on finnish eyes only. - Haastateltava #3

Suomen rooli ja erityispiirteet eivät ole selkeästi vielä tunnettuja kansainvälisillä pelikentillä. Suomi joutuu käyttämään aikaansa selittääkseen niin asevelvollisuus- kuin puolustusjärjestelmän erityispiirteet, ja tarpeet. Jotka eivät tule muuttumaan Naton jäsenyyden myötä (ks. alaluku 6.7). Pitkän aikavälin ja kollektiiviseen puolustussuunnitteluun osallistuminen muuttaa traditionaalista ajattelutapaamme (vrt. ”Me-diskurssi”) velvoittamalla asioihin, joihin Suomi ei ole tottunut.

Turvallisuuspoliittisesti meidän tulee selittää Natolle meidän erityispiirteet ja tarpeet, joka vaatii vielä hirvittävästi jalkatyötä. - Haastateltava #6

Natolla on vaikea ymmärtää Suomen puolustusjärjestelmää, joka kuitenkin poikkeaa aika lailla muista. Yhteensovittamisen ja yhteisymmärryksen tarve on olemassa. - Haastateltava #7

Edellyttää merkittävää toimintakulttuurin muutosta. Vaikka kasvusuuntaista puolustusyhteistyötä on tehty, niin kyllähän kansallista puolustusta on tehty täysin kansallisten linssien läpi Suomi-fokuksella ja suomalaisella touhulla. Ja nyt kun mennään osaksi liittokuntaa, jossa sitä tehdään yhdessä, niin se vaatii sellaisen mindsetin muutoksen, joka varmaan ottaa aikansa. Tänä vuonna alkanut kadettikurssi kasvaa siihen maailmaan ja me kaikki muut ollaan kasvettu siihen maailmankuvaan ja vaatii meiltä uusien temppujen opettelemista. - Haastateltava #4.
Nato tulee osaksi urakiertoamme. Sen myötä rakennetaan luottamusverkostoja. - Haastateltava #3

Voimakas transformaatiovaihe useimmissa puolustusyhteistyön formaateissa ja joudutaan miettimään pidemmän aikavälin speksejä uudelleen siltä pohjalta, että turvallisuusympäristö on muuttunut dramaattisesti ja ollaan kohta Natossa

Ruotsin kanssa. Tää vaikuttaa todella paljon siihen, mitä voi ja kannattaa tehdä. Tästä hyötyy Natokin. - Haastateltava #4

Velvoittaa asioihin, joihinka ei olla totuttu. Joudumme perustelemaan tiettyjä puolustuspäätöksiä ja jopa hankintoja eri lailla. Puolustushallinto ei ole tottunut perustelemaan kansallensa, miksi tehdään tiettyjä asioita. Se kuuluu demokratiiaan. Tietyt asiat ovat salaisia, mutta nyt on perusteltava liittolaisille, miksi jotkut asiat ovat parempia Suomelle, ja liittokunnalle. Ei siis vain Suomelle, niinhän kaikki valtiot tekee. Jotta ei esimerkiksi pakoteta luomaan Suomea 6000 ammattisotilaan prikaatia. Joka istuisi käsillään pääosan ajasta. - Haastateltava #6

Etsittävä liittoumassa kompromisseja ja sitten sitoutua niihin. Tämä muuttaa meidän ajattelutapaa. Emme enää ole yksin ja tuleekin tarve avata omaa suunniteluamme Naton prosessien yhteydessä. Tällöinen avoimuus ei ole meidän DNA:ssa! Tulee siis avoimin kortein kertoa, mitä meillä on annettavaa ja mitä me haluamme kehittää. - Haastateltava #8

Meidän ajattelu on hirveän suomikeskeistä. Nythän meidän pitäisi osata ajatella isompaa peliä. On otettava huomioon, että joku Turkki on olemassa ja se voi tehdä asioita, jotka vaikuttavat meihin. Eihän meidän tietysti sieltä pakko mitään ole ostaa, tai harrastaa yhteistyötä, jos me ei sitä haluta. - Haastateltava #2

Jokainen, joka apua saa, sitä joskus tajuu myös antaa (viitaten Pave Maijasen kappaleeseen). Eli jos joku tulee myös meidän talkoisiin, odotetaan että me menään myös muiden talkoisiin. - Haastateltava #2. Valmistelemaan se tuki muillekin. - Haastateltava #6

Tuo meille uusia velvollisuuksia, jotka ovat työläitä ja niihin liittyy merkittäviä kustannusvaatimuksia, jotka Suomen valtion pitäisi kattaa sitten, kun tällöinen poliittinen päätös on tehty, jotta kykenemme tekemään sen, mitä meiltä edellytetään Naton puolustussuunnittelussa, Naton rauhan ajan toiminnoissa ja Naton komento- ja joukkorakenteen puitteissa. - Haastateltava #4

Meillä on pelimerkkejä rajallinen määrä ja kun niitä joudutaan pelaamaan Naton rakenteisiin, niin se on jostain pois. Jostain tarvii keventää. - Haastateltava #3

Suomi siirtyy yhteensopivuudesta yhdenmukaisuuteen. Identiteetin muutos on jo alkanut. Haastatteluista esiin nousivat konkreettiset kehittämiskohteet keskittyvät kansallisen strategisen suunnittelun kentälle niin puolustussuunnittelun, hankkeiden, erilaisiin kokouksiin kuin operaatioihin osallistumisenkin osalta. Suomelle saattaa tulla velvollisuus lähettää eri puolustushaarojen joukkoja esimerkiksi Romaniaan. Suomella olisi nyt myös sauma ”Nato-sateenvarjon” alla organisoida kansallisen turvallisuuden toteutus uudella kokonaisturvallisuuden mukaisella tavalla luodakseen Hanskan (2019, 64) lanseeraamaa ”totaalideterrenssiä”.

Natossa tätä materiaalipuolta vetää siviilit. Ne NAD:t on siviilejä. Nyt jos ajatellaan meidän puolustussuunnittelua ja jos tätä niin kuin yksinkertaistetaan niin meidän tehdään ensin uhka-analyysi ja sitten katotaan, että me siihen uhkaan pystytään vastaamaan, niin mikä on se tavoitetila, mihin meidän pitää päästä. 12 vuoden päästä tai joskus⁶⁸. Sitten me katotaan mikä se ”gap” on. Semmonen cap-pianalyysi ja sit sen perusteella kirjoitetaan kehittämissohjelmat⁶⁹. Nyt kun Nato tekee sen puolustussuunnitelman, niin sit kun me sovitetaan se meidän kansallinen puolustussuunnitelma siihen Naton puolustussuunnitelmaan ja sitten kun muistetaan että siellä on ne NAD:t ja siellä on CNAD-foorumi, niin miten me tää kansallisesti kytketään se ministeriö siihen meidän tavoitetila-, tai lähinnä kehittämissohjelmatyöhön, vaiko mitenkään. Miten me evästetään ne ministeriön hemmot, kun ne menee sinne Nato-foorumiin? Ja kuka lähtee avustamaan sitä NAD:a? Tää ei varmaan mee heti kerralla maaliin. - Haastateltava #2

PLM:n resurssipoliittinen osasto koostuu juristeista ja valtiotieteilijöistä ja parista vanhasta kenraalista. Mutta siellä ei ole esimerkiksi yhtään insinööriä. Se kytkös Puolustusvoimien kehittämistyöhön on hyvin ohut. Ja Puolustusvoimat onkin oikeastaan halunnut pitää sen niin, että se suorituskyky kuuluu

⁶⁸ Puolustusvoimissa tätä pitkät perinteet omaavaa prosessia kutsutaan strategiseksi ennakkoinniksi, jonka tavoitteena on luoda arvio tulevaisuuden toimintaympäristön muutostekijöistä ja niiden vaikutuksista puolustusjärjestelmälle (Peltola 2020, 27). Vaikka organisaatiolla ei varsinaisesti ole strategiaa, Puolustusvoimien tavoitetila -asiakirjaa (pitkän tähtäimen suunnitelma), puolustusjärjestelmäkonseptia (suorituskykyjen käytön ja operoinnin strategia) sekä suorituskykyjen kehittämiseen tarkoitettuja kehittämissohjelmia (12 vuoden aikajänne) voitaisiin kutsua sellaiseksi (Kajanmaa 2021, 112). Näissä on salaiseksi luokitellulla tasolla analysoitu uhkien lisäksi mahdollisuuksia sekä vaihtoehtoja vastata mitä erilaisempiin symmetrisiin ja epäsymmetrisiin uhkiin niin teknologisesta kuin muistakin näkökulmista. Pitkäjänteinen suorituskyvyn kehittäminen vaatii taloudellisen mahdollistamisen lisäksi valtion johdon rakentavan linjan sitoutumista myös puolustusyhteistyön merkeissä. Tämä tuki ilmentyy selonteosta.

⁶⁹ Pääesikunnan suunnitteluosasto ohjaa ja koordinoi Puolustusvoimien kansainvälisen suorituskyky-, materiaali-, teknologia- ja tutkimusyhteistyön kytkemisen kansallisen puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseen. Ohjauksen perustana on Puolustusvoimien kehittämissohjelmiin laadittu suunnitelma hankkeiden liitynnöistä kansainväliseen suorituskyky-yhteistyöhön. Niissä määritetään yhteistyöfoorumi, yhteistyön tarkoitus ja tavoitteet sekä yhteistyön lyhyt konkreettinen kuvaus. (Puolustusvoimat 2017.)

Puolustusvoimille ja resurssien hankinta ja kaupallisjuridinen arviointi kuuluu ministeriön tontille. Miten nämä nyt yhdistetään? Jos ministeriö rupee tulemaan vahvasti KEHO-tontille, niin kohta meillä on sellainen tilanne, että me dublikoidaan se stratsu (tarkoittaen Puolustusvoimien strategista suunnittelua) sinne ministeriön puolelle. Saadaan soppa keitettyä plus että resurssit loppuu. - Haastateltava #2

Siirrytään yhteensopivuudesta yhdenmukaisuuteen. Kaikissa asioissa. Tää vaikuttaa ehkä meidän kehittämishankkeisiinkin. Miten me aikautetaan? Miten me viedään läpi näitä juttuja? Miten me tingitään vaatimuksista tai ei tingitä vaatimuksista? Ja saatetaan joutua luopumaan paremmasta huonon vuoksi tämän yhteensopivuuden (tarkoittaen kuitenkin yhdenmukaisuutta?) myötä. Joudutaan tekemään erilaisia kompromisseja ja tulokulmia. Joku mikä pelataan Natopöytä, on pois sitten eurooppalaiselta pöydältä. - Haastateltava #3

Miten suhtaudutaan Nato-maiden kansalaisiin, tai Nato-maiden yrityksiin? Missä määrin vaaditaan esimerkiksi tutkimusyhteistyön osalta, jos osana tutkimusryhmää toimiva kaveri ei enää olekaan Suomen kansalainen, mikä nyt on edellytys. Jos hän muuttaa Suomeen häntä ei enää voitaisi käyttää tutkimuksissamme. Myös tutkimusohjelmissamme rahoitetaan tällä hetkellä vain suomalaisia yrityksiä. Näitä joudutaan pohtimaan Natoveneessä. - Haastateltava #3

Oletettu vastustaja ei tule muuttumaan...tai meille tulee sittenkin uusia, jotka eivät ole suoria vastustajia, mutta implisiittisesti paine kohdata Kiina kasvaa⁷⁰. En usko, että Suomesta lähetetään ensimmäistäkään merivoimien alusta ajamaan Kiinan ja Taiwanin väliin. Mutta jos kävisi niin, että Yhdysvallat ja Kiina päätyisivät kahakkaan, olisiko mahdollista, että vähän kuten Suomi Ranskan terroristi-hyökkäyksen jälkeen lähetti jengiä Libanonin, niin että Ranska sai vapautettua jengiä, niin onko mahdollista, että Naton jäsenenä paine silloin kasvaisi, että Suomi lähettääkin oikein kunnan ilmavoimien osaston Romaniaan tai Italiaan tai minne tahansa niin, että jenkit saa lähettää enemmän kamaa Aasiaan. Siinä mä

⁷⁰ Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteossa (2020) kuvataan sekä sotilaallisia että muita turvallisuusuhkia. Analyysissä korostuvat supervaltojen (Yhdysvallat, Kiina ja Venäjä) välinen dynamiikka. Naton strateginen konsepti (2022) tunnistaa Kiinan uhkaavan roolin avainteknologioissa, teollisuussektorilla sekä kriittisen infrastruktuurin ja strategisten materiaalien huoltoketjuissa. Nousevat mullistavat teknologiat ovat sekä riskejä että mahdollisuuksia. Konsepti pitää teknologista edistyneisyyttä edelleen menestyksen vaikuttimena taistelukentällä (NATO 2022, 5).

näen tavan, joka ei olisi yhtä aktuaalinen, jos ei Suomi olisi jäsen. - Haastateltava #6

Olemme jo tavallaan tottuneet EU:n politiikan koordinoimiseen, mutta se toimii eri tavalla Natossa. Nato-jäsenyys olisi Suomelle hyvä paikka miettiä, miten politiikan lohkoja koordinoitaisiin, koska meillä ei ole sellaista kansallisen turvallisuuden...on TPUTVA, mutta ei ole sellaista kaiken kokoavaa ja valmistelevaa juttua, ja sehän ei voi olla niin että Suomella on eri positiot Natossa ja EU:ssa...kansallinen koordinaatio, mitä me ajetaan. Ja siihen liittyen viestintä. Sattuneesta syystä se kiinnostaa. Se on osa sitä perustelua ja sen vakuuttamista. Ja kyllä meitäkin kiinnostaa, mitä muut maat tekee. - Haastateltava #6

Kuva 15. Nato-jäsenyyden myötä puolustusyhteistyön kentällä muuttuvat asiat haastattelujen perusteella

6.7 Asiat, jotka eivät puolustusyhteistyön kentällä muutu Nato-jäsenyyden myötä

Puolustuksen perusfundamenttien nähtiin pysyvän samoina Natoon liittymisen jälkeenkin. Tämä edellyttää aikaisemmin esitetyn asevelvollisuusjärjestelmän kuvaamista muille Naton jäsenmaille. Aikaisemmin esitellyistä mindsetin ja ”Me-diskurssin” muutoksesta huolimatta kansallisessa diskurssissa vaikuttaa säilyvän oman järjestelmämme ensisijaisuus.

Puolustuksen fundamentit eivät muutu. Kansan voimakkaaseen maanpuolustustahtoon perustuva reserviläisjärjestelmä ja Suomen alueelliseen puolustukseen optimoitu puolustusjärjestelmä. Meillä ei ole olemassa mahdollisuutta tiputtaa hankkoja ja olettaa, että joku muu sen meidän puolesta hoitaisi. Nyt se voidaan vain tehdä merkittävällä pelotekynnyksellä, joka on mun mielestäni merkittävin asia, jonka Nato meille tuo. - Haastateltava #4

Kansallisiin kykyihimme luottaminen ja oman järjestelmän ensisijaisuus. Kaikkialla muulla tätä ei oikein ymmärretä. - Haastateltava #7

Olisin erittäin yllättynyt, jos Suomen puolustusratkaisut perusteiltaan muuttuisi. - Haastateltava #6

Asevelvollisuusjärjestelmä ei muutu. Se muuttuu muista syistä kuin Natosta. - Haastateltava #5

Suomi on vuosikymmeniä tehnyt puolustusyhteistyötä niin harjoitustoiminnan, kriisinhallinnan kuin muidenkin kansainvälisten yhteistyömuotojen osalta. Ulkomailla hankittujen verkostojen kautta Suomi on jo integroitunut kansainvälisiin pöytiin ja vakiinnuttanut roolinsa siellä. Naton myötä viimeisimmätkin rajoitukset poistuvat, kuten aikaisemmin on kuvattu.

Ollaan aikas hyvin jo oltu talkoissa mukana kriisinhallinnan osalta. Ja ollaan jo nyt niissä Naton työryhmissä. - Haastateltava #2

Prospect-jäsenyys on meille jo avannut useita kymmeniä Natossa olevia materiaalikanavia ja satoja työryhmiä. - Haastateltava #8

EOP:n myötä ollaan oltu mukana lähes kaikessa. - Haastateltava #3

Kahdenväliset suhteet on aina olemassa, ja sit niitä samoja kavereita tavataan siellä Naton kokouksissa. - Haastateltava #2

Mun on vaikea nähdä yhteistyösuhdetta, joka radikaalisti muuttuisi. Voidaan tehdä enemmän Yhdysvaltojen tai brittien tai Puolan kanssa. Mutta en näe tätä radikaalina muutoksena, kuten joillekin viime vuosikymmenien uusille Nato-jäsenmaille, missä se on oikeasti ollut iso hyppäys lähes koko turvallisuuspoliittisessa spektrissä ja mitä ne on voineet ja saada tehdä ja kaikkea muuta. Mä en näe vastaavaa, koska on jo rakennettu näitä suhteita ja yhteistyökuvioita vuosia ja vuosikymmeniä monissa tilanteissa. - Haastateltava #6

Kansalliset intressit ja vakiintuneet kumppanit puolustusmateriaalialalla eivät tule muuttumaan, koska edelleen ostetaan samoista valtioista, kuin aikaisemminkin. Yhdysvaltojen kanssa solmitusta F-35 -hävittäjähankeessa kyse on kahdenvälisestä kaupasta ja se jatkaa laajasti puolustusyhteistyön integraatiota ja syventämistä ja tulee vaikuttamaan koko puolustusjärjestelmään voimakkaammin kuin mikään yksittäinen hanke Puolustusvoimien historian aikana. Integraation vaikutukset ulottuvat myös puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Suomen intressit säilyvät samoina. - Haastateltava #7

Materiaalipuolen painopisteet säilyvät edelleen siellä, mistä ostetaan tavaraa. USA:n osuus kasvaa F-35:n myötä. Ei se mikään pelkkä hävittäjä ole. - Haastateltava #1

Onko se ollut meidän myyntivaltti, että ei olla oltu Nato-maa? Kyllä puolustusvoima-asiakas ympäri maailmaa pystyy erottamaan Naton ja Yhdysvallat toisistaan. En näe, että jäsenyydellä olisi vaikutuksia kaupallisiin suhteisiin laajassa mittakaavassa. - Haastateltava #8

Sopimusten merkitys eräänlaisena toiminnan perustana ei poistu, vaan niiden piirissä toimitaan jatkuvasti ja niitä tullaan laatimaan esimerkiksi teollisuuden tarpeiden mukaisesti eri maiden välille. Tämä on ristiriidassa edellisessä alaluvussa mainittujen puolustusyhteistyön sopimusten merkityksen kanssa.

Meillä on ne sopimukset ja vuosittain neuvotellaan ja ostetaan yhdessä ja säästetään rahaa. - Haastateltava #2

Meillä on aika paljon kahdenvälisiä puolustusyhteistyötä. Esimerkiksi Indonesian kanssa Suomella on MoU, joka on tehty rauhanturvaoperaatioihin liittyen, koska Suomella voisi olla esimerkiksi koulutuksellisesti annettavaa.

Yhteisymmärrysasiakirjoja on tehty myös teollisuuden toiveista, koska tietyissä maissa, kun tavallaan lähdetään läntisen yhteisön ulkopuolelle, niin maiden puolustushallintojen välinen yhteisymmärrysasiakirja on edellytys sille, että voidaan osallistua materiaalihankkeisiin tai kilpailutuksiin tai että saadaan niistä tietoa. Kaupallisista tai koulutuksellisista näkökulmista pystyyn poljetut bi- tai ehkä multilateraalissuhteet merkittävästi muuttuisivat. Ja kun nämä eivät ole juridisesti sitovia, niin en näe muutosta. - Haastateltava #8. Ja sitten kun tarkemmin katsot niitä papereita, niin eihän ne ole sitten sitovia. - Haastateltava #5

Kuva 16. Nato-jäsenyydestä huolimatta muuttumattomat asiat haastattelujen perusteella

7 YHTEENVETO TEORIAN JA EMPIRIAN VUOROPUHELUSTA

Tutkimuksessa tunnistettiin puolustusyhteistyön syitä, päämääriä, keinoja sekä vaikutuksia niin teorian kuin empiriankin kautta (ks. liite 2). Toisin kuin puolustusyhteistyön päämääriä tai vaikutuksia, syitä sille ei juurikaan kansallisessa diskurssissa esitetä. Tutkimuksessa löydettiin syitä yhteensä 23 kappaletta, päämääriä 95 kappaletta ja vaikutuksia 82 kappaletta. Vaikutukset voidaan tulkita olevan myös keinoja saavuttaa asetetut päämäärät.

Normaalioloissa puolustusyhteistyössä rakennetaan strategisen suunnitelman mukaisesti positii- vista muistijälkeä ja edellytyksiä (rakenteet, verkostot, toimintamallit, luottamus) myöhem- mille vaiheille toimia yhdessä kumppanien kanssa. Normaalioloissa tavoitteet liittyvät

pidemmälle ajalle kumppanuuksien ja suorituskykyjen luomiseen niiden käytön sijasta. Poikkeusoloissa Suomen tulee olla yhteistoiminta/-operaatiokykyinen, omata isäntämaatukikykyisyys sekä olla luotettava toimija, jotta Suomelle ylipäätään halutaan antaa kansainvälistä apua.

Nato-jäsenyys aiheuttaa integraatioteorian mukaisesti muutoksen Suomen suvereniteettiin, päätöksentekoon kansainvälisissä pöydissä, kansainväliseen asemaan, identiteettiin, laajempiin intresseihin sekä käyttäytymiseen. Silti jokainen valtio pitää huolta kansallisista intresseistään.

Teoriataustan mukaan myytit, joissa ”*Suomi on aina taistellut yksin, ilman apua, itsenäisyytensä puolesta*” sekä ”*Suomi ei voi luottaa ulkomaiseen apuun*” ovat osin erheellisiä ja saattavat kansallisessa diskurssissa esiintyessään jopa estää puolustusyhteistyön toteuttamista. Suomalaista julkista puolustuskeskustelua on ainakin aikaisemmin voitu pitää varsin poliittikkovetoisena ja julkinen mielipide on merkittävä poliittinen voima keskustelussa. (Korkala 2014; Suominen 2014.) Suomen identiteetti ja diskurssi muuttui sotilaallisen liittoutumisen myötä ja nyt myöhemmin käsiteltävän ”Me-diskurssin” muutos on ilmeinen.

Pidäkettä (engl. *deterrence*) ei ole valtioneuvoston selonteoissa eikä käsitteen määritelmässä juurikaan käsitelty⁷¹, mutta se nousee muiden tutkimusten ja empiiristen haastattelujen perusteella merkittäväksi syyksi sille, miksi Suomessa puolustusyhteistyötä harjoitetaan. Esimerkiksi Tanila (2020, 47) väittää Suomen tasapainottelevan puolustusyhteistyön avulla tilanteessa, jossa se pyrkii luomaan vahvempaa deterrenssiä tilannetta eskaloimatta ja Yrjölä (2022, 114) toteaa puolustusyhteistyön kehittävän kansallista puolustuskykyä, joka itsessään kohottaa pidäkettä. Myös Lehtonen ja Koivula (2012) korostavat puolustusyhteistyön merkitystä sotilaallisen ja poliittisen pidäkevaikutuksen luomiseen. Aikaisemmissa tutkimuksissa pidäkkeeseen siis viitataan osana puolustusyhteistyötä, mutta selonteoissa se ilmentyy hämmästyttävän vähän. Puolustuselonteossa (Valtioneuvosto 2021) pidäke mainitaan neljästi eikä kertaakaan luvussa 4.4 (*Puolustusyhteistyön painopistealueet*). Ajankohtaiselonteossa turvallisuusympäristön muutoksesta (Valtioneuvosto 2022) pidäke mainitaan kahdesti. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (Valtioneuvosto 2020) pidäkettä ei mainita kertaakaan. Kansallisessa riskiarviossa (Sisäministeriö 2023) pidäke mainitaan sen eri muodoissa (pidäke, kynnys) kuudesti. Vainion ja Koivulan (2022) mukaan pidäke on Puolustusvoimissa käytössä oleva itesesensuurin ja suomettumisen termi, joka on suomalainen tulkinta pelotteesta. Kuitenkin esimerkiksi venäjän kielessä käytössä oleva termi *Сдерживание* tarkoittaa nimenomaan pidäkettä.

⁷¹ Poikkeuksena on teoriaosuudessa mainittu vuoden 2021 puolustuselonteko, mutta se on julkaistu vasta Venäjän Ukrainaankin hyökkäyksen jälkeen.

Säästöjä ja kaupallista puolta ei suoranaisesti mainita puolustusyhteistyön tavoitteissa, mutta empiirissä osiossa raha nousee esiin. Taloudellinen yhteistyö saattaa vaikuttaa myös valtioiden väliseen taloudelliseen integroitumiseen. Yhteistyön seurauksena voidaan kehittää yhteisiä puolustusteknologioita ja -ratkaisuja, joita voidaan myydä toisille valtioille tai instituutioille. Oman viennin tukeminen ja puolustusyhteistyön merkitykset puolustusteollisen yhteistyön kanavana sekä yhteisten ja yhdessä jaettujen arvojen ilmentäjänä nousevat esiin empiriasta, mutta teoriatausta ei sitä Yrjölää (2022) pois lukematta korosta. *Taloussuhteet osana strategista ulkopoliittikkaa* löytyvät uusimman hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2023, 163) ulko- ja turvallisuuspolitiikkaluvun alta. Puolustusyhteistyöllä pyrittävään vakauteen ja rauhan tilaan kannattaa panostaa, sillä se on myös paljon halvempaa kuin sotiminen.

Integraatioteoriaan liittyen puolustusyhteistyö voidaan nähdä osana syvempää turvallisuuspoliittista yhdentymistä, jossa valtiot tekevät puolustusyhteistyötä puolustuskykynsä parantamiseksi ja lisäävät siten keskinäistä luottamusta. Tämä saattaa edistää myös poliittista integroitumista valtioiden alkaessa jakamaan yhteisiä arvoja ja tavoitteita, kuten turvallisuuden lisäämistä ja rauhan edistämistä sekä regiimejä maiden välille syntyviä yhteistyöalueita, joiden perusteella voi rakentua uusia normijärjestelmiä. Niin kahden- kuin monenvälisellä puolustusyhteistyöllä on muokattu Suomen kansainvälistä asemaa läntisenä toimijana (Puolustusministeriö 2017a, 113). Puolustusyhteistyö edistää siis myös alueellista vakautta sekä edistää globaalia rauhaa ja turvallisuutta.

Mitä sotilaallinen puolustusyhteistyö on, mitä siihen kuuluu ja miksi Suomi harjoittaa sitä – mistä on ollut kyse kaikkina näinä vuosina?

Puolustusyhteistyötä (PYT) ei varsinaisesti ole määritelty missään yhdessä dokumentissa tai sopimuksessa, vaan sen luonne, tavoitteet ja laajuus vaihtelevat eri maiden ja toimijoiden välillä. Puolustusyhteistyö on käsitteenä melko laaja ja sen käyttö historian saatossa on ollut moninaista tarkoittaen useilla eri termeillä samaa asiaa (ks. Kuva 1). Puolustusyhteistyö tarkoittaa kahden tai useamman maan tai sotilasliittojen ja muiden kansainvälisten toimijoiden välistä yhteistyötä turvallisuus- ja puolustusasioissa valtioiden puolustuskyvyn parantamiseksi ja yhteisten turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Puolustusyhteistyö on sotilasstrategisen päätöksenteon ja puolustuspolitiikan rajapinnassa tapahtuvaa vaikuttamista, joka vahvistaa Suomen puolustuskykyä. Sotilaallisella puolustusyhteistyöllä tuetaan Suomen puolustuksen kehittämistä ja sen deterrenttistä uskottavuutta, Puolustusvoimien nopean toiminnan sotilaalliseen kriisinhallintaan käytettävien suorituskykyjen kehittämistä sekä varmistetaan

Puolustusvoimien kansainvälinen vaikuttavuus. Termiä puolustusyhteistyö on käytetty eri yhteyksissä jo pitkään, eikä sen alkuperäistä käyttöönottoa ole mahdollista tarkasti määrittää.

Puolustusyhteistyötä ohjaavat kansainväliset sopimukset, kuten YK:n peruskirja ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Hallitusohjelmat ja selonteot määrittelevät puolustusyhteistyöstä käytetyn kansallisen diskurssin, ja miten se tuotetaan. Puolustusselonteosta sekä muista poliittisista julkaisuista selviää, että puolustusyhteistyö nähdään valtionhallinnon tasolla merkityksellisenä. Puolustusyhteistyön käytännön järjestelyistä ja yksityiskohdista sovitaan eri maiden välisissä sopimuksissa ja neuvotteluissa. Tekstien tulkinnan voidaan todeta olevan paitsi identiteettien rakentamista myös vallan käyttöä, jolla voidaan perustella haluttu tarve ja asia.

Puolustusministeriö johtaa Suomen läntistä integroitumista puolustusyhteistyön kehyksessä. Wendt (1999) korostaa konstruktivismiin liittyen toimijoiden päämääräsuuntautuneisuutta, ymmärrystä omasta toiminnastaan sekä toiminnan mahdollisista seurauksista. Puolustusyhteistyö on ilmentynyt monin eri tavoin, kuten kriisinhallintaoperaatioina, yhteisinä sotaharjoituksina, tiedonvaihtona, yhteisinä puolustusmateriaalihankintoina, yhteisten tavoitteiden ja intressien jakamisena sekä valmiutena vastata turvallisuushkiin. Puolustusyhteistyö on ollut kohtalaisen käytännönläheistä huolimatta taustalla vaikuttaneista poliittisista motiiveista. Puolustusyhteistyön avulla luotu verkosto kattaa monia eri toimintoja ja yhteistyökumppaneita ja kullakin yhteistyömuodolla on laaja kirjo omia tavoitteita ja perusteluja. Integraatioteorian mukaisesti Suomi on rakentanut prosessimaisesti strategiseen suunnitelmaansa ja sen päätöksentekopisteisiin perustuen kansainvälistä verkostoa pitkäjänteisesti. Kaikki puolustusyhteistyön elementit on rakennettu toisiaan tukevaksi lisäämään kansallista turvallisuutta. Verkoston luonnin tavoitteena on ollut turvata puolustuskyky, talous ja muut yhteiskunnan elintärkeät toiminnallisuudet kokonaisturvallisuuden ja keskinäisriippuvuuden nimissä. Puolustusyhteistyön tärkeimmällä päämäärällä eli puolustuskyvykkyydellä deterrenttisesti turvataan Suomen itsenäisyys, alueellinen koskemattomuus, yleinen turvallisuus sekä avun saamisen mahdollisuus. Puolustuksen pitkäjänteisyys vaikuttaa olleen suomalaisten geeniperimässä itsestäänselvyys.

Aina on katsottu länteen, mutta myös itään. Syissä puolustusyhteistyölle korostuvat esimerkiksi uhkien ennaltaehkäisy, suomettumisen diskurssi itänaapurisuhteisiin liittyen, läntinen integraatio sekä keskinäistä turvallisuutta luovat verkostot (luottamus, solidaarisuus, arvokeskustelu),.

Valtion etu on integroitumisen selkeä päämäärä (*mitä ja miksi*) ja yhteistyön muut elementit ovat puolustusyhteistyön vaikutuksia (*miten ja mikä*). Päämäärissä korostuvat puolustuskyvyn lisääminen, yhteensopivuus, lupaus avun saannin mahdollisuuksista ja edellytyksistä sekä

deterrenttiset piirteet, jotka varsinaisesti nousevat esiin haastatteluissa vaikutuksiin liittyen. Puolustusyhteistyö on tietyllä tavalla myös valmistautumista konfliktiin tai sotaan, koska se on jatkuva olotila eli pidäke ettei valtiotamme kohtaan hyökätä.

Nato (2015) määrittäi puolustusyhteistyön tasot puolustushaara-, suorituskyky- sekä tukielementiksi, mutta kansallisessa kehyksessä tasot määritellään puolustuspoliittiseksi ja sotilaalliseksi elementiksi. Puolustusministeriön johtama puolustuspoliittinen ja Puolustusvoimien toteuttama sotilaallinen ulottuvuus mainitaan Suomen harjoittaman puolustusyhteistyön päämäärinä (*mitä ja miksi*). Ulottuvuudet saavat mukaan rinnalleen tutkimuksen empiirisessä osiossa korostuneen puolustusmateriaalisen yhteistyön elementin, joka puolustusyhteistyön vaikutuksina (*miten ja mikä*) nousee korostuneesti esiin. Toisaalta sen voisi sisällyttää sekä puolustuspoliittiseen että sotilaalliseen elementtiin. Puolustusyhteistyö sidotaan usein sotilaalliseen kontekstiin (sota, (aseellinen) konflikti), vaikka se voitaisiin ihan hyvin ymmärtää myös puolustusteollisuuden, Puolustusvoimien kumppaneiden sekä eri viranomaisten välisenä varautumisyhteistyönä, jolloin usein puhutaan sodan sijasta kriisistä ja turvallisuuskäsitteestä.

Sotilaallinen tarve ja materiaaliset syyt ohjaavat puolustusyhteistyötä. Puolustusvoimissa puolustusyhteistyö on nimenomaan lähtenyt materiaalisista valmiusvaatimuksista ja kehittynyt tämän tarpeen ohjaamana kohti kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisiä suhteita, kansainvälisiä harjoituksia, sotilaallista kriisinhallintaa sekä siviilikriisinhallinnan tukemista. Sotilaallisen puolustusyhteistyön elementeiksi nousivat suorituskyky-yhteistyö, kansainvälinen puolustusmateriaaliyhteistyö, sotilaallinen huoltovarmuus sekä kansainvälinen harjoitustoiminta ja kriisinhallinta. Vaikka sekä kansainvälinen harjoitustoiminta että kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatiot nostetaankin haastatteluissa esiin, jää niiden rooli määritelmällisesti yhtä vähäiseksi kuin puolustusyhteistyön ”määritelmässikin” (ks. Puolustuselonteko 2017, 32; 2021, 44 ja 60). Poliittinen taso mandatoi sopimuksin nämä toimet, joille on aikaisemmin ollut tiukasti rajatut kehykset, joiden sisällä Puolustusministeriö ja Puolustusvoimat ovat saaneet toimia. Yhteistyösopimukset ovat myös osoitus intressien yhteensovittamisesta yhteisiksi tavoitteiksi.

Kansallisten intressien muodostamisen kautta osallistumalla kansainvälisille kentille on tehty suuntamme sekä päämäärämme toisille valtioille näkyviksi ja osoitettu luottamuksen ansaitseminen. Vuosikymmenien johdonmukaisella ja sinnikkäällä työllä Suomi on vakiinnuttanut asemansa ja integroitunut osaksi länsimaita, joten Suomi ei voisi jäädä ulkopuoliseksi eurooppalaisen turvallisuuden ollessa uhattuna. Suomi on tehnyt puolustusyhteistyötä eri muodoissa jo pitkään ja se on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Puolustuspoliittinen,

sotilaallinen sekä materiaallinen tarve ja tahtotila tehdä yhdessä hyödyttää ensisijaisesti Suomen kansallisia päämääriä, joista sotilaallisen puolustuskyvyn tukeminen, ennalta ehkäisevän pidäkkeen vahvistaminen sekä avun saamisen mahdollisuus korostuvat keskeisimpinä tavoitteina. Tämä on edellyttänyt rauhanturvaamisesta alkanutta pitkäjänteistä ja monipuolista osallistumista kansainvälisillä kentillä yhteisöllisten olosuhteiden, ymmärryksen ja luottamuksen rakentamiseksi ja ansaitsemiseksi. Sitoutumisella läntiseen arvoyhteisöön ja yhteisiin intresseihin sekä osallistumisena ja lipun näyttämisenä on ansaittu myös mainetta, tunnettavuutta ja kiinnostavuutta Suomi-brändille. EU-jäsenyyden velvoittamana ja osana integraatiota Suomen strategia kansallisten intressien muodostamisessa toisille valtioiksi näkyväksi on selkeästi ollut aseman vahvistaminen kansainvälisessä normijärjestelmässä, yhteistyön erilaisten sopimusten laatiminen intressien tavoitteiden yhteensovittamiseksi sekä rakentaa puolustusyhteistyöllä kattava ja vahva verkosto, jolla on pyritty menemään mahdollisimman lähelle läntistä yhteisöä ja sotilaallista liittoutumista Naton kanssa. Rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioilla Suomi perusteli myös yhteistyötään Naton kanssa pitäen samalla oven auki jäsenyydelle. Arvojen ja kyvykkyytemme näyttäminen on mahdollistanut muun muassa materiaalin myynnin Suomelle, joka sinänsä on jo pidäkettä aiheuttava elementti. Geologinen ja strateginen sijaintimme sekä olosuhteiden erilaisuus ovat myös vaikuttaneet kiinnostavuuteemme.

Kuten aikaisemmin todettiin integroituminen edistää myös taloudellista yhteistyötä ja lisää maiden välistä kauppaa. Taloudellisen keskinäisriippuvaisuuden ja vapaan liikkuvuuden periaatteet eivät ole kuitenkaan onnistuneet takaamaan pysyvää rauhan tilaa Euroopassa, jonka voidaan ymmärtää kritisoivan integraatioteorian keskeisiä lähtökohtia. Taloudessa Suomelle onkin kelvannut liittoutuminen, muttei kovan turvallisuuden ytimessä (Laitinen & Huhtinen 2021, 50). Naton rooli Euroopan puolustuksen tukipilarina on sotilaallisen liittoutumattomuuden retorikassa pyritty häivyttämään Euroopan unionin erilaisten turvallisuusmekanismien taakse ja vastaava ideologia vaikuttaa olleen Suomellakin puolustusyhteistyön eri muotoihin liittyen. Suomen puolustus on toteutettu nojautumalla EU:n yhteisvastuuseen sekä Naton tiivistyvän yhteistyön rakenteissa (Rusi 2020, 21). Suomi ei aikaisemmin ole politiikassaan luottanut YK:hon⁷², Natoon eikä sen turvatakuisiin, vaan Euroopan unionin vuoden 2009 *The Treaty of Lisbonin* mukaisiin ”turvatakuu-artikloihin” 222 sekä SEU artiklaan 42.7⁷³, vaikkei lauseke olekaan

⁷² YK:n peruskirjan artikla 51 määrittää jäsenvaltioiden oikeuden puolustautua yksin tai muiden avustamana. Kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän turvatakuun ongelmana on ollut harkinnanvaraisuus (Visuri 1997, 243–244). Turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä on muun muassa Venäjä.

⁷³ Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lauseke velvoittaa EU-maita avunantoon kaikin käytävissä olevin keinoin valtioiden joutuessa aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Tulkinnat artikla 42.7:n soveltamisesta eli kollektiivisen puolustuksen todellisista turvallisuustakuista vaihtelevat suuresti, sillä sopimus ei merkitse sitovaa eikä automaattista sotilaallista avunantoa, eikä siihen ole varauduttu yhteisellä suunnittelulla, kuten Natossa (Norvanto & Dumur-Laani 2019, 20).

kollektiivinen eli unionia kokonaisuutena koskettava klausuuli, kuten Natolla on. Artiklat on kuvattu myös laissa Puolustusvoimista (2007, 2 §) osaksi Suomenkin vastuita sekä sotilaallisia puolustus- että avunantovelvoitteita. Puolustusyhteistyötermiä ei kuitenkaan löydy laissa Puolustusvoimista (551/2007). Suomen harjoittaman puolustusyhteistyön pääprioriteettina on aikaisemmin ollut Euroopan unioni, jonka puolustuksen kehittämistä Suomi on halunnut edistää kohti yhteistä eurooppalaista turvallisuusarkkitehtuuria. Suomi ei ole luottanut integraatiossaan Euroopan unionin hankkeisiin strategisen autonomian saralla (Huiskonen 2022, 13) eikä unioni ollut uhkan näkökulmasta ollut sotilaallisessa mielessä riittävän uskottava toimija, joten vaihtoehtoiksi jäi Naton jäsenyys tai suora yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa (Yrjölä 2021, 75).

Vaikka Suomi onkin viestinyt ulkovalloille rakentamistaan rihmastoista ja yhteistyöjärjestelyistään avoimesti, se mitä yhteistyö tarkalleen pitää sisällään, ei kerrota julkisuuteen. Puolustusyhteistyön tarkemmista sisällöistä, tavoitteista eikä kohteista (mitä puolustusyhteistyöhön voi kuulua ja mitä ei) mainita julkisissa asiakirjoissa. Puolustusyhteistyöhön liittyy salassa pidettävää operatiivista yhteistyötä, jonka laajuudesta tai tilasta ei yleensä anneta tietoja julkisuuteen. Tämän toiminnan tarkoituksena on vaikeuttaa kolmannen osapuolen kykyä arvioida yhteistyön kautta tulevien suorituskykyjen ja järjestelyiden laajuutta. Ymmärrettävää onkin, että mikäli kotimaassa kansainvälisen yhteistyön kokonaisuudesta ja yhteistyön kautta saatavien hyötyjen määrästä ei olla tietoisia, miten siitä voisi olla perillä sellainen valtio, jolla ei ole pääsyä näihin tietoihin (Leinonen 2019, 21–22). Integraatio puolustusliittoon tätä dialogia varmasti edellyttää. Nämä saattavat olla myös niitä pyydettyjä asioita.

Puolustusyhteistyölle ei kansallisen diskurssimme tuottavissa selonteoissa/vast. määritellä tarkkaa rajausta sille, mihin puolustusyhteistyö päättyy tai mistä puolestaan alkaa sotilaallinen liittoutuminen. Puolustusyhteistyötermi ei ole mitattavissa oleva, mutta se on monestakin syystä joustava ja epämääräinen termi. Kansallisessa diskurssissa on jatkuvasti huomioitu pidäkkeellisesti provosoimisen välttäminen Venäjää kohtaan. Vaikka kansallinen diskurssi on toistanut *aktiivisen vakauseräpolitiikan*⁷⁴ mantraa eikä Suomen harjoittama kansainvälinen puolustusyhteistyö ole kohdistettu erityisesti ketään vastaan, aineiston mukaan puolustusyhteistyö on integraatioteorian mukaisesti suunnattu yhteistä vihollista, eli Venäjän aiheuttamaa uhkaa vastaan (ks. myös hypoteesi 2). Puolustusyhteistyö on aikaisemmin ollut näppärä ulko- ja turvallisuuspolitiikan termi puhuttaessa siitä, mistä ei ole voitu puhua Suomen rajoitetulla asemalla. Tällä on tarkoitettu voimakasta länsi-integraatiota ja operointia Naton kanssa. Sotilaallisen

⁷⁴ Lepomäki (2018) on käyttänyt ”ei selkeästi mitään tarkoittavaa” termiä, jonka merkitystä kukaan ei tiennyt. Käsitteen aikoinaan keksi Erkki Tuomioja toimiessaan ulkoministerinä ja presidentti Niinistökin otti käyttöön tämän poliittisen epämääräisyyden uudenvuoden puheessaan vuonna 2015.

liittoutumattomuuden diskurssi oli osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinovalikoimaa. Toisaalta, jos Suomi olisikin allekirjoittanut kaikkia tilanteita koskevia sotilaallisia turvallisuustaesopimuksia, sotilaallisen liittoutumattomuuden diskurssia olisi ollut hankala puolustaa. Epämääräisyyden suojassa puolustusyhteistyötä on voitu kehittää joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti (Lehtonen & Koivula 2020, 132–133).

Lehtosen ja Koivulan (2020) esiin nostama epämääräisyys saattaa olla poliittisesti tarkoituksenmukaista, koska selkeys voisi pakottaa esiin kannanoton siitä, mikä enää ei olisi puolustusyhteistyötä vaan de facto (tosiallisesti)⁷⁵ sotilaallista liittoutumista. Siis ennen Naton jäsenyyttä. Kansainvälisen puolustusyhteistyön käsitteeseen ei itse termin perusteella (ks. kuva 1) suoraan liitetä sotilaallista liittoutumattomuutta eikä Naton kumppanuutta (nykyistä jäsenyyttä). Teoriatausta kuitenkin liittää sotilaallisen liittoutumisen korvaavan käsitteen siihen, josta on nyt tullut Suomessa huomattavasti avoimempaa. Empiria korostaa nimenomaan tätä diskurssin muutosta, joka on tapahtunut käytännössä Venäjän Ukrainaan toteuttaman hyökkäyksen jälkeen.

Lehtonen ja Koivula (2010, 150) tulkitsevat Suomen harjoittaman puolustusyhteistyön tulkinnanvaraisuuksineen *emergentiksi* (jonkin tuloksena syntyväksi) *strategiaksi, jossa Suomi yhdistelee vakaata ja ennustettavaa ulkopolitiikkaa yhteistyön tuottamaan strategiseen epävarmuuteen ja sen avulla tavoiteltuun kynnysvaikutuksen kasvuun*. Strategiselta näkökulmalta ajateltuna puolustusyhteistyön keskeinen tavoite on sen tuottama kynnysvaikutus, joka saavutetaan pitkälti puolustusyhteistyön rajausten epämääräisyyden sekä sen yksityiskohtaisten sisältöjen tulkinnanvaraisuuden kautta eräänlaisen strategisen epävarmuuden tuotoksena (Lehtonen & Koivula 2020, 150), kun mahdollisille vastustajille tuotettava epävarmuuden tila yhteistyön syvyydestä ja mahdollisesta annettavan tai vastaanotettavan avun määrästä ei ole selkeä (mt. 130–131). Tämän tutkimuksen tulokset eivät varsinaisesti asiaa todista, mutta vaikutteita siihen suuntaan ilmenee (ks. esim. Suominen 2014), koska Venäjä on yksi merkittävimmistä syistä Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle, jonka päämääriä, keinoja ja vaikutuksia on siis useita. Vihollinen tulisikin tuntea jopa paremmin kuin ystävät, sillä jos ei tunne potilasta, ei voi miettiä lääkettäkään. Suomi on integraatiossaan tasapainoillut tällä idän ja lännen välisellä trapetsilla. Puolustusyhteistyöstä siirrytään integraatioon.

⁷⁵ Esimerkiksi Suomen EU-jäsenyys on turvallisuuspoliittinen perusratkaisu (Sarvamaa 2021). Ranskan entinen ulkoministeri Hervé de Charette totesi vuonna 1996 jäsenyyden olevan turvallisuussitoumus ja esittäen unionisopimukseen lisättävän ”poliittisen solidaarisuuden” -pykälän. Ilmapuntari näyttää Euroopan yhtenäisyyden testin näyttäytyneen toteutuvan Ukrainassa.

Keiden kanssa puolustusyhteistyötä toteutetaan?

Selonteissa aikaisemmin mainittujen ”keskeisten maiden” (ks. myös Raitasalo 2008, 107) avaamisesta on selkeästi nyt ihan viime vuosina tultu kohti avoimempaa politiikkaa (ks. myös alaluku 6.3.). Uusissa selonteissa kumppanit ja allianssit mainitaan julkisuudessa nimeltä. Mielenkiintoinen seikka käsitteen määrittelyyn liittyen on, että puolustusyhteistyötä ei kategorisoida lainkaan valtiokohtaisesti, vaikka esimerkiksi puolustusselonteossa (2021) ja Valtioneuvoston ajankohtaiselonteossa (2022a) mainitaankin kumppanit, jotka olisivat kriisitilanteessa laajan turvallisuuden ja Suomen puolustuksen näkökulmasta merkittäviä toimijoita Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella (Valtioneuvosto 2021, 26). Kanada, Australia ja Etelä-Korea nousevat uusina maina puolustusyhteistyön kartalle (vrt. Hildén 2022; kuva 9), joka saattaa eurooppalaisessa kehityksessä aiheuttaa ristiriitaa. Puolustusyhteistyön muodoista puhutaan paljon erilaisissa yhteyksissä, mutta sitä millaista yhteistyö on kunkin valtion kanssa, ei ainakaan julkisessa keskustelussa teoreettisella tasolla eriytetä tavoitteiden osalta. Yhteistyö on, on ollut ja tulee olemaan varmasti erilaista Saksan, Yhdysvaltojen, Kiinan tai jopa Venäjän kanssa. Arvot ja yhteiset intressit korostuvat puolustusyhteistyön syissä ja päämäärissä.

Suomi on päämääriensä mukaisesti luonut laajan kansainvälisen kontaktiverkoston, joka luottamuksineen on lisännyt todennäköisyyksiä siitä, että jokin yhteistyömuoto on käytettävissä tarpeen ilmetessä. Jo selontekojenkin mukaan painopiste on rakennetun puolustusyhteistyöverkoston ylläpitämisessä ja yhteistyön sisällön kehittämisessä puolustusyhteistyön eri järjestelyjen tukiessa toisiaan (Valtioneuvosto 2021, 39). Lähes tulkoon kaikki samat yhteistyötahot ja verkostot korostuivat haastatteluissa, jotka ovat mainittuina selonteissa. Ainoastaan Nordefco ei nouse haastatteluissa esiin hyödyllisenä yhteistyömuotona, vaikka esimerkiksi Arktisen alueen osalta onkin ainut foorumi, joka on pelkästään pohjoismaisissa käsissä ja kaikkia yhdistävä. Ruotsin ambitiotaso Suomen puolustamiseen katsotaan korkeaksi. Haastattelujen perusteella yhteistyötä tulee tehdä kaikkien niiden valtioiden kanssa, jotka toimivat Pohjois-Euroopassa, ei vain Itämeren rantavaltioiden. Korostavathan selonteotkin puolustusyhteistyön vahvistamista keskeisimpien kumppaneiden kanssa (Valtioneuvosto 2021, 39).

Naton rooli mahdollistavana turvallisuus- ja puolustusyhteisönä korostuu. Euroopan unionia pidetään merkittävänä turvallisuusyhteistyössä, muttei niinkään puolustusyhteistyössä. Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot käyttävät jatkossakin yhteisiin intresseihin ja arvoideologiapohjaan perustuen pehmeää ja ei-sotilaallista voimaa poliittisella kentällä tuen ylläpitämiseksi, ja ylittäänsä mahdollistamiseksi. Fokus kansallisessa edussa ja pienelle valtiolle tärkeä priorisointi päätöksentekopisteinen ovat strategisen asemoitumisemme kannalta Suomen elinehtoja.

Euroatlanttiset puolustusrakenteet kansainvälisten harjoitusten myötä sekä bilateraalinen yhteistyö Ruotsin, Norjan ja Yhdysvaltojen kanssa tukevat Suomen puolustuskykyä – vaikka Suomi valmistautuukin aina artikla 3:n mukaisesti pärjäämään yksinkin. Viriilit minilateraaliset puolustusyhteistyöhankkeet toimivat NATO- tai EU-joukkojen keihäänkärkenä, mutta ne eivät Kiiskisen (2021, 101) mukaan kykene haastamaan Natoa, koska ne ovat Euroopan valtioiden sisäisiä yhteistyömuotoja (ainakin tällä hetkellä) ja Yhdysvaltojen mahdollistamat suorituskyvyt jäävät niiden ulkopuolelle⁷⁶. Yhdysvaltojen sotilaallisen suorituskyvyn valtavuus (ml. teknologinen osaaminen) korostuu tutkimuksessa.

Materiaaliseen yhteistyöhön liittyen tutkimuksessa korostuvat kriittiset järjestelmät ja valtiot, joista ne on hankittu. Eri roolit ja intressit korostavat myös suuntaa ja valtio, joka kykenee tällaiseen arvoiltaan, suorituskyvyiltään ja kapasiteetiltaan, on Suomelle ideaali partneri. Laaja osallistuminen eri yhteistyön muotoihin on pienen valtion haaste, ja tämä korostaa priorisoinnin merkitystä haastatteluissa esiin nousseen strategisen pitkän aikavälin suunnitelman mukaisesti ~ federalistisesti ajateltuna, miten asiat olisi järjestettävä. Euroopan puolustusrahasto (EDF) luo uusia mahdollisuuksia jäsenmaiden ja niiden puolustusteollisuuden väliselle tutkimus-, teknologia- ja kehittämissyhteistyölle, joita Suomi hyödyntää kansallisten suorituskykyjen sekä puolustuksen teollisen ja teknologisen pohjan kehittämisessä. (Valtioneuvosto 2022a, 17). Teollisuuden kytkökset nousevat myös esiin ja Suomen tulee osallistua (puolustus)teollisuuden foorumeihin, joissa käsitellään muun muassa aikaisemmin mainittuja puolustushallinnon ulkopuolella olevia elementtejä.

Alaluku 6.5. kertoo tarkemmin löydösten alkuperää. Saavutetut toiminnallisen puolustusyhteistyön eri muodot (ks. kuva 14) ovat konkreettisia esimerkkejä työn tuloksista. Yhteistyön kruunun jalokiveksi Suomi hyväksyttiin Natoon historian nopeimmalla ratifiointikierröksellä, joka kertoo niin luottamuksesta kuin yhteensopivuudestamme liittokunnan arvojen ja toiminnan kanssa.

Miten Naton jäsenyys muuttaa puolustusyhteistyötämme ja mikä puolustusyhteistyön kentällä ei mahdollisesti muutu Nato-jäsenyyden myötä?

Kylmän sodan on todettu olleen tauolla reilun kolmen vuosikymmenen ajan ja uuden kylmän sodan alkaneen viimeistään vuonna 2022 Venäjän hyökättyä Ukraina. Uusi etupiiri muodostuu tässä tällä hetkellä Venäjän tavoitteiden vastaisesti – epäonnistuneesta strategiastaan Putin

⁷⁶ Sirkkolan (2019, 107) mukaan hankkeet on nimenomaisesti tarkoitettu täydentämään jo olemassa olevia rakenteita eikä esimerkiksi Naton vaihtoehdoksi.

saa syyttää itseään. Nato puolestaan ottaa nyt kasakkatyyliisesti uusia jäsenvaltioita ja puolustusliiton jäsenyys on looginen jatkumo Suomen harrastamalle läntiselle puolustusyhteistyölle. Puolustusyhteistyön voisi todeta olevan kehittynyt reaktiivisesti kriisien kautta, vaikka selonteojen mukaan sitä toteutetaan ennaltaehkäisevästi.

Suomi on pitkäjänteisesti tehnyt puolustusyhteistyötä niin harjoitustoiminnan, kriisinhallinnan kuin muidenkin kansainvälisten yhteistyömuotojen osalta. Ulkomailla hankittujen verkostojen kautta Suomi on jo päässyt kansainvälisiin pöytiin ja vakiinnuttanut roolinsa siellä. Naton myötä viimeisimmätkin rajoitukset poistuvat, kuten tutkimuksessa on aikaisemmin kuvattu. Silti Suomi joutuu vuosikymmeniä jatkuneesta kansainvälisestä yhteistyöstä huolimatta selittämään rooliaan ja niin asevelvollisuus- kuin puolustusjärjestelmänsä erityispiirteitä sekä tarpeita. Aineiston mukaan puolustuksen perusfundamenttien nähtiin pysyvän samoina Naton jäsenyydenkin jälkeen.

Suomen puolustus on rakentunut koko itsenäisyyden ajan kotimaan puolustuksen perustalle ja kansallisille hyöty- ja tarvenäkökulmille, jotka ilmenevät myös tutkimuksen tuloksien diskursseissa. Natoon liittymisen myötä velvoite tulee säilymään keskiössä, mutta sen lisäksi tulee velvoitteet valmistautua tukemaan ja puolustamaan koko liittokuntaa talkoo- ja muskettisoturiperiaatteella. Puhetapamme tulee muuttumaan kumppaneista liittolaisuuteen. Suomi ei enää voida ajatella tai sanoittaa yksin sen etua, vaan perinteiset myytit tulevat murtumaan. Meidän identiteettimme ei ole vielä sitä (ks. hypoteesi 9). Identiteetin muutos tulee olemaan keskiössä, kun ei ollakaan enää yksin ja joudumme luopumaan tästä ”Me-diskurssista”. Muutos tulee edellyttämään uudenlaisen ajattelu-, sanoittamis- ja toimintatapojen sekä toimintakulttuurin omaksu- mista ja yhteensovittamista 31 muun liittolaisen välillä. Tämä kollektiivisuus tulee muuttumaan myös puolustusyhteistyön osalta, jonka diskurssi ilmenee haastatteluissa olevan kansallisen identiteettimme vahvistamista. Struktuurit sanelevat jopa yhteydenpitoamme.

Valtion johdon suhtautuminen puolustusyhteistyön muotoihin on muuttunut radikaalisti 2020-luvun aikana. Eduskunnassa ei enää juurikaan kyseenalaisteta tehtävää puolustusyhteistyötä. Suomi-identiteetti muuttuu väistämättä, kun ollaan liittolaisia. Tuolloin ei voida enää tukeutua vanhaan ”Me-diskurssiin”, joka uusintaa Suomea erityistapauksena, erityisen luotettavana tms. Sotilaallisen liittoutumisen diskurssin muutos sekä aikaisempien poliittisten parametrien ja rajoitusten poistuminen sekä mahdollistaa että helpottaa puolustusyhteistyötä, sen käytännön toteuttamista ja etenkin sen avoimuutta, jonka voisi kuvata olevan jopa deterrenssiä lisäävää. Naton strategisen konseptin (2022) mukaan fokus muuttuu kriisinhallinnasta pidäkettä luovaan pelotteeseen ja puolustukseen. Naton jäsenenä tämä pidäkekyynys Suomenkin osalta vain

kasvaa ja muuttuu pelotteeksi, koska liittokunnan yhteisen puolustuksen ajatus on muskettisoturimainen yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta (ks. Kalliomaa 2022, 4). Myös kahdenvälinen tiedusteluyhteistyö sekä materiaaliyhteistyö kehittyvät Naton jäsenyyden ja sen verkostojen myötä. Nato nähdään mahdollistajana puolustusyhteistyön kehyksessä ja Suomi voi luottaa artikla 5:n mukaisesti avun saamiseen eikä enää olla yksin.

Toisaalta herää erittäin merkittävä kysymys: miksi Suomi liittyi Natoon, kun Suomella on liittolaisena analyysissä korostunut Yhdysvallat. Jännitteestä kertoo se, miten valmis Suomi on muuttamaan puolustuksen fundamentteja, jotka muuttuvat varmasti seuraavien vuosikymmenten aikana, ja sitä kautta toimimaan liittolaisena vai aikooko Suomi oikeasti uskotella, että mikään ei muutu kun meillä on Yhdysvallat.

Naton kollektiiviseen puolustussuunnitteluun integroituminen mahdollistaa hallitun riskinoton ja priorisoinnin sekä resurssien tehokkaamman hyödyntämisen. Pitkän aikavälin ja kollektiiviseen puolustussuunnitteluun osallistuminen muuttaa traditionaalista ajattelutapaamme velvoittamalla asioihin, joihin Suomi ei ole tottunut. Aikaisempi vain kansallisten linssien läpi katsominen edellyttää voimakasta mindsetin ja mainitun ”Me-diskurssin muutosta. Muutoksesta huolimatta kansallisessa diskurssissa vaikuttaa säilyvän oman järjestelmämme ensisijaisuus. Suomi joutuu miettimään, onko asevoimien prosessi vai osana laajempaa liittoumaa toimiminen tärkeämpää. Integraation näkökulmasta Suomi joutuu ihan eri tavalla niin poliittisesti kuin sotilaallisesti priorisoimaan ja perustelemaan asioita, etsimään kompromisseja ja sitoutumaan sovittaviin asioihin Naton myötä. Vaikka odotusarvona Suomelta myös edellytetään ja vaaditaan paljon tuen antamiseen muillekin, kansallinen valtion etu ja intressit tulevat säilymään jatkossakin. Pienen valtion resurssit osallistua tähän kaikkeen edellyttävät priorisointia myös kansallisista tehtävistä.

Puolustusyhteistyön eri sopimukset nähtiin olleen asiaa mandatoiva eli mahdollistava asia erityisesti sotilaalliseen puolustusyhteistyöhön liittyen. Valtion johto on haluttu pitää tietoisena kehityksestä. Toisaalta sopimusten määrä nähtiin haastateltavien mielestä Naton myötä muuttuvan luonteiltaan, vähentyvän ja osin jopa turhina. Tämä on sinänsä ristiriidassa siihen, että Suomi valmisteleekin parasta aikaa Yhdysvaltojen kanssa kahdenvälistä puolustusyhteistyösopimusta (DCA) sekä sen suhteen, että Naton konsensuspäätös saattaa kestää ja yhteistyösopimukset saattaisivat olla menetelmä nopeaan avun saantiin. Toisaalta sopimusten piirissä toimitaan jatkuvasti ja niitä tullaan aineiston mukaan laatimaan esimerkiksi teollisuuden tarpeiden perusteella eri maiden välille. Syynä sopimusten ristiriitaisuuteen lienee niiden sitovuus ja oikeudellinen velvoite.

Tulee huomioida, että Puolustusvoimat ei liity Natoon, vaan Suomi ja tätä vastuiden laajaa jakautumista toisaalta tukee kansallinen kokonaisturvallisuuden ”totaalistrateginen” (Beaufre 1965, 30) malli, jossa pyritään kaikkien hallinnonalojen resursseilla ja aidosti siilot ylittävällä yhteistyöllä sekä kansalaisyhteiskunnan yritysten ja yhteisöjen kanssa valtion tavoitteiden saavuttamiseen. Näin ollen haastatteluissa korostuneet puolustusyhteistyön mahdollisuudet teollisuuden ja viennin tukemiseksi sekä eri ministeriöiden toimenkuva ja tekeminen jää nähtäväksi. Liittouman sisällä Suomi joutuu tasapainoilemaan moralististen seikkojen ja luottamuksellisten tietojen trapetsilla. Kansalliset intressit ja vakiintuneet kumppanit puolustusmateriaalialalla eivät tule muuttumaan, koska edelleen ostetaan samoista valtioista, kuin aikaisemminkin. Tiivistävä puolustusyhteistyö ei suinkaan tarkoita välttämättä sitä, että Suomi sitoutuu ostamaan kaiken puolustusmateriaalinsa kumppanimaaltaan.

Naton varsinaisen jäsenyyden myötä Suomen integroitumisessa korostuvat myös juridiset asiat vastuineen. Lisäksi toiminnallisten tehtävänimikkeiden osallistumisen määrittäminen Naton saatevarjon alla pidettäviin niin siviili- kuin sotilaspuolen kokouksiin on yksi integraation kohde. Tällä saattaa olla vaikutuksia myös lainsäädäntöön.

Naton myötä Suomi siirtyy yhteensopivuudesta yhdenmukaisuuteen, joka rakennetaan kuluviiden vuosien aikana. Identiteetin muutos on jo alkanut, mutta matkaa on silti jäljellä. Haastatteluista esiin nousivat konkreettiset kehittämiskohteet keskittyvät kansallisen strategisen suunnittelun kentälle niin puolustussuunnittelun, hankkeiden, erilaisiin kokouksiin kuin operaatioihin osallistumisenkin osalta. Haastattelujen löydökset tulisi implementoida käytäntöön. Alaluvut 6.6 ja 6.7 kertovat tarkemmin löydösten alkuperästä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tutkimuksen hypoteesien arviointia

Tässä aluvussa vastataan tutkimuksen hypoteeseihin ja niiden toimivuuteen sekä validiteettiin.

H1: Puolustusyhteistyö on ilmeisesti jotain jonkin tueksi ja jokin asia hyötyy Suomen harjoittamasta puolustusyhteistyöstä

Tutkimuksen johdannossa esitettiin oletus, että puolustusyhteistyö on sisäänrakennettu ajatus siitä, että se on jotain jonkin tueksi eli jokin asia hyötyy Suomen harjoittamasta puolustusyhteistyöstä. Asioita on paljon, kuten tutkimuksen löydökset puolustusyhteistyön päämääristä ja

vaikutuksista osoittavat. Suomi on kansainvälisessä puolustusyhteistyössä koko kylmän sodan loppumisen jälkeen harjoittanut yhteistyötä saman paradigman sisällä: kansainvälisellä yhteistyöllä on pyritty ennen kaikkea vahvistamaan Suomen puolustuskykyä (Puolustusministeriö 2017a, 113). Tutkimuksen perusteella se on siis selontekojen mukainen kansallinen puolustuskyky eli Puolustusvoimien lakisääteinen tehtävä, johon tutkimuksen empiirinen osio lisää avun mahdollisuuden ja pidäkkeen (ks. esim. Turvallisuuskomitea 2017) käsitteen.

H2: Venäjän uhka ennaltaehkäisevän pidäkkeen näkökulmasta lienee olevan yksi puolustusyhteistyön syistä, mutta toisaalta Venäjän mahdolliset reaktiot ovat myös suuri este sotilaalliselle liittoutumiselle

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisena tavoitteena on välttää joutumasta sotilaalliseen konfliktiin. Venäjän uhkan historiallisen taakan takia Suomi ei ole puolustuspolitiikassaan toiminut saman arvopohjan mukaan kuin muussa ulkopoliitikassa. Venäjän ja lännen vastakkainasettelun kiivaus on entisestään politisoinut Suomen puolustusyhteistyöverkostoja (Puolustusministeriö 2017a, 113). Koska Suomi ei ole ollut osa puolustusliitto Natoa, se on pyrkinyt löytämään muita tapoja vahvistaakseen omaa turvallisuuttaan ja puolustuskykyään. Puolustusyhteistyö diskursseineen on ollut työkalupakin yksi keinovalikoimista. Toinen on vuoden 1995 turvallisuuspoliittisessa selonteossa luotu toimintaympäristön seuraamisen, arvioinnin ja vaikutusten (ml. mahdollinen Naton jäsenyyden hakeminen) periaate Venäjän reaktioihin liittyen, vaikkei siihen suoraan viitatakaan (Möttölä 2017).

Vaikka Suomi onkin harjoittanut laajasti puolustusyhteistyötä, sotilaallisesti liittoutumattomana maana, riittävä kansallinen puolustuskyky on ollut turvallisuuden elinehto. Puolustusyhteistyön syitä pohdittaessa korostuu pienen valtion sotilaallisen pidäkkeen ja puolustuskyvyn riittämättömyys Venäjää vastaan, joka on Suomen strategiselle kulttuurille ominainen piirre (ks. myös Yrjölä 2022, 77).

Suomen geopoliittinen sijainti Venäjän naapurissa on johtanut siihen, että Suomi liittyi aikanaan Euroopan unioniin ja rakensi verkostot Natoon ja Yhdysvaltoihin. Sotilaallisen liittoutumattomuuden ja puolueettomuuden käsitteet ovat olleet merkittävässä osassa puolustusyhteistyön käsitettä, koska siihen verhottuna kyettiin yli kolmen vuosikymmenen ajan toimimaan rajoittuneen kehyksen sisällä niin ulko-, turvallisuus- kuin puolustuspoliittisillakin kentillä. Kahden viimeisen vuoden aikana Venäjän invaasiosta johtuneen Suomen Naton täysjäsenyyden myötä puolustusyhteistyön diskurssi muuttui valtion johdon tasolla täysin: asiat, joista tuolloin ei voitu julkisuudessa puhua, arkipäiväistyivät. Ainakaan tämän osalta Venäjän strategia ei ollut toimiva ja näin ollen voidaan todeta hypoteesin pitäneen ainakin osin paikkansa: Suomi on ollut

nöyrä idän suuntaan huolehtien samalla hätäuloskäynnistään länteen. Hypoteesia on käsitelty myös luvussa seitsemän.

H3: Onko edes kansallista maanpuolustusta ilman kansainvälistä puolustusyhteistyötä?

Historia todistaa sen, että kansakuntamme ei olisi pärjännyt aikaisemmissakaan sodissa ilman ulkomaista apua. Puolustusyhteistyöhön pyrkimys vaikuttaa Suomessa olleen 1920-luvusta alkaen johdonmukaista. Suomi on kansallisesti niin pieni valtio, ettei se kykene itsenäisesti kykene rakentamaan suorituskykyjä, vaan tarvitsee rakentamiaan monipuolisia ja laajoja verkostoja uskottavan puolustuskyvyn ylläpitämiseksi. Suomenlinnan Kuninkaanportin kaiverrus *”Eftertervard stå här på egen botn och lita icke på främmande hjälp”* korostaakin tuen ohella Suomen itsenäistä puolustuskykyä. Ajatus tukee myös hypoteesina esitettyä kyseenalaistamista, että ilman puolustusyhteistyötä ei ole kansallista maanpuolustusta. Näin varmasti on, sillä on jo puolustusyhteistyön muoto, että Hornet (ja tulevaisuudessa F-35) ylipäätään lentää tai että se on aseistettu.

H4: Mikäli integraatiota tapahtuu, sen on hyödytettävä valtioiden etuja

Vaikutusvallan kasvattaminen kuuluu integraatioteoriaan. Se oli myös osasyynä Suomen hakiessa Euroopan unionin jäseneksi. Naton jäsenyyden voisi ajatella kuuluvan saman perustelun piiriin, vaikka nopeasti muuttunut kansan tuki osoittaakin sen kohdistuvan ehkä enemmänkin kollektiivisen turvallisuuden ajatukseen kuin läntisen arvoyhteisön identiteettiin tai ideologiaan. Pienen valtion on hyvä istua kaikissa niissä pöydissä, joissa tehdään kansainvälistä turvallisuutta ja näin ollen myös Suomea koskevia päätöksiä. (Salomaa 2015, 12; Sirén 2016, 346). Liittymällä Natoon Suomi selvensi entisestään turvallisuuspoliittista asemoitumistaan ja rationaalisesti ajateltuna myös kansallista turvallisuutta. Jo puolustusyhteistyön päämäärät osoittavat kansallisen edun olevan tavoitteiden keskiössä, joten hypoteesi pitää paikkansa, mikäli integraatio tapahtuu vapaaehtoisesti, kuten esimerkiksi huoli turvallisuusympäristön muutoksesta ja sen luoma paine yhteistyölle.

H5: Luottamus korostuu huolimatta näkökulmana olevista valtioista, joilla on luonnollisia intressejä ja ne pyrkivät maksimoimaan oman kykynsä tarvittaessa muiden kustannuksella

Suurilla instituutioilla niiden ikä kertoo merkityksellisyydestä ja siitä, tekevätkö ne oikeita asioita. Kansainvälisistä organisaatioissa päätöksenteko on eripuraista ja ristiriitaista, vaikka

esimerkiksi Nato on niistä jo yli seitsemän vuosikymmenen ajan selvinnyt. Erimielisyyksiä instituutioiden jäsenmaiden välillä on aina ollut ja tulee aina olemaan. Liittoumassakin jäsenvaltioiden intressiristiriidat saattavat muodostua yhteistyön integraation esteiksi. Tämä on todettu myös Natossa, jossa liittouman kollektiivisella päätöksenteolla on omat haasteensa (ks. esim. NATO 2019). Kohta 32:n valtion erilaiset uhkakäsitykset ja ei-sotilaalliset uhkat sekä agendat haastavat niin rakennetta kuin yhtenäisyyttä. Jää nähtäväksi, onko liittokunnalla tarpeeksi hyvä kyky sietää näitä jännitteitä ja mukautua niihin?

Puolustusyhteistyöaloitteet saattavat olla muodostuneet näiden erimielisyyksien takia. Pienet joukkopoolit ovat ketterämpiä, koska usein organisaatioiden päätöksentekoon liittyvä konsensusperiaate on nopeampi toimeenpanna ja poolit on rakennettu osallistujien välisen luottamuksen, samankaltaisten intressien ja ristiriidattomuuksien perusteella. Yhteistyö puolustusliittoa ketterämmässä viitekehyksessä antaa valtioille paremmat edistämisen mahdollisuudet intressiensä ajamiseen (vrt. Moravcsikin (2009) vaiheet alaluvussa 3.2 yhteisten intressien löytämiseksi).

Yhteensopivuus, kumppaneiden prosessien ja suorituskyvyn tunteminen sekä keskinäinen luottamus ovat puolustusyhteistyön kulmakiviä (Sirkkanen ja Huotari 2021, 12). Esimerkiksi F-35:n hankinta ei ole ainoastaan uuden suorituskyvyn hankkimista, vaan Suomen aseman edistämistä osana läntistä turvallisuusyhteisöä. Koska Suomelle myydään huippuluokan suorituskykyjä, osoittaa se maattamme arvostettavan ja valtioonme luotettavan. Mutta vastavuoroisesti Suomen tulee Yhdysvalloille antaa muutakin kuin dollareita. Jotain sieltäkin pyydetään. Hypoteesi siis pitää paikkansa, koska valtioiden etu korostuu integraatiossa hyvin voimakkaalla tavalla. Toisaalta sitä voidaan kritisoida, koska voidaan ajatella ettei luottamusta (sosiaalista vuorovaikutusta) ole järjestelmässä, jossa valtioilla on luonnollisia intressejä ja ne hypoteesin mukaisesti pyrkivät maksimoimaan oman tarpeensa ja kykynsä tarvittaessa muiden kustannuksella tarvittaessa. Myös kansallinen itsejärjäämisen ”Me-diskurssi” haastaa vahvasti luottamuksen rakentamisen; jos Suomi on erinomainen eikä tarvitse tuekseen muita kuin Yhdysvallat, miten käy eurooppalaisen identiteetin?

H6: Yhteistyön voi nähdä automaattisesti johtavan kohti syventynyttä integraatiota

Luonteeltaan sotilaallisen puolustusyhteistyön voisi kuvata olevan verkottunut ilmiö, joka omaa ulottuvuuksia poliittista tasoa laajempaan ja integroituneempaan puolustusyhteistyöhön ja muihin valtiollisen tason yhteistyömuotoihin (Montonen 2017). Euroopan unioni on

esimerkiksi erinomainen toimija kriisissä diplomatian ja talouden kentällä sekä jälleen rakentamisessa ja Nato puolestaan on parhaimmillaan kriisin aikana sotilaallisten suorituskykyjen johdosta. Liittoumat ovat siis hyvä kombinaatio, jota kannattaisi integroida paremmin esimerkiksi erilaisiin yhteisiin uhkaskenaarioihin liittyen.

Sotilaallisen huoltovarmuuden ja pidäkkeen resilienssin näkökulmasta teollisuus- ja materiaaliipoliittiset intressit luovat merkittävää lisäarvoa yhteistyölle (Lepistö 2021, 101). Lepistö (mt., 101) väittää esimerkiksi Patrian, Nammon, Millogin, Kongsbergin ja Saabin kehitystä tarkastelemalla tapahtuneen merkittävää integroitumista, joka automaattisesti muodostaa yhteisiä intressejä.

Vaihe vaiheelta etenevät kerrannaisvaikutukset eli spill-over-ilmiö voidaan valtioiden omista eduista ja intresseistä huolimatta ymmärtää tutkimuksessa puolustusyhteistyön rihmastomaisena laajenemisena esimerkiksi erilaisiin maaryhmiin, joten syvempi automaattinen integroituminen on luottamuksenkin näkökulmasta mahdollinen. Tilanne voidaan ajatella myös siten, että suuremmat intressit omaava osapuoli tietyllä tavalla vetää vähemmän motivoituneemman mukaan yhteistyöhön. Integraatioteoriasta tutut regiimit ovat maiden välille syntyviä yhteistyöalueita ja niiden perusteella saattaa syntyä yhteisiä normijärjestelmiä. Hypoteesia ei kuitenkaan voida aukottomasti todistaa ja erilaisia riippuvuuksia tulisikin pohtia seuraavissa tutkimuksissa.

H7: Ukrainan tapahtumien seurauksena, puolustusliiton jäsenyyshakemuksesta huolimatta, Suomi aloitti puolustusyhteistyön nimissä hakemaan syventyneitä kumppanuuksia todennäköisesti ennaltaehkäisevän pidäkkeen vahvistamiseksi

Pienvaltiot eivät pärjää yksin, jonka on historian ja kolmannen hypoteesin ohella osoittanut Ukrainan sota. Puolustusyhteistyö on ollut isossa kuvassa pidäkkeen vahvistamista länsimaisien kumppanuuksien (nykyisten liittolaisten) myötä sekä avun (olkoon se mitä tahansa tukea esim. materiaalista) saamisen mahdollisuuksien ja edellytysten rakentamista yhteensopivilla rakenteilla, laajoilla verkostoilla, yhteisillä länsimaisilla arvoilla ja toimintamalleilla sekä kansainvälisillä kentillä ansaitulla luottamuksella. Nämä seikat mahdollistavat syventyneen yhteistyön.

Huolimatta suomettumisen diskurssista, puolustusyhteistyö ei kuitenkaan ole sotilaallista liittoutumista sanan varsinaisessa merkityksessä eikä puolustusyhteistyöhön ole sisältyneet vakavasti otettavat ja julkilausutut puolustusyhteistyösopimukset, joissa yhteisen puolustuksen eli turvallisuustakuiden varmuus olisi ratifioitu ja taattu. Suomen osallistuminen erilaisiin yhteistyöaloitteisiin sekä muihin sopimusten muodostamiin joukkokokonaisuuksiin ja harjoituksiin

ei edelleenkään ole antanut turvallisuustakuista tuesta. Ja vaikka olemmekin olleet Naton edistyneitä kumppaneita (EOP), se ei ole tarkoittanut yhteistä puolustusta (eli sotilaallista liittoutumista) eikä turvallisuustakuista. Yhteistyökehykset ovat kuitenkin luoneet edellytyksiä esimerkiksi taakanjakoon, suorituskykyjen yhteiseen kehittämiseen, yhteiseen harjoitustoimintaan ja yhteisoperointiin, mikä on luonut edellytykset kaikkina aikoina tarvittavaan yhteistoimintaan. Hypoteesin viisi mukaan päätöksentekokin saattaa kestää. Sotilaallinen liittoutuminen tuo mukanaan turvallisuustakuut ja mahdollistaa entistä syvemmän ja tehokkaamman yhteistyön.

Venäjän toimet muuttivat Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden identiteetin ohella voimakkaasti konstruktivistista lähestymistä, jonka mukaan lähestymistavat ohjaavat toimintaa (tai Nato ratkaisua) *identiteettien ja mielipidesuuntausten keskinäisten voimasuhteiden mukaan reagoimalla hitaasti ulkoisiin muutoksiin* (Möttölä 2017, 11) Välittömästi muuttuneen strategisen kulttuurin muutostekijöiden johdosta Suomi, yhdessä Ruotsin kanssa, päättikin hakea Naton jäsenyyttä. Jäsenyys katsottiin nähtävissä olevan tulevaisuuden ainoaksi vaihtoehdoksi niin ennaltaehkäisevän pidäkkeen kuin turvallisuustakuidenkin osalta laajasta puolustusyhteistyön verkostosta huolimatta. Nato-jäsenyys korvasi verkostoon kuuluneen Nato-kumppanuuden. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen identiteetin eurooppalainen dimensio sai näin ollen rinnalleen vahvistuvan transatlanttisen ulottuvuuden, jossa Yhdysvallat suorituskyvyillään viime kädessä tuottaa hakemamme turvallisuustakuut (Ruohonen 2022) ja muuttaa pidäkkeen pelotteeksi.

H8: Puolustusyhteistyösopimukset tulevat olemaan merkittävässä asemassa huolimatta sotilaallisesta liittoutumisesta

Sotilaallisen puolustusyhteistyön perusfundamentit eivät muutu, vaan kansainvälinen puolustusyhteistyö perustuu aina keskinäiseen luottamukseen, yhteisiin intresseihin sekä sopimusperustaisiin järjestelyihin (ks. myös Hildén 2022, 9). Puolustusyhteistyösopimusten rooli on ennemminkin se, että ne ovat olemassa kuin että mitä ne sisältävät. Suomessa yhteistyösopimukset on nähty asiaa mandatoivana, yhteisiä arvoja korostavana ja pidäkkeellisenä elementtinä. Myös puolustusteollisuuden näkökulmasta. Haastatteluiden perusteella niiden lukumäärä tulee pienemään tai niiden luonne tulee muuttumaan.

Giegerich (2012, 73) korosti liittoumassa yhteisesti hyväksytyjen uhkakuvien ja sääntöjen määrittelevän sitä, kuka milloinkin saa käyttää suorituskykyä, kenen vastuulla on niiden tuottaminen ja mistä suorituskyvystä kukin luopuu. NDPP:n TOA-prosessi saattaisi olla hyvinkin käyttökelpoinen tulevaisuuden puolustusyhteistyösopimuksissa (DCA), joilla sitoutettaisiin

allekirjoittajavaltiot suunnittelemaan ja tarvittaessa tukemaan liittolaismaita. Naton jäsenyys ei tule poistamaan puolustusyhteistyön tarvetta, vaan se mahdollistaa toiminnan syventämisen tulevien liittomaisten kanssa.

Tutkimus ei pysty vahvistamaan tai kumoamaan hypoteesia.

H9: Suomi on kansallisessa diskurssissaan valmis sotilaalliseen liittoutumiseen

Suomen ulkopoliittikan keskeisenä päämääränä on ollut välttää joutumista sotilaalliseen konfliktiin, johon sotilaallisen liittoutumisen poissulkemisen on katsottu tuovan status quota tukevan argumentin mukaan paremmat mahdollisuudet. Suomi on puolustusliittoon kuulumattomana maana luottanut sillä olleen laajemmat mahdollisuudet toimia kansallisten pyrkimystensä ajamisessa kansainvälisillä kentillä. Aikaisemmin Suomi ei ole sotilaallisen liittoutumattomuuden sateenvarjon alla sitoutunut toisten valtioiden yhteisiin puolustusvelvoitteisiin, jota ei tosin kaikissa olosuhteissa voida täysin poissulkea alueellisen tai suuremman mittaluokan sodassa. Samoin velvoitteeseen Suomen alueen käyttämisestä vihamielisiin tarkoituksiin toisia valtioita kohtaan. Johon ei enää Naton jäsenenä ole mahdollisuutta.

Puolustusyhteistyö on aikaisemmin puhunut puolustuskykyyn liittyen vain koulutuksesta, harjoituksista ja kriisinhallinnasta. Jatkossa puolustusyhteistyön kentällä tulee holistisesti puhua suorituskyvyistä kokonaisuutena, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä rakenteellisesta materiaalisesta yhteistyöstä. Myös esimerkiksi materiaalipoliittisen johtoryhmän tulee katsoa puolustusyhteistyötä kokonaisuutena. Johdon tulee linjata selkeästi, kenen kanssa Suomi mitään tekee (esimerkiksi kehittää teknologioita). Tämä edellyttää organisaatioiden vastuiden selkeyttämistä, toiminnalta ketteryttä ja haastateltavien kaikilta korostamaa mindsetin muutosta sopeutumisessa uuteen – vanhaan ei enää palata, vaikka identiteettimurros ja muutosvastarintapuhe korostuikin analyysissä.

Kansallisessa EU-diskurssissa vaikuttaa tarve korostaa avunantovelvoitetta jäävän taka-alalle ja tulevaisuudessa pääprioriteettina tulee olemaan Nato, kun Suomi muuttaa strategista kulttuuria sotilaallisesti liittoutumattomasta EU-Suomesta sotilaallisesti liittoutuneeksi Nato-Suomeksi. Strategiseen kulttuuriin liittyviin uskomuksiin ja kokemuksiin nojaava ajattelutapa ei muutu Möttöjän (2017, 8) mukaan herkästi, vaan *muutos voi vaatia sysäykseksi toimintalinjan epäonnistumisen, yhteiskunnan ideologisen muutoksen tai turvallisuusjärjestyksen perusteiden vaihtumisen*.

Puolustusyhteistyön diskurssi on elänyt eri nimillä ja ollut hämärää suomettamisesta ja sotilaallisesta liittoutumattomuudesta johtuen. Venäjän toimet Ukrainassa toimivat sysäyksenä ja muuttivat merkittävästi kansallista diskurssiamme viime vuosien aikana, kun vertaa sitä tutkimustuloksissa esiintyviin tiukkoihin kehikkoihin ja esimerkiksi Lehtosen ja Koivulan (2020, 150) nostamaan puolustusyhteistyökeskustelun tulkinnanvaraisuuteen. Saman voi todeta myös esimerkiksi kansallisesta riskiarviosta (Sisäministeriö 2023), jota linjaa tulevat selonteot jatkanevat. Muutoksen johdosta nykyisin saadaan jo sanoa asioita ääneen ja niistä myös viestitään julkisuudessa avoimesti. Suomi on pikku hiljaa alkanut yhä avoimemmin viestiä puolustusyhteistyöstä sekä halukkuudestaan antaa ja vastaanottaa tarvittaessa sotilaallista apua. Puolustusyhteistyön koko merkitys ei siis tiivisty sen mukanaan tuomaan vahvistuneeseen puolustuskykyyn, vaan niin laadullisesti kuin määrällisestikin laajentuneen yhteistyön myötä Suomi on valtavirtaistunut turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana. Sotilaallisen liittoutumattomuuden erityispiirteet, kuten tietyt lainsäädännölliset esteet, ovat karisseet pikku hiljaa Suomen mukautuessa toimintaympäristönsä jatkuvasti eläviin vaatimuksiin. Muutoksen mittakaava selkeytyy, kun verrataan 1990-luvun alun keskusteluja ja varovaisia liikkeitä esimerkiksi rauhanturvaamisessa ja Naton kumppanuudessa nykypäivään. (Puolustusministeriö 2017a, 113). Se, että lensikö *aktiivinen vakauspoliittikka* käsitteenä puolueettomuuspolitiikan ja sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa historian romukoppaan, jää nähtäväksi. Joka tapauksessa suomettamisesta tuli natottumista.

Myös toiminnan rationaalisuus sosiaalisena rakentumisena näkyi selkeästi haasteltavien diskursseissa. Siksi voidaankin pohtia, miten käy kun liittolaisuus ei näitä rationaliteetteja kaipaa-kaan ja tulee uusia velvoitteita ja oppimista pois vanhoista rakenteista? Mainittu ”Me” tuotetaan kansalliseen diskurssiin selonteoissa/vast. ja haastattelujen tulokset vain vahvistavat tätä käsitystä. Identiteettimme ei selkeästi ole vielä antamisessa, jota korostaa tutkimuksen löydökset mindsetin muutoksesta. Selonteoissa Suomi ei vielä juurikaan ”anna mitään” ja haastatteluissakin avun saaminen pidäkkeen ohella nousee yhdeksi suurimmista syistä puolustusyhteistyön harjoittamiselle. Suomi on aikaisemmin olettanut vain saavansa tukea ja suorituskykyjä. Esimerkiksi NDPP:ssa (Naton puolustus suunnitteluprosessi) annetaan liittolaismaille materiaalia ja suorituskykyjä, eikä ”Me-diskurssi” vielä ota huomioon sitä, että Suomi tulee osaksi laajempaa suorituskykyä velvoitteineen. Vielä ajatellaan, että Suomi saa, eikä sitä mitä se joutuu antamaan. Tämä tulee muuttamaan ”Me-diskurssia” varmasti vähitellen ja haastatteluissa alkoikin jo korostumaan velvoite myös tuen antamiseen. NDPP saattaa vielä kyseenalaistaa vahvasti Suomen omaa tahtoa.

Analyysin perusteella voidaan tulkit, että kenen kanssa tehdään asioita, on tärkeämpää kuin DOTMLPFI. Tämä kertoo Suomen pitkästä matkasta puolustusyhteistyön tiellä, koska tulevaisuudessa ei enää tarvitse miettiä identiteetti-kysymystä, vaan pitää aidosti alkaa tekemään asioita sekä oppimaan pois vanhoista tavoista.

Puolustusyhteistyö on rakentunut suomalaisessa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa kaikenkattavaksi käsitteeksi. Epäilen, ettei Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ollut ennen Ukrainan tapahtumia niin sopeutunutta eurooppalaiseen viitekehykseen, ettei sotilasliittoon kuulumattomuudesta tarvitsisi enää puhua puolustusyhteistyössä (vrt. Heinikoski 2020, 73).

Tutkimus ei kykene vahvistamaan hypoteesia, vaikka lehtien palstoilla käyty kansallinen diskurssi vaikuttaakin tällä hetkellä omaavan sotilaallisen liittoutumisen kiikarit. On myös eri asia, onko tekemisemme ja luottamuksemme liittoumaan sen mukaista, vai jääkö salaisuuksien verho edelleen esimerkiksi puolustusyhteistyön tavoitteiden ja päämäärien ylle.

8.2 Pohdinta – miten maksimoida puolustusyhteistyötä

Missä ja miten suorituskykymme rakentuu nyt ja tulevaisuudessa?

Uskottavan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rakentaminen ei ole suhdannepolitiikkaa, vaan se perustuu vakauteen, pitkäjänteisyyteen ja jatkuvuuteen (Kanerva 2020, 9; Valtioneuvosto 2021, 26). Suomi on rakentanut pitkäjänteisesti verkostoillaan yhteensopivuutta kumppaneidensa kanssa siten, että tulisi pikaruokamaisesti lisätä vain vesi (Roitto & Holmila 2021). Suomen lisättyä veden ja liityttyä Natoon yhteensopivuudesta tulee yhdenmukaisuutta organisaatioiden, toimintatapamallien ja myös luottamuksen näkökulmasta. Suomi korostaa yhteisiä intressejä ja arvopohjaa, kriittisiä järjestelmiä sekä maita, joista materiaali on jo hankittu ja analyysiä, kenen kanssa soditaan Natossa, kun puolustetaan Suomea ja/tai Eurooppaa.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ei ole rakennetun verkoston johdosta nojannut yksittäisiin kumppanuuksiin, vaikka EU:n jäsenyys ja suhde Ruotsin sekä sotilasmahti Yhdysvaltojen kanssa ovat merkityksellisempiä kuin toiset. Naton jäsenyys tuo tähän täysin uuden sävyn ja sitoo jäsenmaita yhteisin turvallisuuspoliittisin periaatteineen puolustusyhteistyöhön ja tarvittaessa sotilaalliseen avunantoon. Puolustusliiton ulkopuolella esimerkiksi Euroopan unionin kehittämät useat aloitteet, kuten yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PESCO) ja strateginen kompassi, jotka ovat linjanneet jäsenmaiden turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä, tulevat jatkumaan puolustusyhteistyön kehityksessä. Vaikka

diskurssissa tuotiinkin ristiriitaisesti esiin, ettei EU ole puolustusyhteistyön kannalta tärkeä, Euroopan unioni on strateginen mahdollistaja eli tulevaisuudessa maanpuolustuksen näkökulmasta se alusta, jossa suorituskyvyt tehdään ja Nato se, jossa suorituskykyjä käytetään: EU käyttää suorituskykyä unionin alueen ulkopuolella ja Nato puolestaan keskittyy euroatlanttisen alueen pelotteen tuottamiseen. Mutta Naton asettamat vaatimukset kannattaisi tuoda osaksi EU:n työkaluja, koska unionin rahoitusrakenteissa on paljon taloudellista vipuvoimaa suorituskykyjen kehittämiseksi.

Puolustusliiton jäsenyyden ja eurooppalaisten kehysten suurelta osin puuttuessa, Suomi pyrkii kehittämään yhteistyötä suoraan Yhdysvaltojen kanssa vahvistaakseen ennaltaehkäisevää deterrenssiä. Puolustusyhteistyöllä (ml. valmisteltava puolustusyhteistyösopimus, DCA) ja suurten asekauppojen (kuten F-35) myötä Suomi on onnistunut liittämään Yhdysvallat vuosikymmeniksi osaksi omaa puolustuskykyä ja turvallisuutta, joka artikla 5:n turvallisuustakuiden puuttumisen myötä onkin ollut järkevä vaihtoehto. Ruotsin kanssa toteutettava bilateraalinen yhteistyö ei aidosta tarpeesta, tahtotiloistaan tai laajuuksistaan huolimatta voi korvata yhteistyötä sotilaallisen suurvallan kanssa. (ks. Yrjölä 2021, 75). Suomen onkin kasvatettava poikkihallinnollista ja kansallista osaamistaan Yhdysvaltojen muuttuvista ja nousevista turvallisuuspainotuksista. Tämän lisäksi sen on lisättävä ymmärrystä muun muassa Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä laajemmista suurstrategisistä kehyksistä, joiden sisällä Suomen ja Yhdysvaltojen suhde toimii. (Vanhanen ym. 2023.)

Puolustusyhteistyön kannalta tärkeimmät pääkaupungit ovat Naton jäsenyydestä huolimatta Washington ja Tukholma. Kahdenväliset suhteet tärkeimpiin kumppanimaihin nähdään kansallisen puolustuskykymme kannalta keskeisinä Natoon liittymisenkin jälkeen. Ruotsi, Yhdysvallat ja Norja säilyvät Suomen tärkeimpinä kumppaneina ja näiden bilateraalisten välien korostaminen etenkin Yhdysvaltojen kanssa on maksimoinnin keskiössä, sillä niitä ei hoideta esimerkiksi Naton kautta.

Naton jäsenyydestä huolimatta Suomi tulee jatkamaan yhteisten etujen ja intressien mukaista tarpeeseen perustuvaa puolustusyhteistyötä tutkimuksessa mainittujen valtioiden ja yhteistyöfoorumien kanssa, joista korostuvat Yhdysvallat ja Ruotsi. Esimerkiksi minilateraaliset aloitteet ovat syntyneet tiettyyn tarpeeseen ja tämä tarvelähtöisyys saattaa olla lähtöisin Puolustusvoimien tunnistamasta uhkasta. Suomen osallistuminen puolustuselonteoissa mainittuihin kehysvaltiomekanismeihin tulee jatkumaan. Suomi myös osallistuu entistä tiiviimmin Itämeren altaan sotilaalliseen puolustusyhteistyöhön. Vaikka esimerkiksi Tanska ei noussut erikseen esiin haastatteluista, mutta se on osa JEF:a ja EI2:a sekä kuuluu Itämeren rantavaltioihin, se

saattaa olla yksi puolustusyhteistyön kumppanivaltioista. Myös arktisen alueen kasvava merkitys linkittää Suomen mukaan alueen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun ja osana Natoa ja Euroopan unionia Suomi pääsee yhä syvemmin määrittelemään asemoitumisensa osaksi Euroopan integroituvaa puolustusta (ks. Hildén 2022, 11).

Alaluvussa 6.5 (mm. kuva 14) on tarkemmat tulokset, joiden merkitystä on pohdittu myös luvussa seitsemän.

Miten Suomen sotilaallista puolustusyhteistyötä tulisi maksimoida puolustuskykymme tukemisen ja vahvistamisen näkökulmasta?

Suomen tulee jatkaa aikaisemmin mainittujen valtioiden ja yhteisöjen kanssa tehtävää puolustusyhteistyötä yrittäen saada paras mahdollinen hyöty rajoitetuilla resursseilla. Puolustusyhteistyön tulisi tuottaa mahdollisimman varma sotilaallinen tuki, kun sitä tarvittaisiin. Ukrainan sota on osoittanut tutkimuksessa esiin nousseita kriittisesti tarvittavia asioita: tulee olla selkeät valmistellut prosessit esimerkiksi avun pyytämiseksi; selvittää tekniset asiat, kuten missä ovat laitteisiimme sopivat ohjukset, aseet, komponentit, varaosat, jne; mistä kriittinen materiaali on saatavissa tai lainattavissa nopeasti, tms. (ks. myös alaluvussa 6.6 mainitut konkreettiset kehittämiskohteet). Myös reserviläisten kanssa tulee harjoitella eikä vain varusmiesten ja palkatun henkilökunnan kanssa, jotta strateginen kulttuuri saadaan iskostettua heidänkin takaraivoonsa ja koulutuksesta tulee entistä mielenkiintoisempaa.

Ukrainan tapahtumat osoittavat koko valtion johdon tehtävän varmistaa Suomen olevan ”hyvä tyyppi” ja avun arvoinen. Suomen tulee varmistaa kaikin toimin, että meille ollaan ylipäättään valmiita myymään haluamaamme materiaalia. Suomen tulee asettaa normaalioloissa sellaisia asiamiehiä/-naisia, jotka saavuttavat kumppaneidemme todellisen luottamuksen. Aineiston mukaan tulee olla ne puhelinnumerot ja yhteystiedot, joihin kriisin aikana ottaa yhteyttä ja joiden kautta tavaraa oikeasti saadaan. Tutkija väittää, että näissä henkilövalinnoissa ei ole vielä ymmärretty sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tärkeyttä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Luottamus on lähtökohtaisesti sosiaalista vuorovaikutusta ja henkilösuhteet ovat tekijä, jota ei pidä väheksyä kansainvälisessä diplomatiassa puolustusyhteistyönkään kentällä. Tutkija pitää onnistunutta puolustusyhteistyötä rauhan ajan terävimpänä veitsenä puolustuskyvyn maksimimisessa, joka kantaa hedelmää myös kriisin aikana.

Suomen tulisi ulosmitata Naton tuomat mahdollisuudet ollen kuitenkin itsekäs, koska Natossakin on paljon omaa agendaa eli valtion etua ajavia toimijoita, jotka Suomen tulee taitavasti hahmottaa. Pienen maan tulee muodostaa selvä käsitys siitä, mitä haluaa sekä priorisoida ja

asemoida liittolaiset/maaryhmät, jotta resurssit tulevat riittämään. Mallioppilaan statuksesta huolimatta kansallinen etu tulee silti säilyttää keskiössä. Kaikkonen korostaa (2022, 5) puolustusyhteistyön perustuvan yhteisiin intresseihin ja jokaisen maan omaavan omat strategiset tavoitteet. Tutkimuksessa esitetty Suomen pitkän ajan strateginen suunnitelma (Yhdysvalloilla on *Grand Strategy*, jolla luovat myönteisiä kumppanuuksia) puolustusyhteistyöstä olisi mukava nähdä. Jos sellainen Suomella oikeasti on. Yllä mainittujen kokonaisuuksien lisäksi puolustusyhteistyön tavoitteet, prioriteetit, hyödyllisyys ja resurssitietoisuus tulisi olla esitetyn strategisen suunnitelman mukaiset. Suunnitelman mukaisesti puolustusyhteistyön hyödyistä ja resurssitarpeista viestitään avoimesti ja totuudenmukaisesti valtion johdolle sekä kansalaisille. Suomella tulisi olla niin puolustuspoliittinen kuin sotilaallinenkin ”Master plan”, jossa ei toimittaisi ministeriöittäin tai osastoittain siiloissa, vaan toimintaa johdettaisiin suorituskykylähtöisesti. Toimivatko selonteot sellaisina? Mitkä ovat nämä Suomen tavoitteet ja mihin ne ovat kirjattu? Syyt todennäköisesti jäävät edelleen piiloon kansallisessa diskurssissamme. Parlamentaarisessa päätöksenteossa resurssien käyttö on kuitenkin perusteltava.

Vaikka Nato-jäsenyys muodostaakin Suomelle uskottavan turvallisuusratkaisun pitkälle tulevaisuuteen, Suomen puolustusta tulee edelleen vahvistaa kahden- ja monenvälisellä puolustusyhteistyöllä myös Naton jäsenenä. Allianssin jäsenyys antaa mahdollisuuden syventää entisestään monia olemassa olevia keskinäisriippuvaisia yhteistyöjärjestelyjä. Valmistelussa oleva puolustusyhteistyösopimus (DCA) Yhdysvaltojen kanssa on tästä oiva esimerkki.

”Suomella on annettavaa” -ideologialla myydään meitä maailmalla. Koko ei ratkaise, vaan ennemminkin teknologia ja osaaminen. Tällä kiinnostuksella saadaan meistä myös haluttu kumppani. Ei olla aina vain saamapuolella (vrt. ”Me-diskurssi”). Vaikka saadaan silti itsekin jotain hyötyä, koska kansalliset edut ja liiketoiminta tulee pyöriä aina niin. Jos esimerkiksi Nokia saisi myytyä 6G-teknologiansa tai kvanttiteknologiaa tiettyihin valtioihin, se sitouttaisi tietyt valtiot Suomeen ja varmasti edesauttaisi keskinäisriippuvuuksia rakentamalla muita eri teollisuuden (ml. puolustus) haaroja.

Onko tulevaisuudessa tarve puolustusyhteistyötermille?

Puolustusyhteistyötermin alla on valitusta turvallisuuspoliittisesta dilemmasta eli sotilaallisesta liittoutumattomuudesta huolimatta kyetty toimimaan kansainvälisillä sotilaallisilla kentillä rakentaen verkostoja, yhteensopivuutta ja integroituen länsimaisiin rakenteisiin. Hallituksen puolustuspoliittinen mandaatti näille on myönnetty eri sopimusten myötä puolustusyhteistyön saatevarjon alla. Puolustusyhteistyötä tarkoittaneet erilaiset kansainväliseen yhteistyöhön

liittyneet terminologiset valinnat (ks. kuva 1) ovat käsitteellisistä eroista huolimatta olleet osa puolustusyhteistyötä.

On kuitenkin ymmärrettävä, että kaikki Suomen harjoittama ulkomainen yhteistyö ei terminologisesti ole puolustusyhteistyötä, vaan rinnalla tullaan käyttämään edelleen vakiintuneita termejä kansainvälinen yhteistyö/-toiminta, jonka tavoitteet ovat yleisellä tasolla yhtenevät. Yhteinen nimittäjä on yhteistyö, jota toteutetaan organisaatioiden (engl. *interorganizational collaboration*) (Czajkowski 2006), yhteisöjen (Valtonen 2010) tai valtioiden välillä. Yhteistyön osalta kuvataan vain, että millaista ja kenen kanssa yhteistyötä tehdään (esim. bilateraali, EU, NATO, NORDEF, jne), minkä tyyppistä yhteistyö on sekä millaisin velvoittein ja miten yhteistyötä on tarkoitus toteuttaa. Tutkija ei usko, että käsitteistö muuttuu ainakaan arkikielessä puolustusyhteistyöksi kaikkialla. Tutkija myös uskoo, että Naton liittolaisena toimimisessa käytetään samaa puolustusyhteistyökäsitettä. Nämä oletukset jäävät nähtäväksi.

Vaikka aineisto ei voikaan varmuudella vastata siihen, niin väitän, että puolustusyhteistyö ei ole ollut vain historiallinen poikkeus ja kiertoilmaus sille, mitä ei ole ollut tai ainakaan saatu julkisesti puhua. Vaikka nyt kun on (siis sotilaallinen liittoutuminen), puolustusyhteistyö on silti olemassa ja jäämässä. Puolustusyhteistyö on rakentunut suomalaisessa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa kaikenkattavaksi käsitteeksi, joka peittää allensa lähes kaiken ulkomaa-laisten kanssa tehtävän puolustushallintoon liittyvän yhteistyön elementit. Termiä ei oikein voi jakaa siten, että jonkun kanssa tehdään puolustusyhteistyötä ja jonkun kanssa vain yhteistoimintaa.

Käsitteen joustavuus kertoo sen elinvoimaisuudesta eri konteksteissa ja siitä, miten merkittävä strateginen työkalu se on ollut Suomen historiassa. Tutkija uskoo, että puolustusyhteistyö terminä tulee olemaan jatkossakin käyttökelpoinen, kun Naton kollektiivinen puolustus varautuu liittokunnan ulkopuolisiin uhkiin. Mitä jos liittouma alkaakin rakoilla sisältä ja esimerkiksi kaikkien jäsenmaiden konsensusta vaatimaa artikla 5:n aktivointia ei toimeenpanna tai päätös viivästyy, jolloin luottamukseen perustuvat rakennetut kahden- ja monenväliset puolustusyhteistyön muodot saattavat nousta arvoon arvaamattomaan. Huolimatta sotilaallisesta liittoutumisesta, sotilaallisen puolustusyhteistyön merkitys kasvaa entisestään. Suomi tulee kehittämään yhteistoimintakykyä ja vahvistamaan edelleen puolustusyhteistyötä keskeisimpien kumppaneidensa kanssa. (ks. Hildén 2022, 11.)

8.3 Tutkimuksen merkittävyys ja luotettavuuden arviointi

Tutkimus jatkaa aikaisempien tutkimusten ohella puolustusyhteistyön tutkimusta ja teoriointia. Tutkija asetti tutkimusprosessille erittäin kunnianhimoisia tavoitteita. Pyrki tutkimus ratkaisemaan kolme ”haastetta” eli luomaan ns. ymmärryksen siitä mitä puolustusyhteistyö on suomalaisessa kontekstissa, toiseksi kuvaamaan sen, miten tätä kannattaisi maksimoida puolustuskäytännön näkökulmasta ja kolmanneksi puolustusyhteistyön muutokset sotilaallisen liittoutumisen jälkeen. Puolustusyhteistyön teorian luomisen kannalta tässä onnistuttiin sen laajuus huomioon ottaen kohtalaisesti. Tutkija on perehtynyt laajaan tutkimuksen aihealueeseen sekä sen liittyviin näkökulmiin ja suurempiin kokonaisuuksiin. Tutkimuksessa tutkija ei tarjoa suinkaan faktoja, vaan yhteiskuntatieteen tyyllisiä ajatuksia, mielipiteitä ja näkemyksiä puolustusyhteistyön mahdollisuuksista ja maksimointikeinoista. Tutkimus lisää tietoisuutta puolustusyhteistyöstä ja avaa varsinaisia syitä sille, joita ei aikaisemmin ole tutkittu. Tutkimus ja sen jatkaminen on edelleen ajankohtaista Puolustusvoimien kannalta.

Aikaisemmat kokemukseni kriisinhallintaoperaatioista ja pohjoismaisesta yhteistyöstä olivat konkreettisia esimerkkejä yhteistyön tuloksista. Tutkija ei aikaisemmin ollut syvemmin tutustunut puolustusyhteistyöhön, joten lähtökohta tutkimuksen tekemiselle oli syöksyminen uuteen alueeseen. Koska tutkija ei kokenut olevansa alan asiantuntija, se lisäsi tutkimuksen toteutuksen haasteellisuutta. Toisaalta kokemattomuus vaikeutti asian syvällistä käsittelyä, mutta lähtökohta myös mahdollisti tutkimustehtävään vastaamisen ilman ennakkokäsityksiä.

Tutkimuksen alussa perehtyminen kirjallisuuteen ja ilmiön mekanismeihin oli tärkeää. Koska teoriaa ei oikein ollut, sitä piti alkaa luomaan. Teorian kehittäminen oli monimutkainen prosessi, joka vaati tarkkaa ajattelua, tieteellistä tarkkuutta sekä jatkuvaa testausta ja arviointia. Tutkimusprosessi perustui havaintoihin, oletuksiin ja testattaviin hypoteeseihin ja konstruktivistisesti pyrittiin ilmiön ymmärtämiseen, merkityksiin, sosiaaliseen ja historialliseen rakenteeseen sekä teorian yleistettävyyteen. Teorian kehittämisessä on tärkeää käyttää tieteellistä kieltä ja tarkkaa terminologiaa, jota tutkija pyrki noudattamaan. Tämä oli kokonaisuudessaan erittäin haastava prosessi. Varsinkin kun huomioi tutkimukseen käytettävissä olevan ajan. Julkiset lähteet hyvin paljon toistavat kansallista puolustusyhteistyön mantraa, eikä niistä juurikaan saa mitään erikoista irti. Varsinkin syitä Suomen harjoittamalle puolustusyhteistyölle oli haastava löytää. Osa niistäkin toki on turvaluokiteltuja. Aiheesta jo tehdyt tutkimukset sekä haastattelut puolestaan tuovat selontekojen ympärille mielenkiintoisen lisäkkeen, josta teoriaakin muodostui. Teoria on luotettavuuden takia tarkoituksellisesti osin ”journalistista tekstiä”, joka

saattaa uusintaa tai luoda tutkimuksen kannalta problemaattista diskurssia. Pitäytymällä eksaktimmassa kielessä ilman konnotaatioita tutkimus olisi koherentimpi.

Tutkimuksen tulokset on pyritty kuvaamaan objektiivisesti. Haastateltavien nimet on mainittu alaluvussa 2.4, mutta heidän vastauksiaan ei pysty identifioimaan peitenumeroiden käytön takia, jotka ovat tiedossa vain tutkijalla itsellään. Vaikka haastattelut ovat kerätty multiperspektiivisesti, ne eivät varmistakaan ole kaiken kattavat ja voidaankin kysyä, että kysyttiin oikeita asioita oikeilta ihmisiltä. Empiirisessä osiossa haastateltujen erilainen valinta muuttaisi todennäköisesti saatavia vastauksia, joten tutkimuksen tulokset eivät näin ajatellen ole välttämättä täysin yleistettävissä, mutta kuitenkin toistettavissa. Tutkimuksessa painotettiin käsketyin aine-laitoksen takia puolustusmateriaalisen taustan omaavia. Mikäli haastatellut henkilöt vaihdettaisiin esimerkiksi korkeissa sotilasarvoissa palveleviin, saataisiin varmasti erilaisia vastauksia. Tutkimuksessa haluttiin tuoda esiin nimenomaan Puolustusvoimien ulkopuolelta olevien ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten vaikuttajien näkemyksiä puolustusyhteistyöhön sekä sen mahdollisuuksiin – maksimointi tässäkin asiassa on pienen valtion elintärkeä ulottuvuus.

Haastatteluvastaukset tietyllä tavalla toistivat suhteellisen paljon selontekojen mantraa, vaikka tutkimukseen pyrittiin valitsemaan monipuolisesti haastateltavia. Tämä saattaa tarkoittaa, että haastateltavat eivät kykene esimerkiksi löytämään vaihtoehtoisia ja innovatiivisia kehityskulkuja. Haastattelun analysoinnissa tutkija kuitenkin löysi täysin uusia konkreettisiakin kehityskohteita puolustusyhteistyön kentälle. Empiria toki myös vahvistaa puolustusyhteistyön diskurssin muutosta kohti avoimuutta. Haastattelut tehtiin ennen Suomen Naton jäsenyyttä 4.4.2023. Se voi olla yksi syy, miksi puolustusyhteistyön tavoitteissa ei mainita erikseen esimerkiksi ydinasepelotetta tai avaruuteen liittyviä asioita, vaan puolustusyhteistyön diskurssissa korostuu useiden eri verkostojen merkitys, ”Me-diskurssi” ja varsinainen Naton liittolaisuus jää pienempään osaan. Vasta integraation jälkeen ydinasesateenvarjo pelotteena nousi enemmän otsikoihin.

Integraation kokonaisvaltaisen ymmärtämisen näkemiseksi, olisi tarkasteltava Suomea myös sisältä päin. Tässä tutkimuksessa se nousee esiin aineiston diskurssina. Haastattelukysymyksissä ei suoraan kysytty integraatiosta, mutta tuloksia analysoitiin niiden silmälasien lävitse. Siitä soveltuuko integraatioteoria puolustuksen kentälle, voidaan olla montaa mieltä, mutta tutkijan mielestä se oli toimiva menetelmä. Haastatteluissa olisi pitänyt vielä kysyä hypoteesiin yhdeksän liittyen, mikä tulevaisuudessa liittoutumisen jälkeen olisi puolustusyhteistyötermin ”kohtalo”. Tämä olisi valistanut hypoteesia omien tulkintojeni lisäksi.

Tutkimuksen aikaikkuna on kohtuullisen lyhyt ja ajoittuu keskelle sotilaallista konfliktia Euroopassa, joka mahdollisti aiheen sitomisen uuteen tilanteeseen. Samanaikainen yhteiskuntien sotilaallinen varautuminen ja sodan ajankohtaisuus korostavat ajankohtaisuutta ja kiinnostavuutta, ja samalla lisäsi haastateltavien aktiivisuutta tutkimustani kohtaan. Hedelmällisenä ajankohtana olisi ollut tutkimustuloksia vahventavaa toteuttaa haastattelut kahteen otteeseen. Vaiolisiko kenties Delfoi-tyylinen asiantuntijapaneeli, joka olisi kenties jopa toistettu, antanut kattavampia vastauksia. Ajankohta tällaiselle olisi ollut suorastaan herkullinen Venäjän toteuttaman intervention takia. Toisaalta ryhmässä haastattelu olisi saattanut vähentää henkilökohtaisia mielipiteitä ja niiden nostamista esiin. Vaikutusvaltaiset haastattelut ovat myös erittäin kiireisiä, joten heidän saaminen kahteen haastatteluun olisi ollut varmasti haasteellista.

Myös diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä olisi saattanut tuottaa mielenkiintoisia vastauksia ja materiaali antaakin siihen erittäin hedelmällisen aihion. Nyt diskurssia ei varsinaisesti tutkittu, vaan se nousi tarkasteluun hypoteesin myötä ja varsinaisen puhutavan tutkiminen olisi muuttanut myös tutkimuskysymyksiä. Itsekkäät lähtökohdat kilpailevana diskurssina identiteetti-diskurssille muodostaa kiinnostavan jännitteen identiteetin ja kansallisten intressien välillä. Tämän tutkiminen osoittaisi, minkälainen rakenteellinen murros Suomella on edessään kun samanaikaisesti pitää olla liittolainen ja identiteetti on liittolaisuus, mutta samalla uskotellaan, että tässä voidaan pitää kiinni omasta tavasta toimia, eikä tarvitse niinkään jakaa asioita liittolaisten kanssa. Tämän Suomen suuren turvallisuus- ja puolustuspoliittisen haasteen tutkiminen olisi mielenkiintoista. Tutkimusmateriaalilla olisi mahdollisuus jatkaa analyysiä väitöskirjatyöhön. Tutkimuksesta voisi tehdä myös kirjan suomalaiselle väestölle ja niin tutkimuksen kuin kirjankin voisi myös kääntää englanniksi, joka alun perin olikin tutkijan alustava ajatus.

Muodostettu tutkimusasetelma ja -menetelmät soveltuivat tutkimustehtävään. Menetelmävalinnalla osoitetaan perehtynyttä alan tutkimuskenttään, luovaa soveltamista sekä metodologisten valintojen ymmärrystä. Tutkimusasetelmaan sisältyvä viitekehys sekä tutkimuksessa käytetyt lähteet tukivat jäsentynyttä tutkimusprosessia. Arvioin lähteiden laadun ja määrän olevan riittävä sekä olevan valideita huolimatta siitä, että tutkimuksessa käytettiin lähteinä myös erinomaiseksi luokiteltuja pro gradu -tutkimuksia. Primäärlähteinä toimivat Valtioneuvoston ja Puolustusministeriön julkaisut, jotka ovat täysin poliittista valtiomme keskeisiä doktrinäärisiä ja parlamentaarisia turvallisuus- ja puolustuspolitiikan määrittelyjen ja ohjauksen välineitä. Näitä ei voi siis ottaa annettuna, vaan tutkija pyrki käyttämään omaa tulkintaansa tutkimuksen teoreettisista ja menetelmällisistä lähtökohdista käsin. Tässä onnistuttiin kohtalaisesti. Empiirillä saatiin kattavuutta ja vakuuttavuutta pelkkään tietoteoreettiseen tarkasteluun ja se antoi

pohjaa ilmiön ymmärtämiselle tutkimustulosten analysoinnin yhteydessä. Suorat lainaukset niin teoriasta kuin haastatteluista on merkitty kursivoituna tekstinä.

Teorian merkityksen selittäminen ja mahdolliset soveltamisalat tulivat myös ilmi tarvittavalla tarkkuudella. Ristiriitoja teorian ja löydösten soveltamiseen saattaa aiheuttaa puolustusyhteistyön sopimusten merkitykset sekä Euroopan integraatiota ajatellen materiaalin hankkiminen EU:n ja Naton ulkopuolelta.

Voidaan myös kriittisesti pohtia, uusintavatko tutkijan analyysissä laatimat kuvat lähteiden logiikkaa ja taksonomiaa. Kuvien tulkitsemiseksi tulee lukea koko alaluku, jotta kykenee ymmärtämään logiikan ja sanoman. Kuvat koostavat analyysin, mutta teksti elää pienissä merkitysrypeissä, joita kuvat eivät välttämättä huomioi. Korostamalla kuvia ei pääse irti lähteiden tavasta ymmärtää saati tuottaa merkityksiä.

Tutkimuksen löydösten luokitteluprosessi liitteeseen kaksi olisi pitänyt dokumentoida alusta lähtien kokonaisvaltaisemmin, jotta myös haastattelujen tuki kirjallisuuden havainnoille olisi grafiikassa selkeämmin esitetty. Nyt tutkimusaineiston analysoinnin systemaattinen käsittely, luova yhdistely sekä sinänsä taitava oivaltavuus ja soveltaminen jäävät kausaalisuuden raportoinnissa hieman epäselviksi, vaikka ne ovat kyllä löydettävissä tekstistä.

Teorian luomisen prosessissa yksi keskeinen osa-alue eli teorian testaaminen jää vähäiseksi. Tutkimusmenetelmien valinnalla pyrittiin mahdollisimman kattaviin tuloksiin, mutta sitä onko teoria puolustusyhteistyöstä oikea, ei ole varsinaisesti mitenkään testattu eikä mitenkään vielä arvioitu eikä vahvistettu tieteen yhteisössä. Tulosten tulkitsemista voi ja tuleekin arvioida kriittisesti.

Koska tutkija heittäytyi käytännössä täysin uudelle alueelle, ymmärrys puolustusyhteistyön kentästä on merkittävästi laajentunut. Tutkimuksen aikana itsenäinen ja kunnianhimoinen tavoite, halu tutustua mielenkiintoisiin ihmisiin sekä innovatiivisesti ratkaista ”kaikki tutkimuskentän ongelmat” aiheuttivat epäselvyyttä ja myös haasteita aiheen rajaamiselle. Empiirisen osion lukuisat haastatteluotteet saattavat aiheuttaa lukijalle ähkyä, koska tekstipätkissä saattaa joutua päättelämään liikaa, mutta niiden liityntäpinnan raportoituihin asioihin ja merkittävyyden takia tutkija halusi jättää niitä lukumääräisesti paljon. Empiirisen osion tulosten esittämisen yhteydessä lukuun jätetty osittaiset johtopäätökset myös kuvaavat paremmin tutkijan ajattelun kulkua, vaikka lukija ei teekään analyysiä, vaan lukee puretun analyysin ja argumentoinnin. Tutkimuksen toteutus on pyritty kuvaamaan mahdollisimman loogisesti ja tarkasti, jotta lukijalle tarjoutuisi mahdollisuus tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten arvioimiseksi.

Tutkimuksen toteutus on pyritty raportoimaan siten, että esimerkiksi sen toistettavuus on nähtävissä ja lähdeviitteiden oikeellisuudella tutkijan oma panos tulkittavissa. Vaikutusvaltaiset multiperspektiiviset haastatellut antavat vakuuttavuutta tutkimuksen löydöksille. Raportista muodostui puolustusyhteistyötä kuvaileva, integraatioteoriaan linkitetty ja onneksi myös johdonmukaisesti tutkimustehtävään vastaava tutkimus, jonka sisältö vastaa informatiivisesti tutkimuskysymyksiin.

Tieteellinen teoria voi ennustaa myös tulevaa kehitystä tai tapahtumia, joten sitä voi hyödyntää strategisten päätösten tekemiseen. Tämän tutkimuksen johtopäätöksiä suositellaan luettavaksi puolustusvaliokunnalle sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisille päättäjille, joka olikin tutkimuksen pääkohderyhmä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi valmisteltaessa Valtioneuvoston tai Puolustusministeriön julkaisuja, strategisessa tietopohjatutkimuksessa (STRATA), valtakunnallisten maanpuolustuskurssien ryhmätyöskenaarioissa valtiomme yrityspuolen vaikuttajille, Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan (MATINE) alan asiantuntijoille järjestämissä työpajoissa, Puolustusvoimien strategiassa sekä tulevilla opinnäytetöissä ja väitöskirjoissa.

8.4 Jatkotutkimustarpeet

Kuten aikaisemmin todettiin, rakenteet, verkostot ja toimintamallit on oltava toimivia jo normaalioloissa, jotta niitä voidaan optimaalisesti hyödyntää kriisitilanteissa. Näitä teollisuuden verkostoja ei ilmeisesti ole suoranaisesti ohjattu valtionhallinnon tasolta. Tuore puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia (Puolustusministeriö 2023, 11) tunnistaa teollisuuden linkittämisen puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseen sekä huoltovarmuuteen osana puolustusyhteistyön päämääriä. Koska normaalioloissa luotuja edellytyksiä korostetaan niin paljon, Ukrainan kokemuksiinkin ja tutkimuksen löydöksiin peilaten konkreettinen valtionhallinnon kuntoon laitettava asia olisi kansainvälisen avun pyytämisen mekanismit - mitä tarvitaan ja kuinka se pyyntö esitetään ja kenen toimesta? Pyydetyn asian toteuttaminen nousee esiin sanakirjasta, mutta sitä ei suoranaisesti avata missään. Esimerkiksi avun saamiseksi on usein esitettävä pyyntö ja prosessi tähän tulisi olla kriisitilanteita ajatellen valmiina. Miten artikla 5 aktivoidaan Suomen näkökulmasta sotaan tai esimerkiksi 9/11 terrori-iskutyyliseen tilanteeseen tai miten vaikka Meksikon hyökkäys Yhdysvaltoihin vaikuttaisi Suomen sitoutuneihin integraatiovelvoitteisiin? Vastavuoroisuuden periaatetta ei ehkä ole vielä tarkemmin pohdittu.

Ukrainalla on ollut valtava materiaaliarve niin raaka-aineiden, komponenttien kuin varsinaisen asemateriaalinkin suhteen. Vaikka puhutaankin materiaaliyhteistyöstä, niin tämä on konkreettisimmillaan sitä avun antamista, vastaanottamista ja saamista. Pyynnöt on oltava koordinoituja, jotta se ei ole ”haulikolla ammuntaa” ja on oltava joku elin (vrt. ”Ramstein-ryhmä”⁷⁷), joka sitä koordinoi niin kansallisesti kuin institutionaalisesti (EU, Nato). Mikä koordinoitelin tämän toimitusarvoketjun, jatkuvuuden hallinnan ja jakelun koordinoisi/hallitsisi? Tilannekuva, josta näkisi edes kuka asiaa hoitaa. Asiamiehet eivät sitä (materiaalia) välttämättä löydä. Vai toimiiko teollisuus, ja annetaanko sille puolustusyhteistyön sateenkaaren alla mandaatti toimia omia kanaviaan pitkin eikä hallinnon kautta? Nämä ovat kysymyksiä, joita tutkimuksellisesti voisi tarkastella tai antaa esimerkiksi työryhmätyöskentelyyn valtakunnalliselle maanpuolustuskursille, joissa yritysalamien vaikuttajilta saattaisi tulla täysin uusia ”out of the box” -tyylisiä avauksia puolustusyhteistyön mahdollisuuksiksi. Tai jollekin erilliselle työryhmälle pohdittavaksi. Kriisin aikana ei nimittäin voida olla siinä tilanteessa, että konkreettisesti ollaan tällaisessa tilanteessa. Nämä seikat kannattaisi selvittää ja vasta sitten kuvata, mitä puolustusyhteistyöllä oikeasti tavoitellaan.

Selonteoissa pidäke ilmentyy hämmästyttävän vähän. Olisi mielenkiintoista jatkossa tutkia, mistä se johtuu ja vahvistaisiko sen tutkimuksen syyt esimerkiksi tämän tutkimuksen hypoteeseja.

Hypoteesia kuusi (*Yhteistyön voi nähdä automaattisesti johtavan kohti syventynyttä integraatiota*) ei voida aukottomasti todistaa ja erilaisia riippuvuuksia tulisikin pohtia seuraavissa tutkimuksissa.

Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä tutkia, miten Suomen harjoittama puolustusyhteistyö toteutuu ja saavutetaanko asetettuja tavoitteita. Ainakaan julkisista lähteistä (esim. talousarvioesitys) ei löydy tietoa, kuinka paljon Suomi käyttää puolustusyhteistyöhön (puolustusmateriaalihankinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan osuus löytyvät) rahaa per vuosi ja mitä sillä saadaan aikaan.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia voisiko puolustusyhteistyön tulevaisuutta Suomessakin määrittää esimerkiksi Ranskaa, Saksaa tai Isoa-Britanniaa mukaillen niin sanotuilla valkoisilla kirjoilla (engl. *White Book*), joilla määritetään valtion turvallisuuspolitiikan sekä sotilasstrategian linjauksia.

⁷⁷ Ukrainan sodan aseapupaketien koordinoimiseen huhtikuussa 2022 perustettu yli 50 maan valtiollinen koordinaatioryhmä (*Ukraine Defense Contact Group*), joka sai nimensä kokoonnuttuaan Saksan Ramsteinissa.

Tutkimuksessa tutkija ei ota kantaa Puolustusministeriön, Puolustusvoimien, Pääesikunnan tai puolustushaarojen organisoitumiseen puolustusyhteistyön toteutuksen suhteen, mutta tulevaisuudessa sitä kannattaisi muuttaa tai ainakin jatkaa selvittämistä tutkimuksen löydösten suuntaan, jotta kansainväliset vastuut ovat ymmärrettävissä ulkomaillakin ja estetään siiloutuminen.

8.5 Loppusanat

Kansallisena veteraanipäivänä 27.4.2023 presidentti Niinistö totesi puolustusliitto Naton jäsenyyden olleen oman turvallisuutemme maksimointia, kuten tässäkin tutkimuksessa on pyritty selittämään puolustusyhteistyön osalta. Puolustusyhteistyön maksimointi johtaa useisiin hyötyihin, kuten resurssien säästämiseen, suorituskykyjen jakamiseen ja vahvistamiseen sekä tehokkaampaan yhdenmukaiseen toimintaan kriisitilanteissa. Suomi harjoittaa puolustusyhteistyötä muun muassa valtion vakauden, turvallisuuden, resurssien tehokkaan käyttämisen, yhteishankintojen, yhteistyön etujen, vaikuttavuuden ja vakauden edistämisen johdosta.

Kriisissä jokaisen on kyettävä auttamaan muita, joten solidaarisuus on Naton artikla 5:n mukaisesti velvoite. Ukrainan sota on osoittanut jo puolustusyhteistyön olevan solidaarisuutta, tuen osoittamista kumppaneille sekä yhteiselle arvomaailmalle. Kriisitilanteissa kansainvälisten suhteiden ja kumppanuuksien arvo on kiistaton. Näistä tulee pitää huolta jo normaalioloissa, jotta auttava käsi on hädänhetkellä tarjolla. Historiallisesti tarkasteltuna Suomi on valmistautunut operoimaan kumppaniensa kanssa, joista osa on nyt liittolaisia.

Suomi on tasapainoillut hartioillaan sotilaallisen liittoutumattomuuden ja puolustusyhteistyön (sen tasosta riippumatta) kentällä. Mikäli Suomen harjoittama diplomatia sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikka onnistuu, Suomi katsoo lännen ohella myös itään, huolimatta Ukrainaan kohdistuneesta ”sotilaallisesta erikoisoperaatiosta”. Yhteistyön ja dialogin tarve korostuu erityisen tärkeänä kaikkiin suuntiin ja Suomella on mahdollisuus olla Naton ja puolustusyhteistyön kehityksessä pitkän itärajan ja historiamme johdosta Euroopan vakauden ja turvallisuuden lisääjä. Forsberg (2022, 20) toteaa Suomen identiteetin rauhan rakentajana ja huippukokousten isäntänä olleen perusteltu sotilaallisella liittoutumattomuudellamme, joka retoriikassamme nyt siis muuttuu. Suomi on uusi jäsen Natossa ja meidän on osoitettava luottamustamme myös hakemuksen hyväksynnän jälkeen. Tämä kaikki edellyttää kuitenkin hyväksyntää poliittisella tasolla niin EU:ssa kuin Natossa. Suomen tulee olla rationaalinen toimija eikä se voi ”vapaa ratsastaa”

liittokunnassa, jotta uuden jäsenen (oletettu) luottamus ei karisisi ainakaan suurimpien valtioiden osalta (vrt. esim. AUKUS-sukellusvenejupakka⁷⁸).

Vaikka tutkimuksen tulokset eivät sitä vahvista, tutkija olettaa, että presidentti Niinistön vuonna 2016 lanseeraamat teemat (ks. alaviite 3) säilynevät vielä vuonna 2023 puolustusliiton (Nato) jäsenyyden kohdentuessa läntiseen integraatioon ja Venäjän suhteiden uudelleen rakentamiseen uuden Venäjän kanssa ns. rajanaapuruuden nimissä.

Tutkija itse ei usko, että jo geopolittisista syistä Suomen kannattaisi kokonaan luopua suhteista eristäytyvään itänaapuriimme, vaan sovitteleva yhteistyö voisi olla turvallisuutta tuottava mahdollisuus myös Nato-kehyksessä osana Venäjän tappion jälkeistä maailmaa. Varsinkin jos maailmankuvallisesti ajateltuna autoritäärinen Venäjä demokratisoituisi, Suomella olisi loistava tilaisuus toimia vapaan lännen etuvartion sijasta porttina uuteen Venäjään (Kari 2022, 31). Vaikka historiallisten, valtopoliittisten ja identiteettisyiden vuoksi Naton jäsenenä toimimisessa on katsottukin olevan sellaisia *rasitteita, jotka vievät uskottavuutta tai hyväksyttävyyttä toimia kolmansien osapuolten välittäjänä tai yhteisten globaalien pyrkimysten vetäjänä* (Möttölä 2017). Naton pelotteeseen perustuvasta Venäjä-suhteesta ja länsi-integraatiosta huolimatta tämä yhteistyön muoto uuden Venäjän kanssa voisi olla Suomen malli (vrt. entinen YYA-sopimus tai ETYJ/ETYK:n mukainen Niinistön korostama ”Helsingin henki”) tulevaisuuden vakaudelle Euroopassa. Toisaalta voidaan kysyä, miten länsimaissa reagoitaisiin tutkimustuloksissakin korostuneeseen luottamukseemme liittyen, mikäli Suomi alkaisi harjoittaa Venäjän kanssa samankaltaista naapuriystävyyden politiikkaa, kuin YYA-aikana. Tämä edellyttäisi tosin valtionjohdon, EU:n ja Naton yhteistä linjausta, koska toimivan yhteistyön keskeisimpänä pilarina on toimijoiden välinen luottamus, joka korostuu tässäkin tutkimuksessa.

Yhdysvaltojen joutuessa keskittymään Aasian suuntaan Kiinan kasvattaessa silkkitiemaisesti taloudellista ja sotilaallista mahtiaan, Euroopan on Naton ja kokonaisturvallisuuden integraation näkökulmasta tarkasteltava omia suorituskykyjään erityisesti tutkimuksessa mainittujen maiden välillä (ks. myös Knutsen 2022). Lissabonin sopimuksen lähinnä teoreettisesta pelotevaikutuksesta huolimatta maanosamme turvallisuus perustuu vahvasti Natoon, mutta sen veturina toimii nimenomaan Yhdysvallat. Myöskään arvostamamme länsimaiset ihmisoikeudet, demokratia, sananvapaus ja itsemääräämisoikeus alkavat olla maailman mittapuulla vähemmistön

⁷⁸ Syksyllä 2021 Australia sopi AUKUS-puolustusliittoumasta Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian kanssa. Päätöksen seurauksena maa perui useiden miljardien sukellusvenekauppasopimuksen Ranskan kanssa ja päätti rakentaa ydinsukellusveneitä liittouman tuella.

arvoja, joita Kiina, Venäjä eikä islamilainen maailma jaa. Tulevaisuudessa kriisi esimerkiksi puhtaasta vedestä saattaa nostaa sen hinnan korkeammaksi kuin Ranskan viinien.

Puolustusyhteistyön maksimointiin liittyy myös monimutkaisia haasteita, kuten erilaisten turvallisuuspoliittisten tavoitteiden yhteensovittamisen tarve, valtioiden väliset luottamuspulat ja eri valtioiden suorituskykyjen eroavaisuudet. Tämä voi johtaa vaikeuksiin yhteistyön syventämisessä ja mahdollisiin ristiriitoihin yhteistyön tietyissä osa-alueissa. Haasteet vaativat huolellista harkintaa ja yhteistyön tiivistämistä vähitellen ja vaiheittain, kuten integraatioteorian sanoma on. Kansainvälinen sotilaallinen puolustusyhteistyö ei tule ilmaiseksi, mutta olisi todella vaikeaa löytää muita keinoja saavuttaa yhtä alhaisin kustannuksin puolustusvalmiuden ja puolustuksen tehokkuuden poliittiset tavoitteet.

Oli mielenkiintoista seurata, millaista puhe (sotilaallisesta) puolustusyhteistyöstä oli ennen haastatteluja. Arkikielen piilomerkitykset eli metapuhe olivat selkeästi poliittisesti arkoja (vrt. suomettuminen). Hämmästyttävää ei ehkä enää ole strategisen kulttuurin nopea muutos, vaan se, miten puolustusyhteistyön käsite ja diskurssi voivat liikkua ja muuttua näin nopeasti. Toisaalta poliittista arkuutta kyseenalaistettaessa tulee huomioda, että oppositio aina haastaa hallituksen politiikan eli puolustusyhteistyö ei sinänsä ole ollut välttämättä rationaalisen vastustuksen kohde, vaan puolueet ovat korostaneet omia tulokulmiaan. Tämä rationaalinen hyötyajattelu haastaa myös integraatioteoreettisen identiteettiajattelun.

Puolustusyhteistyö on valtioiden kansallisten intressien mukaista, eikä sen pitäisi vaarantaa kansallista turvallisuutta. Sotilaallisen puolustusyhteistyön kielteisiä vaikutuksia tai seurauksia on vaikea löytää – edut ovat ilmeisiä. Suomen on kyettävä vaikuttamaan turvallisuuspolitiikallaan aggressioiden ja pelkojen alkulähteisiin olemalla ennemminkin lääkäri kuin tuomari konfliktien ratkaisijana (Rusi 2020, 20). Suomen tulee keskittyä luomaan puolustusyhteistyön rihmastoissa sellainen kansainvälinen luottamus, jolla ansaitsee informaation, materiaalin, yms. tuen saamisen ensimmäisten maiden joukossa. Positiivinen muistijälki on avun saamisen avain. Diplomatian raide toimiessaan takaa pienille valtioille vakaan ja kustannustehokkaimman keino rauhan säilyttämiseksi moninapaisessa maailmassa. Tulee kuitenkin huomioda uskottavan sotilaallisen puolustuskyvyn ylläpitäminen yhtenä tärkeänä pelotteena, jota tukee yhteiskunnan kokonaisturvallisuus ja resilienssi eli kriisinsietokyky sekä kansalaisten maanpuolustustahto. Vaikka kansainvälinen sotilaallinen puolustusyhteistyö lisääntyikin Nato-jäsenyytemme myötä, Suomi päättää tulevaisuudessakin itse omasta puolustuksestaan ja Suomen puolustamisesta vastaavat Puolustusvoimat eli kansalaisemme.

Tutkimustyön ohjaajina toimivat insinöörimajuri Mika Nieminen Maanpuolustuskorkeakoulun Sotatekniikan laitokselta ja erityisasiantuntija Mikko Tyrväinen Pääesikunnan suunnitteluosastolta, joiden erinomainen ohjaus ja sitoutuminen tutkimusprosessiini muiden kiireidensä ohella kehittivät työni sisältöä ja tieteellisyyttä. Lisäksi opponentinani toimineen kurssikaverini kapteeniluutnantti Malik Abdeenin panosta tutkimuksen luettavuuteen ja loogisuuteen pidän suurena. Tutkimusprosessi otti valtavasti aikaa ja oma ajankäyttöni on myös ollut rajallinen, joka on entisestään vaatinut joustavuutta niin ohjaajiltani kuin perheeltäni. Työ tekijäänsä kiittää sanotaan. ISO KIITOS!!

LÄHTEET

- [1] Aira, A. 2012. Toimiva yhteistyö -Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot, Jyväskylä Studies in Humanities, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- [2] AJP-9. Allied Joint Publication 9. 2003. NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine. NATO Standardization Agency.
- [3] Alberts, D., Garstka, J., Hayes, R. & Signori, D. 2001. Understanding Information Age Warfare, DoD CCRP.
- [4] Anteroinen, J., Lehtonen, J-M & Mikkola, H. 2013. Euroopan puolustusmarkkinoiden muutosten vaikutukset suomalaiselle puolustusteollisuudelle. Tiede ja ase, 70. 114–139.
- [5] Aspinwall, M. & Schneider, G. 2000. Same Menu, Separate Tables. The Institutional Turn in Political Science and the Study of European Integration. European Journal of Political Research 38:1, 1-36.
- [6] Babbie, E. 2007. The Practice of Social Research (11th ed.). Chapman University. Thomson Wadsworth.
- [7] Beaufre, A. 1965. Introduction to Strategy. New York: Praeger.
- [8] Bergmann, J. & Niemann, A. 2015. Theories of European integration. IN: The SAGE Handbook of European Foreign Policy: Two Volume Set. Sage Publications, London.
- [9] Blombergs, F. 2013. Realismi ja strategian tutkimus. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33.
- [10] Bowers, I. 2018. Small State Deterrence in the Contemporary World. IFS insights 9/2018, Norwegian Institute for Defence Studies, Oslo.
- [11] Chivvis, C., Cohen, R., Frederick, B., Hamilton, D., Larrabee, F. S. & Lin, B. 2016. NATO's Northeastern Flank. Emerging Opportunities for Engagement. RAND Corporation.
- [12] Collard-Wexler, S. 2006. Integration Under Anarchy. Neorealism and the European Union. European Journal of International Relations 12:3, 397-432.
- [13] Creswell, J.W. 2009. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches (3th ed.). Sage Publications, Inc.

- [14] Creswell, J.W. 2016. 30 Essential Skills for the Qualitative Researcher. Sage Publications, Inc.
- [15] Czajkowski, J. 2006. Success factors in higher education collaborations: A collaboration success measurement model. Capella University.
- [16] Department of Defense, 2021, Financial Management Regulation, Volume 15: “Security Cooperation Policy”, 7000.14 – R.
- [17] Deutsch, K. W. 1957. Political Community and the North Atlantic Area.
- [18] Doerer, F., Petersson, M. & Westberg, J. 2012. Norden mellan stormakter och fredsförbund. Stockholm: Santérus Academic Press.
- [19] Drent, M., Wilms, E. & Zandee, D. 2017. Making sense of European defence. Clingendael Report, December. Hague: Institute Clingendael.
- [20] Dufva, M. 2020. Megatrendit ja heikot signaalit. Tuleva sota. Kylkirauta 1/2020. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [21] Engvall, J, Frisell, E. & Lindström, M. 2018. Nordiskt operativt försvarssamarbete: Nu läge och framtida utvecklingsmöjligheter. FOI: Rapport nummer 4628.
- [22] European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy. https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf
- [23] European Union. 2016. Implementation Plan on Security and Defence. https://eeas.europa.eu/sites/default/files/implementation_plan_on_security_and_defence_02-03-2018.pdf
- [24] European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf
- [25] European Parliament. Policy Department, Directorate-General for External Policies. 2018. EU Defence: The White Book implementation process. ISBN: 978-92-846-4340-0 (pdf).
- [26] Faleg, G. & Giovannini, A. 2012. The EU Between Pooling & Sharing and Smart Defence: Making a virtue of necessity? CEPS Special Report, Centre for European Policy Studies.
- [27] Forsberg, T. 2002: Nato-kirja, Gummerus, Jyväskylä, s. 58–60.

- [28] Forsberg, T. 2016. Suomen Nato-politiikka konstruktivismin näkökulmasta, teoksessa Blomberg, F. (toim.). Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia. Maanpuolustuskorkeakoulu: Julkaisusarja 1, nro 4. Helsinki.
- [29] Forsberg, T. 2022. NATO-jäsenyyden hyödyt ja haitat, mahdollisuudet ja uhat. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.
- [30] Frey, B., Lohmeier, J., Lee, S. & Tollefson, N. 2006. Measuring Collaboration among Grant Partners. *American Journal of Evaluation*, Vol. 27. No.3. September 2006, s. 383–392.
- [31] Försvarsberedningen. 2019. Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025. Norstedts Juridik AB: Stockholm.
- [32] Giegerich, B. 2012. NATO's Smart Defence: Who's Buying? *Survival*, 54(3), 69–77.
- [33] Græger, N. 2018. Need to have or nice to have? Nordic cooperation, NATO and the EU in Norwegian foreign, security and defence policy, *Global Affairs*, 4(4–5), 363–376.
- [34] Haas, E. 1961. International integration: the European and the universal process. *International Organization* 15:3, 366-392.
- [35] Haas, E. B. 2004. *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1970*. Indianapolis: University of Notre Dame Press.
- [36] Haglund, C. 2014a. YLE, ”Nyttiga övningar men inget sätt att spara pengar”, 8.9.2014.
- [37] Haglund, C. 2014b. Tervehdys maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014.
- [38] Hanska, J. 2019. Pelotetta vai pidäkettä? Deterrenssiteorian käytäntöä pienen valtion näkökulmasta. *Tiede ja Ase* Nro 1 (2019).
- [39] Hartley, K. & Binyam, S. 2015. Measuring defense output: an economics perspective. Teoksessa F. Melese, A. Richter & B Solomon (toim.), *Military Cost-Benefit Analysis*. Routledge: London, 36–73.
- [40] Heinikoski, S. 2020. Vaikutusvaltaa hakemassa: Suomen ja Ruotsin poliittiset diskurssit EU:n puolustusyhteistyöstä 2016–2019. Artikkeliteoksessa *Ennen ja nyt: Historian tietosanomat* 1/2020. 70–90.
- [41] Herolf, G. & Håkansson, C. 2020. The New European Security Architecture, teoksessa Fägersten, B (toim.), *The Nordics and the New European Security Architecture*, The Swedish Institute of International Affairs, UI Report 3/2020, 7–15.

- [42] Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [43] Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- [44] Hoffman, A. 2002. A Conceptualization of Trust in International Relations, Purdue University, USA, European Journal of International Relations, vol 8(3).
- [45] Holma, H. 2014. Naton PfP-ohjelma osana kriisinhallintakykyämme. Kylkirauta 6/2014.
- [46] Honkanen, K. 2019. Nato 70 vuotta: arvioita puolustusliiton roolista ja Suomen kumppanuudesta. Suomen Atlantti-Seura.
- [47] Huiskonen, A. 2022. EU:n strategisen kompassin ja Naton strategisen konseptin vaikutukset Suomessa ja Euroopassa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Sotataidon laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 28.
- [48] Huoltovarmuuskeskus. 2018. Huoltovarmuuden skenaariot 2030. Helsinki.
- [49] Huoltovarmuusorganisaatio. 2021. Kriittisen osaamisen hallinta. Selvitystyön loppuraportti. Huoltovarmuusorganisaatio MIL-pooli.
- [50] Hyytiäinen, M. 2020. Nykyhetkestä oppia tuleviin ennakointeihin. Tuleva sota. Kylkirauta 1/2020. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [51] Iso-Markku, T., Innola, E. & Tiilikainen, T. 2018. A Stronger North? Nordic cooperation in foreign and security policy in a new security environment. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 37/2018.
- [52] Juusti, J. 2019. Teoksessa Puolustustutkimus 100 vuotta. Puolustustutkimuksen vuosikirja 2019. Puolustusvoimat, Riihimäki.
- [53] Kajanmaa, P. 2021. Sotilasstrategia. Yksinkertainen, vaikea sota. Maanpuolustuskorkeakoulu. Sotataidon laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 12.
- [54] Kanniainen, V. & Lehtonen, J-M. 2018. Cooperative Procurement in Building National Defence: Why Are There So Few? Defence and Peace Economics, 32(2), 201–219.
- [55] Kanerva, I. 2020. Puolustusvaliokunta – kokonaismaanpuolustuksen ja turvallisuuden ytimessä. Puolustusvaliokunnan puheenjohtajan haastattelu Sotilasaikakauslehdessä 6/2020. 9–11.
- [56] Kari, M. J. 2022. Suomen strateginen kulttuuri. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.

- [57] Kerlinger, F.N. 1979. Behavioral research: A conceptual approach. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- [58] Kiiskinen, H. 2021. Voiko Nato hajota? Naton olemassaolon uhkat, heikkoudet ja vahvuudet. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [59] Knutsen, B. O. 2022. A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU–US Security and Defence Cooperation. Article in Politics and Governance, 2022, Volume 10, Issue 2, Pages 165–175.
- [60] Korkala, J. 2014. Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013, opinnäytetyö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [61] Kosola, J. 2020. Digitaalinen taistelukenttä. Tuleva sota. Kylkirauta 1/2020. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [62] Kramer, F. 2014. NATO's Framework Nations: Capabilities for an Unpredictable World. Atlantic Council.
- [63] Laitinen, K. & Huhtinen, A-M. 2021. Kansallinen turvallisuus murroksessa. Docendo.
- [64] Lavonen, E. 2007. Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusteollista yhteistyötä koskeva periaatejulistus, muistio, UTP 38/2006 vp.
- [65] Lehto, M. 2022a. Suomen NATO-jäsenyys on 20 vuoden prosessin tulosta. Sotilasaikakauslehti 3/2022.
- [66] Lehto, M. 2022b. Tuottaako keskinäisriippuvuus enää turvallisuutta? Sotilasaikakauslehti 5/2022.
- [67] Lehto, M. 2023. Suomen matka YYA-ajasta Naton jäseneksi. Sotilasaikakauslehti 2/2023.
- [68] Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).
- [69] Leinonen, K. 2019. Kansainvälisten järjestelyiden tarjoamat mahdollisuudet logistiikkajärjestelmän kehittämisessä. Yleisesikuntaupseerikurssin 59 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. TLIV.
- [70] Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateriaali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [71] Lepomäki, E. 2018. Vapauden voitto. Otava.

- [72] Mazarr, M. J. 2018. Understanding Deterrence. RAND Corporation.
- [73] Montonen, A. 2017. Suomen ja Yhdysvaltojen välisen sotilaallisen yhteistyön merkitys Suomen puolustukselle. Yleisesikuntaupseerikurssin 58 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [74] Moravcsik, A. 1998. The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht. Cornell University Press, Ithaca.
- [75] Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework.
- [76] Moravcsik, A. & Schimmelfennig, F. 2009. Liberal Intergovernmentalism. Wiener, Antje & Diez, Thomas (eds.): European Integration Theory. Oxford University Press.
- [77] MTS. 2020. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, 'Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta'. Helsinki. https://www.defmin.fi/files/5068/Suomalaisten_mielipiteita_ulko- ja_turvallisuuspolitiikasta_maanpuolustuksesta_ja_turvallisuudesta_2020.pdf
- [78] Murphy, E. 1997. Constructivist epistemology. Constructivism: From Philosophy to Practice.
- [79] Möttölä, K. 2017. Miten Suomen Nato-kanta selittyy ja kehittyy tutkimuksen välinein tarkasteltuna. Keskustelupaperi. XLIX Poliitiikan tutkimuksen päivät, Jyväskylä 9.-10.3.2017.
- [80] NATO. 2002. NATO's Military Concept for Defence against Terrorism.
- [81] NATO. 2015. Cost Efficiency Implications of International Cooperation, Final Report of Task Group SAS-090.
- [82] NATO. 2019. Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of France Emmanuel Macron.
- [83] NATO. 2020. Science & Technology Trends 2020-2040. Exploring the S&T Edge. Nato Science and Technology Organization.
- [84] NATO. 2022. Strategic Concept.
- [85] NATO information Service Paris: Facts about NATO 1962. Bosch - Utrecht, Alankomaat 1962, s. 11.
- [86] NATO the first five years 1949-1954. Origins of the North Atlantic Treaty. [<https://www.nato.int/archives/1st5years/chapters/1.htm>], luettu 26.1.2022.

- [87] Niemann, A., Lefkofridi, Z., & Schmitter, P. C. 2018. Neofunctionalism. In A. Wiener, T. A. Börzel, & T. Risse (Ed.), *European integration theory* (pp. 43–63). Oxford University Press.
- [88] Nordic West Office. 2023. *Murrokselliset teknologiat ja kansallinen turvallisuus: Onko Suomi valmis haasteeseen?* Puolustusministeriön tilaaman selvityshankkeen loppuraportti.
- [89] Norvanto, E. & Dumur-Laanila, H. 2019. Näkökulmia EU:n puolustusyhteistyöstä: tukea kansallisen turvallisuuden vahvistamiseksi? *Sotilasaikakauslehti* 2/2019.
- [90] Ojanen, H. 2007. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen teoriat ja Euroopan integraatio. Teoksessa *Integraation teoria*. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- [91] Ottosson, J. 2012. *Nordiskt försvarssamarbete i åtstramningens tidevarv*, Försvarshögskolan, Stockholm.
- [92] Overhage, T. 2013. Pool it, share it, or lose it: an economical view on Pooling and Sharing of European military capabilities, *Defense & Security Analysis*, 29:4, 323-341.
- [93] Palosaari, T. 2007. Taloustieteen, sosiologian ja oikeustieteen vaikutteet integraatioteoriassa. Teoksessa *Integraation teoria*. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- [94] Palosaari, T. 2011. *The Art of Adaptation. A study on the Europeanization of Finland's foreign and security policy*. Tampere Peace Research Institute TAPRI Studies in Peace and Conflict Research No. 96, 2011. Tampere University Press.
- [95] Peltola, M. 2020. Strateginen ennakointi Puolustusvoimissa. *Kylkirauta* 1/2020. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [96] Perheentupa, C. 2013. *Konstruktivismi*. Teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. *Strategian tutkimuksia* No 33.
- [97] Pesu, M. 2017. *Suurvaltopolitiikan laadulliset erot ja Euroopan turvallisuus*. The Ulkopolitist.
- [98] Pesu, M. 2018. *Kolmatta linjaa: Suomi ja kansainvälinen puolustusyhteistyö*. *Maanpuolustuslehti*, nro 125. Maanpuolustuksen kurssiyhdistyksen julkaisu.
- [99] Pesu, M., Mikkola, H. & Iso-Markku, T. 2022. *Suomi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan: Turvallisuusympäristön muutoksen vaikutukset Suomen ulko- ja turvallisuuspoliitikalle*. Ulkopoliittinen instituutti.

- [100] Pirkkalainen, J. 2012. Ilmavoimat ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä Suomessa vuonna 2025. Ecole de Guerre, 19eme Promotion. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [101] Pollack, M. A. 2001. International Relations Theory and European Integration. *Journal of Common Market Studies*. 39:2, 221-244.
- [102] Posen, B. R. 2006. European Union Security and Defense Policy. Response to Unipolarity? *Security Studies* 15:2, 149-186.
- [103] Puolustusministeriö. 2011. Puolustushallinnon materiaalipolitiikka – osastrategia.
- [104] Puolustusministeriö. 2015. Esiselvitys Hornet-kaluston suorituskyvyn korvaamisesta. Loppuraportti 8.6.2015.
- [105] Puolustusministeriö. 2016. Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan turvaaminen. Valtioneuvoston periaatepäätös.
- [106] Puolustusministeriö. 2017a. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017.
- [107] Puolustusministeriö. 2017b. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisuja 2/2017.
- [108] Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivi-jalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.
- [109] Puolustusministeriö. 2019. Voiman Venäjä: Venäjän sotilaallinen puolustaminen. Grano Oy.
- [110] Puolustusministeriö. 2020. Puolustusministeriön viestintästrategia.
- [111] Puolustusministeriö. 2023. Puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia.
- [112] Puolustusneuvosto. 1999. Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Muistio.
- [113] Puolustusvoimat. 2017. Joukon ja järjestelmän elinjakson hallinta, PVOHJEK PE HN917.
- [114] Puolustusvoimat. 2018. Sotilaallisen suorituskyvyn käsitelmä, PVOHJEK-PE. HO46.
- [115] Pyykönen, J. 2020. Vaikuttavuutta kriisinhallintaan. *Sotilasaikakauslehti* 6/2020. s. 27.
- [116] Raeste, J-P. & Sokala, H. 2021. Maailman 50 vaarallisinta yhtiötä. Nemo. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu.

- [117] Raitasalo, J. 2008. Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Helsinki.
- [118] RAND. 2019. The Future of Russian Military. Russia's ground combat capabilities and implications for U.S. - Russia competition. Santa Monica, Calif.
- [119] Repo, T. 2022. Puolustusyhteistyöstä sotilaalliseen liittoutumiseen. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.
- [120] Roitto, M. & Holmila, A. 2021. Liquid neutrality: Paradoxes of democracy in Finnish and Swedish NATO discussions? In A. Koivunen, J. O. Ojala, & J. Holmén (Eds.), The Nordic Economic, Social and Political Model: Challenges in the 21st Century (pp. 91-123). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429026690-5>
- [121] Roos, E. 2012. Nordiskt säkerhetspolitiskt samarbete – Pragmatiskt men gränslöst, Försvarshögskolan, Stockholm.
- [122] Ruohonen, S. 2022. Esipuhe. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.
- [123] Rusi, A. 2020. Valtioneuvoston selonteko antaa tilaa tulkinnoille. Sotilasaikakauslehti 6/2020.
- [124] Rusi, A. 2021. Venäjälle demarioppositio Jeltsinin kaatamiseksi. Sotilasaikakauslehti 2/2021.
- [125] Salomaa, M. 2015. Puhutaan Natosta, Docendo.
- [126] Salomaa, M. 2022. Nato-Suomi. Ukrainan sota käänsi Suomen 10 viikossa. Lector Kustannus, Helsinki.
- [127] Salenius-Pasternak, C. 2013. Alla talar om Nato, men inget händer - Debatten om Natomedlemskap i Finland, Frivärld.
- [128] Salenius-Pasternak, C. 2014. Yhteistyö kansallisen puolustuksen voimanlähteenä, Kylkirauta 2/2014. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [129] Salenius-Pasternak, C. 2017. Suomen ja Yhdysvaltojen suhteesta. Maanpuolustus. Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu 5.12.2017.
- [130] Salenius-Pasternak, C. 2021. Kansanedustajien näkemyksiä turvallisuuspolitiikasta vuonna 2020. Murros on meneillään. Ulkopoliittinen instituutti.

- [131] Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. *Sotilasaikakauslehti* 2/2021. s. 9–14.
- [132] Saurugger, S. 2014. *Theoretical Approaches to European Integration*. Cornwall: Palgrave Macmillan.
- [133] Sikanen, T. 2015. Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä. Yleisesikuntaupseerikurssin 57 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [134] Sillanpää, A. 2013. Kvantitatiivisten menetelmien vaihtoehto kansainvälisen turvallisuuden tutkimuksessa. Teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. *Strategian tutkimuksia* No 33.
- [135] Sipilä, J. 2013. Sota tutkimuksen kohteena. Teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. *Strategian tutkimuksia* No 33.
- [136] Sirén, T. 2016. Suomen Nato-jäsenyys liberalismien näkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia* (toim. Fred Blombergs), Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: tutkimuksia nro 4, Juvenes Print, Tampere.
- [137] Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. *Sotilasaikakauslehti* 1/2021.
- [138] Sirkkola, M. 2019. EU:n ja Naton suhde: Nykytila ja kehitysnäkymät Euroopan kollektiivisessa puolustuksessa. Yleisesikuntaupseerikurssi 59 diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [139] Sisäministeriö. 2023. Kansallinen riskiarvio 2023. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisuja 2023:4. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Helsinki. ISBN pdf: 978-952-324-602-7.
- [140] Sitra. 2021. Mikko Dufva, Christopher Rowley ja Katri Vataja. *Tulevaisuusbarometri 2021*. Helsinki. <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuusbarometri-2021/>
- [141] Sivonen, P. (toim.). 2013. *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki. Julkaisusarja 1. *Strategian tutkimuksia* No 33.
- [142] Sotataloudellinen seura. 2021. *Sotataloustietoutta XI*. Sotatalous 2020-luvulla.
- [143] Snyder, G. H. 1997. *Alliance Politics*. Ithaca: Cornell University Press.

- [144] Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistyvistä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- [145] Särkkä, I. 2022. NATO – Millaiseen organisaatioon Suomi on liittymässä? Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.
- [146] Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- [147] Tarkka, J. 2023. Jättiläisen jalanjäljet – Alaviitteitä suomettumisen historiasta. Siltala.
- [148] Thomas, G. 1997. What's the use of theory? Harvard Educational Review, 67(1), 75-104.
- [149] Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- [150] Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- [151] Turvallisuuskomitea. 2017. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös.
- [152] Työ- ja elinkeinoministeriö. Raportti 2019:25. Maanpuolustuksen kansallisen osaamis-pohjan ja innovaatiokyvyn vahvistaminen.
- [153] Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä.
- [154] Uusivaara, Terhi: ”Katainen: Puolustusliitosta puhuminen ei ole ajankohtaista” YLE, 14.1.2013.
- [155] Vainio, K. & Koivula, T. 2022. Mikä pidäke? Sotilaskieli on siistiytynyt kauan sitten. Ulkopoliitikka 3/2022. <https://ulkopoliitikka.fi/lehti/3-2022/mika-pidake-sotilaskielen-siistiytynyt-kauan-sitten>.
- [156] Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.
- [157] Valtioneuvosto. 1997. Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus. Selonteko eduskunnalle 1/1997.
- [158] Valtioneuvosto. 2001. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Selonteko eduskunnalle 2/2001.

- [159] Valtioneuvosto. 2006. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Periaatepäätös. YETT.
- [160] Valtioneuvosto. 2012. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5.
- [161] Valtioneuvosto. 2016. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 7.
- [162] Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5.
- [163] Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja, 31: Helsinki.
- [164] Valtioneuvosto. 2020. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 30.
- [165] Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.
- [166] Valtioneuvosto. 2022a. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.
- [167] Valtioneuvosto. 2022b. Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapoliitikasta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:21.
- [168] Valtioneuvoston kanslia. 2023. Nato-sanasto. Nato-terminologiaprojekti. 17.6.2023.
- [169] Valtioneuvosto. 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023.
- [170] Valtonen, V. 2010. Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3 Helsinki.
- [171] Vanhanen, H., Salenius-Pasternak, C. & Sinkkonen, V. 2023. Suomen ja Yhdysvaltojen syventynyt puolustusyhteistyö. Puolueettomuudesta puolustusliittoon ja liittolaisina lähempänä kuin koskaan. Ulkopoliittinen instituutti.
- [172] Visuri, P. 1997. Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY – Kirjapainoyksikkö Juva.
- [173] Vogt, H. 2007. Euroopan integraatio ja demokratia. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

- [174] Von Spreckelsen, M. 2018. *Electronic Warfare – The Forgotten Discipline*. <https://www.japcc.org/electronic-warfare-the-forgotten-discipline/>.
- [175] Vänskä, V. 2022. Ajankohtaisselektio toimintaympäristön muutoksista. *Kylkirauta* 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.
- [176] Wahlstein, M. 2021. Sotilaallinen liikkuvuus – eurooppalaisen puolustusyhteistyön lipulaiva. *Sotilasaikakauslehti* 7/2021. s. 9–16.
- [177] Wasserman, S. & Faust, K. 1994. *Social Network Analysis. Methods and Applications. Structural Analysis in the Social Sciences* 8. Cambridge University Press, New York.
- [178] Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.
- [179] Western European Union. Modified Brussels Treaty on the WEU [https://www.cvce.eu/en/obj/modified_brussels_treaty_paris_23_october_1954-en-7d182408-0ff6-432e-b793-0d1065ebe695.html], luettu 26.1.2022.
- [180] Widgrén, M. 2001. *Euroopan integraation talous ja politiikka*. Helsinki: Taloustieto.
- [181] Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- [182] Zandee, D, Drent, M. & Hendriks, R. 2016. Defence cooperation models. Lessons learned and usability. Clingendael institute. https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Report_Defence_cooperation_models.pdf.

Liite 1. Haastattelun saatekirje (sis. haastattelurungon ja haastattelukysymykset)

Haastattelun saatekirje

Hyvät naiset ja herrat,

Lähestyn teitä Yleisesikuntaupseerikurssi 61 diplomityöhöni liittyen. Tutkimustyöni aihe on ”Kansainvälisen sotilaallisen puolustusyhteistyön maksimointi”, johon oheinen teemahaastattelun runko olennaisesti liittyy. Tutkimuksella pyritään syventämään tietämystä Suomen harjoittamasta sotilaallisesta puolustusyhteistyöstä sekä sen vaikutuksista ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Haastattelun luonne on teoriapohjaa täydentävä. Haastattelut muodostavat tutkimustyöni keskeisen tutkimusmateriaalin.

Pyydän ennalta tutustumaan seuraaviin, haastattelun pohjana toimiviin, kysymyksiin/teemoihin. Haastattelu tullee kestämään noin tunnin. Osallistumalla haastatteluun, juuri Teillä on mahdollisuus vaikuttaa sotilaallisen puolustusyhteistyön kehittämiseen osana ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Haastattelulla on tarkoitus selvittää näkemyksiä siitä, miten näette puolustusyhteistyön merkitykset sekä miten niitä tulisi tulevaisuudessa määrittää ja kehittää.

Tutkimus on lähtökohtaisesti julkinen. Tulosten raportoinnin yhteydessä tulen peitenumeroin salaamaan henkilöllisyytenne, joten teitä ei kyetä identifioimaan mahdollisesti viittaamaani vastaukseenne.

Kiitos paljon jo etukäteen ajastanne!

Majuri Petri Himanen
Yleisesikuntaupseerikurssi 61, Ilmasotalinja
petri.himanen@mil.fi

Teemahaastattelun runko / haastattelukysymykset:

1. Mitä ymmärrätte sotilaallisen puolustusyhteistyön käsitteellä?
2. Miksi harjoitamme sotilaallista puolustusyhteistyötä?
3. Miksi joku haluaa harjoittaa sotilaallista puolustusyhteistyötä meidän kanssamme? Mitä annettavaa Suomella on?
4. Sotilaallisen puolustusyhteistyön näkökulmasta tuki eri aikoina on erilaista. Miten eri tilanteissa (normaaliolot, normaaliolojen häiriötilanteet, poikkeusolot ja vakauttamisen aikana) Suomen tulisi hyödyntää puolustusyhteistyön mahdollisuuksia?
5. Mihin suuntaan Suomen kannattaisi katsoa ja priorisoida puolustusyhteistyön mahdollisuudet?
6. Miten mahdollinen Nato-jäsenyys muuttaa puolustusyhteistyötämme?
7. Mikä puolustusyhteistyön kentällä ei muutu Nato-jäsenyyden myötä ja miksi?

Liite 2. Puolustusyhteistyön syitä, päämääriä ja vaikutuksia

Tutkimuksen luokittelu syiden (miksi), päämäärien (mitä ja miksi) ja vaikutusten (miten ja mikä) suhteen
Violetti= integraatioteoria
Musta = PYT:n teoriatausta
Sininen = empirian lisäykset

HAVAINTO	LUOKITTELU	LÄHDE	SIVU
Hyötynäkökulma	Syy	Haastattelut Blombergs, F. 2013. Realismi ja strategian tutkimus. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33.	8
Integroituminen länteen	Syy	Haastattelut	
Keskinäistä turvallisuutta luovat verkostot (luottamus, solidaarisuus, arvokeskustelu)	Syy	Haastattelut	
Kotimaan puolustuksen tarve	Syy	Haastattelut	
Kriittisimmät järjestelmät	Syy	Haastattelut	
Puolueettomuuspolitiikka (sotilaallinen liittoutumattomuus)	Syy	Heinikoski, S. 2020. Vaikutusvaltaa hakemassa: Suomen ja Ruotsin poliittiset diskurssit EU:n puolustusyhteistyöstä 2016–2019. Artikkeliteoksessa Ennen ja nyt: Historian tietosanomat 1/2020. 70–90. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). Palosaari, T. 2011. The Art of Adaptation. A study on the Europeanization of Finland's foreign and security policy. Tampere Peace Research Institute TAPRI Studies in Peace and Conflict Research No. 96, 2011. Tampere University Press.	74; 149

Pyydetyin asian tekemiseksi	Syy	Cambridge Dictionary [co-operation/cooperation sanan käänöksessä]	
PYT EU:ta ja muiden pohjoismaiden yhteistyötä koskeva käsitteeksi, kuin esimerkiksi Natoa	Syy	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä.	
Sotilaallisten toimien kynnys	Syy	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.	
Suhde valtioon	Syy	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	5
Suhteet itänaapuriin --> rajoittuneisuus	Syy	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. puolustusvoimat.fi	37–40
Suomen toiminnanvapauden turvaamiseksi	Syy	Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.	87
Taakan jako	Syy	Valtioneuvosto. 2022a. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	21–22
Tarve puolustukselle	Syy	Haastattelut	
Turvallisuussyyt --> lisäarvoa puolustukselle	Syy	Laitinen, K. & Huhtinen, A-M. 2021. Kansallinen turvallisuus murroksessa. Docendo. Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. Sotilasaikakauslehti 2/2021. s. 9–14 Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	12–13

Uhkien ennaltaehkäisy	Syy	<p>Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.</p> <p>Turvallisuuskomitea. 2017. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös.</p> <p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p>	15; 18
Valtioiden ensisijaisuus	Syy	<p>Blombergs, F. 2013. Realismi ja strategian tutkimus. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33.</p> <p>Vogt, H. 2007. Euroopan integraatio ja demokratia. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.</p>	8
Varautumista Venäjän aiheuttamaan uhaan	Syy	<p>Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistyvistä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p> <p>Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p> <p>Sisäministeriö. 2023. Kansallinen riskiarvio 2023. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisuja 2023:4. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Helsinki. ISBN pdf: 978-952-324-602-7.</p> <p>Forsberg, T. 2002: Nato-kirja, Gummerus, Jyväskylä, s. 58–60.</p>	41; 87; 18
Voimatasapainoilua itään ja länteen	Syy	<p>Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).</p> <p>Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistyvistä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p>	150; 37–40

Yhteen sidotut valtiot eivät aiheuta harmeja	Syy	Visuri, P. 1997. Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY – Kirjapainoyksikkö Juva. Sirén, T. 2016. Suomen Nato-jäsenyys liberalismiin näkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia (toim. Fred Blombergs), Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: tutkimuksia nro 4, Juvenes Print, Tampere. Deutsch, K. W. 1957. Political Community and the North Atlantic Area.	220; 346
Yhteinen vihollinen	Syy	Visuri, P. 1997. Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY – Kirjapainoyksikkö Juva. Snyder, G. H. 1997. Alliance Politics. Ithaca: Cornell University Press.	240
Yhteiset intressit	Syy	Haastattelut	
Yksin EU:n ja Venäjän välissä	Syy	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.	39
Aitoja lupauksia ja katteita avun ja tuen saamiseksi	Päämäärä	Haastattelut	
Antaa ja vastaanottaa apua	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2022a. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18 Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Valtioneuvosto. 2006. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Periaatepäätös. YETT.	17
Arvopohja	Päämäärä	Sirén, T. 2016. Suomen Nato-jäsenyys liberalismiin näkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia (toim. Fred Blombergs), Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: tutkimuksia nro 4, Juvenes Print, Tampere.	346
Aseman vahvistaminen	Päämäärä	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	
Asemoida itseään voimakkaampien valtioiden kumppaneiksi	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	149
Avun antamisen ja vastaanottamisen vaatimukset	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2019. Voiman Venäjä: Venäjän sotilaallinen puolustaminen. Grano Oy.	76–77

Avun saamisen mahdollisuus	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi. Valtioneuvoston julkaisu, 31: Helsinki. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). Puolustusministeriö. 2020. Puolustusministeriön viestintästrategia.	93; 130& 149; 108
Edellytys poliittisen ja sotilaallisen avun antamiselle ja saamiselle	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	
EU-jäsenyys ja -yhteistyö	Päämäärä	Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti. Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. Sotilasaikakauslehti 2/2021. s. 9–14.	2
Huoltovarmuus	Päämäärä	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisu 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä. Valtioneuvosto. 2022a. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18 Valtioneuvosto. 2001. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Selonteko eduskunnalle 2/2001.	40; 17
Hyötysuhteet	Päämäärä	European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Ks. myös syiden hyötynäkökulma integraatioteoriassa	20
Ideaalien partnereiden löytäminen	Päämäärä	Haastattelut	
Isäntämaatuen (HNS) toteuttaminen	Päämäärä	Haastattelut	
Kaikkina aikoina ja kaikissa turvallisuustilanteissa (NO, NOH, PO)	Päämäärä	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisu 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	21; 26& 58
Kansainväliset suhteet	Päämäärä	Ojanen, H. 2007. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen teoriat ja Euroopan integraatio. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	67

Kansainvälisyys	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2020. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 30. Pesu, M., Mikkola, H. & Iso-Markku, T. 2022. Suomi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan: Turvallisuusympäristön muutoksen vaikutukset Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Ulkopoliittinen instituutti.	
Kansallinen hyöty	Päämäärä	Ojanen, H. 2007. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen teorit ja Euroopan integraatio. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Bergmann, J. & Niemann, A. 2015. Theories of European integration. IN: The SAGE Handbook of European Foreign Policy: Two Volume Set. Sage Publications, London.	55&66
Kansalliset intressit toisille näkyviksi	Päämäärä	Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework. [vaihe 1]	19–24
Kansalliset tavoitteet	Päämäärä	Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework. [vaihe 2] Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.	19–24; 18–19
Keskinäinen luottamus	Päämäärä	Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilaisaikakauslehti 1/2021.	12
Keskinäisriippuvuus	Päämäärä	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Lehto, M. 2022. Tuottaako keskinäisriippuvuus enää turvallisuutta? Sotilaisaika-kauslehti 5/2022. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	18; 5
Keskusteluissa mukana olo	Päämäärä	Haastattelut	
Kiinnostava yhteistyökumppani	Päämäärä	Haastattelut	
Kokonaismaanpuolustus	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2001. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Selonteko eduskunnalle 2/2001.	
Kriisinajan täydennykset	Päämäärä	Haastattelut	

Kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi	Päämäärä	NATO. 2022. Strategic Concept. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	10
Kumppaneiden prosessien ja suorituskyvyn tunteminen	Päämäärä	Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilasaikakauslehti 1/2021.	12
Liikkumatilaa yhteistyön kehittäjille	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaissselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18	17
Luoda valmiuksia puolustuksen materiaallisen suorituskyvyn kehittämiseksi	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5. Puolustusministeriö. 2017. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017.	16; 17; 16
Lähelle läntistä kaveripiiriä	Päämäärä	Haastattelut	
Mandaatti (vrt. poliittinen selkänöja)	Päämäärä	Haastattelut	
Materiaalinen yhteistyö ja tuki	Päämäärä	Haastattelut	
Myönteisiä kumppanuuksia	Päämäärä	Haastattelut	
Naton rakenteet	Päämäärä	Lehto, M. 2023. Suomen matka YYA-ajasta Naton jäseneksi. Sotilasaikakauslehti 2/2023.	5
Normijärjestelmä	Päämäärä	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Sipilä, J. 2013. Sota tutkimuksen kohteena. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33.	18; 73
Nostaa kynnyistä sotilaallisiin toimiin	Päämäärä	Turvallisuuskomitea. 2017. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaissselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18	18; 17

		Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.	
Omat edut ja intressit	Päämäärä	Niemann, A., Lefkofridi, Z., & Schmitter, P. C. 2018. Neofunctionalism. In A. Wiener, T. A. Börzel, & T. Risse (Ed.), European integration theory (pp. 43–63). Oxford University Press. Moravcsik, A. & Schimmelfennig, F. 2009. Liberal Intergovernmentalism. Wiener, Antje & Diez, Thomas (eds.): European Integration Theory. Oxford University Press.	49
Omista lähtökohdista	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18	26; 17
Osallistujista eli muiden valtioiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	
Pakottavat piirteet (esim. olosuhteet)	Päämäärä	Sirén, T. 2016. Suomen Nato-jäsenyys liberalismiin näkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia (toim. Fred Blomberg), Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: tutkimuksia nro 4, Juvenes Print, Tampere.	346
Pidäkkeenä	Päämäärä	Turvallisuuskomitea. 2017. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Salonius-Pasternak, C. 2014. Yhteistyö kansallisen puolustuksen voimanlähteenä, Kylkirauta 2/2014. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	18; 16

		Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateraali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	
Poliittinen selkänaja	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18	17
Poliittisen tahdon konkreettinen ilmentymä	Päämäärä	Sikanen, T. 2015. Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä. Yleisesikuntaupseerikurssin 57 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	9
Poliittisia ja sotilaallisia avun saannin edellytyksiä	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.	
Puolustus- ja yhteistoimintakyky	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja, 31: Helsinki. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence. defmin.fi	38-39& 60; 93
Puolustuskyvyn tukemiseksi ja vahvistamiseksi	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.	32; 60
Puolustusmateriaalin myynti	Päämäärä	Salonius-Pasternak, C. 2017. Suomen ja Yhdysvaltojen suhteesta. Maanpuolustus. Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu 5.12.2017.	
Päällekkäisten rakenteiden poistaminen	Päämäärä	Haastattelut	
Päästä järjestelmiin syvälle	Päämäärä	Haastattelut	
Regiimit	Päämäärä	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	18
Resurssien kohdentaminen	Päämäärä	Haastattelut	

Saada kumppaneilta suorituskykyjä ja apua	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	26
Sisäinen turvallisuus	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2001. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Selonteko eduskunnalle 2/2001.	
Sisältö eli sekä puolustuspoliittinen että sotilaallinen toimintakenttä/ulottuvuus	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	
Sopimusten tärkeys (MoU:n merkitys)	Päämäärä	Haastattelut	
Sotilaallinen huoltovarmuus	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18 Puolustusministeriö. 2017a. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017. Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateriaali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	17; 16; 16; 101
Sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseksi	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018 European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	

Sotilaallisen toimen kynnysvaikutus	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	150
Sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen	Päämäärä	European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Knutsen, B. O. 2022. A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU-US Security and Defence Cooperation. Article in Politics and Governance, 2022, Volume 10, Issue 2, Pages 165–175.	127; 5; 171
Suomen puolustuksen ja sen tarvitsemien suorituskykyjen kautta	Päämäärä	Sikanen, T. 2015. Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä. Yleisesikuntaupseerikurssin 57 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	9
Suomen puolustuskyvyn tukemiseksi ja vahvistamiseksi	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	32; 60
Tahto	Päämäärä	Pirkkalainen, J. 2012. Ilmavoimat ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä Suomessa vuonna 2025. Ecole de Guerre, 19eme Promotion. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilasaikakauslehti 1/2021. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	69; 10; 127
Tahtokomponentti	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	149

Taloudelliset resurssit	Päämäärä	<p>Ojanen, H. 2007. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen teoriat ja Euroopan integraatio. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.</p> <p>Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p> <p>Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateriaali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p>	66; 27&84; 18
Tarve/halu tehdä yhdessä	Päämäärä	<p>Bowers, I. 2018. Small State Deterrence in the Contemporary World. IFS insights 9/2018, Norwegian Institute for Defence Studies, Oslo.</p> <p>Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.</p> <p>Pesu, M. 2018. Kolmatta linjaa: Suomi ja kansainvälinen puolustusyhteistyö. Maanpuolustuslehti, nro 125. Maanpuolustuksen kurssiyhdistyksen julkaisu. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.</p>	2; 11
Tavoite (tarkoitus) Suomen puolustuskyvyn parantamiseksi	Päämäärä	<p>Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5.</p> <p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.</p>	32; 60
Tehokkuus	Päämäärä	<p>Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateriaali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p> <p>European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.</p> <p>Valtonen, V. 2010. Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3 Helsinki</p>	18; 20; 110; 81

		Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	
Teollinen yhteistyö	Päämäärä	Haastattelut	
Tilannetietoisuuden lisääminen	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18	38; 17
Todennäköisyys avun saamiselle	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18	17
Toiminnalliset ja operatiiviset hyödyt	Päämäärä	Iso-Markku, T., Innola, E. & Tiilikainen, T. 2018. A Stronger North? Nordic cooperation in foreign and security policy in a new security environment. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 37/2018. Puolustusministeriö. 2017b. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisu 2/2017.	6; 15
Toimintavalmiuksia	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	
Tukea ja täydennyksiä Puolustusvoimien suorituskyvyille	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.	16
Tuki suorituskykyjen kehittämiseksi	Päämäärä	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisu 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä. Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	40; 11
Uhkien ennaltaehkäisemiseksi	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 7	15

Ulkopoliittisesti kansallista identiteettiämme tukevaksi	Päämäärä	Laitinen, K. & Huhtinen, A-M. 2021. Kansallinen turvallisuus murroksessa. Do-cendo. Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. Sotilasaika-kauslehti 2/2021. s. 9–14 Vänskä, V. 2022. Ajankohtaisseleonteke toimintaympäristön muutoksista. Kylki-rauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	12–13
Vahvistaa puolustuskykyä	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusseleonteke, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusseleonteke, Valtioneuvoston jul-kaisuja: 78. Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvista-mista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkityk-set. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.	32; 60
Vahvistaa turvallisuuspoliittista ase-maamme	Päämäärä	Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskausa, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.	16
Vaikutusvalta	Päämäärä	Palosaari, T. 2007. Taloustieteen, sosiologian ja oikeustieteen vaikutteet integ-raatioteoriassa. Teoksessa Integraation teoria. Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	156
Verkostoituminen samanhenkisten kanssa	Päämäärä	Haastattelut	
Viennin tukeminen	Päämäärä	Haastattelut	
Viranomaisyhteistyö	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2001. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Selonteke eduskunnalle 2/2001.	
Yhdenmukaisuus	Päämäärä	Haastattelut	

Yhteensopivuus	Päämäärä	<p>European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.</p> <p>Vanhanen, H., Salenius-Pasternak, C. & Sinkkonen, V. 2023. Suomen ja Yhdysvaltojen syventynyt puolustusyhteistyö. Puolueettomuudesta puolustusliittoon ja liittolaisina lähempänä kuin koskaan. Ulkopoliittinen instituutti.</p> <p>Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilasaikakauslehti 1/2021.</p> <p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p> <p>Repo, T. 2022. Puolustusyhteistyöstä sotilaalliseen liittoutumiseen. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy.</p> <p>Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).</p> <p>Roitto, M. & Holmila, A. 2021. Liquid neutrality: Paradoxes of democracy in Finnish and Swedish NATO discussions? In A. Koivunen, J. O. Ojala, & J. Holmén (Eds.), The Nordic Economic, Social and Political Model: Challenges in the 21st Century (pp. 91-123).</p> <p>Holma, H. 2014. Naton PfP-ohjelma osana kriisinhallintakykyämme. Kylkirauta 6/2014.</p>	20; 11; 12; 27; 33; 149
Yhteishankinnat	Päämäärä	Haastattelut	
Yhteiset intressit	Päämäärä	<p>Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p> <p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p> <p>Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18</p>	91; 26; 17

		Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateraali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	
Yhteistoimintakyvyn parantamiseksi	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja, 31: Helsinki. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18	38-39&60; 93; 17
Yhteistyö/-toimintakyky	Päämäärä	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Honkanen, K. 2019. Nato 70 vuotta: arvioita puolustusliiton roolista ja Suomen kumppanuudesta. Suomen Atlantti-Seura. Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. Sotilasaikakauslehti 2/2021. s. 9–14 Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	26; 28; 9-10
Yhteistyökehikkojen valmistelu	Päämäärä	Haastattelut	
Yhteistyön aihealueet (esim. DOTMLPFI)	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	134–135
Yhteistyön sisältö (puolustuspoliittinen ja sotilaallinen)	Päämäärä	Särkkä, I. 2022. NATO – Millaiseen organisaatioon Suomi on liittymässä? Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	10
Yhteistyön tapa (tehdään yhdessä)	Päämäärä	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	133

		NATO. 2015. Cost Efficiency Implications of International Cooperation, Final Report of Task Group SAS-090.	
Yhteistyön tavoite/tarkoitus	Päämäärä	European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	20
Yhteistyösopimukset intressien yhteensovittamisessa	Päämäärä	Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework. [vaihe 2 --> 3]	19–24
Yhteistyövalmiuksien, osaamisen ja hyvytemme näyttäminen	Päämäärä	Haastattelut	
Aikomusten vakavuus	Vaikutukset	Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.	
EU:n nopean toiminnan ja kriisinhallinnan tehostaminen	Vaikutukset	European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	
EU:n yhteisen strategisen kulttuurin ja yhteistoimintakyvyn parantaminen	Vaikutukset	European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	
EU-yhteistyö (mm. EDA, EDF, PRY (PESCO), strateginen kompassi)	Vaikutukset	European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	
Hankintaan liittyvä tiedonvaihto	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	27
Hornet tienraivaajana (läntiseen yhteisöön) materiaalihankintojen, suhteiden ja verkostojen luojana	Vaikutukset	Puolustusministeriö. 2017. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisu 2/2017. Salonius-Pasternak, C. 2017. Suomen ja Yhdysvaltojen suhteesta. Maanpuolustus. Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu 5.12.2017.	
JEF-yhteistyö	Vaikutukset	Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	11

		Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	
Johtovaltiopohjaiset yhteistyöfoorumit (FNC, JEF, E12)	Vaikutukset	Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu. Sirkkola, M. 2019. EU:n ja Naton suhde: Nykytila ja kehitysnäkymät Euroopan kollektiivisessa puolustuksessa. Yleisesikuntaupseerikurssi 59 diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	
Kahden- ja monenvälisyys	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18 Puolustusministeriö. 2017. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisu 1/2017.	39&60; 17; 95
Kansainvälinen harjoitustoiminta	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78. Pesu, M. 2018. Kolmatta linjaa: Suomi ja kansainvälinen puolustusyhteistyö. Maanpuolustuslehti, nro 125. Maanpuolustuksen kurssiyhdistyksen julkaisu.	32; 44&60
Kansainvälinen materiaaliyhteistyö	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18 Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 5.	27&60; 21-22; 16; 17; 16

		Puolustusministeriö. 2017. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017. Vanhanen, H., Salenius-Pasternak, C. & Sinkkonen, V. 2023. Suomen ja Yhdysvaltojen syventynyt puolustusyhteistyö. Puolueettomuudesta puolustusliittoon ja liittolaisina lähempänä kuin koskaan. Ulkopoliittinen instituutti.	
Kansainväliset sopimukset	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18. Kari, M. J. 2022. Suomen strateginen kulttuuri. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy. defmin.fi	17; 30
Kehikossa trapetsilla taiteilua käsi selän taakse sidottuna	Vaikutukset	Haastattelut	
Keskeisimmät kumppanit	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.	17; 38-39
Koko elinkaaren ajan	Vaikutukset	Puolustusministeriö. 2017. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017. Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.	16; 16
Koordinoitu hankintayhteistyö --> Suomelle edes ollaan valmiita myymään materiaalia	Vaikutukset	Haastattelut	
Koulutus- ja valvontatehtäviä	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.	5

Kovaa turvallisuutta	Vaikutukset	Sikanen, T. 2015. Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä. Yleisesikuntaupseerikurssin 57 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Laitinen, K. & Huhtinen, A-M. 2021. Kansallinen turvallisuus murroksessa. Docendo. NATO. 2022. Strategic Concept.	9
Kumppanuudet	Vaikutukset	Bowers, I. 2018. Small State Deterrence in the Contemporary World. IFS insights 9/2018, Norwegian Institute for Defence Studies, Oslo. NATO. 2022. Strategic Concept Haglund, C. 2014. Tervehdys maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014. Vänskä, V. 2022. Ajankohtaisselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	2; 10
KV-asemoituminen	Vaikutukset	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	149
Kykykomponentti	Vaikutukset	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	130&149
Käyttäjyhteistyö	Vaikutukset	Haastattelut	
"Lipun näyttämisenä"	Vaikutukset	Haastattelut	
Luottamus ja solidaarisuus	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Visuri, P. 1997. Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY – Kirjapainoyksikkö Juva. Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018. Deutsch, K. W. 1957. Political Community and the North Atlantic Area. Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform. Zandee, D, Drent, M. & Hendriks, R. 2016. Defence cooperation models. Lessons learned and usability. Clingendael institute. SEU artikla 42.7 ja Naton artikla 5	36; 233; 15

Luottamus rakennetaan vakaalla ja pitkäjänteisellä toiminnalla	Vaikutukset	<p>Puolustusministeriö. 2018. Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, Valtioneuvoston kanslia, 4.6.2018, Valtioneuvoston julkaisusarja 19/2018.</p> <p>Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).</p> <p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p> <p>Kanerva, I. 2020. Puolustusvaliokunta – kokonaismaanpuolustuksen ja turvallisuuden ytimessä. Puolustusvaliokunnan puheenjohtajan haastattelu Sotilasaikakauslehdessä 6/2020. 9–11.</p>	15; 150; 26; 9
Matala korruptiotaso	Vaikutukset	Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.	
Materiaalihankinnat ja -valmius	Vaikutukset	Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	11
Monenvälinen yhteistyö (mm. NORDEFCO)	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p> <p>Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.</p> <p>Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.</p> <p>Puolustusministeriö. 2020. Puolustusministeriön viestintästrategia.</p>	39; 11; 17
NATO-johtoiset kriisinhallintaoperaatiot	Vaikutukset	<p>Raitasalo, J. 2008. Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Helsinki.</p> <p>Lehto, M. 2022. Tuottaako keskinäisriippuvuus enää turvallisuutta? Sotilasaikakauslehti 5/2022.</p> <p>Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.</p>	

Naton rauhankumppanuusohjelma ja yhteistyö	Vaikutukset	Pirkkalainen, J. 2012. Ilmavoimat ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä Suomessa vuonna 2025. Ecole de Guerre, 19eme Promotion. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Möttölä, K. 2017. Miten Suomen Nato-kanta selittyy ja kehittyy tutkimuksen välinein tarkasteltuna. Keskustelupaperi. XLIX Poliitiikan tutkimuksen päivät, Jyväskylä 9.-10.3.2017. Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	88; 5; 2
Operaatioiden logistinen tuki	Vaikutukset	Haastattelut	
Operatiivinen yhteistyö	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Hildén, A. 2022. Puolustusyhteistyö muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Kylkirauta 4/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti.	5; 11
Operatiivista konsultointia ja toisten suunnitelmiin perehtymistä --> Operatiivinen ja puolustussuunnittelu	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Haastattelut	5
Oppi ja osaaminen	Vaikutukset	Haastattelut	
Osa laajempaa turvallisuusyhteistyötä	Vaikutukset	Sikanen, T. 2015. Regionalismin narratiivi Suomen puolustusyhteistyössä. Yleisesikuntaupseerikurssin 57 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Montonen, A. 2017. Suomen ja Yhdysvaltojen välisen sotilaallisen yhteistyön merkitys Suomen puolustukselle. Yleisesikuntaupseerikurssin 58 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.	9
Painotetaan maita, jotka olisivat kriisitilanteessa Suomen puolustuksen näkökulmasta merkittäviä toimijoita Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.	26

Pohjoismainen yhteistyö	Vaikutukset	<p>Iso-Markku, T., Innola, E. & Tiilikainen, T. 2018. A Stronger North? Nordic cooperation in foreign and security policy in a new security environment. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 37/2018.</p> <p>Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p> <p>Ottosson, J. 2012. Nordiskt försvarssamarbete i åtstramningens tidevarv, Försvarshögskolan, Stockholm.</p> <p>Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilasaikakauslehti 1/2021.</p> <p>Korkala, J. 2014. Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013, opinnäytetyö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p> <p>Doeser, F., Petersson, M. & Westberg, J. 2012. Norden mellan stormakter och fredsförbund. Stockholm: Santérus Academic Press.</p>	6; 80
(Puolustus)poliittinen dialogi uusiin mahdollisuuksiin	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.</p> <p>Haglund, C. 2014. Tervehdys maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014.</p>	21–22
Puolustusministeriön ohjauksessa tehtävää puolustuspoliittista ja sotilaallista	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78.</p>	60
Rauhanturvaamisesta kriisinhallintaan	Vaikutukset	<p>Sotataloudellinen seura. 2021. Sotataloustietoutta XI. Sotatalous 2020-luvulla. Puolustusministeriö. 2017. Matti Pesu. Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017.</p> <p>Raitasalo, J. 2008. Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Helsinki.</p> <p>Lehto, M. 2022. Tuottaako keskinäisriippuvuus enää turvallisuutta? Sotilasaikakauslehti 5/2022.</p>	172; 113
Samankokoiset ja yhtä kehittyneet asevoimat	Vaikutukset	<p>Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.</p>	

Samanlaiset roolit	Vaikutukset	Haastattelut	
Sotilaallinen kriisinhallinta	Vaikutukset	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti. Valtioneuvosto. 2006. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Periaatepäätös. YETT.	62; 44; 5; 2
Sotilaallisten suorituskykyjen ja materiaalin yhteishankintoja, -käyttöä ja jakamista	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Haastattelut	5
Sotilaallinen PYT on Puolustusvoimien toteuttamaa	Vaikutukset	Haastattelut	
Strategisen kulttuurin samanlaisuus	Vaikutukset	Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.	
Suomen ja Ruotsin välinen puolustusyhteistyö (FISE)	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Korkala, J. 2014. Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013, opinnäytetyö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Yrjölä, M. 2022. Sotilaallista liittoutumista vai kansallisen puolustuksen vahvistamista? – Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön merkitykset. Sotatieteiden pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu.	
Suorituskyky-yhteistyö	Vaikutukset	Haastattelut	
Säästöt	Vaikutukset	Haastattelut	

T&K-yhteistyö	Vaikutukset	Nordic West Office. 2023. Murrokselliset teknologiat ja kansallinen turvallisuus: Onko Suomi valmis haasteeseen? Puolustusministeriön tilaaman selvityshankkeen loppuraportti. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	25; 138-141
Tasapuoliset mahdollisuudet puolustusteollisuuksille	Vaikutukset	Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform.	
Tavoitteiden selkeys yhteistyöhön	Vaikutukset	Valasek, T. 2011. Surviving Austerity: The case for a new approach to EU military collaboration. Centre for European Reform. Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	
Tehokkuus (mm. resurssien hyödyntäminen)	Vaikutukset	Haastattelut	
Tiedonvaihto	Vaikutukset	Ulkoasiainministeriö. 2015. Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus. Ulkoasiainministeriön julkaisu 2/2015. Grano Oy, Jyväskylä. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	40; 27
Tiedustelutietojen tai tilannekuvan jakamista	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Engvall, J, Frisell, E. & Lindström, M. 2018. Nordiskt operativt försvarssamarbete: Nuläge och framtida utvecklingsmöjligheter. FOI: Rapport nummer 4628.	5
Tiedusteluyhteistyöverkosto	Vaikutukset	Puolustusministeriö. 2017. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisu 2/2017.	
Tilannetietoisuus	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	38; 17

		Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18.	
Toimia samaan tapaan --> Yhteensopivuuden kehittäminen	Vaikutukset	European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Holma, H. 2014. Naton Pfp-ohjelma osana kriisinhallintakykyämme. Kylkirauta 6/2014.	
Toimijoiden muutokset	Vaikutukset	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.	25
Toimintavalmiuksia	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	
Uusia mahdollisuuksia	Vaikutukset	Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu. Vänskä, V. 2022. Ajankohtaiselonteko toimintaympäristön muutoksista. Kylkirauta 2/2022. Kadettikunta ry:n jäsenlehti. Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18. Haglund, C. 2014. Tervehdys maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014.	91; 2; 17
Vankka alusta kahden- ja kolmenväliselle yhteistyölle	Vaikutukset	Puolustusvoimat.fi	
Verkostot (mm. Natoon ja Yhdysvaltoihin)	Vaikutukset	Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78. Puolustusministeriö. 2017. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisu 2/2017.	17; 39; 15

		Vanhanen, H., Salenius-Pasternak, C. & Sinkkonen, V. 2023. Suomen ja Yhdysvaltojen syventynyt puolustusyhteistyö. Puolueettomuudesta puolustusliittoon ja liittolaisina lähempänä kuin koskaan. Ulkopoliittinen instituutti.	
Yhteensopivuuden kehittäminen	Vaikutukset	Sirkkanen, J. & Huotari, D. 2021. Suomalais-ruotsalainen puolustusyhteistyö. Sotilasaikakauslehti 1/2021. European Union Global Strategy. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Repo, T. 2022. Puolustusyhteistyöstä sotilaalliseen liittoutumiseen. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy. Vanhanen, H., Salenius-Pasternak, C. & Sinkkonen, V. 2023. Suomen ja Yhdysvaltojen syventynyt puolustusyhteistyö. Puolueettomuudesta puolustusliittoon ja liittolaisina lähempänä kuin koskaan. Ulkopoliittinen instituutti.	12; 20; 33
Yhteiset harjoitukset	Vaikutukset	Bowers, I. 2018. Small State Deterrence in the Contemporary World. IFS insights 9/2018, Norwegian Institute for Defence Studies, Oslo. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja: 78. Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). Pesu, M. 2018. Kolmatta linjaa: Suomi ja kansainvälinen puolustusyhteistyö. Maanpuolustuslehti, nro 125. Maanpuolustuksen kurssiyhdistyksen julkaisu. Haglund, C. 2014. Tervehdys maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014.	2; 38; 149
Yhteiset normijärjestelmät	Vaikutukset	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Sipilä, J. 2013. Sota tutkimuksen kohteena. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33. Puolustusministeriö. 2017. Jukka Tarkka. Koskenlaskun lyhyt historia. Puolustusministeriön julkaisuja 2/2017.	18; 73; 113

Yhteiset organisaatiot	Vaikutukset	Sipilä, J. 2013. Sota tutkimuksen kohteena. Teoksessa Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Toimittanut Pekka Sivonen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 33. Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework. [vaihe 3] Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.	73; 19–24; 18–19
Yhteiset puolustusmateriaalihankkeet, yhteiset hankinnat	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Haastattelut	5
Yhteishankinnat	Vaikutukset	Haastattelut	
Yhteisomistajuus --> P&S / kehysvaltio-konsepti (FNC) --> "Eriytyvä puolustusyhteistyö"	Vaikutukset	Giegerich, B. 2012. NATO's Smart Defence: Who's Buying? Survival, 54(3), 69–77. Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Hoffman, A. 2002. A Conceptualization of Trust in International Relations, Purdue University, USA, European Journal of International Relations, vol 8(3). Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78)	73; 61–62
Yhteisoperointikyky	Vaikutukset	Repo, T. 2022. Puolustusyhteistyöstä sotilaalliseen liittoutumiseen. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy. Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.	33; 27

Yhteisten intressien pohjalta	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.</p> <p>Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18.</p> <p>Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.</p> <p>Lepistö, P. 2021. Suomen kansainvälinen minilateraali puolustusyhteistyö pidäkkeen muodostamisen näkökulmasta. Yleisesikuntaupseerikurssin 60 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p> <p>Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework.</p>	26; 17; 27
Yhteisten joukkojen tai laitosten perustamista	Vaikutukset	<p>Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.</p>	5
Yhteistoimintakyvykkyyden vahvistamiseksi	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.</p> <p>Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi. Valtioneuvoston julkaisu, 31: Helsinki.</p> <p>Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisu 2022:18.</p> <p>European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.</p>	38-39& 60; 93; 17
Yhteistyö/-toiminta	Vaikutukset	<p>Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko, Valtioneuvoston julkaisu: 78.</p> <p>Honkanen, K. 2019. Nato 70 vuotta: arvioita puolustusliiton roolista ja Suomen kumppanuudesta. Suomen Atlantti-Seura.</p> <p>Sarvamaa, P. 2021. Euroopan unioni on Suomelle turvallisuusunioni. Sotilasaikakauslehti 2/2021. s. 9–14</p> <p>Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.</p>	26; 28; 9-10

Yhteistyön aihealueet (esim. DOTMLPFI)	Vaikutukset	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78).	134–135
Yhteistyön rakenteet	Vaikutukset	Tiilikainen, T. & Palosaari, T. (toim.). 2007. Integraation teoria. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Moravcsik, A. 2009. International cooperation: rational framework. Tanila, T. 2020. Eurooppalaiset puolustusyhteistyöaloitteet 2010-luvulla Naton haasteiden näkökulmasta. Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.	15& 37–40; 19–24; 18–19
Yhteistyön tapa (tehdään yhdessä)	Vaikutukset	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). NATO. 2015. Cost Efficiency Implications of International Cooperation, Final Report of Task Group SAS-090.	133
Yhteistyön taso (puolustushaara, suorituskyky, tuki) --> BI, TRI, liittouma	Vaikutukset	Lehtonen, J-M. & Koivula, T. 2020. Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. Tiede ja Ase, 2020(78). NATO. 2015. Cost Efficiency Implications of International Cooperation, Final Report of Task Group SAS-090.	133
Yhteistä puolustussuunnittelua ja puolustuksen yhteensovittaminen	Vaikutukset	Suominen, V. 2014. Keskustelu tiivistävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Repo, T. 2022. Puolustusyhteistyöstä sotilaalliseen liittoutumiseen. Teoksessa Suomen Nato-kevät 2022. Ajatuspaja Toivo ja Wilfried Martens Centre for European Studies - ajatuspaja. Picaset Oy. European Union. 2016. Implementation Plan on Security and Defence.	5; 33
Yhteisvaikutus	Vaikutukset	European Union. 2022. A Strategic Compass for security and Defence.	
Yhteisvarastointi	Vaikutukset	Haastattelut	